

Borger = Bennen.

Et

U g e s t r i f t,

udgivet

for

det forenede Understøttelses = Selskab.

Fjortende Aargang.

Kjøbenhavn, 1802.

Trykt hos M. J. Sebbelow,
paa Understøttelse = Selskabets Forlag.

05.6
Bo 66

1802
Aug. 14

17498

Register

over Indholden af Borgervens-Bladet
fjortende Aargang.

Afhandlinger og deslige.

No.		Side.
I. 2.	Extract af Sagan af Niali Thorgeirs- syni = =	2.
3.	Brev fra K. Krist. 4. om Monopolier	17.
	Extract af et Amtsregister for 1517	20.
	Lønninger ved Sve-Etaten for 150 Aar siden, sluttet fra forrige Aargang	22.
4.	Lege til Moerskab og nyttig Tidsfordriv	25.
		5. 6

No.	Side.
5. 6. Fortælling om en engelsk Matros med et Træbeen	32.
6. Om Valg af Næringsvei for Drenges børn	44.
7. Noget om Videnskabernes Nytte	50.
8. Kjerlighed til Livet tiltagende med Alderen	57.
Franklins Breve om sin Broders Død	62.
9. 10. Hvorledes skulde Mænd gaae frem ved Valget af en Kone?	65.
Sang for Fædrelandet	69.
10. Den glade Haandværker og Sang for unge Haandværkere	76.
11. 12. Dyder oprette Savnet af Rigdom hos en Egtefælle	82.
Haandværkstandens Priis, en Sang	87.
13. Uegennyttighed, Anekdot	99.
13-17. Orbalier eller Gudsdomme hos Indianerne	101.
17. 18. Koglu, en Fortælling	134.
19. 20. Tale mod Egtteskabskilsmisser	145.
20. 21. Om Ulyksaligheden eller Ulyksaligheden i det menneskelige Liv	157.
22. Et økonomiskt Forslag af B. Franklin	161.

No.	Sid.
23. Om Tiden	177.
24. Om Godgjørenhed, Retfærd m. v.	186.
25. Om Vedderkopper	197.
26. Vegt ingen Mand, Du ikke med Vis- hed veed kan betrygge Dig for Næ- ringsforger	201.
En naturlig Årsag til Spøgeri	205.
Det er godt at kunne regne og skrive, en Sang	206.
27:29. Over Balget af en Mand	209.
27. Hans Ueberud, en Folkesang	213.
29. Dyd er mere værd end Skjønhed	229.
Sang ved en huuslig Fest	231.
30. Advarsel til forlovede Piger ic.	235.
31. Elise, Dronning af Ungarn	243.
Uskyld i Hierte og Vandel bør være Ynglinger og Piger hellig	245.
Skolesang	247.
32. En Sammenligning, af Garve Ordsprogsamlingen	254.
33. Christenglade	259.
Den lydelige Klage	266.
34. Barmhjertighedens Barn	269.

No.		Side
34.	Turtelduen " "	270.
35.	Rahels Grav " "	275.
	Psalmesangeren " "	278.
	Røleren " "	279.
36 = 39.	Om Løgn " "	283.
39.	Plinii den Yngres Brev til Tasitus	313.
40.	Præmieselsk. til den jødiske Ungdoms Unbringelse til Konster og Haandvær- ker. Samt Regnskab " "	315.
41.	Landskabet af Halladat, med Kommen- tar " "	323.
42.	Kilden, ligesaa " "	332.
43.	Torbisten, ogsaa af Halladat	343.
44. 45.	Vær ikke letfindig ved Egetestaments- ter " "	351.
46.	Et godt Raad for Brude og unge Koner " "	364.
	Lighed i Stand, Sikkerhedsmiddel til huuslig Lyfslighed " "	366.
	Advarsel mod Ukydskhed, Folkesang	369.
47.	Eving ikke dit Barn til at give sig mod Tilbøielighed " "	372.
48.	Borgervennen ved Niels Brock's Grav	383.
49. 50.	Udekåmanden og Anna, en Fortælling	387.
		50.

No.	Side.
50=52. Anmeldelse om en nyttig Bog der skal udkomme, samt en Prøve af samme	399.
52= Leiligheden = =	418.

Anmeldelser fra Administrationen.

7. 14. Om Repræsentantvalg	49. 105.
1. 20. 24. } 9. 42. 46. } Om Repræsentantmøder	{ 81. 153. 185. 307. 331. 363.
8. 44. 52. Om Ugebladets Bestyrere	217. 350. 411.
2. 25. } 3. 47. } Nye Medlemmer	{ 94. 196. 342. 371.
43. Om Selskabets Bud	= 342.
1. 2. 12. } 0= 34. 48. } Om Laan, Gratifikationer og Pensioner	{ 1. 9. 94. 233. 241. 249. 257. 267. 379.
2. 44. Om indkjøbte Obligationer	95. 350.
5. 48. Om Regningernes Revision	196. 379.
13. Andre Anmeldelser	= 97.

Regnskaber.

12.	Extrakt af 4 Kvart, Regnsk. for forrige Aar	89.
13.	General Regnsk. for forrige Aar	104.
25.	Extr. af 1 Qv. Regnsk. dette Aar	193.
43.	Extr. af 2 Qv. Regnsk. dette Aar	339.
44.	Extr. af 3 Qv. Regnsk. dette Aar	347.

6.	Anmeldte Trykfeil	48.
----	-------------------	-----

W. H. F. Abrahamson,
Kaptein.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 1.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 1 Januari 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Fiolstræde No. 218.

Til Efterretning for de Ansøgende
om Understøttelse.

Da de Ansøgende undertiden tilbageholde usiagtig at opgive, hvad de nyde i Pension af publice Stiftelser, blev i sidste General Forsamling besluttet, at de Ansøgende, som ei angive hvad de andensheds nyde i Pension, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt det. Denne Beslutning skal herefter indføres i Ugebladet ved Anmel.

meldelsen for dem som attraae, at søge Understøttelse.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbe.

E x t r a c t

af

Sagan af Niall Thorgeirssyni og Sonum hans, utgesin efter gaumlum Skinnbókum. prentud i Kaupmannahöfn árid 1772 af Johan Rudolph Thiele. 282 S. 4to.

Herom siger Suhm i sin Critiske Historie IV Tomes Fortale: „Nials Saga, eller Historien om Nial, en meget god og reiskerdig Islænder der blev indebrændt Nar 1011 er udgivet i Kjøbenhavn 1772, 4to, paa pure islandsk, og uden Anmærkninger, men vel trykt. Udgiveren var Kammersecretair Olaus Olavius, en indfødt Islænder som nu nylig 1780 har udgivet

vet paa danst sin oeconomiske Reise til Island. Nials Saga er i Henseende til Scilen ligesaa god, som Snorro, og i Henseende til Fortællingsmaaden over ham; thi hvorvel den kun indeholder egentligen Historien af en particulier Islænder, saa har dog den ubekjendte Forfatter vidst saaledes at indflette andre, endog vigtige, Tildragelser skeede i Danmark, Norge, Island, Grønland, saa herligen oplyset Sæderne og den gamle islandske Proceßmaade, og dog vidst at iagttage, af alt dette at gjøre et Heelt, at jeg haver læst saa Boger med større Behag, og at man med rette kan kalde denne Saga en Ilias i Prosa; saasom alle Begivenhederne flyde af eet eneste Fruentimmers Ondskab, ligesom i hin af Helena."

I Fortegnelsen over islandske Sagaer iblant Thottiani Legati Qvarter No. 1747, heder det om Niata. "Den begynder paa Islands første Beboelse og slutter omtrent Anno 1020. Denne Historie melder fornemmelig om den kloge Nial, den mandhafzige Gunnar Hlidarenda, og Nials Sonner, med videre, som paa de Tider har tildraget sig udi Kangwalle Syffel. Desuden haver hun en mærkelig Oplysning udi adskillige Antiquiteter, saasom Kettergang og deslige Ting."

Af en af Torfaus forfattet Oversættelse hvoraf habes Udskrift i det kongelige Bibliothek, vil jeg hidsætte nogle Steder til Prove:

„Nial hed en Mand som boede paa Thorolsfel. Han var hel rig paa Guds og meget deilig. Han havde intet Skjæp. Han var saa færdig i Loven, at ingen var hans Lige-mand; dertil med en forstandig og viis, og gav gode Raad, og var meget godhjertet, og gik alt for sig der han spaaede. Han var sagtsmodig og oprigtig. Han hjalp alle Mand som var stædt i Vanskelighed, om de kom til ham. Hans Hustru hed Berg-hor, Skarphedins Datter, hun var en fornemme Kone og hurtig i Gemyttet og noget haardsindet. De havde 6 Børn sammen, 3 Sønner og 3 Døttre.”

Nials Ven, den vægtige Gunnar paa Hlidarende, der ogsaa spiller en vigtig Rolle i denne Saga, skildres saaledes: „Han var en for og stærk Mand, en overmaade fix Kjempe. Han skjed med begge Hænder om han vilde, og saa snart hug han med et Sværd, at det hunktes 3 i Lusten ad Gangen. Han skjed bedre end nogen anden af en Bue og rammede hvor han sigtede paa. Han sprang med al sin Mundering højere end han var selv høj til. Han kunde svømme som Sæl. Han var en god Poet; der var ingen Dvælte som nogen kunde bestaae ham

ham udi, og det siges, at udi hans Tid var ingen hans Ligemand paa Island. Han var meget dejlig med en lys Farve, en ret Næse noget ophæved fremmen, med blaa og skarpe Øjne og røde Kinder, med meget Haar af dejlig Farve og stod meget net. Han var meget skikkelig — han var trofast, men curios i at udvælge Venner.”

„Glose talde med sine Mænd og sagde: nu vil vi ride til Bergthorskvol, og komme der naar Klokken er 9 i Aften. De gjorde saa. Der er en Dal højt; de reed derhen, og bandt der deres Heste og tavede der indtil det var meget silde. Glose sagde: nu skal vi gaae hen ad Gaarden, thi det er silde, og gaae lidt, og see, hvad de vil begynde. Niala og hans Søner (Skarphedin, Grim, og Helge) og Kare (hans Svigerføn) og alt hans Hunsfolk, i alt 30, stode uden for Huset. Glose sagde nu skal vi see, hvad de vil anfange, thi mig hjantes, at dersom de blive staaendes ude, at vi aldrig faaer dem overvældiget. Da gjør vi en ond Kejse, sagde Sam Sunnerføn, om vi ikke tør sætte an paa dem endog de staae ude. Det skal og ikke skee, sagde Glose.

Nial sagde til sine Søner; hvor mange Folk mener I de have? Skarphedin sagde! de have Folk baade mange og haardsføre, men derfor

for blive de staaende, at de mener, dem vil falde besværligt at vinde os. Det er ikke saa, sagde Nial, jeg vil, at Folk skal gaae ind, thi længe forsoarede Gunnar paa Hlidarende sig, der han var inde, og her er stærkere Huus, end som der, thi kan de da ikke snart vinde os.

Skarphedin sagde: det er ikke saa. Der var de Hofdinger om Gunnar, som var saa mandelige, at de vilde heller vende derfra end som brænde inde; men disse skal vel antaste os strax med Ild, om de kan ikke anderledes; de skal anvende alt for at overvælde os; thi de veed det er rimeligt, at dersom vi undgaae denne Gang, da gjelder det deres Liv; thi er jeg uvillig at lade mig brænde inde som Ræven i Hulen.

Nu gaaer, som oftere, sagde Nial, at I vil ikke lade mig raade. Mine Sønner agte mig ikke. Den Tid I vare yngre gjorde I det ikke, og da gik alting bedre.

Helge sagde: lad os gjøre som vor Fader vil, det vil vist best hjælpe os.

Det veed jeg ikke, sagde Skarphedin, thi hans Time er nu kommen. Mens vel maa jeg gjøre min Fader dette til Billie, at brænde inde med ham; thi jeg er ikke ræd for min
 Dod.

Død. — Da sagde han til Kare: Svoger! vi vil følges ad, og ingen af os skal skilles fra hinanden. Det har jeg ogsaa i Sinde, sagde Kare, mens om andet er beskjæret, faaer det at komme frem. — Hæv du da vor Død, og vi skal hævne din, om vi overleve, sagde Skarphedin. Kare svarede, det skulde skee.

Da gik de ind, og ordnede dem i Døren.

Flose sagde: nu er de Dødsens, at de gik ind, og skal vi nu gaae der hen som snarest og stille os heel tykke for Dørren, og tage vel vare paa, at ingen af dem undkommer, hverken Kare eller Nials Sønnen, thi det gjælder vort Liv. — Floses Folk gik nu hen og omringede Huset, om der kunde være nogen Løndør paa.

Hroald Øffursøn løb der hen som Skarphedin var, og lagde til ham med et Spyd. Skarphedin hug Spydet i Stykker ved Skafet, og hug til ham med Øren, og træffede Skjoldet, mens det ene Hjørne kom i Ansigtet, og faldt han paa Ryggen og var strax død. Kare sagde: ikke slog en fejl for dig, Skarphedin! og du est vor Mester. Det veed jeg ikke, sagde Skarphedin og smilede.

Kare, Hrimur og Helge lagde ud med Spydene, og saarede mange Mænd. Men
Flose

Floſe kunde intet udrette. Da ſagde han: Vi
 haver lidt ſtor Skade paa vore Folk; mange
 ere ſaarede, og døde ſom jeg vilde mindſt. Nu
 ſeer vi at vi kan ikke vinde dem med Jernet;
 og her er nu Mange ſom ikke gaae ſaa mande-
 ligen frem ſom de ſagde tilforn; thi ſaaer vi
 nu at anfange andet. Der er kun tvende Vil-
 kaar, og ingen god; det ene, at vende fra igjen,
 men det gjelder vort Liv. Det andet, at bære
 Jld paa dem og brænde dem inde, og det er
 ſtort meget at vove for Gud, for vi ere alle
 Chriſtne; dog ſkal vi det anfange og gjøre det
 med det ſnareſte.

De tog nu Jld og tændte en gloende Lue
 for Døren. Da ſagde Skarphedin: Jld tænder
 J nu Svenne, vil J nu overlevere Eder til
 Eroldom? Grane Gunnarſon ſagde: det ſkal
 ſkee, og ſkal du ikke behøve varmere. Skarp-
 hedin ſagde: Du betaler mig ſom du eſt til.
 Jeg hævnede din Faders Død, og vurderer du
 det højere ſom dig er ikke ſaa nær ſlægted.

(Fortsættes.)

R. Myerup.

B o r g e r - B e n n e n .

No. 2.

Fiortende Aargang.

Fredeagen den 8 Januari 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

Eil Efterretning for de Ansøgende om Understøttelse.

Da de Ansøgende undertiden tilbageholde noliagtig at opgive, hvad de nyde i Pension af publike Stiftelser, blev i sidste General-Forsamling besluttet, at de Ansøgende, som ei angive hvad de andensteds nyde i Pension, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt det. Denne Bestumning skal heresier indføres i Ugebladet ved An-

mel:

meldelsen for dem som attraae, at søge Understøttelse.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Røbbe.

Extract

af

Sagan af Niali Thorgeirssyni og Sonum hans, utgefin efter gaumlum Skinnbókum. prentud i Kaupmannahavsn árid 1772 af Johan Rudolph Thiele. 282 S. 4to.

(Slutning. See No. 1.)

Da slog Qvindfolket sur Vælle i Jlden og slukede den, og andre bar Vand til. Da sagde Kolur Thorsenssen til Glose: nu hitter jeg paa et Raad. Jeg haver seet et Loft i Sengestuen, der skal vi bære Jld ind og tænde an Høsamlingen. De gjorde saa, og blev de, som inde vare, ikke for vaer, førend det var brændt ovenfra ind i gan-

i ganske Stuen. Da gjorde Flose stor Jld for alle Dørrene, mens Qvindfolkene begyndte at taale det ilde der inde. Nial sagde: holder eder vel og græder ikke, thi det er kun et Hagl. Troer visselig, at Gud er saa barmhjertig, at han lader os ikke brænde i denne Verden og den anden. Saadan Tale holdt han for dem og meget mere heel mandelig. Nu begyndte alle Husene at brænde. Da gik Nial til Døren og sagde: er Flose saa nær at han kan høre min Tale? Flose svarede Ja. Nial sagde: Vil du lade dig forlige med mine Søner, eller bevilge nogen Folk at gaae ud?

Flose sagde: Jeg vil ikke forliges med dine Søner, thi nu skal det have Ende os imellem; jeg skal ikke gaae herfra for de ere alle døde, mens Qvindfolk og Børn og Tjenestefolk vil jeg give Forlov at gaae ud.

Da gik Nial ind og sagde til Folket: Nu er best at de gaae ud som det er bevilget, og gaae Du ud Lhorballa Nigrimsdatter! Hun sagde: anderledes skilles vi nu, Helge! end jeg havde troet, mens dog skal jeg tilskynde min Fader og Brødre, at hævne den Skade som nu skeer.

Nial sagde: Du gjør vist vel, thi du est en god Kone.

Siden gik hun ud, og mange Folk med hende. Astrid af Diuparbakke sagde til Helge: Gak du ud med mig; jeg skal klæde dig i Fruentimmerklæder og svøbe Lærred om dit Hoved. Han satte sig derimod i Førstningen, mens dog gjorde han det efter deres Bøn. Astrid svøbte en Hoveddug om hans Hoved, og Thorhalla Skarphedins Kone lagde Raabe over ham. Saa gik han ud imellem dem. Da gik og Helga, Nials Datter, ud og hendes Søster Thorgjerd. Men der Helge kom ud, sagde Flose: den Kone er høj og tyk om Skuldrene som der gaaer, tager hende og holder!

Der Helge hørte det, kastede han Raaben af, han havde Sværd ter under. Han hug til en Mand, og Skjolden istykker, og Foden af ham. Da kom Flose og hug paa Halsen paa Helge, og Hovedet af.

Da gik Flose til Døren, og sagde, han vilde tale med Nial Bonde og Bergthor, og sagde han: jeg byder dig Nial Bonde at gaae ud, thi du brænder her inde uskyldig. Nial sagde: jeg vil ikke gaae ud; thi jeg er en gammel Mand og ikke god for at hævne mine Søners Død; mens jeg vil ikke leve med Skam.

Flose sagde: da gak du ud, Bergthore! thi jeg vil ingenlunde brænde dig inde.

Hun svarede: jeg var ung givet til Nial, det haver jeg lovet ham, at eet skal gaae over os begge. Saa gik de ind igjen. Bergthor sagde: hvad Raad skal vi nu tage? Nial sagde: vi vil gaae hen og lægge os i Sengen. Hun sagde til Drengen Thord Kareson: Du skal bæres ud og ikke brændes her. Han sagde: Du Bestemoder haver lovet mig andet, at vi skulde ikke adskilles saalænge jeg vilde være hos Dig, mens jeg vil langt heller døe med dig end overleve dig. Da bar hun Barnet til sin Seng.

Nial sagde til sin Fæstebonde: Nu skal du see, hvor vi lægge os; thi jeg agter ingensteds at røre mig enten mig skader Ild eller Kog, da kan du vide, hvor vore Been er at søge. Han sagde, det skulde skee.

Der havde været slagtet en Oxe, og laae Huden der. Nial bad Fæstebonden at lægge Huden over dem. De besol Gud deres Sjæl, og talte sidstegang saa Folk horte det. Han tog Huden, bredte den over dem, og gik siden ud.

Skarphedin sagde, da han saae sin Fader lægge sig: tidlig gaaer vor Fader til Seng, og det er ikke at undre, thi han er en gammel Mand.

Da tog Skarphedin Grimur og Kare Brandene saasnart som de faldt og skjød dem ud

paa dem, og det varede et Tag. Da skød de Andre Gøydene indtil dem, men de tog dem alle i Løftet og skød ud til dem igjen. Glose bad dem ikke skyde, thi i stændende Strid staae vi os ikke for dem. Vi kan nu og lidt bie indtil Ilden naaer dem.

Da faldt store Træer ned af Taget. Skarphedin sagde: nu er vor Fader død, og haver man hverken hørt ham hofte eller give sig. — De gik til Enden paa Huset, da var der falden ned Everttræet, og brandt meget midt i. Kare sagde til Skarphedin: spring du her ud, jeg skal komme strax efter dig, og kan vi begge undkomme, thi al Røgen staaer her paa. Skarphedin sagde: du skal springe først, men jeg skal være strax i Hælene efter dig.

Kare sagde: det er ikke raadeligt, thi jeg kan vel komme andensteds ud, om det ikke gaaer an.

Skarphedin sagde: jeg vil, at Du springer foran.

Kare sagde: det er enhver befalet at bjerge sit Liv, og skal jeg det gjøre, mens da stilles vi saa ad, at vi sees alorig mere, thi om jeg kommer ud af Ilden, da haver jeg ikke det Mod at løbe ind i Ilden til dig igjen, og hver gaaer da sin Led.

Skarp:

Skarphedin sagde: det er mig Glæde, Svoger! om Du undkommer, at Du hævner min Død.

Da tog Kare en luende Brand i sin Haand og løb op efter Everttræet. Han fastede Branden til dem som stod der nær og de løb til siden. Klæderne og Haarene luede paa ham. Han sneg sig ud af Taget der hvor Røgen var paa. Da sagde en som der var næst: der løb vist en Mand ud af Taget. Nej, sagde en anden, men Skarphedin fastede en Ildstok til os. Kare løb indtil han kom til en Kilde, der lagde han sig og slukkede Ilden i sine Klæder og Haar. Siden hed den Kares Grøft.

Skarphedin løb ud paa Everttræet efter Kare; men der han kom der hvor det var meest brændt, da brast det itu; han faldt ned paa Fodderne. Han begyndte strax den andengang at løbe op paa Bæggen, da faldt et stort Træ ned paa ham saa han faldt ned igjen. Da sagde han: nu seer jeg, hvor det vil gaae. Da gik han frem med Bæggen. Gunnar Lambeson saae Skarphedin og sagde: Græder du nu Skarphedin? Nej jeg gjør ikke, sagde han, men det er sandt, surt er det i Dinene, men jeg synes du leer. Det er vist, sagde Gunnar, og haver jeg aldrig leet nærmere, siden Du dræbte Thrain

Sig:

Sigfuson ved Markeslied. Skarphedin slog til Gunnar saa han faldt ned af Taget.

Skarphedin gik da til Grim, sin Broder; de holdt i hverandres Haand og traadte i Ilden, mens der de kom midt i Sengestuen, faldt Grim død ned. Da gik Skarphedin til Enden af Huset, der faldt Taget paa ham, saa han blev imellem Taget og Gaalen, og kunde da ingensteds røre sig. — Der døde han, som var den tappreste og navnkundigste af Riials Sønner. Kare, som hans Fiender gav det Lov, at han var den raskeste Mand næst Gunnar paa Hlidarende, undkom, som meldt er, og hævnede siden hvad skeet var, paa Brændemændene.

K. Myrup.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 3.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 15 Januari 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Nielsstræde No. 218.

Et Brev fra Kong Christian IV, indeholdende
Forsvar for Monopolier.

Med Svar.

Efterdi Landtcommisarierne, inter alia, begjæ-
rer, at ingen Monopolia maa tilstedes, som i
sig selv ret er, naar man kan bekomme Fornø-
denheden: da, efterdi den rhinske Vin allene
at skænke Borgemeester Hans Nielsen blev frata-
gen, af den Marsag at Borgerskabet sig derover
besværgede, hvorfor siden ingen rhinsk Vin i
Odense haver været at bekomme; da skal Com-
miss:

missarierne udi Tven først sig erklære og siden de Andre, hvorledes Sigt er at corrigere, at en ærlig Mand, som ingen fransk Vin kan taale, kan for sine Penge faae en god Drik rhinsk Vin, efterdi det, som sagt er, Mange bekjendt er. Saa fremt nu samme svenske Commissarier intet kan forsikre mig, at man kan faae en Drik rhinsk Vin udi Odense naar man det begierer, da skal det Privilegium paa fornævnte Borgemeester renoveres. Rosenborg. den 20 Maj 1646.

Landcommissariernes Svar.

Efter Hans Kongl. Majestæts naadigste Befaling, at vi Underknebne os underdanigst skulle erklære, at efterdi Borgemeester Hans Nielsen udi Odense det Privilegium allene at handle med Rhinskvin, er fratagen, hvorudover ingen oprigtig Rhinskvin udi Odense er at bekomme, hvorledes saadant er at corrigere: da, efterdi Borgemeester, som sine Medborgere til deres gode fri Næring og Handel at fordre er obligeret, foruden nogen særdeles Frihed, intet forholdes af sine Medborgere saadan Rhinskvin at holde, og saadan særlig Benaadning er udtryffeligg imod Landenes Constitution, og Borgereskabet, som dermed tilforn haver handlet og endnu at handle

er

er tilføds, udi deres fri Commercie er til Præjudits, og en Part, som dermed haver handlet, paa den Vin de have at sælge til stor Skade, kan vi samtligen for vore Personer underdanigst ikke eragte, hvorfor Borgemeister saavelsom andre hans Medborgere udi saadan Handel dertil skulle privilegeres, paa det (hvorpaa) ham saavelsom Andre ingen Forhindring gjøres. Dog, at Enhver som det begjære vilde kunde have en god Drik Vin, da kunde Borgemeister som Byens Overighed der, saavelsom i andre Kjøbsteder, befales, dermed at have gode Indseende, at ingen Klagemaal derover skulde komme; og dersom Commercien i denne Handel saavelsom andre fri for Alle maa tillades, skal Hans Kongl. Majestæt naadigst erfare, at Kjøbstederne i Alt mærkeligen skal tiltage. Denne vores underdanigste Erklæring efter Hans Kongl. Majestæts naadigste Befaling begjære vi saaledes ogsaa at indatte optages. Vi forblive Hans Kongl. Majestæts underdanigste og pligtsskyldigste Tjenere. Hafnø d. 22 Maj 1646.

Neder Lange, Erik Juel, Falk Boye, Mandrup Due, Christen Steel, Henrik Rangov, Laurits Ulfelt, Gunde Rosenfranz, Joachim Gerstorff, Erik Rosenfranz.

Kongens Brev til Henning Walfens-
dorf, samme Sag angaaende.

Vor Gunst tilførn. Eftersom Vi naadigst
komme udi Forfaring, stor Mangel paa Rhinsk-
vin ndi vor Kjøbsled Odense skal være, da bede
Vi dig og Naadigst ville, at Du Mogle der
sammesteds forordner, som godt og uforfalsket
Rhinskvin kan holde fall for en billig Pris for
Enhver som deraf vil kjøbe, dog at dermed
Ingen betages sin Næring og Brug. Desli-
geste at Du Borgemeesterne og Raadet samme-
steds tilholder, at de dermed have godt Ind-
seende, at ingen Understab eller Falskhed derudi
begaaes. Dermed skeer vor Villie. Hafniæ
d. 23 Maj 1646. Under vort Signete.

Christian.

Extract af et Amtsregister, skrevet
paa Gottorp Aar 1517 i Hertug
Frideriks (siden Kong Friderik
den 1ste) Tid, hvoraf Varenes
Priser i den Tid sees.

For en Skieppe Hvedemeel 3 Mk. 8 Pf.

— en Tønde Lyneborger Salt 25 eller 26 ß.

For

For en Tonde Flamske Eild 3 Mk. 4 ß.

— Tonde Norske Eild 2 Mk. 12 ß.

— Lam $3\frac{1}{2}$ eller 4 ß.

— grov Tonde Edife 26 ß.

— smal — — 1 Mk.

Clemen Erichsen til Barensted, hvad min naadige Herre paa Hjortejagten haver fortæret hos mig i 2 Nætter, Mandag og Tirsdag efter St. Jacobi 5 Mk. 9 ß. 8 Pf.

Clemen Erichsen for 173 Stude, som han har kiøbt i Ribe, for Parret 7 Mk. giver 623 Mk.

En Tonde Smør 8 Mk.

En Skieppe Humle 10 Pf.

Et Læs Høe 6 ß.

En Møllesteen 26 Mk.

Hos Claus Mühlen i Skoven have Jægerne fortæret paa Svinejagten 1 Mk.

Amtmand Claus von der Wisch har fortæret hos Drewes Mühlen, da han sammesteds i Stappelholm holdt Ting, 3 Mk. 2 Pf.

Calli Henrichsen i Strayherred, hvad min naadige Herre haver fortæret paa Hjortejagten, 3 Mk. 10 ß. 4 Pf.

Et Par Høns 1 ß.

NB. Hele Gottorp Amts Indtægt var
den Gang 4408 Mk. 3 β. 10½ Pf. Udgiften
3400 Mk. 7 β. 1 Pf.

1769 var Gottorp Amts Indtægt 57,382
Rd. 34½ β. Udgiften 12,061 Rd. 70 β.

Lønningerne ved Søetaten for halvandet
Hundrede Aar siden.

(Efter et gammelt Manuskript.)

(Slutning.)

(See No. 38 i forrige Aargang.)

Efterskrefne haffuer Maanedlig
Besoldning.

Thromflaar	I	maanittlig	12	Curantmk.
Thromflaar	I	—	9	—
Thromflaar	I	—	8	—
Thromflaar	2	—	a 6	—
Thromflaar	I	—	5	—
Thromflaar	I	—	4	—
Thromflaar	I	—	3	—

	I	maanittlig	I 2	Curmf.
Bochere				
Bochere	7	—	a 9	—
Mestermandsuenne	8	—	a 7	—
Mestermandsuenne	8	—	a 6 ¹ / ₂	—
Fangefougder	I	—	7	—
Seigllægger Suenne	13	—	a 14	—
Seigllægger Dreng	6	—	a 3	—
Bochere i Scholen	10	—	a 3	—
Baadgmend, gammel Thien-				
ner vde at seigle	102	—	a 6	—
Baadgmend, gammel Thien-				
ner som suarer Mun-				
string	74	—	a 6	—
Bocher gammel Thienner				
suarer Munstring	3	—	a 3	—
Baadgmend gammel Thien-				
ner som ehre siuge	50	—	a 6	—
Baadgmend wdschreffne				
vde at seigle	61	—	a 5	—
Baadgmend wdschreffne				
suarer Munstring	343	—	a 5	—
Maaler i Beyerhuset	I	—	a 10	—
Bochere aff di wdschreffne	7	—	a 2 ¹ / ₂	—
Baadgmend wdschreffne				
som ere siuge ved Pol-				
men	180	—	a 5	—
Baadgmend wdschreffne i				
Siughuffert	59	—	a 5	—

Baadg:

Baadgmend gammel Thien- nere som haffuer wagt paa Schibene	107	—	a 6	—
Baadgmend gammel Thien- nere paa adtschillige Ste- der	= 51	—	a 6	—
Baadgmend wdschreffne Wagt paa schibene	9	—	a 5	—
Baadgmend wdschreffne paa adtschillige Steder	34	—	a 5	—
Queste Gotch aartlig heel Kaast	33	}	Ingen Lon.	
Queste Gotch aartlig halv Kaast	6			
Baadgmend wdschreffne i Helsingborig	582	—	a 5	—

N. Nyerup.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 4.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 22 Januari 1802.

Forlagt af Understøttelses- Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besonys Enke,
i store Siølsfræde No. 218.

Lege til Morstab og nyttig Tidsfordriv,
efter Gutschmuths.

(Fortsættelse, see No. 12 for 1801.)

Buddikespillet; i Norge Nødegvernen.

Det er en Leg med et Instrument, som har nogen Lighed med de Capsler eller Buddikker som gamle Pergamentbreve ere forsynede med, og den har faaet Navn af Joujou. Tvende zirlig drejede Træ- eller Elfenbeens- Skiver sidde paa en fælleds Axel, ligesom to smaa Hjul, men faa tæt sammen at der ikke er mere Rum imellem end ongefær et Knivsblads Tykkelse. Ved Axelen
er

er en Silkesnor gjort fast. Snoren drejes om Axelen og man beholder Eaden i samme Haand, hvormed man holder Instrumentet. Lader man nu Instrumentet falde eller kaster det i hvilken som helst Direction, da faaer det ved Snorens saa hurtige Omloben en roterende Bevæggelse, der ifølge Centrifugalkraften igjen driver det hen imod Haanden i det Snoren igjen vindes om Axelen.

En øvet Haand anbringer herved adskillige Variationer og svinger Joujou snart til en snart til en anden Side. Dette Legetøj er en ganske nye Opfindelse, og Anledningen dertil skal være taget af den i Revolutionens Begyndelse foretagne Tilintetgjørelse af franske Adelsdocumenter, da Adelen og dens Sigilscafseler blev berøvet enhver Kraft undtagen Centrifugalkraften. Man legede denne Leg i adskillige Stæder saalænge at man gjorde sig latterlig derved, og at der udkom satiriske Blade og Kobberer derimod. —

Saa vidt Gutmuths. Naar han paa-
staaer, at dette Spil (som man i Kjøbenhavn
giver Titel af Joujou de Normandie) er
en Opfindelse fra vore Dage, og en Folge af
Revolutionen (alstaa une petite evenement
par des grands choses) tør jeg vel ikke ligefrem
sige han har uret, nemlig hvad Tydskland og
Frankerig angaaer. I Danmark derimod har
man kjendt denne „normanniske Leg” længe
for

for der i Frankrig tænkes paa at annihilere Adelspatenterne. Rigtig nok ligner de Redskaber, man her betjener sig af til Legen, ikke de flade cirkelrundagtige Væsker hvori Seglene under Rehabilitionsdocumenter forvares —; thi det er kun et Væle eller en Pære; men Legen er i Grunden en reen Joujou eller Joujou de Normandie. Mekanismen i vor Rationallæg er endog konfigureret end hist. Vi, eller vore Børn, skal ikke allene have, som sagt, et Væle, men endogsaa en Nød, som Kjernen er taget udaf, og hvorpaa der er to Huller, et stort midt igjennem Nøden og et lille paa Siden. Igjennem Nødens store Abning gaaer en Pind, hvis nederste Ende Vælet er stukket paa, og hvis øverste Ende oppe ved Knappen, der gaaer ovenfor Nøden, er ombunden med Traad eller en fin Snor. Enden af denne Traad eller Snor gaaer igjennem Nødens lille Høle, og naar man trækker den til sig saa faaer Vælet samme Centrifugalkraft som Gutschmuths tillægger de franske Rehabilitionsbrevets Insignier.

Regnemesteren.

Denne Lægs Beskrivelse hos Gutschmuths er aldeles overensstemmende med den som under samme Benævnelser forekommer i den Liungefke Samling C. 76, forbigaaes derfor her.

Stave:Legen

har Lighed med Regnemesterlegen. Selskabet sidder i en Halvkreds, og Skrivemesteren som Hovedpersonen foran. Bryder man sig ikke om at faae Panter, Noget der desuden ikke funderlig morer Drengene, saa har hver sit stættede Lommetørklæde ved Haanden. Skrivemesteren tildeler enhver sit Bogstav: Du er A, Du er B, Du er C, Du er D, o. s. v. Er der ikke saa mange Personer til at lege, som der er Bogstaver i Alphabetet, saa udelades nogle af de mest sjelden forekommende Bogstaver. Bogstaverne uddeles ikke efter den alphabetiske Orden, men pele mæle, saa at Personen N kan f. Ex. komme til at sidde ved Siden af A. Legen begynder. Skrivemesteren siger til Hans: Stav Du f. Ex. til Ordet: Legekammerader. Hans rejser sig, og gaaer fra den ene til den anden af de Personer L. E: og staver højt L: e Le, i det samme han tager de paa-gieldende Personer ved Oret. Fremdeles G. E. ge, Lege-. Godt! siger Mesteren, nu videre. Men nu forløber Hans sig; han siger C. A, ca; da der ingen Person er for Bogstaver C, var det nødvendigt han skulde have gaaet til R. Ligeledes løber han fejl i den næstsidste Stavelse og siger R. A. D. istedenfor R. A.,

R. A, da D hører til den sidste Stavelse. Ved hver Fejlsragelse vanker der af Krabadstien, Det Bogstav han trækker i Dret og slaver med, uden at det hører til Stavelsen, giver ham en Klap, som altid repeteres af Skrivemesteren, der fører ham til det rigtige Bogstav. Og det træffer saa saare let at den Stavende, om han end veed hvilke Bogstaver Ordet udfordrer, dog har glemt, hvor hvert især sidder. Ogsaa Skrivemesteren maa have en god Hukommelse; thi ogsaa han faaer Klaps, naar han fører den Stavende hen til et urigtigt Bogstav, selv ~~hø~~er galt, eller opgiver et Ord hvortil alle Bogstaver ikke ere med i Legen.

Denne Leg er ret herlig. Den fordrer en nøje spændt Agtpaaagivenhed og Hukommelse, og kan godt give Anledning til Latter, naar Selskabet er godt stemt, og Skrivemesteren agerer en smule Pedant. Smaaæ Børn kan virkelig derved endog øves i Rettskrivning. Noget Besværgelse følger der dog ogsaa med denne Leg.

Procuratorlegen.

Denne Leg kaldes hos Gutschmuths Das Advocatenspiel og i den Liungiske Samling Advocaterne. Den leges her i Byen i Selskaber paa den Raade som det staaer beskrevet i Føgerne, kan har man, hvor jeg har seet den, anbragt den

For:

Forandring, at Principalen ikke altid havde sin Procurator ved sin Side, men snart hift snart her i Kredsen. Dette Træk horer egentlig til Parlementslegen, og den simple Raade, at man altid har sin venstre Sidemand til sin Advocat, er udentvivl den beste.

Lighedlegen.

Den forekommer i den Tydske Bog S. 356 under Opkrift Das Spiel der Aehnlichkeit, og i den Danske S. 67 under Titel: Over: eenstemmeleggen. Ingen af Ciederne tales om den Raade som bruges her i Tysk, i Henseende til at faae Ting at sammensigne, og som bestaaer deri, at min Nabo paa den ene Side nævner en Gjenstand, og min Nabo paa den anden Side ligesledes hvidsker hvad han lyst, og de to Ting er det jeg skal finde hoori ligne hinanden

Denne Leg anbefaler Gutmuths meget. Han siger: „Hede Selskabet er derved bestandig fuld af Forventning om, hvorledes den som skal udfinde Ligheden vil slippe deraf; og det moer altid naar der enten kommer noget vittigt eller noget meget flaut ud deraf. — Længe skulde man dog ikke blive ved med denne Leg.

For at finde Ligheder er det absolut nødvendigt, i en Hast at overtænke de to Gjenstande,
som

som der skal findes Overeensstemmelse imellem, med Hensyn til alle deres mangfoldige Egenheder og Forbindelser. Denne Overtænken strækker sig endog til de Navne hvormed Gjenstanderne selv eller deres Egenheder og Beskaffenheder kaldes; thi ofte berøber Ligheden paa et Ordspil, (eller for at laane et i en vis Cirkel for dums gjængse Udtryk, er en *Borger*); som f. Ex. naar man siger at der er den Lighed imellem en *Pomerants* og en *Provst*, at der af begge kan blive *Biskop*.

Med denne Læg maa forresten iagttages:

1) at ingen af de almindelige Egenheder ved Lege-merne, som *Tyngde*, *Delelighed*, *Uigjennemtrængelighed* og saa videre, maa bruges til deri at finde Overeensstemmelse; da det er Egenheder som jo alle Lege-mer har tilfælleds; men vel saadanne, der tilkomme adskillige, saasom *Electricitet*, *Gjennemføgtighed*, *Flydenhed*.

2) Saa skøn en Sag det end er med *Bittighed*, saa holder jeg det dog for ganske utilladeligt at anvende den paa sine Medmenneskers en sige sine *Kamraters* og *Medlegendes* *Befostning*. Det kunde f. Ex. være ganske artig at opgive det Spørgsmaal: hvori ligne *Hr. N. N's* *Hoved* og *Pung* hinanden, og faae til Svar: deri at de begge ere tomme; men dannis (bieder) er det dog ikke, og ved unge Mennesker bør man især see paa, at de ikke forfalde til denne *Tone*, der saa aldeles strider imod *Hjertelighed* og *Trokyldighed*.

3) Læreren har ved denne Læg god *Andledning* til at gjentage hvad han har foredraget i *Historie* *Naturhistorie* *Geographie*. Der kan f. Ex. spørge: hvad Lighed er der imellem *Kjøbenhavn* og *Stokholm*? mellem *Sicilien* og *Jylland*? o. s. v.

Om Pantelege.

Der er ved disse Lege ofte talt om at de Tabende skulde give Pant. Man véd hvad det betyder. Naar Lege er forbi, er Pantenes Ejere forbundne til, at løse en eller anden Opgave, til Straf at gjøre det eller det, før de faae deres Sager i den. Sædvanligvis gaaer det i alle slige Lege næsten altid ud paa en eneste Punkt. Bestaaer Selskabet af voksne Personer, saa har jeg, naar alting gaaer sædeligt til, intet at sige derpaa. Men i en Kreds af Unge er det en anden Sag; Ungdommen skal hverken hænge for Nogen eller elske paa spansk, eller tigge paa polsk; thi deri ere vi alle enige, at man ikke skal vække Hølelser, som ligge til Grund ved slige Opgaver. Men hvad skal den da tage sig for? vil man spørge. Mit Svar er: Den skal anstrænge enten Aandens eller Legemets Kræfter snart paa en snart paa en anden Maade, noget Spøg og noget Alvor. Et Menneske er begavet med megen Kraft, og allehaande Opgaver, hvorved den øves, falde ikke tunge at udføre. Exempler og Prøver i Mængde paa sligt forefinder man i Campes Kinderbibliothek i Weisses Kinderfreund og i Schummels Kinderspiele und Gespräche. — Saavidt Gutemuths. Jeg lægger til: ogsaa i den hos Lunge udkomne Samling af Julelege. Denne sidstnævnte Samling har forresten den slemme Fejl, at ved Panternes Indløsning og næsten hele Bogen igjennem gaaer alt ud paa den ene Punkt, som Gutemuths dadler, nemlig at kysse. Her kyskes og stikkes uophørlig og indtil Væmmelighed, og jeg holder derfor denne Bog for en af de fletteste Bøger vor Literatur ejer.

R. Nyerup.

Borger = Bennen.

No. 5.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 29 Januari 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Hjulstræde No. 218.

Fortælling om en engelsk Matros
med et Eræbeen.

(Oversat af the miscellaneous Works of Dr.
Goldsmith.

Ingen Jagttagelse er mere almindelig og tillige
sædvanlig, end at den ene halve Deel af Verden er
uvidende om hvorledes den anden halve Deel lever.
De Stores Uheld fremvises for at tiltrække vor
Opmærksomhed; der tales vidt og bredt om dem i
Klagedoner; og Verden fremkaldes til at stirre paa
de fornemme Lidende. De Store, under Tryk af
Ulyk-

Ulykke, ere forvissede om at adskillige andre føle ved deres Lidelser, og de have paa engang Trosten af Beundring og Medynk.

Der er intet høimodigt i at bære Ulykker med Tapperhed, naar hele Verden er Tilskuer. I saadanne Omstændigheder ville Mennesker handle med Mod, endog af Forfængelighed. Men den, som i Mørkhedens Dal kan trodse Modgang, som, uden opmuntrende Benner, uden medynkende Beskiendtskab, endog uden Haab om Lettelse i sine Trængsler, kan vise sig rolig og ubekymret, er i Sandhed stor: Enten Bonde eller Hofmand fortjener han Beundring, og burde fremstilles til vor Esterligning og Verbødighed.

Medens de ringeste Ulejligheder for de Fornemmere forstorres til Gjenvordigheder; medens Tragedien udbasuner deres Lidelser i alle Bestalenshedens Vendinger, agtes der aldeles ikke paa de Fattiges Elendigheder. Og dog udstaae nogle af de lavere Folkelasser mere virkelig Ondt i een Dag, end de som ere i en meer ophøjet Stilling lide i deres hele Liv. Det er ubegribeligt hvor mange Besværligheder de ringeste af vore almindelige Sæfolk og Soldater gienneengaae uden Klage eller Sorg, uden hæftigen at udbryde mod Forsynet eller falde deres Kamerader til at betragte deres Standhaftighed. Mange Dage ere

dem Elendigheds Dage og dog udholde de deres haarde Stiebne uden Misfornøjelse.

Hvor ærgerligt er det ikke at høre en Ovid, en Cicero, eller en Rabutin klage over deres Ulykker og tunge Raar, hvis værste Gienvordighed var at de ikke kunde komme hertil en vis Plet paa Jorden, hvortil de daarligen havde fæstet Begrebet af Lyksalighed! Deres Trængsler vare Fornøjsler i Sammenligning med hvad mange Fattige dagligen taale uden Knur. De spiste, drak og sov, de havde Slaver til Opvartning, og vare vissz paa Livets Ophold; medens mange af deres Medskabninger nødes at vandre uden Ben til Trøst eller Hjælp, endog uden Skiul for de haarde Aarstider.

Jeg er bleven ledet hen til disse Betragtninger ved for nogle Dage siden at træffe en fattig Stymper, som jeg kiendte i min Barndom, klædt i en Matros Trøje og tiggende ved en af Stadens Udgange, med et Træbeen. Jeg kiendte ham at være skikkelig og flittig, da han var ude i Landet, og jeg var nysgierrig for at vide hvad der havde bragt ham til hans nu værende Forsatning. Derfor, efterat have givet ham hvad jeg ansaae passende, forlangde jeg at vide Historien af hans Liv og Ulykker, og Raaden, hvorpaa han var bleven bragt ind i sin nærværende Trang. Den lemlæstede Soldat, thi det var han skiont i

Sommands Klæder, klæde sig i Hovedet, lænne de sig paa sin Krykke, og, sættende sig saaledes i Stilling til at fyldestgjøre min Begiering, gav mig sin Historie saaledes som følger: „Hvad mine Ulykker angaaer, min Herre, kan jeg ikke paastaae at have giennemgaaet flere end andre Folk; thi, naar jeg undtager Tabet af mine Læmmer og at jeg er nødt til at tigge, veed jeg ikke nogen Aarsag, Himlen skee Tak, jeg har til at klage. Der er Bill Tibbs af vort Regiment, han har mistet begge sine Been, og eet Øje over i Riøbet; men, Himlen skee Tak, saa flent er det ikke med mig endnu.

Jeg blev født i Shropshire, min Fader var Daglonner, og døde da jeg var fem Aar gammel; saa blev jeg lagt paa Sognet. De han havde været en ombankende Mand, var Bymændene ikke i Stand til at sige til hvilke Sogn jeg hørde, eller hvor jeg var født; saa sendte de mig til et andet Sogn og dette Sogn sendte mig til det tredie. Jeg tænkte ved mig selv, de blive nok ved at sende mig saa lang omkring, at de ikke ville tillade mig at være fød i noget Sogn over alt; men endelig bestemte de mig dog at blive. Jeg havde nogen Beqvemhed til at studere, og havde sat mig for i det mindste at lære at læse; men Mesteren for Albejdshuset satte mig i Arbejde, saa snart jeg var

Stan

Stand til at løfte Hammeren; og her levede jeg et kaaleligt Slags Liv i fem Aar. Jeg arbejdede alene ti Timer om Dagen og blev forsynet med Mad og Drikke for mit Arbejde. Sandt nok, jeg fik ikke Lov at sætte Foden ud af Huset, af Frygt, som de sagde, for at jeg skulde løbe bort. Men hvad skadede det? Jeg havde Frihed i det hele Hus og i Baggaarden og det var nok for mig. Jeg blev da sat ud i Tjeneste hos en Bonden, hvor jeg var oppe baade aarle og silde, men jeg sviste og drak godt, og min Forretning stod mig godt an, indtil han døde, da jeg blev nødt til at sørge for mig selv. Saa besluttede jeg at gaae og søge min Lykke.

Jeg gik da saaledes fra By til By, arbejdede naar jeg kunde faae noget at bestille, og sultede naar jeg intet Arbejde kunde faae; da jeg en Dag traf til at gaae igiennem en Mark, der tilhørte en Fredsdommer. Jeg blev en Hare va'r, der krydsede Stien for mig, og jeg troer Ganden satte mig det i Hovedet at slænge min Kiep efter den. — Nu hvad var der vel videre deri? Jeg dræbde Haren, og jeg var ved at bringe den bort i Triumf, da Dommeren selv mødte mig. Han kaldte mig en Krybestikke og en Slynge, og gribende mig fast i Struben de forlangde, at jeg skulde gjøre Rede for hvo jeg var. Jeg faldt paa mine Knæ, bad hans Højvelbaar-

ren-

renhed om Forlæbelse, og begyndte at give en fuldstændig Efterretning om alt hvad jeg vidste om min Fødsel, Velde og Udspring; men, skjønt jeg gav meget god Efterretning, vilde Dommeren dog ikke troe et Bogstav af hvad jeg havde sagt; jeg blev da stævnet for Retten, funden skyldig i at være fattig og sendt til London til Fængslet Newgate, for at blive ført ud af Landet som en Løsgjænger.

Folk maa sige dit eller dat om det at være i Fængsel; men, for min Deel, fandt jeg Newgate at være et saa behageligt Sted, som jeg nogensinde har været paa i mit hele Liv. Jeg havde Rugen fuld af Mad og Drikke, og arbejdede slet ikke. Dette Slags Liv var for godt til at være bestandig. Jeg blev da tagen ud af Fængslet efter fem Maaneder, sat ombord paa et Skib, og sendt bort med to hundrede andre til Colonierne. Vi havde en middelmaadig Overrejse; thi, da vi alle vare indsluttede i det underste Rom, døde eet Hundrede af vore Folk af Mangel paa frisk Luft; og de som bleve tilovers vare syge nok, det veed Gud. Da vi kom til Lands, bleve vi solgte til Plantage-Ejerne, og jeg blev forbunden at tiene i 7 Aar. Da jeg ikke var studeret, thi jeg kunde ikke læse, blev jeg nødt at arbejde mellem Negrene; og jeg tiende min Tid som jeg var pligtig og skyldig at giøre.

Da min Tid var udløbet, skaffede jeg mig Hiemrejse, og glad var jeg at see gamle Engeland igjen, fordi jeg elskede mit Land. Jeg var imidlertid dog bange for endnu engang at straffes som Landstryger; jeg skjøttede da ikke meget om at gaae ned i Landet, men holdt mig omkring Staden, og forrettede smaae Arbejder, naar jeg kunde faae dem.

Jeg var meget lykkelig paa denne Maade for nogen Tid, til en Aften, jeg kom hjem fra Arbejde, to Karle slog mig ned, og da forlangde at jeg skulde staae. De hørde til en Trop Presfere. Jeg blev ført for Dommeren, og, da jeg ikke kunde gjøre Rede for mig, blev det overladt mit Valg, enten at gaae ombord paa et Krigsskib, eller lade mig indskrive som Soldat. Jeg valgte det sidste, og i denne Hederspøst tiende jeg i to Feldtog i Flandern, var med i Slagene ved Wal og Fontenoj, og fik her kun eet Saar giennem Brystet; men Regimentsfeldskjæren gjorde mig snart frisk igjen.

Da Freden kom, blev jeg afskediget, og, da jeg ikke kunde arbejde, fordi mit Saar var mig undertiden besværligt, lod jeg mig hverve i det Ostindiske Compagnies Tjeneste til Lands. Jeg havde slaget Franskmændene i tre Feldslage, og jeg troer visselig, at, havde jeg kunnet læse eller skrive, vilde vor Ansører have gjort mig til

Corporal. Men det var nu ikke min Lykke at vinde nogen Forfremmelse, for jeg blev snart syg og fik saa Lov at rejse hjem igien med fyrrerdyt Pund i min Lomme. Dette var i Begyndelse af Krigen, og jeg haabede at blive sat i Land og have den Fornøjelse at fortære mine Penge. Men Regjeringen behøvede Folk, og saa blev jeg presset til Matros, før jeg engang fik sat Foden på Jorden.

Baadsmanden fandt mig, som han sagde at være en haardnakket Krabat; Han svor paa at han vidste at jeg forstod min Forretning ret vel men at jeg kun drillede af Dovenskab; men Gud veed at jeg vidste intet af Sømandskab, og han slog mig uden at overveje hvad han foretog. Jeg havde dog, i hvordan det end var, altid omkring 200 Daler, og det var dog nogen Erøst for mig hver Gang jeg fik Prygl; og Pengene vilde jeg have haft endnu den Dag i Dag, var ikke vor Skib blevet taget af Franskmændene, og saa tabt jeg alt.

(Slutningen følger).

Oversat af
Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committere

Borger = Bennen.

No. 6.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 5 Februari 1802.

Førlagt af Understøttelses = Selskabet.

Erykt hos J. V. J. Besony's Enke,
i store Hjulstræde No. 218.

Fortælling om en engelsk Matros
med et Erøbeen.

(Slutning fra forrige No.)

Vort Mandskab blev bragt til Brest, og mange af dem døde, fordi de vare uvante til at leve i fængsel; men det var nu ingen Ting for mig, hi jeg var igiennemsyget. En Nat, da jeg sov paa Gripen med et varmt Teppe over mig, or jeg har altid elsket at ligge vel, blev jeg opvakt af Baadsmanden, som havde en Lyvelygte Haanden. „Jacob,” sagde han til mig, „vil du

du brække Halsen paa den franſke Skildvagt" — „lige godt," ſagde jeg i det jeg ſtrøbde at faae Sønnen ud af Djnene, „jeg kan ſagtes hjælpe til." — „Saa følg mig da," ſagde han „og jeg haaber vi ſkal blive færdige." Jeg ſtod da op, bandt Teppet, ſom var alle de Kløder jeg havde, omkring mig, og gik med ham for at ſlaaes med Franſkmanden.

Skiont uden Waaben, gik vi ned til Døren, hvor begge Skildvagterne havde Poſt, overfaldt dem, og greb i et Djeblig deres Waaben og ſlog dem ned. Derfra løb ni af os tilſammen ned til Skibsbroen, og, efter at have taget den forſte Baad vi fandt, gik vi ud af Havnen og til Søes. Vi havde ikke været her 3 Dage, før vi bleve tagne op af Kaperen Dorſet, ſom var glad ved at faae ſaa meget godt Mandſkab, og vi havde intet imod at vove en Dyst. Men vi havde ikke ſaa megen Lykke, ſom vi ventede. Tre Dage efter ſtødte vi paa Kaperen Pompadour af 40 Canoner, da vi kun havde 23, og da gik det for Alvor løb. Kampen varede i 3 Timer, og jeg troer viſſelig, at vi havde taget Franſkmanden, havde vi kun haft nogle flere Folk tilbage, men til Ulykke havde vi tabt alle vore Folk juſt da vi vare ved at vinde Sejer.

Jeg var nu igien engang i Franſkmandens Bold, og jeg troer det vilde have bekommet mig

meget ild, var jeg bleven bragt tilbage til Brest; men til min gode Lykke bleve vi igien tagne af Etibet Biper. Jeg havde nær glemt at fortælle Dem, at i denne Træfning blev jeg saaret paa to Steder: jeg mistede fire Fingre paa den venstre Haand, og min Fod blev affkudt. Havde jeg været saa lykkelig at tabe mit Been og Brugten af min Haand ombord paa et af Kongens Skibe, og ikke ombord hos en Kaper, Kulde jeg have haft Udgang til Klæder og Underholdning for det øvrige af mit Liv. Men det var nu ikke min Skiebne. Den som er slagen til en Skilling, bliver aldrig en Daler. Ikke destomindre, takket være Gud, jeg nyder god Helbred og vil bestandig elske Frihed og gamle Engeland. Frihed, Ejendom og gamle Engeland, til evig Tid, Hurra!"

Da han havde sagt dette, humpede han afsted og efterlod mig i Forundring over hans Uforsagthed og Tilfredshed; og ikke kunde jeg andet end overbevises om, at ideligt Bekjendskab med Elendighed tiener bedre end Philosophi til at lære os at foragte den.

Overfat

af

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Commiteret.

Om

Om Valg af Næringsvej for Drenges- børn.

Forældre ere ofte meget forlegne for at udfinde hvortil de skulde sætte deres Drengsbørn, og i den Vej, hvori de selv fortjene Brødet, ønske de gemenligen ikke at anvende dem. Det er nu engang blevet Menneskene særeget, at være misforneojede med de Kaar, som faldt i deres Lod, og at troe andres lykkeligere. De kiende og føle de Besværligheder og den Nøje, hvormed deres egen Næringsvej, Haandtering eller Levebrød er forbundet, og den tornefulde Vej de have maattet vandre for at naae det Maal, hvortil de ere komne, og som nu ikke synes dem at være al den Nøje værdt. Andres Stilling i Livet see de derimod i Frastand, og see det afglattede Udvortes, men øjne kun livet til de Byrder og de Vanskeligheder, som heller ikke der kunne fejle. Blive de end var nogle Ubequemmeligheder og Nøjsommeligheder ved andre Stænder og Næringer, synes dog disse mindre nærværende Besværligheder dem smaa i Sammenligning med det, de selv dagligen maae kiæmpe mod. — Hertil kommer Menneskets naturlige Attraa at arbejde sig frem til det saa kaldte fornemmere eller meer agtede, og, da de nu ikke altid selv kunne vente at faae det Forhold, hvori de staae til deres Medborgere, saaledes for-

andret, ønske og fragte de i det mindste efter i deres Børn at see deres Haab og Attraa opfyldt.

Naar Forældrene ytre i deres Børns Nær-
værelse fra disses spæde Aar jævnlig Misfor-
nøjelse med de Sybler og de Kaar, som ere blevne
dem til Deel, og rose misundeligen andre Nær-
ringsveje eller Haandteringer, er det saaledes be-
gribeligt, at ogsaa Børnene, naar de blive saa
gamle, at de skulle gaae ind i en Vej, og spørges
hvilke de ønske og vælge, da foretrække enhver
anden for deres Forældres Næringsvej. Eller,
og naar de ikke fra Børnsbeen vare blevne op-
mærksomme paa dennes Mangler og Misforhold
til andre, vilde de naturligen have haft Tilbøje-
lighed for deres Haandtering. Naar Fordom
mod den ikke fra de spædeste Aar var bleven dem
indprentet, maatte de have elsket den paa samme
Grund og ligesom deres Fødested. De bleve op-
dragne ved Siden af den, og i et Hus, hvor
alt var indrettet i Overeensstemmelse dermed.
De vare vant til den, endog til dens Ubehage-
ligheder. Banen maatte giøre den kjær for dem,
ligesom deres Fødesteds Sæder og Skikke, hvor-
ledes disse end ere. Deres Tankegang, Tilbøje-
ligheder, Begreb om Fornøjelse o. s. v. be-
stemdes ved deres Forældres, og disses for en
stor Deel ved den daglige Haandtering og Syffel.
Hvad Børnene saae, hvad de hørde, ledde alt
hen

hen til at giøre dem deres Forældres Stilling og Levevej naturlig, kjær og behagelig.

Det vil og uden Tvivl findes ved Erfaring bestrykt, at Børn komme lettest og bedst frem i Verden, naar de vedblive deres Fædres Næringsvej, eller følge en den tilgrændsende. De ere allerede i deres yngre Aar vante og dannede til saadan Syssel; det falder dem da lettere deri at naae en vis Grad af Fuldkommenhed, og det er lettere for Forældrene saaledes at sætte dem i Vej og paa Spor til den rette Vej.

Underledes er det naar Børnene skulle gaae frem paa en anden Bane end deres Fædres. De fiende oftest intet til Banen, før de betræde den. Alt er dem nyt, fremmedt, uvant og besværligt. Deres Fædre vide ikke at vejlede dem, og selv have de ikke samlet Erfaringer eller Kundskaber i de yngre Aar, som kunne tiene dem paa deres ny Vej. De medbringe ikke Erfaring, eller Tankegang eller Sindstemning for anden Syssel end den hvorved de bleve opdragne. Det lykkes derfor ikke altid, maaskee kunielden, naar Børn sættes til andet end det, som er eller grændser hen til deres Forældres Haandtering.

Men derfor maae det ikke troes gavnligt, at et Lands Indvaanere bleve som i Indien inddelte i Kaster eller visse Classer; at Overgang fra den ene til den anden blev umuelig; at Haandte-

ringer, Næringsveje, de saa kaldte Stænder i Staten eller de forskjellige Forhold, hvori den ene Statsborger staaer til den anden, bleve arvelige og saaledes omgiærdede, at der ikke kan gaaes frem fra den ene til den anden; og at alt Haab om eller Udsigt til Forandring og Forbedring i Kaar og Borgerstilling skulde tilintetgjøres. Det er nyttigt og nødvendigt, at Mangel paa Folk i een Næringsvej erstattes ved Overfloden i en anden. Der er mindre Haab til, at den Glendrian, de Fordomme og de Misbruge, som have indsneget sig i en Næringsvej, kunne blive rettede eller affskaffede, naar Næringsvejen alene er tilgiængelig for dem, som er opdragne i eller ved den.

Det er og upaatvibseligt, at hos den Unge kan ved Tilfælde i hans yngre Aar være bleven opvakt eller fremkalden en vis bestemt Lyst eller Begjærlighed til en fra den, hvorved han opdrages, aldeles forskjellig Syssel, og at han, anvendt efter denne sin Tilbøjelighed kan blive gavnligst for sig og andre. Det er da ustridigen Pligt for Forældre at lade den Unge, for saavidt det nogenledes er muligt, følge denne sin bestemte Tilbøjelighed, dette indvortes Kald, og ikke derfor lægge Hindringer i Vejen. Men, naar ingen saadan udmærket Duelighed og Lyst til anden Bestemmelse i Livet ytrer sig, og denne er velielden, naar

den

den ikke er Forældrenes eget Værk og af dem selv er bleven den Unge indprentet, i hvilket Fald den ikke altid er paalidelig, handle Forældre, efter det foransførte, sikkerst, og drage rigtigst Omsorg for deres Børns tilkommende Vel, naar de bestemme Børnene til deres egen Næringsvej, eller til en som ligner den, hvortil de ved Opdragelsen, hvilken ikke saa meget bestaaer i hvad der siges og læres Barnet, som i hvad det seer og erfarer, maae have erhvervet nogen Bequemhed, for de tiltræde den.

Vælg Forældre anden Vej for deres Børn af Lure eller Utilfredshed med deres egen, eller de opofre dem for den Forsængelighed at kunne see dem i en fornemmere og mere glimrende Stilling, sørg de ikke for deres Børns sande Vel. De glemme, at Lyksalighed og Medborgeres Agtelse ikke er bunden til nogen Stand eller Næring, men at de i enhver maae kunne vindes. De vindes vanskeligere i de mere ophøjede Stillinger.

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

T r y k t e j l.

Borger = B e n n e n.

No. 7.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 12 Februari 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Gjolstrade No. 218.

A n n e l d e l s e.

Da 2den og 4de Clacificationer ey endnu haver indsendt deres Stemmer til nyt Repræsètant Valg, saa kan ingen Generalforsamling bestemmes førend disse ere indkommen, som ønskes jo før jo hellere.

Administrationen for det foreenede Understøttelses = Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

Noget om Videnskabernes Nytte.

Der er allerede i disse Blade, i 9de Aargangs 9de Nummer, meldt noget om Videnskabernes Indflydelse paa og Gaavnlighed for de borgerlige Haandteringer. Det er muligt, at ikke alle Borgervennens Læsere kunne oversee denne Sag, og da, ej nok overbeviste om hvad de borgerlige Næringer og Syssler skyldte eller kunne vente af Videnskaberne og de Lærdes Bestræbelser, kunne foragte disse, hvis Nytte ikke er dem tydelig, og da ansee de videnskabelige Undersøgelser for en Nysgierrigheds Sag, for blot Tidsfordriv, blot Næring for de Lærdes Videlyst, deres Stolthed og Lyst til at udmærke sig mellem deres Medborgere.

Noget Exempler paa, hvad Næringerne have og kunne faae Videnskaberne at takke, ville da vel ikke være overflødige, men kunne lede til Agtelse for enhver videnskabelig Opdagelse og ethvert Fremskridt i Kundskab om de Ting, som omgive os, og til det grundede Haab, at enhver Opdagelse, hvorlidet end dens Forbindelse med de menneskelige Haandteringer strax synes, vil blive dem gaavnlig, enten alene, eller saanlet med eller ledende til andre Opdagelser. Naar hver Mand derom er forvissat, kan Videnskabsmanden ogsaa vente hos hver ædelttænkende at møde Agtelse som nyttig Borger.

Skibsfarten, hvorpaa Handelen beroer, grunder sin Sikkerhed for en stor Deel paa Kundskaben om de himmelske Legemer, deres Gang, Forhold, og Afstand indbyrdes, og paa de Beregninger, som Mathematiken berøver har forfattet eller lært at forfatte. En berømt Skribent siger i det engelske Ugeblad, the Guardian: "Det er Pythagoras (en af de første Vise eller Videnskabsmænd i Grækerland) vi skylder vor Handel og Rigdom. Dette kan synes underligt for Læsere i Almindelighed, men den følgende Betragtning vil gjøre det klart. Denne Philosoph opfandt den 47de Proposition af den første Bog af Euclides, (at Quadraterne af den retvinklede Triangelis længste Side er ligesaa stor som begge Quadraterne af de 2 kortere Sider) der er Grundvolden for Trigonometrien og følgelig for Skibsfarten, hvorpaa Storbritanniens Handel beroer." — Det er den stjernekyndige Mathematiker, som har lært den Søfarende at beregne Bredden eller Skibets Afstand fra Polen, og paa det nærmeste at udfinde Længden eller Skibets Stilling mellem Ost og Vest. Astronomien eller Kundskaben om de himmelske Legemer har i de senere Tider ved flittigere Jagtagelser og bedre Teleskoper gjort stor Fremgang; og den vil efter al Rimelighed gjøre endnu større.

Endnu kan den ikke troes at have iagttaget og opdaget alt. Flere Forhold end de hidtil bekiendte maae kunne ventes udfundne af de himmelske Legemers Gang, hvis Stadighed kan lægges til Grund for de sikreste Beregninger, og saaledes blive sikker Ledetraad for Sømanden. Ny Jagttagelser ville fremskynde nye og usjagtigere Beregninger og lettere og sikkrere Beregningsmaader.

Naar Naturgranskeren pønser paa at udfinde Aarsagerne til Strømmenes Gang og Forandringer, og samler alle de Erfaringer, som kunne lede til Regler for disse Forandringer arbejder han for den Søfarende.

Læren om Magneten, Erfaringerne om Compassets Misvirkninger, om disse Misvirkningers Foranderlighed, maae, naar de kunne bringes til en fast Theorie, blive af den meest udbredte Nytte for Sejladsen. Den, som samler hertil hørende Erfaringer og pønser paa at forbinde dem og gjøre dem sammenhængende, arbejder ikke uden Hensigt, ikke forgieves. Lykkes det ham end ikke at opføre Bygningen, har han dog samlet Materialier og gjort Udkaste, der kunne tiene og lede en heldigere i Tiden, som, understøttet af flere Erfarinaer, kan gaae videre.

Det er ikke den Søfarende alene, men enhver Syffel i Livet, hvorpaa Luftens Forandringer,

Vinden og Vejrliget, have Indflydelse. Luften omgiver os og alt hvad vi foretage. Dens Forandringer ere Virkninger af naturlige Aarsager. Deri er intet tilfældigt, men de ere Følger af Naturens faste og asmaalte Gang. Det kan da ikke tænkes umuligt, at komme paa Spor efter, hvorledes med nogenlunde Visshed at slutte til og at forudsee og beregne disse Forandringer enten af de Aarsagers Natur, som frembringe dem, eller af fortsatte Erfaringer om Vejrligets Forandringer og om de Omstændigheder, under hvilke de have indtruffet. Der er intet urimeligt i den Tanke, at Vejrligets Forandringer engang i Tiden vilde kunne beregnes og forudsiges med ligesaa stor Visshed og Nøjagtighed, som det nu kan skee med Ebbe og Flod eller Havets Stigen og Falden ved Maanens Paavirkning. Men dertil behøves nøjagtig Kundskab om alle Aarsagerne til Luftens forskjellige Grader af Kulde og Varme, Tyndhed og Sammenpakning og til Bevægelserne i Luften, ligesom og om alle Luftens Egenskaber og egne Kræfter. Alle disse Aarsager

og Egenheder maae ikke alene kiendes enkelt, men det maae og læres, hvilken Virkning de kunne frembringe, naar de samles, enten alle i lige Grad eller i forskjellige Grader, eller kun nogle af dem. Vist nok er her en viid Mark aaben for den menneskelige Forstand at giennemvandre og undersøge. Lang Tid og forenede og fortsatte Bestræbelser udfordres. Men derfor er og enhver Erfaring, enhver Jagttagelse, som dermed staaer i nogen Forhindelse, vigtig og agtværdig, om den end ingen umiddelbar gavnlig Indflydelse synes at have, da den altid, naar den er sand, er et Skridt nærmere til Maalet, og umuligen kan blive bestandigen ufrugtbar.

Vor Tilværelse er omgivet og en Deel af de sandelige Ting, som vi omfatte med Navnet Natur. Enhver rigtig Jagttagelse, enhver Erfaring om nogen enkelt Deel af denne Natur, endog enhver sandsynlig Gisning der kan lede til nøjere Undersøgelse, maae tidligen eller sildigen blive for Menneskeslægten velgørende. Det kan ikke være os overflødigt at kiende denne Natur,

de sændselige Ting's Kræfter og Egenstaber, deres Sammenhæng og det Forhold hvori de staae indbyrdes til hverandre. Vi leve og virke ved dem.

Enhver, der arbejder eller frembringer, har med Naturting eller Dele af Naturen at bestille. I hvor enkelt og simpelt end hans Arbejde er, kan han dog ikke undvære Kundskab om den raa Materie som han forarbejder eller uddanner, og om dens Egenstaber. Han behøver at vide, ved hvilke Midler og hvorledes Naturen, der arbejder ligesaa meget paa at nedbryde og opløse som paa at frembringe og sammensætte, søger at nedbryde og adsprede hans Materialier og Arbejder, for at kunne standse og udsætte dens Virkninger. Jo mere han kiender den ham omgivende Natur, desto lettere vil han kunne overse sit Arbejde og nytte Naturkræfterne. — Naturen, dens Dele og deres Kræfter og Egenstaber ere endnu langt fra ikke saaledes kiendte og undersøgte, som de kunne blive det. Den der troer at vide nok og alt, fordi han veed, hvad andre i hans Vej vidste før ham, er uvidende om hvormeget han ikke veed og om hvad der kan læres og erfares. I For-

I Forhold til vore Sandser og Fattcebner kunne vi vel kalde Naturen uendelig og en uudsømmelig Kundskabs Kilde. Meget kiendes og vides, mere og meget meer vel blive opdaget, nepre nogensinde alt. Men jo videre der gaaes frem i denne Kundskab, jo mere vinde Næringerne og de forskjellige Haandteringer. Disse høste omfider den modne Frugt af Videnskabernes nøjsommeligen dyrkede Ager.

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

B o r g e r - B e n n e n .

No. 8.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 19 Februari 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Niolsstræde No. 218.

Stærklighed til Livet, tiltagende med
Alderen.

af Dr. Goldsmith.

Alderen, som formindsker Nydelserne i Livet, for-
ger vor Lyst at leve. De Fæder, som vi i den
afte Ungdom vidste at foragte, blive i Alderen
mere skrækkende. Da vor Barsomhed tiltager
med vor tiltagende Alder, bliver Frygt omfiden
en herskende Sinds Lidelse, og den Smule Liv,
der

der er til overs, forsvinder i frugtedløse Bestræbelser at hindre dets Ende, eller at sørge for et forlænget Tilværelse.

Synderlige Modsigelse i vor Natur, som endog den Vise er undergivet! Skulde jeg domme om den Deel af Livet, som ligger for mig efter den jeg allerede kiender, er Udsigten ikke behagelig. Erfaring siger mig, at mine forbigangne Nydelser ikke have giort mig virkeligen lykkelig, og Sandserne forvise mig om, at de forbigangne vare stærkere end de jeg har i Bente. Men Erfaringen og Sandserne overbevise ikke. Haabet, mægtigere end begge disse, udfynte den fraliggende Udsigt med indbildt Skonhed, en eller anden Lyksalighed i lang perspectivisk Frestand indbyder til at vedblive, og, som det her der den tabende Spiller, forsøger ethvert igiefejlslaget Haab Hidsigheden at fortsætte Spillet.

Hvad er da Aarsagen til denne med Naturen tiltagende Kiærlighed til Livet? Hvoraf kommer det, at vi saa meget ivrigere stræbe at vedligeholde vor Tilværelse paa en Tid, da den neppe fortjener at agtes paa? Er det, at den menneskeslægts Bedligholdelse opmærksomme Natur forsøger vore Ønsker til Livet i Forhold som den formindsker vore Nydelser? og udfynter Indbildingen med enhver Fornøjelse som den berøp

Sandserne? Livet vilde blive utaaleligt for den gamle Mand, naar han under Vægten af Svagheder ikke frygtede Døden meer end i den kraftfulde Manddom. Den affaldende Naturs utallige Lidelser og Bevistheden af at overleve enhver Fornøjelse kunde omsider bringe ham til med egen Haand at ende Jammeren; men, Iffeligen forlader Foragt for Døden ham paa denne farlige Tid, og Livet faaer en indbildt Værdie, i Forhold som dets virkelige Værdie forsvinder.

Vor Kiærlighed til enhver Gienstand omskring os tager i Almindelighed til ved Længden af vort Bekiendskab med den. "Jeg vilde ikke," sagde en fransk Philosoph, "være fornøjet med at see en gammel Pæl borttagen, som jeg længe har været bekiendt med." Et Sind, som længe har været vant til en vis Samling af Ting, bliver umærkeligen indtaget af at see dem, søger dem af Bane, og stilles ved dem ugierne. Deraf udspringer de Gamles Sierrighed i alle Slags Besiddelser; de elske Verden og alt det den frembringer, de elske Livet og alle dets Fordele, ikke fordi det skaffer dem Fornøjelse, men fordi de have kiendt det længe.

En chinesisk Keiser, da han besteg Tronen, befalde, at alle de, som fra de forrige Regieringer uretfærdigen holdtes i Fængsel, skulde sættes i Fri-

i Frihed. Blandt den Mængde, som i den Anledning kom at takke deres Befrier, fremstod en ærbørdig gammel Mand, som knælende for Kejseren tilfaldte ham saaledes: "Chinas store Fader, see en Ulykkelig, nu fem og firehundredstyve Aar gammel, som blev indsluttet i et Hul i en Alder af to og tyve. Jeg blev fængslet skiont uden Forbrydelse og uden at være afhørt ved Siden af mine Anklagere. I meer end trehundredstyve Aar har jeg nu levet i Eensomhed og Mørke, og er bleven fortrolig med Elendighed. Nu blandet af den Sols Glands, som De har givet mig tilbage, har jeg vandret om i Gaderne, for at udfinde nogen Ven, som vilde hjælpe, eller understøtte eller erindre mig; men mine Venner, min Familie og Paarørende ere alle døde, og jeg er glemt. Tillad mig da, Kesser, at henlide de usle Levinger af Livet i mit forrige Fængsel; Murene af mit Fangehul ere mig behageligere end det prægtigste Pallads. Jeg har ikke lang Tid at leve i, og bliver ulykkelig med mindre jeg tilbringer Resten af mine Dage hvor min Ungdom hensoandt: i det Fængsel, hvorfra De behagede at befrie mig."

Den gamle Mand's Lyst til at være indsluttet er lig den vi alle have til Livet. Vi ere vantede til Fængslet, vi see rundt om os med Utilfreds

fredshed, ere misfornøjede med Opholdsstedet, og dog forsøger Længden af Kængenskabets vor Kierlighed til Afslukket. Træerne vi plantede, Huse-
ne vi bygde, den Afkom vi avlede, alt hjælper til at binde os nærmere til Jorden og forbittre vor Afrejse. Livet staaer den Unge an som et nyt Bekjendtskab; den ej endnu udtømmende Folgesvend er baade lærende og fornøjende; hans Selskab behager; ikke destomindre er det kun lidt agtet. For os nedbøjede af Aar sønes Livet som en gammel Ven; hans Spog er allerede nyttet i ældre Samtaler; han har ingen ny Historie der kan komme os til at smile, intet nyt eller bedre at overraske os med; dog elske vi ham fremdeles; vi elske ham skient blottet fra alt opmuntrende, bruge det hensvindende Forraad med tiltagende Sparsonnelighed og føle Angestens Braad ved den uheldige Skilsmisse.

Cir Philip Mordaunt var ung, smuk, oprigtig, tapper. Han havde tilstrækkelig Formue af sig selv, og sin Herres Kongens Gnist, som var lige med Rigdom. Livet aabnede ham alle sine Skatte og lovede en langvarig Lyksalighed. Han kom, nød af det tilbudne, men det blev ham endnu i Begyndelsen affmagende. Han yttrede Modbydelighed for at leve; var træt ved at gaae samme Cirkel rundt; havde

de forsøgt enhver Fornøjelse og fundet dem alle at blive svagere ved enhver Tjentagelse. "Et Livet i Ungdommen saa ubehageligt," udraabde han for sig selv, "hvad vil det da blive, naar Alderen kommer? Naar det nu er ligegyldigt, vil det da vist blive uudstaaeligt." Denne Tanke forbittrede enhver Betragtning, til han omsider, med en forpendt Forstands hele Kolighed, endede Striden med en Pistol. — Havde denne selvbedragne Mand været underrettet om, at Tilværelse bliver os mere kjær jo længere vi ere til, da vilde han have funnet see Alderen i Møde uden at skrækkes; han vilde dristigen have havt Mod nok til at leve og tjent det Selskab med sin Flid, som han nedrigen fornærmede ved sin Rønning.

Oversat af

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

B. Franklin til Miss Hubbard,
om sin Broders John Franklins
Død.

Jeg deler Deres Sorg. Vi have tabt en meget
 kjær og værdig Slægtning. Men det er Guds
 og

og Nathrens Billie, at disse dødelige Legemer blive henlagte, naar Sielen skal gaae ind til virkeligt Liv. Dette er kun det ufødte Fosters Tilstand, Forberedelse til at leve. Mennesket er ikke fuldstændigen født, før det døer. Hvorfor skulde vi da sørge over at et nyt Barn er født mellem de dødelige, et nyt Medlem lagt til deres lykkelige Selskab? Vi ere Aander. At Legemer skulde laanes os, da de kunne skaffe os Fornøjelse, hjælpe os i at samle Kundskab eller til at gaae vore Medskabninger, er en kærlig og velmeent Handling af Gud. Naar de blive uskikkede til disse Hjemed, forårsage os Smerte i Stedet for Fornøjelse, blive en Byrde i stedet for en Hjælp, og svare til ingen af de Hensigter, hvorfor de bleve givne, er det lige saa kærligt og velmeent, at der er sørget for en Vej, paa hvilken vi kunne blive skilte ved dem. Døden er denne Vej. Vi vælge selv i visse Tilfælde klogeligen Døden for en Deel. Et quæstet smertefuldt Lem, som ikke kan blive helbredet, ere vi villige til at lade skære af. Den, som rykker en Tand

ud,

ud, forlader den gierne, da Smerten følger med den; og den, som forlader det hele Legeme, bliver paa engang af med alle Smerter og Muligheder af Smerter og Sygdomme, som det var udsat for, eller istand til at lade ham lide.

Vor Ven og vi vare udbudne til et Fornøjelses Selskab, som skal vare ved bestandigen. Hans Bogn var først færdig, og han er gaaen i Forvejen. Det passede ikke, at vi alle kunde rejse sammen: Og hvorfor skulde De og jeg sørge derover, siden vi snart følge og vide hvor at finde ham?

Oversat

af

Niels Tønder Lund,
Justitsraad og Committeret.

Borger, Bennen.

No. 9.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 26 Februari 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siolstræde No. 218.

Hvorledes skulle Mænd gaae frem
ved Valget af en Kone?

Brev fra en ældre Broder til en Yngere.

(Oversat).

Du vil, skriver Du, heller slet ikke giøte Dig, end udsætte Dig for den Fare, at vælge en Kone, som ikke var det, hun burde være, for at gjøre Dig lykkelig. Du har Ret, min Broder, naar Du anseer Valget af en Kone for ligesaa misligt, som rigtigt; men Du har Uret, naar Du indbilder Dig, at man slet ikke bør vælge, fordi det er vanskeligt at gjøre et godt Valg. De fleste ulykkelige Ægteskaber komme ikke deraf, at
Man

Manden ingen bedre Kone kunde finde, men deraf, at han enten ikke kunde eller ikke vilde gjøre et klogere Valg. Enten visse han ikke, hvad han fornemmelig skulde see paa, eller han i det mindste oversaae de fornuftige Bevægunde. Eftergrandstengang Egteskabernes Historie i dit Bekjendtskab, da skal Du ganske vist finde, at, med den affindige Naade, hvorpaa de gemenligen sluttes, er det endnu et Under, at saa mange ere endda taalelige.

Den ene saae en Pige med et glat Ansigt og røde, blomstrende Kinder; han syntes om hende, beslede og fik Ja. En anden blev fortryllet af en let Fod i en Balts, eller af smidige Fingre paa et Klaver; Han sukkede — og blev bønhort. En tredie vidste, at en Pige var riig; Han var lysten efter hendes Formue, og da han ikke kunde saae den uden den Skionne, saa fulgte hun med i Kjøbet. En Forbindelse med en fornem Familie stak den fjerde i Dinene, han tog en Datter af Huset til Kone, og var nu forbunden med den fornemme Familie. Kan dette, eller hvad andet deslige, man tager Hensyn til ved huslige Forbindelser, lægge Grund til lykkelige Egteskaber? Men hør vel paa den anden Side, disse Ubesindiges Exempel være i Stand til aldeles at afskrække den fornuftige Mand fra Egteskab, da han jo dog har i Sinde at gjøre dette vigtige Skridt med større Forsigtighed og efter

efter modnere Overlæg? Lad den, der vælger letsin-
digen, daarsigt og overilet, bøde for sin Over-
ielse, Daarskab og Letsind. Naar Du, som
fordum Landsbyspresten af Wakefield, opsogte
Dig en Kone, ligerviis som hans sin Brudekjoel,
ikke efter en fin og glindsende Overflade, men
efter Egenskaber, der have Varighed, saa skulde
Du ogsaa finde hende.

Sandt nok, Du har Ret, naar Du fore-
stiller Dig, at det maa være tungt, med Paalidelig-
hed at komme efter disse varige Egenskaber, og at
adskille dem fra den fine og glindsende Overflade;
men Du kan være vis om, at det smukke Køn
forstiller sig slet ikke mere end vort eget. Deres
Sjel svæver altid meget synlig i Djet og udtryk-
ker sig i Minerne. Efter mit Tykke er det ikke
umueligt, saaledes at lære at kjende et Fruentim-
mer, ved nogle Gange at være i Selskab med
hende, at man med temmelig Visshed kan afgjøre,
om hun kunde være skabt for os, eller ikke.
Men da maa ingen Mine, intet Ord, ingen Be-
vægelse, ja end ikke den ringeste Deel af hendes
Pynt, ungaae din Opmærksomhed; de Slutnin-
ger Du uddrager af det, Du seer og horer, maa
Du sammenligne med hinanden, og Du maa i
Særdeleshed lægge Mærke til, med hvilke Ansigts-
træk hun ledsager sine Ord. Derimod maa Du
frem for alt ikke lade Dig merke med, at Du er
kommet for at gjøre Jagttagelser. Det skulde
være

være heel besynderligt, om Du ikke i nogle Dage, ved Maaltidet, ved Spillebordet og paa Spadsfereturer eller af Pigens Samtaler med en Ven, med hendes Forældre, og med Dig selv, skulde i det mindste kunde samle tilstrækkelige Grunde til at formode, om de Egenheder, Du søgte hos en Kone, fandtes hos hende eller ikke.

Dog vogt Dig for alle Ting for, min gode Broder, at Du ikke skaber Dig for højt et Ideal af din tilkommende Kone. Spørg Dig selv, hvormange Fejl og Svagheder din Kone vil faae at tilgive Dig, og vær da belavet paa at vije samme Villighed og Overbærelse med hende. Gjør Regning paa, at Du kan være lykkelig, naar Du faaer en Kone, som har Forstand og et ufordærvet Hierte. Har hun ikke det sidste, saa nytte hende hverken Dannelsse, Duellighed eller Talenter; men er hun frie for modesyg Forsængelighed, Hovmod og Koketterie, for Arighed, Egenfind og Gjerrighed; elsker hun Orden og Renlighed; har hun en hastig og rigtig Følelse for det Gode og Skjønne uden overdreven Følsomhed; saa er Du siden efter selv Skyld i, om I To ikke, under den første fyrige Kjærlighed, lægge Grund til en varig Gendragtighed.

Overalt er jeg fast overbevist om, at blandt hundrede Tilfælde, hvor Ægteskabet er ulykkelig, der er Manden — jeg tør næsten sige, flere end ved de halvhundrede — Hovedårsag dertil. Og

hvor

hvortledes kunde det vel og være anderledes, da vi ved Opdragelsen vel dannes nogenledes til Agerdyrkere, Haandværkere, Lærde, Kunstnere, Soldater, og deilige, men derimod aldeles ikke til Egtmænd. Dette overlades ganske til vor egen Indsigt og Erfaring, saa at af Tusende, der givte sig, neppe een eueste, endog paa Bryllurisdagen, kan gjøre sig selv Rede for, hvor nøje den Forbindelse er, hvori han staaer med sin Kone, eller hvilke Grundsaetninger han skal følge i sin Udsærd mod hende. (Fortsættes).

Sang for Fædrelandet.

Mel. At vi ere Børn tilsammen ic.

Fædreland! du stolte Tanke,
 Præget dybt i nordisk Bryst!
 Om dit Alter vi os sanke,
 Hylde dig med Jubellyst;
 Haand i Haand vi alle sværge,
 Om dit Held med Kraft at væрге
 Og at fremme tro dit Gavn.

K o r.

Fædreland! vi alle sværge,
 Om dit Held med Kraft at væрге
 Og at fremme tro dit Gavn.

Ingen, ingen Nidding findes,
 Som vil glemme Pligt mod dig;
 Kun ved Huldskab Vren vindes,
 Nordisk Barm foragter Solig.
 Snehvid Olding, raske Fædre,
 Ungling, Bio og Mær hædre
 Danneførd og Trofasthed.

K o r.

Snehvid Olding, raske Fædre,
 Ungling, Bio og Mær hædre
 Danneførd og Trofasthed.

Hver af os sin Hæder søge
 I vort elskte Danmarks Vel!
 Dyd og Vid vor Kraft forsøge
 Til at virke Borgerheld!
 Enighed vort Mod oplive!
 Brodersind og Styrke gibe,
 Skabe Fryd og lindre Nød.

K o r.

Enighed vort Mod oplive!
 Brodersind og Styrke gibe,
 Skabe Fryd og lindre Nød.

Fred i Hytten, Fred i Borgen!
 Fred i Bye, paa Hav og Land!
 Fred formindste Næringsforagen,
 Fremme Drift i hver en Stand!
 Kun ved Fred sig Folket glæder,
 Fred er ædle Forsters Hæder,
 Retfærd's Krav og Wiisdoms Raad.

K o r.

Kun ved Fred sig Folket glæder,
 Fred er ædle Forsters Hæder,
 Retfærd's Krav og Wiisdoms Raad.

Skal da Freden huld velsigne
 Nordisk Land og nordisk Id;
 Danmarks Son sig selv vil ligne,
 Elske, øve Borgerlid.
 Kundskab, Velstand, rene Sæder
 Skal blandt Fredens blide Glæder
 Blomstre frodig i vort Land.

K o r.

Kundskab, Velstand, rene Sæder
 Skal blandt Fredens blide Glæder
 Blomstre frodig i vort Land.

Men vil nogen Fiende falde
 Frem til Strid den danske Mand,
 Sværdet tungt paa ham skal falde,
 Slaae for Konge, Folk og Land.
 Nordens Søn for Kamp ej gruer,
 Kjet han staaer, hvor Fare truer,
 Sejer følger Dannebrog.

K o r.

Nordens Søn for Kamp ej gruer,
 Kjet han staaer, hvor Fare truer,
 Sejer følger Dannebrog.

Frit og hædret skal du være
 Gode, hulde Fædreland!
 Leve, virke dig til Ære,
 Døe for dig vil Nordens Mand.
 Held med ham, som Kronen bærer,
 Den som værger, den som lærer,
 Borger, Bonde, Svemand Held!

K o r.

Held med ham, som Kronen bærer,
 Den som værger, den som lærer,
 Borger, Bonde, Svemand Held.

B. K. Hjort.
 Præst.

B o r g e r , B e n n e n .

No. 10.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 6 Marts 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Hvorledes skulle Mænd gaae frem
ved Valget af en Kone?

Brev fra en ældre Broder til en Yngere.

(Oversat).

Slutning. See forrige No.

Jeg kjendte ikke ret meget til min Kone, da jeg tog hende. Hele Verden talde vel om hende; jeg satte megen Pris paa det gode Lov, hun stod i. Endnu havde jeg ikke seet hende; ja kom i Selskab med hende. Hendes Paaklædning vidnede om Lyst til Orden og Renlighed.
men

men ingensteds var mindste Tegn til Stadsfuge, Alt var saa simpelt og net, som det kunde være, uden enten at være gammeldags eller affstikkende. Hun viste en Opmerksomhed for sin Moder, som indgød mig Højagtelse for hende. Uden søgt Wittighed snakkede hun saaledes, at der rigtig nok i ethvert Fald kunde maaskee have været sagt noget bedre, men at Tusende andre ikke heller vilde have sagt noget saa Godt. Alt, hvad hun sagde og gjorde, var ledsaget af Beskedenhed og takkelig Uskyld. Jeg havde en Veninde, en af de værdigste Koner, jeg kjender. Jeg bad hende at hjælpe mig i at give Agt paa Nigen. Et Frus entimmer er altid mere skarpsynet, end vi, naar det gjelder om at bedømme deres eget Kjon, og derfor troede jeg min Venindes Forsikringer ligesaa trygt, som om jeg selv havde gjort de samme Sagttagelser — og tog min Kone.

Jeg havde, som Du veed, den samme Misfornøjelse, som Du frygter for, nu at henhøre til en Familie, der ikke hovedede mig; men jeg kan dog ikke sige, at denne Omstændighed nogen- sinde har været mig til Besvær. Min Kone fandt sig snart i, ikke at spørge sine Slægtninge til Raads, eller at gjøre dem til sine Fortrolige, i det, der angik det Indvortes i vort Huus. Vi holdt en meget høflig Omgang med dem uden at gjøre nogen af dem nødvendige for os. Der herskede

stede altid en god Forstaaelse imellera os, omend: Skjønt de syntes ligesaa lidet om vor Levemaade, som vi om deres. Selv men Svigermoder holdt snart op med at sukke over min Børneopdragelse, da hun længe havde sukket forgjæves, og tilsidst blev vaer, at jeg kunde maaskee dog have Ret. Mig har dette aldrig voldt nogen Kummer, eftersom jeg altid beholdt koldt Blod, og var eenig med min Kone om, at vi vilde ingen fornærme, ingen spørge om sit Lykke, men lade enhver domme om vor Udfærd, hvad ham lystede, og blive ved at handle efter vore egne Indsigter.

Efter disse Regler er jeg gaaet til Børks ved Valget af min Kone. Du kjender hende, maa altsaa selv bedømme, om jeg fandt mindre, end jeg søgte. For mig og mine Børn er hun alt — alt hvad jeg ønskede og haabede at hun skulde blive: Fejlsfri er jo ingen — Du og jeg ikke heller, og naar Du stedse erindrer dette, saa vil Du intet ubilligt fordre og derfor ikke heller saa let vorde utilfreds. Lev vel, min Broder, min Kone hilser Dig, og ønsker snart at lære at kjende sin ny Søster.

Den glade Haandwerker.

Mel. Jeg var i min uskyldighed ic.

Saa fri, saa glad og lykkelig
 Jeg ved min Stand mig finder.
 Mit Haandverk Glæde skjenker mig
 Og sunde, røde Kinder.

Naar mangen Rig sin dovne Krop
 Omkring i Sengen kaster,
 Staaer jeg med Lærken tidlig op
 Og til mit Værkstæd haster.

Som Lærken synger jeg og fro,
 Min Moder mig det lærte;
 Jeg takker Gud for Svøn og Ro,
 Og for et nøjsomt Hjerte.

Saa gaaer min Dont saa flink og net,
 Ved Flid jeg Yndest vinder
 Og, længe før jeg merker det,
 Min Arbejdstid hensvinder.

Vel sandt, jeg ved mit raske Elid
 Og stundom mødig bliver;
 Men da en Gang til virksom Flid
 Min Arm igjen opliver.

Lidt tænker jeg tillige paa,
 At Flid har Brød og Vre,
 Imens den Lade sulte maa
 Og revne Klæder bære.

Af Hjertet beder jeg da Gud:
 "Velsign mig gode Fader!
 "At efter dine vise Bud
 "Jeg altid Udyd hader."

"Men giv mig Kraft at være god,
 "Og flittig alle Dage,
 "Saa er jeg glad, saa har jeg Mod,
 "Og aldrig skal jeg klage."

Sang for unge Haandverkere.

M e l. Langt meer end Guld er Druen værd ic.

Med harmfrit Sind og munter Sjel
 Jeg seer enhver i Djet;
 Thi med min Stand og med mit Held
 Er jeg saa vel fornøjet.
 Lyksalig den, der sige kan:
 Jeg er en dygtig Haandverksmand.

K o r.

Lyksalig den, der sige kan:
 Jeg er en dygtig Haandverksmand.

At eje Penge, Guds og Hjem,
 Fortjent af floge Fædre,
 Det hjælper end den Doone frem,
 Men aldrig kan det hædre.
 Nej, selv at stifte Borgergavn,
 Det giver varigt Hædersnavn.

K o r.

Ja, selv at stifte Borgergavn,
 Det giver varigt Hædersnavn.

Maar jeg mit Haandverk ret forstaaer,
 Og snilde mit Kald jeg rygter,
 Jeg Gunst og Velstand sikkert naaer,
 Flid ej for Næring frygter,
 Hvo Mesterarbejd gjøre kan,
 Fandt stedse Brød i hver en Stand.

K o r.

Hvo Mesterarbejd gjøre kan,
 Fandt stedse Brød i hver en Stand.

Besligner da Guds Faderhaand
 Min Tid med Held og Glæde,
 Saa jeg engang med frejdig Aand,
 Som Husbond, kan fremtræde;
 Da huslig Fryd er mig bered
 For Ungdoms Flid og Virksomhed.

K o r.

Ja, huslig Fryd er vist bered
 For Ungdoms Flid og Virksomhed.

Den gjeve Husbond tænker blid
 Paa Ungdoms travle Nøje,
 Selv god og brav til Dyd og Flid,

Han

Han Sines Hu kan bøje.
 Og hædret staaer han i sin Kreds,
 Som Mand og Borger veltilfreds.

K o r.

Og hædret staaer han i sin Kreds,
 Som Mand og Borger veltilfreds.

O! derfor med en munter Sjæl
 Jeg seer enhver i Djet;
 Thi med min Stand og med mit Held
 Er jeg saa vel fornøjet.
 Lykkelig den, der sig kan:
 Jeg er en dygtig Haandverksmand.

K o r.

Lykkelig den, der sig kan:
 Jeg er en dygtig Haandverksmand!

B. R. Hjort.
 Præst.

Borger-Bennen.

No. 11.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 12 Marts 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Kiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Mandag d. 15 Februari Klokken 5 Eftermiddag holdes Generalforsamling paa Prindsens Palais, hvor da bliver at vælge nye Repræsentantere i de Afgaaendes Stæd, m. m.; til hvilken Tiid d. Hrr. Repræsentantere ville behage at møde.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbe.

Dyder

Dyder oprette Gavnet af Rigdom hos en Egtefælle.

(Oversat).

Den skønne Agnes modtog, efter at være blevet viet til en meget ædel Ungling, lutter velmente Lykonstninger. Ikke een i Selskabet var blevet urørt, da den yndige Brud, hele Egnens første Skjønhed, og hendes brave Brudgom laae en Stund med taaresulde Øjne i de grædende Forældres Arme, og med indtagende Ord bade de Tilskødeværende om kjerlig Deltagelse i deres Lykke. Mangen en var med Beundring traadt tilbage — henfjunken i Forbavselse over Agnes's ranke Væxt, og over hendes Yndigheders Flor og Tryllekraft, grublede han paa, om hun meest lignede Uskylds eller Sundheds eller Skjønheds Gudinde. Men saa havde den blide Glæds, der fremstraalede af hendes klare himmelblaa Øjne, atter draget ham hen til den Gode, der, fuld af himmelsk Fryd, bliste den reneste og takkeligste Velvillie mod ethvert menneskeligt Væsen.

Med saadanne Gølelser, som den forbigangne Høstidelighed, og den Kjerlighed, der udstrømmede ved den, maatte vedligeholde, spadserede nu alle, tillige med Brudeparret, ned i Haven. Ikkun Præsten, der havde lagt de Elstedes Hænder i hinanden, blev lidet tilbage hos

en Bekjendter af Huset. Denne førte Præsten, som først for kort Tid siden var kommen i Embedet, gennem alle de rige og glimrende Kamre og Sale i Baaningen, der baade indvendig og udvendig prunkede som et fyrsteligt Slot. Fra et af Vinduerne lod han ham oversee den herlige Egn, og dernæst de stolte Bygninger til Landbruget, det triebelige Qvæg, de veldyrkede Marker, Gaarden og Haven. "Al denne Overflod, sagde han, og desuden et Par betydelige Godser, kalder Agnes nu sin Eiendom. Hvo skulde have sagt det for et Aar siden?"

Ja, faldt Præsten ham i Talem, jeg veed ikke, at jeg har seet noget priseligere Bryllup. Naar den rige Wijsdom forbinder sig med den fattige Dyd og Skjønhed, da føler den uindtagne Lister og Lilsker indertig Lilsfredshed og Velbehag.

De har Ret, svarede den anden, jeg veed Intet, der mere har overrasket vort hele Nabo- lag, end Tidenden om denne Forlovelse, og Intet, der mere er blevet bifaldt eller afmindeligere roset. Endogsaa de, som upaatvivlelig havde ønsket, at Brudgommen havde gjort et andet Valg, eller som selv i hans Sted vilde have opsøgt en rig Pige, skammede sig ved at yttre Forundring derved.

over. Af den unge Mand's Mand, Kundskaber, fine Følelse og uegennyttige Tænkemaade formodede jeg stedse saadant et herderligt Valg. Hans Moder, en fornuftig Kone var ham ikke imod. "Min eneste Søn, sagde hun bestandig, har ved Guds Betsignelse Formue nok; han maa følge sin Tilbøjelighed. Havde hans Fader levet, han vilde, i hvor retskaffen han end var, have gjort flere Vanskeligheder i denne Sag." — At det ogsaa skulde træffe sig saa ypperlig, at vor Brudgom for et Aars Tid siden paa en Rejse lærte ved en Lejlighed at kjende den skønne Agnes hos Amtmanden, hvor hun, som en fattig Paarsørende, blev opdraget.

Gud skjenke hendes Plejefader Held og Betsignelse! raabte Præsten. Den Mand indtog mig paa Djeblicket, da jeg blev ham vaer mellem Gjesterne, ved sit ærlige og glade Ansyn.

Og sandelig, blev den anden ved, om Agnes havde været hans eget Barn, kunde han ikke have gjort mere for hende, end han har gjort, for at skaffe hende de bedste Kundskaber og give hende en ret udmerket Dannelse. Derfor har han nu samme Glæde, som om han havde bortgivet sin egen Datter, og den Lykke at have forskaffet hendes Forældre en rolig Alderdom.

De veed dog vel allerede, at Svigersønnen har skjenket disse til Bolig og Ustøtning en lille Ejendomsgaard, som kan ernære dem rundelig. Begge de gamle formaae neppe at komme til sig selv af Henrykkelse. De saae vel, hvorledes Taa-
 rerne randt ned ad den gamle Faders Kinder under Vielsen, og hørte, hvor hjertelig den røgte Moder grød, medens hun holdt Tørklædet for Øjnene. — Jeg var selv aldrig mere rørt ved nogen af dette Slags Højtideligheder. De havde forhen ganske ret. Ved mangen et Bryllup bliver man saa kold, som om man i Stedet for Brudeparret stillede to Pengeposer ved Siden af hinanden og saae dem fyldes til lige Højde. Det kommer sagtens deraf, at det falder En ind, at noget Lignende er skeet, førend de unge Folk trinede for Alteret med hinanden. Men derimod strømmer Ens Hjerte og Øie over, naar man seer Viisdom bejle til Ustyld, seer, at begge udvekle Dyd mod Dyd og at paa den ene Side Rigdom, og paa den anden Skjønhed gives oven i Kjøbet.

Under saadanne Samtaler kom Præsten ned i Haven, hvor hans ledsager med fro Sjel blandede sig imellem Høben. Men han gik, under mangehaande Betragtninger over det, han havde hørt, eene videre frem, og hæstede med varm Deeltagelse sine Øjne paa Brudeparret, der,
 druf,

druffent af salig Glæde, gik for sig selv op og ned ad en eensom Gang. Med inderlig Kærlig-
 berkedede han, hvorledes Agnes saae til Himlen
 og til sin Elskte og derpaa hastigen opløstede sin
 Haand for at tørre Vinene, og hvorledes Yng-
 lingen tog venligen hendes Haand og bortkysede
 Taaren af hendes luende Kinder. "Ja græd kun
 du, ædle Pår, af Henrykkelse! Stedse smile
 ikkun Glædens Taare i dit Øje, liig Baarduggen
 paa unge Roser. Dit Foraar worde langt, din
 Sommer worde riig paa Betsignelser og ikke sum-
 mer, og din Høst give nye Skud og Frugter!"
 Saaledes tænkte Præsten, inderlig bevæget, og
 naaede uformerket til Enden af Haven, hvor en
 tyk Understov med tæt tilvoxede Gange modtog
 ham.

(Fortsættes).

Haandverksstandens Priis.

Mel. Og Odin han sendte Hermoder afsted re.

Hil være den Mand, som med redelig Sjel
 Vil holde sit Haandverk i Vere!
 Den Algode kroner hans Idræt med Held
 Og rolig og glad skal han være.

Hvert borgerligt Samfund, hver Forste, hvert
 Land
 Hans nyttige Hænder behøve.

Selv Modgang og Vanheld dog ingentid kan
 Hans frugtbare Kunstevne røbe.

O see til den Lærde, han skriver sig arm,
 Maa stedse for Embedet bukke,
 Og tidt, mens han ager i guldene Karm,
 I Løn over Brødmangel sukke.

Paa fraadende Bølger og hvinende Hav
 De Rjømænd med Angest maa tænke.
 Tidt fandt og den Verliges Belskær sin Grad
 I Niddingens graadige Rænke.

Da

Da priser jeg Manden, hvis Haandverk og
 Kunst
 Kan ham og hans Huusflof ernære,
 Hans Velstand beroer ej paa Stormandens
 Gunst
 Ej Habet hans No kan fortære.

Men gjar han kun altid sit Arbeide gode
 Og ej vil sin Kynding bedrage,
 Da smiler han rolig ad Uvind og Spots
 Ej kan de ham Næring betage.

Og viser han Keenhed i Tale og Færd
 Vil ædru og sædelig leve,
 O da er han Hæder og Agtelse værd
 Saa godt, som en Biskop og Greve.

Han yndes som Borger af Store og Smaa;
 Hans Flid er jo Samfundets Nytte.
 Ja selv for sin Konge han frejdig kan staae,
 Hans Stand er jo Trouernes Stytte.

B. A. Hjort.
 Præst.

Borger-Bennen.

No. 12.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 19 Marts 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolsstræde No. 218.

Extract

af

Fjerde Quartals Regnskab

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

Indtægter og Udgifter

fra 1ste October til 31te December 1801.

Ind-

Indtægt.	Rdr.	Sf.
Kasse-Beholdningen fra 3die Quart. d. A. (See Borgervennen No. 49 f. A.)	425	25½
Hertil kommer den ved Revisionen af forrige Aars Regnskab til Ansvar udsatte	1	=
A. Ugentlige Indkomster i dette Qrtal. For Ugebladets 13de Aarg. fra No. 40 til 52 incl. og Love til nye Medlemmer	672	29
B. Quartals Kontingenter:		
1) For Quart. til ult. Sept. d. a. 131 R. 60ß.		
2) Restanc. fra de forrige Qrtler. 8—64—	140	28
C. Laans og Forstuds Afbetaling i dette Qrtl. = =	330	=
D. Renterne til 11 Decemb. T. d. A.	180	48
E. Tilfældige Indtægter:		
1) I Anledning af det højtidelige Møde i Frue Kirke d. 23 Sept. d. A. er indkom= men = 235 R. 71ß		
2) For Hr. Gallefens trykte Tale i samme Anledning 42—64ß		
3) For nogle solgte Kantater af de Overblevne, derfor 4— =ß		
4) Modtaget et Laan i Deposito Kassen til de for i Aar bevilgede Laans og Gratificat. Udbetaling 2000—		
5) Ligeledes for 2de opsagte Ob= ligationer af Credit-Kassens for Huusejere = 1300— =ß		
	3582	39
Summa Rdr.	5331	73½

At ovenstaaende 4de Quartals Extract er over-
eensstemmende med Administrationens Kontrol,
bevidner

H. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

Udgiwt.

	Rdr.	St.
1) De aarlig staaende Udgiwter: For Ugebladets og Dwitteringers Tryk- ning, samt til Lønninger for dette Kvartal = = =	326	=
2) Til de aarlige Pensionister: Betalt for dette og forrige Aar. =	326	48
3) Af de, efter Repræsentanternes Be- slutning den 23 Nov. d. A. bevilgede Laan 1300 Rd., er udbetalt =	1200	=
4) Af de for i Aar, efter bemeldte Re- sultation af 23de Novemb. bevilgede Gratificationer til Beløb 505 Rd., er udbetalt = = =	486	=
5) Til Kongelige Oligat. Ind- køb = = =	1670	=
6) Extraordinaire Udgiwter:		
a) I Anledning af det under Indtægten anførte høitidelige Møde d. 23 Sept. udgiwt = 290 R. 68 ø		
b) For Hr. Fallesens Tale at lade trykke og heste 31 — = ø		
c) Betalt i Deposito Kassen til Afdrag paa det under Indtæg- ten anførte Laan 500 — = ø og en Maan. Rente for heele Laanet = 6 — 64 ø		
d) Til forfaldne Renter af de indkøbte Obligationer 6 — 51 ø		
e) nogle mig anviste Regninger 3 — 32 ø		
	838	23
Pr. Ballance bliver Kasse-Beholdningen ved Aarets Udg. 1801. =	485	22 $\frac{1}{2}$
Summa Rdr.	5331	71 $\frac{1}{2}$

Kiøbenhavn den 31 Dec. 1801.

J. Nagaard,
Selskabets Kasserer.

Rgbte.

A n n e l i d e l s e .

I General Forsamlingen d. 15 Marts blev følgende afhandlet:

Af de Gratificationer som i General Forsamlingen d. 23 Novbr. f. A. bleve tilkjendte de Ansøgende, var en stor 10 Rd. ej modtaget af det Medlem samme den Gang blev bevilget, hvilke 10 Rd. nu bleve tillagde Enkesue Majorinde Stell, som forrige Aar var blant de Ansøgende.

Af Kasseren blev fremlagt 4de Quartals Regnskab fra forrige Aar, som hermed følger, samt General Regnskabet, hvilket i næste Blad skal blive indført.

Som nye Medlemmer i Selskabet bleve antagne:

- Hr. Bindehandler Ulrick Bugge Bøcker
- Urtekræmmer Wilhelm Wegner
- Kammeraad og Landvæsens Commissar Friis paa Sjedsfergaard
- Urtekræmmer Christian Fridrich Købke
- Kleinsmed Joachim Fridrick Bernickow
- Trakteur Christoph. Halvorsen Haagerum
- Steenhugger Fischer
- Bødker Johansens Enke
- Klokker Johannes Fause
- Undergraver Enevold Borregaard
- Bødker Søren Meilbye.

For 2de optagne og udbetalte Credit-Kasse Obligationer for Huusejere den eene stor 800 Rd. og den anden 500 Rd. og ellers for anden Kasses Beholdning er indkjøbt og deponeret til Fonden i Species, Banken:

22 Østersøiske Obligationer a 70rd.	1540Rd.
og i den nye oprettede Transportable Fond indskudt 1000 rd. Species eller a 125 rd. Dansk Courant	1250Rd.
	<hr/>
	Salt 2790 Rd.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

 C. Købke.

Dyder oprette Gavnet af Rigdom hos en Egtefælle.

(Oversat).

Slutning. See forrige No.

Præsten mente det maatte være sjønt at vandre her en Stund i fortrolig Eensomhed med sine Søleller; og fulgte derfor den snøede skyggesfulde Gang,

Gang, indtil han langt fra blev en aaben Plads vaer under en Kredss af Birke, og sjnede der en Bedende, som laae paa Knæ foran en Græsbænk. Det var Agnes's Moder. Sagte listede han sig baglæns tilbage paa Træerne, indtil han ikke mere kunne see den Andægtige; derpaa ilede han, indtil han var kommet udaf Skoven og viftede hos sig selv: Ja, bed du, omme Moder, for din blide Datter; tilbed hende og alle hendes Elskelige alt Godt fra vor Fader i Himlene. Derpaa gif han frem og tilbage i Nærheden, for at være rede til at afholde enhver, som mueligen kunde forstyrre hende i hendes ædle Forretning. Da han saaledes engang nærmede sig igjen til Indgangen til den stille Helligdom, traadte Moderen ham imøde med røde, vaade Øjne. "Jeg har grædt, begyndte hun, og rækkede ham Haanden, jeg skjuler det ikke for dem. Modtag De min hjerteligste Taksigelse for alt, hvad de sagde i Deres Bruderaale om Forsynets Veje. Jeg har taget det til Hjerter paa et Sted, hvorhen jeg beder Dem følge mig."

Han fulgte med hende til Pladsen under Birketræerne. "Her, blev hun ved, var jeg nyelig. Seer De, paa denne Græsbænk, paa dette Sted, hvor man kan skimte Stuelængen imellem Træerne, sad jeg for nitten Aar siden,

om.

omtrent paa samme Aarstid, og har ikke været her siden. Gud! hvor langt anderledes var jeg ikke da tilmode! Vi havde forpagtet dette Gods af min Svigersøns Fader, og bleve forarmede ved Forpagtningen. Maaskee var dette Foretagende for stort for vor lille Formue. Ved Glid og Sparsommelighed haabede vi at kunne slaae os igjennem. Men uførmødentlig faldt Kornpriserne, det andet Aars Høst mistede vi næsten aldeles ved et skrækkeligt Hagelvejr, Vinteren derpaa hjemsogte Dværgsygen os — og vi vare tiggesærdige. Godsejeren behandlede os med Billighed og Skaansel, men vi stode ikke til at redde. Da sad jeg en Dag her med den lille halvaarige Agnes paa Skjodet, græd, saa Taarerne trillede ned paa den sovende Gluts Ansigt, vred Hænderne og stirrede snart paa Himlen, snart paa Gaarden, som vi Morgenen efter skulde forlade med tomme Hænder. Som Kommissionær for nogle rige Jorddrotter ernærede min rejskasne Mand mig og min Datter kummerlig. Amtmanden, der i Dag er vor Gjest, tog vor Agnes til sig i hendes tolvte Aar, og var siden en sand Fader for hende. Og nu sidder jeg her paa samme Sted og seer paa Gaarden derhenne, som paa min Datters Ejendom! — Evige, algode Forsyn! Din Bølsig-nelse over saa mange gode Mennesker, og Tak — Tak for den ufortjente, rige Gjengjendelse!”

Efter

Efter disse Ord løftede hun Hænderne og de foldede Hænder mod Himlen og tav. Evige, al gode Forsyn, gjentog Præsten i en lignende Scilling, Tak være dig, at du saa rundelig velsignede disse Gode ved deres eget Hjerter og formes delst Kjerlighed, hvorved du saa ofte skjenker dine Børn Oppreisning for det, Skjebnen berøvede dem.

B. A. Hjort.

Præst.

J u d t æ g t:

	Rd.	Sf.
I. Kasse-Beholdningen ved Regnskabets Afslutning til 31 Decb. 1800 var (Efter Gener. Regnskab. for 1800 ved Ugebl. 13 Marg. No. 20) Hertil kommer, som af bemeldte Regnskabs Herr. Revisorer var udsat til An- svar, nemlig:	220	11½
II. Ugentlige Indkomster for Ugebladet og Love: Fra No. 1 til 52 incl. af 13 Aarsang, i alt (Efter de 4 Qvæls. Extract: i Ugebl. No. 21, 31, 49 af 13de Marg. og No. 12 af 14 Marg.)	2699	66
III. Kvartals-Kontingenter:		
a) Fra 1ste Oct. 1800 til ult. Sept. 1801	540Rd. 4ß.	
b) Restancer for 1800	16 — 11ß.	
	556	15
IV. Aarlige Indkomster:		
a) Det høifongl. Huusets velgørende Gaver	180Rd.	
b) En ubenaemt Velgjøres aarlige Bidrag, ved Hr. Grosserer Thomsen	19 —	
c) De Overordentlige Medlemmers Contingenter, deels til ulti. Dec. 1800 og deels prænumer. for d. A.	359 —	
d) Et Overordentl. Medlems Restance for 1800	5 —	
	563	
V. Laans og Forskuds Afbetaling, i alt dette Aar	1259	
VI. Renterne af Selskabets Obligationer	1164	72
VII. Extraordinaire og tilfældige Indtægter:		
a) For udrukne, solgte og opsagte Obligationer m. v.	4585Rd. 80ß.	
b) I Anledning af det høitidelige Møde i Frue Kirke d. 23 Sept. d. A. indkom.	235 — 71ß.	
c) Ligeledes er indkommen for Hr. Falksens Tale i samme Anledning	42 — 64ß.	
d) og for noale solgte Kantater af de overblevne	4 — ß.	
e) Laant af Deposito-Kassen til Laans og Gratificat. Udbeta- ling d. A.	2000 — ß.	
	6868	23
Summa Rd.	13331	91½

At ovenstaaende Extract af General-Regnskabet for 1801 er overeens-
stemmende med Administrationens Kontrol bevidner:

H. J. Cantor

C. E. Martens.

H. G. Clausen.

U d g i v t.

	Rd.	Sf.
A. De aarlig staaende Udgifter:		
1) Til Ugebladets Trykning m. v. og et bevilget Forskud paa samme betalt i alt	459Rd.	
2) Lønningerne til Selskabets Betiente med et bev. Forskud	990 —	
3) Budene for Indkassation i Aaret 1800 de sædvanlige 2 pr. Cto	94 — 55ß.	
	1543	55
B. Til de aarlige Pensionister, betalt for dette Aar		
C. Til Kongelige Obligationers Indløb:		
1) 5 Kongelige Annuitets Breviser a 100 Rd.	500Rd.	
2) 1 Kongl. Finance Obligation, stor	1000 —	
3) 1 Ditto Credit Kasse dito paa 500R., og 4 dito a 250 Rd.	1500 —	
4) 3 Østersøiske Obligationer a 75 Rd.	225 —	
5) 27 dito dito a 70 —	1890 —	
6) I den Transportable Fond 1000 Rd. Spec. eller d.Ct.	1250 —	
	6365	
D. Til Laan og Gratificationer:		
1) Betalt i Medlem af de i Aaret 1800 bevilgede Laan, som endnu re- sterede	30Rd.	
2) Til 19 Medlemmer af de for i Aar bevilgede Laan	1200 —	
3) — 67 ditto af de for dette Aar tilstaaede Gratific.	486 —	
	1716	
E. Extraordinaire Udgifter:		
1) Betalt det resterende af det forrige Aar giorte Laan i Deposito-Kassen med	1200Rd.	
og i Renter af samme	8 — 64ß.	
2) Ligeledes i Afdrag paa det under Indtægten for dette Aar ansørt Laan sammesteds	500 — ß.	
og i Maanedes Rente af heele Laanet	6 — 64ß.	
3) I Anledning af det under Indtægten ansørt høitidelige Møde, udgivet	290 — 68ß.	
4) og for Hr. Falksens Tale at trykke og heste	31 — ß.	
5) Betalt til forfaldne Renter af de indløbte Oblig.	31 — 32ß.	
6) — Adskillige mig anviste Regninger	69 — 94ß.	
	2138	34
Dr. Ballance bliver K. se-Beholdningen ved Aarets Udgang 1801	485	2½
Summa Rd.	13331	91½

Kjøbenhavn den 31 December 1801

J. Hagaard,
Selskabets Kasserer.

C. Købte.

Ex t r a c t

af

G e n e r a l - N e g n s k a b e t

for

det foreenede Understøttelses = Selskabs

I n d t æ g t e r o g U d g i v t e r

fra 1ste Januari til 31 Decbr. 1801.

B o r g e r , B e n n e n .

No. 13.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 26 Marts 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Med dette Nummer af Ugebladet følger tillige Extracten af General Regnskabet for afvigte Aar 1801, og til Efterretning om Selskabets da værende Tilstand meddeles følgende

N o t a

over Selskabets Formue til 31 Decbr. 1801.

1. I Kongelige Obligationer var dets Fond i Species-Banken ved Aarets Slut. 1800 28,632rd. Herfra afgaaer de i indeværende Aars Regnskab under 7de Indtægté-Post Lit. a anførte udtrukne, solgte og opsagte Obligat. til Beløb — 4520rd.

Bliwer igien 24,112 Rd.

Transp. 24, 112rd.

Men derimod kommer her:
til de i dette Aar indkjøbte
Obligationer efter Regnskabs-
bets Udgiøts Post Lit r.
C, som beløber sig til = 6365rd.

Er i alt den Summa Rd. 30,477.

2. Udestaaende Laan og Forskud hos
Selskabets Medlemmer er = 4,622rd.

Anm. Heraf skyldes endnu ved Aarets
Slutning til Deposito Kassen af det
der optagne Laan 1500Rd., og det
paa uvis Gield til samme Tid hen-
førte, som er 776 Rd., er ikke med-
beregnet i ovenanførte udestaaende
Summa:

3. Restancerne paa Kvartals Kontin-
genter er = 75rd. 80ß.

og da endeel heraf er meest uden-
bys, saa kan endnu ei vides, hvor
meget deraf vil indkomme til 1802.

4. Af Restancerne paa de Oberordent-
liges Kontingenter, som er 15rd.,
kan ikkun forventes at indkomme 5rd.

Dette

Dette var Selskabets Forfatning ved Udgangen af Aaret 1801.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

U g e n n y t t i g h e d

Anekdot.

En af de danske Kjøbstæder levede en aldrende Enke hos sin meget bedagede Fader, førte hans Husholdning og saae ham tilgode i hans saare høje Alderdom. Faderen var velhavende, men da han ingen Erakteringer holdt, ikke heller gav Penge bort til hver den der lystede, saa gik det der som i Kjøbenhavn og andre Steder: han kaldtes gjerrig; og Datteren, havde, medens hendes Mand levede, havt samme Ord paa sig, ventelig af samme Aarsag; hvilket bliver saa meget mere trolig, naar man hører følgende Træk af hende.

Den Gamle efter at have oplevet Børne-
børns Børn, deer omsider og efterlader sig betydelig

delig Formue, til Deling imellem sin talrige Afkom. Boet tages under Behandling og registreres. Da kommer Datteren, den for Gjerrighed udraabte Enke, og fremlægger femten Obligationer, hver paa 500 Rd. med Eigende: Faderen havde forært hende dem, men hun nændte ikke at beholde dem, gav dem da til Massen og var fornøjet med at gaae i lige Arv med de andre Arvtagere.

Det Skjønne i denne Handling falder i Dine. Den brave Kone havde fuldkommen Adkomst til at beholde disse halvottende tusende Rigsdaler forlods, og alligevel tage sin Søsterlod af den øvrige Masse. Og hun kunde faa meget mere gjort dette med frelst Samvittighed, da hun istedet for at leve et roligt Liv, i et hende tilhørende Huus i en anden Kjøbstad i Nærheden, havde levet med den gamle Mand, og pleiede ham, og baaret over med de Skrøbeligheder og Luner, den høiere Alderdom aldrig er fri for, og fundet sig i det eremitiske Liv, Faderen i de sidste tyve Aar levede.

Der er ikke Tvivl om, at jo endeel smukke Folk, der i hver Skjon og ædel Handling hemmeligen finde en Vebredelse mod dem selv, ville søge at forringe ogsaa denne, ved viseligen at anmærke, at Enken haver Pension, og desuden nogen Formue efter sin Mand, og hendes eneste Barn

er død. Men det bør betænkes, ikke af de benævnte smukke Folk, thi de betænke intet; af den Betænkende der læser Anekdoten bør betænkes, at dette var en Kone som beskyldtes for at være gierlig; og da vil man finde, at denne hendes Handling dog vist ikke viste Gjerrighed, hvilken aldrig kan faae nok, end sige, for meget.

Anekdoten er taget af et Brev, skrevet til een af Medarvingerne, fra dens og Sødstendes fødte Børge; og har tildraget sig i indeværende Aar 1802.

W. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

Ordalier eller Gudsdomme hos Indianerne.

Det er bekjendt at for et par hundrede Aar og længere tilbage i Tiden herskede al Europa over den Skif, at de for det meste uvidende Dommere, naar de ikke kunde finde om den Anklagede var sagskyldig eller ei, da paalagde ham at underkaste sig Gudsdommen; hvilket bemærkede, at den der saaledes skulde bevise sin Uskyldighed maatte udsætte sig for en stor Fare til Liv eller Lemmer, og nu troede man at hvis han var uskyldig

dig vilde Gud ved et Mirakel bevare ham for at tage Skade. Saaledes maatte man enten spise en Mad der ikke let kunde lade sig synke; stak den ei i Scruben saa var man uskyldig. Eller man blev med bundne Hænder og Fødder fastet paa Bandet, sank man, saa troedes man skyldig at være. Eller man maatte fri sig ved at tage med blottet Arm en Ring op af sydende Vand, eller ved at gaae med bare Fødder over ni gloende Plovjern, eller bære et gloende Jern i den bare Haand et vist Antal Skridt, og alt dette uden at skoldes eller brændes. Ogsaa Evetamp paa Liv og Dod var en Gudsdom, da den der mistede Livet i Kampen holdtes for skyldig at være. Mange flere Arter af Ordalier havde man, og de vare almindelige. Ogsaa i vort Norden gjaldt denne Ustk. Den kaldes i vort gamle Sprog Skirsl (Keengjørelse) og det at bære gloende Jern, kaldtes endog i senere Tider Jernbyrd. Et Exempel derpaa findes blandt andre i Grettis Stærkes Liv og Levnet. Alt som Fornuften fik Magt, saa maatte den paa den ene Side vise hvor urimeligt det var at vente i hver tvivlsom Tvistighed et Mirakel, det er en Forandring eller Ophævelse af Naturens Love, og paa den anden Side hvor let ved disse mere eller mindre farlige Prover et Bedrag kunde anbringes, da Præsterne, som dengang vare de eneste, der havde lidt mere

Rundskab end Mængden, altid ordnede, bestyrede og bedømte Ordalien og dens Udfald. Europa blev da efterhaanden fri for dette Gøgleværk. I de andre Verdens Dele findes det endnu. I flere Bøger kan læses om Regerne hvorledes de æde Fetis (som det kaldes) for at bekræfte en Sandhed, eller lægge fra sig noget de sigtes for. I Søndre Guinea drikkes i dette Tilfælde Forgift, eller bæres en Glød i den bare Haand og saa fremdeles.

Som Indianerne have drevet, saa mange Ideer til det Yderste, have de ogsaa den om saadanne Gudsdomme, og det er artig at læse den udførlige Beretning derom, som Ali Ibrahim Khan første Øvrigheds Person i Benares har givet derom og findes i den første Deel af Asiatic researches. Den lyder saaledes:

"Den Naade at undersøge Skyld og Uskyld ved at indskyde Sagen under Guds Dom, er udførlig beskrevet i Bogen Mitacschera eller Forklaringen over Dherma Sastra (i det Kapitel om Eder) saa ogsaa i andre gamle indiske Lovbøger. Denne Skik skal her tilstrækkeligen beskrives, ifølge lærde Panditers *) Udtæggelse, ved Ali Ibrahim Khan, der ønsker alle Mennesker Held."

"Dr.

*) Pandit eller Pundit kaldes de indiske Skrifteføgere.

”Ordet *Divya* i det Sanskritanske, bemærker det samme som *Paricscha* eller *Pariksha* i *Bhascha* Sproget; *Kasam* i det Arabiske og *Saucand* hos Perferne, nemlig en Ed, det er, det høieste Bafens Paakaldelse til Sandheds Bekræftelse. Men Ordet bruges i Almindelighed for at tilkjendegive Sandheds Undersøgelse ved Ordalier, det er, ved at indstøde sig under Guddommens umiddelbare Medvirkning.”

”Saadanne Sandhedsprover kunne foretages paa ni forskjellige Maader. 1) Formedelst Vægten; 2) ved Jld; 3) ved Vand; 4) ved Forgigt; 5) ved *Cosha*, det er Vand hvori et Afgudsbillede er blevet toet; 6) ved Riis; 7) ved sydende Olie; 8) ved gloende Jern; 9) ved Villeder.”

(Fortsættelse i næste Blad).

B. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

Borger - B e n n e n .

No. 14.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 2 April 1802.

Forlagt af Understøttelses- Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

De, i Folge Lovens 3 Kap. §. 2, i sidste General-Forsamling den 15 Marts d. A. skeete Forandringer i Af- og Tilgang ved det foretagne Repræsentant Valg vare følgende:

F i s t e C l a s s i f i c a t i o n .

De Afgaaende.

De Tiltrædende.

R e p r æ s e n t a n t e r e .

Hr. Scheime = Confe-
rents Raad Scheel
Plessen, død.
— Kammerherre Giede.

Hr. Kammerherre Lin-
dencroné har und-
skyldt sig for det paa
ham skeete Valg.

2den Classification.

De Afsgaende.	De Tiltrædende.
Hr. Justitsraad Wadum.	Hr. Justitsraad Holm.
— Kasserer Borggaard.	— General Tiskal Skibsted.

3die Classification.

Hr. Kaptain Ahrenselt.	Hr. General Adjutant og Kommandeur Kaptein L. Fischer.
— Lieutenant Fabritius.	— Magazin Forvalter P. Poulsen.

4de Classification.

Hr. Kaptain Restorff.	Hr. Major og Professor Krebs.
— Regimentsquartiermester Flor.	— Kaptain Abrahamson.

5te Classification.

Hr. Kapellan Fenger.	Hr. Sognepræst Thye.
— Kapellan Møller har begjært at afsaae.	— Kapellan Palludan.

6te Classification.

Hr. Grosserer Mangor.	Hr. Professor Saxtorph.
— Litteratus Drejer.	— Professor Warberg.

7de Classification.

De Afgaaende.

De Tiltrædende.

Repræsentantere.

Hr. Grosserer Bassard.	Hr. Grosserer P. F. Becker.
— Sukker Rafinadeur Madsen.	— Tobakksfabrikeur Jor- gen Beck.

8de Classification.

Hr. Farver Eller.	Hr. Klædefræmmer Kors- fitsen
— Kaptajn og Iffen- fræmmer Liunge.	— Hørfræmmer Stæhr.
— Vinhandler Søren- sen.	— Klædefræmmer J. J. Jessen.
— Hørfræmmer Gio- rup.	— Klædefræmmer N. Petersen.

9de Classification.

Hr. Varykmager Bang.	Hr. Kaptajn og Muur- mester Quist.
— Skoemager Ring.	— Varykmager Hen- richsen.
— Lømmestier Zim- mer.	— Muurmester Gross.
— Kaptajn og Bødker Kirub.	— Bødker Alder.

De Afgaaende.

De Tiltrædende.

10de Classification.

Hr. Riismand J. Henriques.	Hr. Riismand M. P. Abrahams.
— Boghandler Stadt-Hagen.	— Bogtrykker E. M. Cohn.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

Ordalier eller Gudsdomme hos Indianerne.

(Fortsættelse fra forrige No.)

1) Proven ved Vægten skeer saaledes: Vægtstangen hænges op, Lovet fæstes og begge Skaalerne justeres meget nøie med hinanden; hvorefter den Sagsøgte og en Pandit faste en heel Dag. Nu maa den Sagsøgte bade sig i helligt Vand, Offeret (Homa) frembæres til Ilden og Guderne paakaldes. Han bliver nu nøiagtigen veiet og naar han stiger ned fra Vægtstaaen, kaste Panditerne sig ned for denne og fremfore en vie Mentra (Besværgelse) som den er foreskrevet i

Ca

Castra *). Da skrive de det Væsentlige af Sagsmaalet paa et Papiir og binde det paa den Anklagedes Hoved. Sex Minuter derefter lade de ham atter bestige Vagtskaalen og veier han da mere end før, saa ansees han for skyldig; veier han mindre, da frikjendes han. Veier han netop lige saa meget, saa bør han veies endnu engang, da, eftersom frebet staaer i Mitacshera der visseligen vil findes en Forskiel i Tyngden. Hvis Vægten, naagtet den er omhyggeligen fæstet dog under Prøven falder ned, saa ansees den Sagsøgte for skyldig.

2) Til Ildprøven graves en Fordybning i Jorden, ni Haandbred lang, to Spænd bred og eet Spænd dyb, og fyldes med Ild af Pip-paltræ. Derigjennem maa den Anklagede gaae barbenet. Saae hans Fødder ingen Skade, da holdes han for uskyldig; for skyldig derimod, hvis de brændes.

3) I Vand Ordalien lader man den Sagsøgte gaae indtil Navlen ned i et rindende eller staaende Vand, hvori dog ikke maa være glubende Dyr eller for megen Bevægelse af Blæst. Nu gaaer en Brahman **) ud i Vandet, med en Stab i sin Haand, og en Krigsmand affyder med en Korbue tre Pile ud paa det Tørre.

Da

*) See denne her nedefor.

**) Religionstjenerne i Indjien.

Da sendes en Mand at hente den Piil der er skudt længst, og naar han har taget den, assendes en anden, løbende lige fra Kanren af Vandet. I samme Dieblig siges til den Sogte at gribe fat paa det Nederste, af den hos ham staaende Brahmans Stav, og saaledes dukke under Vandet, hvor han maa holde sig til de to Udsendte ere kommet tilbage. Rejser han sit Hoved eller Legem op af Vandet før de komme, saa ansees Klagen mod ham som fuldeligen beviist."

"I Landsbyerne omkring Benares er det Skik, at den der skal staae denne Proeve, holder, medens Vandet ogsaa gaaer ham til Navlen, om Foden af Brahmanen og saaledes bliver under Vandet, medens en Mand ganske langsom gaaer halvtredsfindstøve Skridt. Han frifindes eller dømmes da, alt som han holder ud under Vandet eller ej, indtil hiin Mand vender tilbage."

"4) Paa to Maader anstilles Proven med Forgibt. Den første er, at efter Panditerne ligesaavel som den der skal staae Proven, have forrettet deres Ofringer, blandes $2\frac{1}{2}$ Ketti eller Vægten af 7 Bygkorn af den forgiftige Rod *Bishanaga*, eller af *Sankhya* (Kottekrud, hvid Arsenik) i 8 *Masha* eller 64 Ketti afklaret Smør, og dette maa den Sagsogte spise af en Brahmans Haand. Viser Forgibten ingen kjendelig

delig Virkning saa frifindes den Anklagede; i det modsatte Tilfælde kjendes han skyldig."

"Den anden Maade er, at Hettesnogen M a g a kommes i et dybt Leerkar og en Ring, et Signet eller en Penge fastes deri. Den Anklagede maa nu med Haanden tage den Ting op af Karret; bider Slangen ham, saa er han skyldig, hvis ikke da er han fri."

"3) Ved Co s h a skeer Prøve saaledes: Den Anklagede maa drikke tre Slurk af et Vand, hvori just til dette Brug ere toede Billederne af Solen, af D i v i eller en anden Guddom. Dersom han inden fjorten Dage faaer nogen Sygdom eller Upasselighed, saa ansees hans Brøde for bevist."

"6) Hvis saa er at flere Personer ere mistænkte for Stuld, saa tages nogen tør Riis og veies med den hellige Steen S a l g r a m, eller visse S t o k a læses over den. Nu maae de Mistænkte een efter anden rygge denne Riis og spytte den ud paa P i p p a l b l a d e, eller hvis de ikke ere vedhaanden paa noget B h u r j a p a t r a (Barken af et vist Træ fra N e p a l eller K a s h m i r e). Den hvis Mund Risen kommer tør udaf, eller blandet med Blod, den holdes for skyldig, de andre frifjendes."

"7) Gudsdommen ved sydende Olie er meget ligefrem. Naar Olien er tilbørlig hed, stikker den Anklagede sin Haand i den, og brændes han ikke, saa troes han uskyldig." "8)

"8) Ligesaa gøres en Jernkugle eller Jernet af en Lanse gloende og gives den Sag- søgte i Haanden, og da frifindes han, hvis han ej brændes."

"9) Ordalien ved Dharmar ch (saaledes kaldes den Stofa, som hører til denne Prove) foretages paa følgende Maade: Billedet af Dharm a eller Retfærdighedens Aand gøres af Solb, og et andet som kaldes Adharma, af Leer eller Jern. Begge lægges i et stort Leerkar, og den Anklagede maa med sin Haand tage eet af dem op deraf. Griber han Solbilledet, saa er han fri, men faaer han fat paa det af Jern, saa holdes han for skyldig."

"Eller Billedet af en Guddom males paa hvidt Løi og et andet paa sort; da hiint kaldes Dharm a, dette Adharma. Disse rulles op hvert for sig og omsvobes med Koemøg, hvorpaa de nedlægges i et stort Kar, uden at den Anklagede faaer dem at see. Denne maa da putte Haanden ned og frifindes eller sældes alt som han tager det hvide eller sorte Billede op."

(Fortsættelse i næste Blad).

W. H. F. Abrahamson.
Kaptein.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 15.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 9 April 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Hjulstræde No. 218.

Ordalier eller Gudsdomme hos India- nerne.

(Fortsættelse fra forrige No.)

”Det findes skrevet i Forklaringen over Dherma Sastra, at hver af de fire Hovedkaster *) har sine egne Ordalier. En Brahman maae
præ

*) Da i Indien Sønnerne maa blive ved Faderens Haandtering, saa have forskjellige Næringsveie frembragt ligesaamange Stænder, som uden Vanære ei tør blandes med hinanden. De kaldes Kaster og deraf ere fire Hovedslags og en stor Mængde Underafdelinger, hvilke sidste ere ligesaa adskilte indbyrdes som Hovedkasterne

prøves ved Vægten; en Eshatrya *) ved Ilden; en Baisya **) ved Vandet; og en Sudra ***) ved Forgjort; samt at Proven med Vægten kan bruges i alle Kaster. Det er fastsat, at en Kvinde kan underkastes alle Slags Ordalier, kun ikke Forgjortens og Vandets."

"Ogsaa ere i Mitacschera visse Maaneder og Dage bestemte til de forskjellige Ordalier, saasom: Agrahan, Paussh, Magh, Phalgan, Srawan og Bhadr til Ildens; Aswin, Cartic, Jaisht og Ashadh til Vandets; atter Paussh, Magh og Phalgan til Forgjortens. Vandprobe maae ej foretages den ottende (Ashlemi) eller fjortende (Chedurdase) Dag i Ny eller Næ; ikke heller i Skudmaaneden eller i Bhadr Maaned; heller ikke paa en Sanaisher (Løverdags) eller en Mangal (Tirsdag). Befaler imidlertid Øvigheden at en Ordalie skal holdes, saa tør man ikke ved at see paa denne Maaneders og Dages Bestemmelse."

"Endnu gjøres i Mitacschera følgende Forfjel. I Tyv- eller Bedragsfager, naar det gjel-

*) Krigere.

**) Agerbrugere og Kjøbmænd.

***) Haandværkere.

gjelder om hundrede Guldmohr *) kan Forgivt-
 prøven anvendes; er Tyveriet af 80 Mohr Vær-
 di, da kan den Mistænkte prøves ved Ild; er
 det 40 Mohr, da bruges Vægten; fra 30 til
 10, Billedvandet; gjelder det kun om 2 Mohr,
 da prøves ved Risen."

"En inspireret Lovgiver, Catyayana,
 var af den Mening, at endskjønt Stuld eller Be-
 drag kunde gøres vidnesfast, var det dog den
 Anklagede tilladt at staae en Ordalprøve. Han
 siger fremdeles: at naar et Tyverie eller Bedra-
 gerie beløber sig til tusende Pana **), saa bør
 Prøven egentlig gøres ved Forgivt. Er det 750,
 da ved Ild. Er det 666 og en Brøk, saa brus-
 ges Vandprøven. Ved 500 prøves formedelst
 Vægten. Ved 400 formedelst sydende Olie, Ved
 300 anvendes Riisprøven. Ved 150 prøves ved
 Cofha (Billedvand) og ved hundrede formedelst
 Dharmar ch eller Sølv- og Jernbilleder."

"Maaden at prøve ved gloende Jernfugler
 eller Spydsodder beskrives omstændelig saaledes i
 Forklaringen over Yacyawelcya:"

J Dag.

*) Mohr eller Mohur i Guld svarer omtrent
 til 6 eller 7 Rigsdaler Dansk.

**) Skal maastee være den persiske Vægt Painar
 eller Pangia. Den første er omtrent en fem-
 te Deel af de forrige franske Mund Poids de
 Marc; det sidste er ottegange saa meget.

”I Dagberegningen renses og vaskes paa sædvanlig Maade det Sted, hvor Ceremonien skal gaae for sig, og ved Solens Dvgang, naar Panditerne have tilbedet Ganesa, Viisdommens Gud, betegne de paa Jorden ni Kredse med Røemog, sexten Fingre fra hverandre, saa hver af Kredsene har sexten Fingersbred Jord, men den niende bør være smallere eller bredere end de andre. Da tilbede de Guderne efter Sastri's Forfkriv, frembære Ofringer til Jlden og efter gjentagen Tilbedelse, læse de foreskrevne Mantra. Den der skal staae Proven, tvætter sig da, tager vaade Klæder paa og stilles i den første Kreds, med Ansigtet ad Øster og stikkende begge Hænder i Beltet. Nu lader den bestyrende Dvrighedsperson samt Panditerne ham gnide nogen Riis i Bælg imellem sine Hænder, hvilke af dem nsiagtigen undersoges. Finde de i Hænderne et Ur, en medfødt Plet eller andet slikt, saa mærke de saadant med en Farve, at det efter Proven kan adskilles fra Brandpletterne. Derpaa lade de ham holde begge Hænderne aabne og tet sammen, og lægge i dem syv Blade af det bævende Træ eller Pippal, syv af Sami eller Jend, syv Spirer af Dhargragræs, lidt Byg sugtet med ostet Mælk og nogle faa Blomster, hvilket de fæste til Haanden med syv Traader af uspunden Bomuld. Da læse Panditerne de til Forretningen hørende Stoca, skrive

Sa

Sagens Indhold og hvad det egentlig gjelder om, tilligemed den i Beda foreskrevne Mentræ paa et Palmyrablad og binde dette paa den Anklagedes Hoved. Efter disse Forberedelser lade de en Jernkugle eller Jernet af en Lanse, veiede halvtredie Seer eller fem Pund, blive hed og kaste samme i Vand; lade det atter blive hedt og svale det igjen, lægge det trediegang i Ilden og lade det blive rødgløende. Panditerne tage Jernet af Ilden, læse den sædvanlige Besværgelse over samme og lægge det med Tænger i Hænderne paa den Paagjeldende som endnu staaer i den inderste Kreds. Han maa da gaae frem fra Kreds til Kreds, saa hans Fødder altid ere imellem to Kredse, og naar han er i den ottende, maa han kaste Jernet i den niende, saa det svier noget Græs, som til den Ende bør findes der. Naar dette er forbi befaler Øvrighedspersonen og Panditterne ham igjen at gnide nogen Riis i Bælg mellem Hænderne, hvilke de derpaa undersøge. Findes i een af dem noget brændt, saa er hans Brøde beviist; hvis ej, saa er han fuldkommen ankeløs. Skjelver hans Haand af Frygt, og derved nogen anden Deel paa hans Legem bliver brændt, saa hindrer det ej, at han jo troes at fare med Sandhed; men slipper han Jernet før han kommer i den ottende Kreds, og der skulde reise sig Tvivl hos Tilskuerne, om han havde
brændt

brændt sig, da maa han gjenneengaae den hele Ceremonie forfra."

"I det messianske Aar 1783 *) stod en Mand den gloende Kugles Prøve i Benares, i min, Ali Ibrahim Khans Nærværelse, Anledningen var, at Een havde sigtet en vis Sancar for at have stjaalet, hvilket denne negtede. Da han ikke ved lovformelige Vidner kunde overbevises, saa blev han spurgt om han vilde frie sig ved Jernbyrd, hvortil han fandtes villig. Han der vusker alle Mennesker Held **) advarede de lærde Dyrighedspersoner og Panditer om, at ikke lade Sagen afgjøres paa en Maade, der ikke brugtes af Kompagniets ***) Regjering, og foreslog heller en Ed ved Sanges Bænde, eller ved Talasiblade i et lidet Kobberkar, eller ved den Bog Herivansa, eller ved Stenen Salgram, eller ved de hellige Parke og Damme, hvilke Eder alle ere brugelige i Benares. Men da beg-

*) Forfatteren som Musselman vilde ellers regne efter tyrkisk Tidregning, men da han stod i Kompagniets Tjeneste angiver han den Cristelige ved dette Udtryk.

**) Saaledes kalder Forfatteren sig, som alt kan sees i Begyndelsen.

***) Det engelske ostindiske Handels-Kompagnie, som behersker saa stor en Deel af Ostindien.

ge Parter paastode ingensunde at vilde lade Sagen faae Udslag paa de foreslagne Maader, og endelig forlangte Prøven ved den gloende Kugle, saa fik Dyrigheden og Panditterne Befaling at soie dem, og at lade Ordalien ifølge Forskrivterne i Dharma Sastra gaae for sig, sættende tilside den Maade at udforske Sandhed paa, hvorved Frygt for Døden eller Eiendoms Tab, som Meenshedens retfærdige Straf ved Himmelen's visse, skjønt sene Dom, ei følger umiddelbar. Dog var det ikke før efter fire Maaneders modne Overlæg, at til Jernbyrden udstædedes ordentlig Befaling, hvilken omsider gaves paa fire Grunde: først, fordi der var ingen anden Wei, at komme efter Sandheden paa, enten for eller mod den Anklagede; dernæst, fordi begge Parter vare Indianer, og denne Sandhedsprøve er i Dharma Sastra foreskrevet ved de gamle Love; for det tredie, fordi denne Ordalie bruges i de indiske Rajaers *) Lande og endelig, fordi det kunde være nyttigt at undersøge, hvorledes det var mueligt at modstaae Ildens Hede, og Handen kunde undgaae at brændes. Saa udgif da Befaling til de Panditter

der

*) Raja er en Statholder over en Provins i den store Regals Rige; men de regjere nu deres Lande mere uafhængige af ham end de tydske Fyrster af Kaijeren.

der sidde med i Retten, og dem i Benares, af
 Indhold: "at saasom baade Sagsøgeren og Sag-
 volderen begge vare Indianer, og ikke vilde
 vide af anden Sandhedens Undersøgelse, end
 den ved den gloende Fugle, saa skulde den for-
 langte Ordalie gaae for sig efter Forskrivterne i
 Mitacshera eller Forklaringen over Daggya-
 walcha."

(Fortsættelse i næste Blad).

W. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 16.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 15 April 1802.

Forslagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Ordalier eller Gudsdomme hos India-
nerne.

(Fortsættelse fra forrige No.)

”Da Forberedelsen til Prøven var gjort be-
gave sig han, der ønsker alle Mennesker Held, til-
lige med alle de Lærde, Rættens Medlemmer,
Sipaierne af Captain Hegan's Batallion, og
mange af Benares's Indvaanere til Stedet, og
stræbte vi at overtale Sagsøgeren at paastaae ikke
den Anklagedes Ildprøve, søiende til, at hvis
dennes Haand ikke fik Skade, saa kunde Ankla-
geren ikke undgaae Fængslet. Men han lod sig
ikke

ikke skrække ved denne Trusel og blev ved sin Paa-
stand om Jodproven. Ceremonien gik da saaledes
for sig, i Overværelse af mig, Ali Ibrahim Khan.”

”Kertens og Stadens Panditer, havende
tilbedet Kundskabens Guddom og bragt Jlden
deres Offer af aflaret Smør, mærkede med Kees-
møg ni Kredse paa Jorden, og efter de havde baa-
det den Sagsøgte i Ganges, kom de med ham.
Han var i sine vaade Klæder. For at forebygge
al Mistanke om Bedrag roede de hans Hænder
med reent Vand. Da skreve de Sagens Hoved
Jndhold og den tilhørende Mentra paa et Pal-
myrablad og bunde det paa hans Hoved. De
aabnede da hans Hænder, fœiede dem tæt sammen,
og lagde deri 7 Pippalblade, 7 Jendblade,
7 Spirer af Darbha Græs, nogle Blom-
ster og nogen Byg, fugtet med ostet Melk, hvil-
ket de fœstede med 7 Traader af uspunden hvid
Bomuld. Derpaa lode de en Jernfugle blive
gloende, toge den med Tænger og lagde den i
hans Hænder. Han gik med den Skridt for
Skridt saa meget som halvsjerde Gaz, over de
7 mellemste Kredse, og kastede Kuglen i den nien-
de, hvor Kuglen affœd Græsset som de der havde
ladet staae. Derefter, for at bevise at han foer
med Sandhed, gned han Riis i Bælgen mellem
sine Hænder, hvilke da undersøgtes og sandtes
saa

saar lidet brændte, at end ikke en Blegn var at see, hverken i den ene eller den anden."

"Da det er Ildens Natur, at den brænder, saa vare Kettens Medlemmer og Indbyggere i Benares, hvilke ved femhundrede i Antal vare tilstede, forbavsede over denne Begivenhed, og han som onsker alle Mennesker Held, faldt i storke Forundring. Han troede, efter sine ringe Indsigter, at maaskee de friske Blade samt det Andet der kom i Haanden, kunde have hindret at den brændtes. Desuden var det kun en soie Tid fra det han tog Kuglen til han slængte den. Imidlertid staaer det udtrykkelig i D h e r m a S a s t r a, og de agtværdigste Panditers skrevne Betænkninger, at den Mand der siger Sandhed kan ikke faae Skade paa Haanden af Ilden; og Ali Ibrahim Khan saae visseligen med sine Dien, som saa mange Andre med deres, at denne Anklagedes Hænder ei havde faaet Skade af Ilden. Han blev folgelig fritjendt. Men at Folk herefter maatte tage i Betænkning at forlange en Ordalie, saa blev Sagsøgeren dømt til otte Dages Fængsel."

"Rimeligt er det, at dersom flere fornuftige Mænd, og som kjende Naturen, saae denne Prøve een eller to gange, torde de være istand til at angive de sande Aarsager, hvorfor et Menneskes

Res

kes Haand i nogle Tilfælde brændtes og i andre ikke."

"Ordalien ved sydende Olie foretages ifølge Forklaringen over *Dherma Sastra*, saaledes: Sredet hvor Proven skal gaae for sig, gjøres jevn og gnides med Koemag. Den følgende Dag ved Solens Dvgang tilbeder Panditen *Ganesa*, bringer sit Offer, og tilbeder andre Gudomme, efter *Sastra*. Havende læst den forefrevne Besværgelse, sætter han paa Ilden en rund Pande af Guld, Sølv, Kobber, Jern eller Leer, sexten Fingersbred i Lvermaal, og fire Fingersbred dyb, og kommer deri et Scer eller 90 *Sicca* afflaret Smør eller *Sesamolie*. Derpaa astorres en Ring af Guld, Sølv eller Jern, toes i Vand, og kastes i Olien, som bliver fremdeles bedet, og naar den er meget hed, kastes deri et friskt Blad af *Pippal* eller *Bileva*. Brændes *) Bladet saa er Olien tilstrækkelig hed. Panditerne, havende læst en *Mentra* over Olien, befale den Anklagede at tage Ringen op af Panden. Gjør han det uden at skolbes eller uden at en Blegn kommer paa Haanden, saa ansees hans Uskyldighed for bevist; i det modsatte Tilfælde kjendes han skyldig. ..

"En

*) Bør nok være brantet. Thi hvis Bladet brændte, maatte endelig Olien brænde ogsaa.

” En Brahman ved Navn, Rishiswara Bhatta sigtede en Lærredmaler Kamdayal, for at have stjaalet fra sig. Kamdayal negtede det, og efter megen Strid, samtykte i at staae den ham foreslaagne Prøve med Oliefarret. Han som ønsker alle Mennesker Held raadede de Panditer som sadde i Ketten, at forekomme denne Slags Prøve. Men da Parterne paastode det, saa blev Ordafien ved sydende Olie efter Sastras Medfør tilstødet dem, paa de samme Grunde, som dengang Proven med den gloende Kugle. Ved Ceremonien vare tilstede følgende Panditer *). De tre sidstnævnte sadde med i Ketten. Efter at Ganesa var paakaldet og Homa frembragt efter Sastras Forskrift, hentedes han, som ønsker alle Mennesker Held. Han i Følge med de to Darogher af Divani og Faujdari Ketten, med Stadens Cotwal, de andre Rettens Medlemmer og den største Deel af Benares Indvænerne gik til Stedet hvor Proven skulde være, og der gjorde sig al Umage at overtale Kamdayal og hans Fader, ikke at lade det komme til Prøven, givende dem at berønte, at hvis den Anklagedes Haand fik Skade, saa kom han til at betale de

*) Her følge i den engelske Text fjorten Navne, hvoriblandt fire med samme Tilnavn Bhatta, som Eagsøgeren.

de stjaalne Koster og han vilde finde Foragt i alle Samqvem. Ramdayal vilde ikke lade sig sige, han stak i Karret og blev skaaldet. Da spurgtes Vanditerne om deres Mening og de paastode eenstemmigen, at eftersom hans Haand var skaaldet, saa var hans Brøde beviist, og han pligtig at betale til Kishiswara Bhatta Værdien af hvad han havde stjaalet. Men hvis Summen overgik femhundrede Ashrafi *), saa maatte, ifølge en udtrykkelig Lov i Sastra, hans Haand afhugges og han desuden idømmes Bøder i Forhold til hans Formue.”

”Den første Øvrigheds Person lod alttaa Ramdayal betale Kishiswara 700 Rupyier **) for de stjaalne Koster; men da i slige Tilfælde det for Retterne i Benares ikke er Brug at paalægge Pengebøder, saa blev han fri for dem, og kom paa fri Fod.”

”Akterne i denne Sag sendtes til Kalsutta ***) i det messianske Aar 1783, og Generalguvernøren Imaduddaulah Jelas Jang

*) Det samme som en Guld = Mohur.

**) Omtrent 580 Rdlr. i dansk Mynt.

***) Hovedstaden for det brittiske Herredømme i Indien.

Jang Behader *) havende seet nærværende Efterretning om Ordalieprøverne fremsatte i April Maaned 1784 mange Spørgsmaale, om endeel sanskritanske Ord og om de her fortalte to Kettergangsager, hvilke Spørgsmaale ærbødigen besvaredes: Han vilde først vide den egentlige Mening af det Ord Homa, og fik til Svar, at det bemærker de Offeringer som gjøres for at tæfkes Guderne og bestaae af mangehaande Ting. Saaledes ved Agni Homa, kastes i Jlden adskillige Slags Træ og Græs, saasom: Palastræ, Chadiratræ, Kacta Chandan eller rødt Sandel, Pippaltræ, Sami og Kusha Græs; ligesaa nogle Kornarter, Frugter og andre Ting, f. Ex. sort Sefam, Byg, Riis, Sufferbr, afklaret Smør, Mandler, Daddler og Sagal eller Bdellium. Paa hans følgende Spørgsmaal: hvormange forskjellige Slags Homa der vare? svartes, at forskjellige Slags brugtes ved forskjellige Leiligheder; men at ved Ordalierne med gloende Jern og sydende Olie, brugtes eet og det samme Slags Offere. Paa hans Forlangende om den egentlige Betydning af det Ord Mentra, svartes ærbødigen, at i Panditernes Sprog findes tre lignende Ord: Mentra, Yantra og Tantra. Det første

be-

*) Karl Grev af Kornwalliz.

bemærker et Sprog af Bedabøgerne, i hvilket forekomme Navnene af visse Guddomme. Det andet er Navn paa visse Figurer som de tegne i den Tro at deres Ønsker derved skal opfyldes. Med det tredie Ord benævnes et Slags Middel som de tillave, og hvorved al Slags Legemsstade skal forebygges; thi der siges at naar de gnide deres Hænder med det, de da tage paa gloende Jern uden at brænde sig. Han spurgte videre, hvormeget Byg, fugtet med ostet Mælk de tage ved Jernbyrden, og Svaret var, ni Korn."

(Slutning i næste Blad).

W. H. F. Abrahamson.

Kaptajn.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 17.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 22 April 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Njolsstræde No. 218.

Ordalier eller Gudsdomme hos Indianerne.

(Slutning fra forrige No.)

”Hans øvrige Spørgsmaale besvartes saaledes: Pippalablade blev udbredte over den Anklagedes Haand, og ei lagte oven paa hinanden. — Den Mand, som stod Prøven med den gloende Kugle, var rolig og syntes at være ved fuldkommen Sands og Samling. — Den, der prøvedes ved sydende Olie, syntes i Førstningen bange, men blev, efter han var skaldet, steds ved at
paa

paastaae sin Uskyldighed. Alligevel, da han i
 forveien havde skrivlig forpligtet sig, at betale
 Kosterne ifald han blev skaaldet, saa holdt Dorig-
 heden sig besøiet at tilholde ham at betale. —
 Naar de for omtalte Ting, hvoraf Homa be-
 staaer ere kastede i Ilden, sidde Panditerne om-
 fring Arnestedet og synge de i Sastra forestrevne
 Sloka. — I Weda som og i Dherma Sa-
 stra er bestemt, hvorledes et saadant Arnested bør
 være: for de mindre Offringer, nemlig, gjøres
 et lidet Opkast af Jord, og der tændes Ilden paa;
 men for de høiere Offere udgraves Jorden, og
 i Fordybningen anbringes Ilden, hvori da Ho-
 ma ofres: og saadant helligt Ildsted kalde de
 Kunda. — Gubernøren spurgte endnu, hvor-
 for Ildproverne ved Ild, gloende Kugle og syden-
 de Olie, om ingen væsentlig Forstjæl var blandt
 dem, ikke alle kaldtes Ildordalier? og der svartes
 underdanigst, at ifølge nogle Panditers Sigende
 var Forstjæl mellem alle tre, og efter andres, at
 Ildproven var forskjellig fra den med Oliekarret,
 men at det var det samme, om man ved Jern-
 byrden tog en Kugle eller Jernet af et Svyd; men
 at i hans ærbødigste Ejeners Formening, de alle
 vare Ildordalier.

Den indiske Lov om Ordalier.

Ordret oversat (i det Engelske) af Bogen *Yagyawalkya*.

1) **Bægten, Ilden, Vandet, Forgivten, Billedet:** Disse ere de Ordalier som bruges herved til Uskylds Beviis, naar Anklagen er vigtig og Sagsøgeren vil vove Straffebøder (hvis han taber).

2) Eller den ene Part kan paa sit Forlangende prøves ved Ordaliet, da den anden maa vove sine Bøder. Men Proven kan finde Sted, uden at Modpartiet vover noget derved, naar det gjelder om en Forbrydelse mod Fyrsten.

3) Den Regjerende, havende ladet møde den Sagsøgte medens endnu hans Klæder ere vaade af Badet, ved Solens Dypgang, og fastende, skal lade Ordalie-Proven foretages i Brahmaners Overværelse.

4) Bægten er for Qvinder, Børn, Slidinger, Blinde, Halte, Brahmaner og Syge. For Sudraerne er Ild eller Vand eller hvid Bygkorn (i Bægt) af Forgivt.

5) Beløber Sagsøgerens Skade sig ikke til Tusende Solpenge, saa maa den Sagsøgte ikke prøves ved den gloende Kugle, ikke ved Forgivt, ikke ved Bægtfaalerne. Dog hvis Forbrydelsen er mod Kongen, eller meget stor, saa maa han

bevise sin Uskyld ved een af disse Prøver i alle Tilfælde.

6) Hos ham, der vil prøves ved Vægten, bør være Mænd, som have Øvelse i at veie. Han stiller sig da i den ene Skaal, og en lige saa tung Vægt lægges i den anden; og bør i Vægstangen være en Kende (med Band i).

7) "Du, o Vægt, er Sandhedens Bolig.
"Dig opfunde i Oldtiden Guderne. Før da
"Sandhed for Lyset, Du Heldbringende, og fri
"mig fra al Mistanke."

8) "Er jeg skyldig, o Du, ærværdig som
"min egen Moder, da lad mig synke; men er
"jeg uskyldig, lad mig stige høit." Saaledes
skal han tale til Vægten.

9) Synker han, saa er han Sagsskyldig; ligesaa, om Stangen brækker; men brækker ikke Toget, og han stiger, da maa han frikjendes.

10) Ved Jldproben, guides den Anklagedes Hænder begge med Riis i Bælg, og undersøges omhyggelig. Da lægges syv Blade af *Uswattcha* (det hellige Figentræ) i dem og bindes med syv Traader.

11) "Du, o Jld, gjenreintrænger alle
"Bæfener. O du Reenheds Mittel, som be-
"vidner Dyd og Synd, aabenbar Sandheden i
"denne min Haand."

12) Havende sagt dette, skal han af Præsten legges i begge Hænder en Jernkugle, gloende hed og veiede halvtredstindstyve Pala *).

13) Naar han har modtaget den, skal han gaae Skridt for Skridt i syv Kredse, hver med sexten Fingres Tvermaal, og ligesaalangt fra den nærmeste.

14) Naar, efter han har slængt Kuglen, hans Hænder atter ere gnedne med Riis i Vælg, og han fremviser dem uden Skade, saa godtgjør han sin Uskyld. Var det at Jernet slap fra ham under Prøven, eller reiste sig Evid (om alting var gaaet ordentlig til) saa bør han prøves om igjen.

15) "Red mig, o Waruna, ved Sandheds Aabenbarelse!" Efter saaledes at have paa-faldet Vandenes Gud, skal den Anklagede dukke med Hovedet under Vandet i Floden eller Søen, holdende omkring Laarene paa en Mand der staaer i Vandet op til Navlen.

16) En hurtig Løber skal da rende affted, for at hente en Piil som affskydes i samme Dieblif, da hiin dukker Hovedet under Vandet. Seer Præsten, medens Løberen er borte, den Anklagedes Hoved under Vandet, saa maa han erklæres for uskyldig.

17)

*) Pala er fire Carsha, og en Carsha, 80 Maetica, eller Frøe af den frybende Sun-japlante, hvoraf hvert veier i Gran og femsxtendele engl. Vægt.

17) "Du, o Forgivt, er Brahma's *)
 "Barn, hans som er uvaklende i Retsfærdighed
 "og Sandhed. Gjør mig da fri for denne svære
 "Anklage, og hvis jeg har sagt Sandhed, vord
 "Himmeldrik for mig."

18) Sigende dette, skal han synke den
 Forgivt Saruga, af det Træ som voxer paa
 Himalaya Bjerg; og fordsier han den uden
 Betændelse, saa bør Fyrsten erklære ham skyldfri.

19) Eller Præsten skal foretage gudstjenste-
 lige Handlinger for Billedet af en Guddom der
 bør frygtes; og efter han har badet Billedet, skal
 han lade den Anklagede drikke tre Haandsfuld af
 det Vand som rinder fra det.

20) Vederfares ham, inden fjorten Dage,
 ingen stor Ulykke, voldet enten ved Guddommen
 eller ved Kongen, saa maa han umodsigelig fri-
 kjendes.

B. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

K o g l u.

(Oversat af Leopolds samlede Skrifter andra Bandet. Stockholm 1801 S. 420).

Man veed, naar man har læst Historien aldrig
 saa lidet, at Koglu var en stor vis Mand i Per-
 sien,

*) Esaheren.

sien, der kunde giøre Guld, og folgeligen meget andet godt. Han havde i sin Ungdom lært, af en Tigger fra Chaldea, at kiende Naturens Grundlove, og kunde derfor, naar han vilde, omvexle Tingenes Udseende og Egenstaber. Han gjorde ej alene Mælk til Ost, hvilken Kunst siden stedse ved Tradition er bleven bevaret; men han forvandlede ogsaa Vand til Jord, Jord til Steen, og modsat. End meere: hans Syn var saa skarpt, at det ubehindret trængte ind i Jordens Giemmer, og opdagede alle dens fördulgte Skatte; ja det strakte sig endnu videre, thi han læste i det Tilkommende ligesaa let, som en af os læser vore sædvanlige Aviser.

Saadan var den store Koglu. Dejlige Wiise findes ikke mere. Han havde for Resten et smukt hvidt Skiæg, og bar i sin Haand en Stok, med hvilken han blot behøvede at røre ved Tingene, for at faae dem omstabte. Dejlige Stokke findes heller ikke mere.

Koglu fik en Dag Lyst til at reise, for at besee flere Folkelags. Paa Reisen fik han Lyst til at regiere ever et af disse, hvilken Lyst man somme Tider har seet overfalde de Wiise. — Koglu valgte til sit Rige en liden Ø i den grækiske Archipelagus, hvor man endda ikke kiendte anden Regiering end den huusfaderlige, endskiøndt de fleste grækiske Stater paa den Tid havde allerede

have

havt baade Despoter og Folkeregieringer. Koglus blev Dens Patriark. Han gjorde der meget godt, ved sin Eroer, og ved sin Wiisdom. Hans Omhu strakte sig fornemmeligen til Huuslivets Lyksalighed, hvilken han ansaae som Grunden til den almindelige. Det var den store Koglus Mening.

Han gik i den Hensigt ofte omkring paa Den blandt sine Undersaatter, for selv at see, hvorledes det stod til i deres Huuse, hvorledes de levede med deres Egtesæller, opdroge deres Børn, og passede deres Eiendomme. Paa saadanne Wandringer havde han gierne til Følgeskab en eller anden af de unge Piger, som dagligen opvartede ham. Den store Koglus vilde dermed give tilkiende, at Wiisdommen altid bør være ledsaget af Yndigheden, hvilket nogle grundige Folk paa hans Tid modsagde med Haardnakkenhed. Naar den unge Skønne, som blev valgt at følge ham, Morgen og Aften havde kiæmnet den wiise Koglus Skæg med en Kam af Guld, som hun dertil fremdrog af et Elphenbeens Futteral, tilbragte hun altid en Time derpaa med at optegne, under hans Dine, det som havde tildraget sig paa deres Wandring. Her er nu et af disse smaae Eventyrer, oversat af et græskisk Haandskriwt, der først nyligen er kommet til vor Kundskab.

(Fortsættelsen følger).

C. Pram.

Committeret i General Land=Deconomie
og Commerce=Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 18.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 30 April 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

R o g l u .

(Oversat af Leopolds samlede Skrifter andra Bandet. Stockholm 1801 S. 420).

(Fortsættelse fra forrige No.)

Bi havde den Dag gaaet temmelig langt, uden at der var forekommet os noget især mærkværdigt, melder den smukke Historiestriverste, da jeg, ved Foden af et Bierg, ikke langt fra en affides liggende Bolig, bles vaer en Mand, allerede til Mars, siddende med Hovedet bøjet ned mod Haanden, og af et Udseende, som vidnede om længe
ud

udholdte Ubehageligheder. Koglu nærmede sig ham, og hilfede ham med Venlighed uden at lade Mennesket forslaae, hvem han var. "Dit Naavn, sagde han, bærer Stemplet af Bekymringer; underret mig om Aarsagerne dertil. Maa skee jeg kunde være dig til Nytte. Jeg er ikke uden Magt paa denne De."

"Jeg er gift, svarede den miltsøge Mand, gift med en ung Kone, som er fuldkommen deilig, og som jeg paa det højeste elsker. Det er denne Kiærlighed, som gjør al min Ulykke.. Jeg har aldrig haft den Styrke, at nægte hende noget, da jeg ingen Ting frygtet saa meget, som hendes Misfornøjelse; men hendes Ønsker ere nu i de sidste tre Maaneder faldne paa noget, som det er mig en reen Umuelighed at udføre."

"Du seer dette høje Bierg, blev han ved i det han reiste sig, hvis lange Ryg strækker sig hist langt bort i de østlige Skyer; dette Bierg er, siden den Tid jeg sagde, min Kones Afsty. Hun klager uophørligen, at det affiærer Udsigten fra hendes Huus, og den vil hun umodsigeligen have fri og ubehindret. Jeg har foreslaaet hende at flytte hen i et andet Huus; men der vil hun for ingen Deel. Hun elsker dette Huus fremfor alle andre. I det Sted vil hun, at Bierget skal flyttes, og fræver af mig dette Underværk, uden at besinde dets Umuelighed. Forgiaves har jeg for

forsøgt hvad Forestillinger og Bønner formaae. Jo mere jeg gjør mig Umag for at overtøde hende, jo mere tiltager hendes Uvillie; og hun har sagt mig reent ud, at saalænge dette Bierg endnu staaer der hvor det staaer, maa jeg ikke vente mig anden Adfærd af hende. Hvorfor, tilføjede han suffende, have Guderne ej givet mig, at opfylde dette eeneste Vilkaar for min Lyksalighed!"

"Du troer da, spurgde den viise Koglu, derved at blive fuldkommen lykkelig?" — "Uden Tvivl; det er jeg vis paa." — "Beslan lader os see, om det er Guderne eller du, som tage Feil." — Koglu opløstede sin Stok, slog dermed tre Slag mod Bierget, og — hvilket Under! — Bierget forsvandt, og efterlod for Djet en umaa- delig Klade, som blot viiste den Plads, Bierget før havde opfyldt.

Manden, ude fra sig selv af Glæde, faldt ned for Koglus Fødder for at takke ham. — Betsgiærningen er liden, sagde Koglu, og løstede hant op. — Den er den stærste af alle svarede Manden med Hestighed, og løb at kundgiøre sin skionne Kone hendes Ønskes Opfyldelse. Den viise Koglu og jeg satte os paa et Sted afside, hvor vi kunde see dem, og høre paa deres Samtale.

De kom. Med udstrakt Haand og Fagter, som vidnede om den største Fornøjelse viste nu Manden sin unøjsomme Hustru den Stræfning,

ning, som Bierget forhen havde udtaget. Den Skionne nærmede sig nogle Skridt endnu. O hvilken ny Hæslighed, raabte hun. Hvor tomt, hvor nogent! Bierget selv var mindre affkyeligt. Skaf mig da, i Gudernes Navn, i det mindste en Søe, som fylder denne dybt udhulede Grøbt, og dækker denne lange ufrugtbare Strækning, og den Tomhed Bierget har efterladt.

Men, min Kone, er jeg da almægtig? — Men min Mand, er en Søe da et saadant Underværk? have ikke Snese af mine Bekjendte Søer, som naae lige hen til deres Vinduer? — Min Kone, de have jo anlagt deres Huse ved Søernes Bredder. — Og jeg, min Mand, jeg vil Søebredden skal anlægges lige ved mit Huus. — Min kiære Hustru, vær dog billig! Beroer det paa mig at opfylde det Ønske? — Net saa, svarede hun, sang I mig ikke samme Bise angaaende Bierget? Den, som kan flytte et Bierg, lagde hun til, vendende ham Ryggen med Kulde, kan vel ogsaa kasse en Søe, om han vil være artig.

Manden stod haandsfalden af Forundring, Sorg og Bludsel. Den viise Koglu vinkede ham til sig. Jeg mærker vel, min Ven, sagde han, at der i den Lyksalighed mangler endnu en Søe. Gaven er ikke stor, tilføjede han, udstrækkende sin Stok mod Marken. Gaae, og du skal finde den. — Manden løb igten, at hente sin Hustru.

En opstigende Flod tømte sin Urne over den nøgne Mark, og slog med sine Dønninger mod de nys ophojede Strandbredde. — See, raabte Manden ei mindre fornøjet end den første Gang, see, Grumme, hvilket Underværk Kiærligheden har lært mig at tilvejebringe. — Hvad, fik den skønne Kone, i det hun hastede ned mod Strandbredden, et saa stort Vand! en fuldkommen Sø! det er charmant. Men hvilket Skade! Intet Skib at seile i! hvorfor da, min kiære Mand, hvorfor da altid det eene uden det andet? altid blot det halve af hvad jeg ønsker? Jeg seer det alt for vel, jeres Omhu har intet forekommende. En Sø uden Fartsøj! endnu engang, man er aldrig falden paa en saadan Tanke.

Og jeg, min Kone, svarede Manden, flau og fortrydelig, jeg tilstaaer, nu da jeg kommer til Orde, at dine Fordringer ere ligesaa umaadelige som urimelige, og at jeg opgiver, at tænke engang paa Mueligheden af at opfylde dem. Ved disse Ord vendte han sig om, og gik sin Vej.

Koglu vinkede ham nu anden Gang til sig. Velan, min Ven, spurgde ham, har Søen gjort sin Virkning? og er du nu fuldkommen lykkelig? — Desværre, svarede denne med et dybt Suk; hun vil endnu der have et Skib; men det er sandsynligen ogsaa det sidste af hvad hun ønsker. — See her, vedblev Koglu, tag denne Balnød, kast den

den i Vandet for hendes Øjne, og hendes Ønske skal opfyldes. — Du er den ædleste blandt alle Belgiorere, raabte Manden atter, og omsavnede atter hans Fodder. — Behold din Erkiendtlighed, min Ven, svarede den værdige Olding, du betaler dyrt nok din Kones selfomme Indsald: thi viid, at i det Bierg, som forsvandt lige for dine Øjne, tildannede sig hemmeligen en Edelsteen af uhørt Værd, som, moden inden to Aar, var bestemt til af dig at opdages og at tilhøre dig. — Hvad hører jeg, raabte Manden: hvad har jeg ønsket, og hvilket Tab har jeg ej gjort? — Giv dig tilfreds, yttrede sig den vilse Koglu; alt kan endnu hjælpes, og jeg giver dig til den Ende, foruden alt hvad jeg alt har gjort for dig, endnu eet Ønske, som du blot har at fremsige for at faae dit opfyldt. Du kan dermed, naarsomhelst du vil, tage dit Bierg, din Edelsteen alt med et Ord, hvad du for dette Skib har opoffret, tilbage. Manden gif, straalende af Glæde. Han tvivlede nu ikke et Minut meere paa at han jo vilde blive den lykkeligste Vegtemand under Solen.

Med Søebredden fandt han sin Kone, endnu staaende der, fortvivlet over at hun intet Skib ejede. Hvad lover du mig, lille Tyrann, sagde han til hende, om jeg nu ogsaa opfylder dit sidste Ønske! — Den første Taknemmelighed sagde hun,

og ret meget at elske dig. — Ved at sætte forførfke Ord betænkte han sig ikke længe, men kastede hurtigen sin Balnød langt ud i Vandet, og strax forvandlede den sig til et Skib, med fulde Seil, og af vakreste Bygning, som nu, Stevn og Speil prydede med de skønneste Billeder, prunkede paa Bølgen. Henrykt ved dette Syn kastede den delige Kone sig i sin Mand's Arme, og hvo troede sig lykkelig som nu han?

Du har gjort Underværker, min kære Mand, sagde hun til ham; især er dette Skib over al Værdie. — Ogsaa have dine Ønsker, elskede Kone, været mig kostbare at opfylde. Han fortalte hende nu alt hvad den gamle havde sagt ham angaaende Demanten. Den Skionne rev sig ud af hans Favn. — Daare, skreg hun med Heflighed, og for denne Søe, for dette Skib, for alt dette Børneværk, opoffrer du en solid Lykke, er Skat af saa umaadeligt Værd! Gaae jeg vil ikke see dig meere for mine Øjne. Stig ombord paa dit lumpne Skib, og flye med din brusende Søes Bølger, hvis Drom udgiøre min Afstye, som de udraabe din Taabelighed. — Altid kan endnu blive godt, svarede den forbausede ulykkelige Mand; og han gjorde sit Ønske, og Skibet var borte, og Søen forsvandt, og Bierget stod der for deres Øjne igien i hele sin gamle Skikkelse. Velan, den store Juvel, raabe den
util-

utilfredsstillelige Skionne. — Den skal modnes om to Aar, som jeg har sagt dig, og da skal jeg opdage den. — Misfoster, kreg hun, dobbelt utilfredsstillelig, og affindig af Harme; hvorfor da inden den Tid berøve mig Fornøjelsen af min Søe og mit smukke Skib, som det kostede mig saa megen Banskælighed at faae af dig. Du gav mig dem da, for den Fornøjelse at berøve mig dem! Velan, nu fiender jeg dig da. Sid nu her og pas paa din Juvel. Jeg flyer dig for stedsse, og vil aldrig see dig meere, om du ogsaa kunde sætte mig en saadan Juvel paa hver Finger.

Hun gik, og den ulykkelige Mand, uden Svar og uden Stryke, sank han igien i sin forrige Bedrøvelse, ved Foden af det samme Bierg, og i samme Sorgens Stilling, hvori vi fandt ham.

C. Pram.

Committeret i General Land=Deconomie
og Commerce-Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 19.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 7 Maj 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelom,
i store Fiolsgade No. 218.

Tale mod Egteskabs = Skilsmisser,
holden for Folket i Athenen.

(af Leopolds samlede Skrifter første Bandet Stock-
holm 1800. P. 297).

Jeg kiender den den hele Fare, der er ved at fremstaae for eder som Taler. Jeg veed, hvilke Mestere I sje i denne Kunst. Men disse store Mand, hvi tvinger mig deres Laushed til i Dag at bryde min. Min Alder har fremilet allerede langt over det tredveste Aar, uden at jeg nogensinde før har deeltaget i eders Overvejelser.

Var

Var Spørgsmaalet om et Forbund med Philippus, eller om i Kamp for Krigeræren at opoffre mod Spartiaterne Ti-Tusinde ædle Ynglinge, jeg skulde da overlade Criton eller Lycostenes eller Cimon Isocratis Lærling at afgjøre for eder eders Stats Fordelse. Det nærværende Emne er af en anden Natur. Det angaaer eders Stats indvendige Baand, som I staae rede at opløse: det angaar hver Medborgers huslige Lyksalighed, som I forvise i Landflygtighed af eders Samqvem. Det er dens Ret her at tale, som i sit hele Liv ikke har ejet nogen eeneste anden Attraa eller søgt nogen anden Lykke.

Hvad tænke I, Atheniensere, naar I opgive Egteskaberne, og indskrive Foragt mod dem blandt eders Love? Vilde I ej, at et Folks Forsald altid følger Sædernes Forsald? at den almindelige Styrke er en Sammensætning af den særskilte? og at Huslivets Opløsning endeligen maa blive den stærste Vældes Undergang? Eller, naar I gaae med eders Hævn at møde eders trodsende Fiender, hvi banlyse I da ogsaa ej fra eders Krigskunst denne Foreening af Leed, disse den sammensatte Styrkes indvortes Forbindelser, som I med saa stor Omhu stræbe at vedligeholde?

Eders Stad er fuld af ulykkelige Egteskaber. Og hvo føler det ej? Velan, raabe I, hvilken Daarskab er ej da, under disse Love, Egteskaber

teskabet's evige Naand! Eder's Sæder, Atheni-
enser, vare lykkelige formedelst denne Daarstab:
have de ej havt eders Wiisdom, eller hade I ej
mere deres Dyder?

Jeg har hørt eders Sophister. Hoori be-
staaer, raabe de, Egtteskabet's Bæsen? I Kiærlig-
hedens Glæder. Velan, tilføje de, Glædens Bæsen
er Frihed. Eller om Selskabet's Orden virkelig
fordrer en borgerlig Indretning's Evang, hvi gjør
man da af denne Indretning et Nag for Livstid?
lader os i det mindste tillade den ulykkelige at
bryde sine Jern.

Saa, Athenienser, tale eder forsængelige
Wiise. Saa svare eders troløse Mager og eders
letsindige Unglinge. Mig synes som Spørgsmaa-
let var om et Høitidsmaaltid, hvor man skynder
sig hen for at fraadse, og hvor man flyer fra med
Bæmmelse, naar man er overlæstet.

Men Naturen er stærkere end Forvildelsen.
Der fordres, for at udrydde den, Aarhundreders
Uffindighed. Medborgere, undtager eders Hus-
struer og eders Børn; for hvem opoffre I da
eders Blod? for hvem forsvare I disse Muure,
inden for hvilke de Tappreste blandt eder siden
vanffeligen ville finde andre end Mægtige, som
fortrykke hinanden, Rivaler som forfølge hinan-
den, eller utafnemmelige Landsmænd som opoffre
eder for hinanden?

Hoor

Hvorfor sukker den, der her landforvises? eller hvorfor slæber han sig i en Kappe, overhylet af Støv, med revne Haar og blegt Ansigt, ind for eder, for at bønfulde om Forskaaning? Er det Synet af eders Pragt, eders Skuespil og eders prægtige Feste, som han bærer for at maatte miste? Athenienser, bedrager eder ikke. I en eller anden skjult Hytte sidder sikkertigen en Hustru som han elsker, grædende boiet over sin nyfødde Søn: eller en af Alder skælvende Moder, hvis Dine vilde lykkes, inden han kommer tilbage. Undtager disse Baand, og han har intet Fædreland, eller han finder det allesteds bedre, end der hvor han forsølges.

Naturen bød Manden at offere Samsundet, sin Nøje, og satte ham Belønning derfor i de huslige Glæder. Athenienser, mistroer en Medborger, som foragter denne Lyksalighed.

Alle borgerlige Omsorger, varer derom forsikkrede, blive, uden denne, bestandige Opoffelser. Og hvilket Hierte udholder den? Blot et saadant, hvis Forsængelighed betaler eller vilde betale sig med eders Frihed, eders Blod, eders Skatte. I have blandt eder haft Helte uden Sæder. De have glimret, de have gjort eders Stad frygtelig; men de have rystet den. Vilde I kiende en god Medborger? Seer efter om han om høitagter Naturens første Pligter. Agter
paa

paa ham som Mand og Husfader. Undersøger hans Bestandighed mod Mage og Venner, Troer mig, troer eders egen Erfaring, det er af et værdigt Huslevnets Skiod de ere udgangne, disse mandige Siæle, hvis Wiisdom lagde Grunden til eders borgerlige Styrke, eller hvis Barm var Statens sikreste Værn mod dens Fiender.

Forekaster mig ej Egtteskabets Uordener. I alle Samfund findes deslige, og dog leve vi i Samfund. Skulde vi vel vende tilbage til Skovene, fordi Tyranner stundom undertrykke eder, eller indbyrdes Krige farve med Blod eders Torve og eders Altene? Svarer mig, I foregibne Verstilligvise, hvilket Behov, hvilken Nydelse gav Naturen Menneskene, ved hvilken ingen Uorden har Sted, hvorfra ingen Ulykke drager sit Udspring, fort hvis Vel og Fare ikke maa beroe paa dens egen Prøvelse og vise Forhold? Hvilen; Sønnen; de velgiørende Druer, hvis første Dyrfere I have indviet Altene for; selv den nødvendige Føde, som giver Kræfter og Liv, have de ej allerede Offere, det vil sige, deres Daarer, som med tankeløs Begierlighed efter dem overlade sig til deres Nydelse? hvi paastaae I da, blandt saa mange Emner, at finde Egtteskabslykken allene uafhængig af den nødvendige Wiisdom, uden hvilke den hele Natur bliver Menneskene fiendtlig?

Det

Det paaftaae I ej, svare I. Blot vilde I møde dets Uordner i den Punct, hvor de begynde, for just der at standse deres Løb. Derfor indskrænke I Søstermaalets Forbindelser til de frieste Vilkaar. Bedragne Tænker! troer I derved at vinde frem til eders Hiemed, at I gjøre Venkabet, Hiertets Henrykkelser, og den huslige Lykke til en Contract paa Tid? — derved at I forandre Egteskabet til et afhændigt Forsøg, uden Følge, som hver Dag kan voves og rettes? derved at I, langt fra at forege, formindske Nødvendigheden af indbyrdes Føjelighed og forekommende Dinhu? derved endeligen, at I fra Mydelsen, paa begge Sider, udelukke Eiendommen, der alene fæster Hiertet, og borttage, ogsaa fra den frivilligste Forening, Sikkerheden, der er saa nødvendig for al Lyksalighed?

Skionne I da ikke, Medborgere, at I ej blot forandre i Henseende til Formen, som I formene, men at I tilintetgiøre Naturen selv af denne Samfundets første Indretning? Seer I ej, at det ved denne fejge Opløsning mere til Roden forstyrres, end ved Despoterens Tryk og Krigens Ødelæggelser? Og et saadant Forslag modtage I med Begjærlighed? Mogle letfindige Hoveder underkue eder. De vove, til eders Uusbergang, hvad ingen Tyrann dristede sig til, ingen Hære

Hære formaaede, og J finde ikke Afviisning, ikke Affky, men Bifald!

Hvo er iblandt eder, Athenienser, som ej med levende Følelse tilbagefalder i sit Minde det Tag, under hvilket hans Barndom beskyttedes? den Jord, hvis Farver frydede hans første Blik? den Moder, ved hvis Bryst han smagte Livets første Lyksalighed? den Fader, ved hvis Haand han, endnu vaklende, imodtog de første Indtryk af eders smukke By? de Spidskende, endeligen de jebnaarige, blandt hvilke han fremlegede Vren af sin Uskyldighed? Er det ej ved disse Navne, disse Personer, disse Gienstande, at den opvaagnende Fædrelandskiærlighed, i sit første Udspring, fæster sig? er det ej fra disse første lykkelige Følelser, at Venfkap, Trofkap, Edelmødighed, alle — med eet Ord, alle Menneskehedens ædelste Følelser, ligesom fra deres Rod udsprede sig? Velan, Medborgere, hvad tænke J, naar J udsætte denne Rod for den Fare, selv i sin første Spire at nedbrydes eller oprykkes? Og hvad andet giøre J, naar J smaaligen sønderknuse de første oprindelige

Samfund, i hvis opvækkende Skibd alene den kan fødes og voxe frem? naar I lade eders Afkomis Skiebne, dets Tilbojeligheder, dets Tænkefemaade, med eet Ord, hele dets Liv, lige fra Buggen af, være Offere for vidt omkringkastende Tilfælde, som, troer min Spaadom, eller troer endnu mere eders eget Leisind,ielden skulle mangle at indtræffe.

(Fortsættelsen følger).

C. Pram.

Committeret i General Land-Oeconomie
og Commerce-Collegio.

Borger = B e n n e n.

No. 20.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 14 Maj 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e.

Da Intet af Bigtighed har været at afhandle, har man anseet det ufornødent at holde Generalforsamling i denne Maaned; men samme udsættes til næste Maaned.

Administrationen for det foreenede Understøttelses = Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købbe.

Tale mod Egteskabs = Etiksmisser, holden for Folket i Athenen.

(af Leopolds samlede Skrifter første Bandet Stock-
holm 1800. P. 297).

Slutning. See forrige No.

Athenienser, ville I for eders Stat erkende
Værdet af Naturens hellige Bevægelser? ville
I vide hvor langt eders navnlysiue Sophisters
Drømme afvige fra Naturen? betragter da denne
modige Yngling, som kommer tilbage fra Stri-
den, stult af Laurer og af Blod. Hvorhen ile
hans første Fied? Vil han ej først krones af en
Faders Bisald, hvis Navn han hædrer? først
overlyse med Skinnet af sin Vre den lykkelige
Moder, som gav ham til Fædrenelandet? Denne
Atiraæ, den første i hans Hierte, har den ej
frembragt hans Mod og eders Sejer? Eller om
hans Bryst glemmer en anden heftigere Bevæ-
gelse; om det aabnede sig for Kiærligheden; om
det oplives af den Højmodighed, at bevæge
ved Fortienesters Kraft en Skionhed, for hvem
han havde vovet denne sin Heltedaa? indlagt
sig disse dybt indskaarne Saar? giennembrudt
disse Skove af fiendtlige Sværde? Mon for en,
der bærer ved for stedse at fæste sin Skiebne til
hans? som vil forsøge at taale ham nogle Maane-
der?

der? — Nej, Medborgere, nej eene for den, som evig evig ej vil anden Skiæbne end den hun finder med ham; som med ham, lykkelig eller fortabt, styrer sig ubetinget i uopløselige Forpligtelsers Baaud, og som, eet af begge, maa udgiøre hans Livs Lykke eller sin egen Levetids Ulykke.

Saaledes dømmes Naturen. Men troer den forvildet, opløser disse huslige Foreninger, det vil sige, (thi saadant er Menneskehiertet) giorer dem uopløselige. Udslutter smaaligen af Tænkesmaaden Versindighedens Banare. Giorer Egteskabet til en Gæst for Fornøjelsen, Mager's Samtyk til Contract paa Tid. Nabner Djinene mellem dem for Mistro, Miltshye, Egenindighed. Spotter Religiositeten af deres Forbindelse. Lader Slægterne opvoxe, uden Gienstande for Hiertets første Følelser, uden fra de første Aar at giennemtrænges af deres Barm; og alt, værer derom forsikrede, alt skal omsider forstenes til kold Lige-gyldighed. Kilden til alle ædle Følelser skal for-tørres, Mager skulle blive fremmede for Mager, Forældre for Børn. Og medens alle Slægter paa den Maade kastes i uophorlig Blanding, i en bestandig Omvexling af indgangne og brudte Forpligtelser, medens alt helligt derfra bortspøges, meders selve Samsfundslivets Trang qvæles i dets første Udspring, skal til Slutning ingen fastes til andre end sig selv, hver og een blive sin egen

Ver-

Verden; al sand Deeltagelse, alle lykkelige Køleser, og dermed alle store Dyder, forsvinde bort fra Tidsløbet; ja Athenienser, selv Sædelighedsfølelsen skal staae Fare for omfider at udrøddes blandt eder, ligesom vi have seet Medborgerlighedsfølelsen udsløttes under visse tyranske Regjeringer.

Jeg tilføjer blot eet Ord: Sæderne ere opløste nok. Der mangler den Grændser, ikke Frihed. Det er Tid at bestyrke Egetskabets Hellighed, istedenfor at svække den. Letsindigheden gav engang Egenstaber; men Dyder, Dyder, denne gav kun Naturen i dens søje Enfoldighed. Vilde I forekomme de umodne Balgs Ulykker? Vorder selv visere. Søger eder ikke Mager for Sandheligheden, for Guldet eller for Rabnets Pral. Søger dem for Venstabs Lyksalighed, og I skulde finde dem i deres Arme, eller selv skabe eder den ved eders Forstand. Slaaer eder denne sidste Tilflugt fejl, dette eget Værd, til hvilke Loves Gunst vilde I da slye hen, for ej at behøve det?

Jeg slutter, Athenienser, og jeg venter eders Dom. Tænker ikke over min Tale — men over eders Stats Skiæbne.

Om Lykksaligheden eller Ulykksaligheden i det menneskelige Liv.

(Af Leopolds samlede Skrifter, Stockholm 1780. 1sta Bandet S. 287).

I Ungdoms Aarene er man sielden ulykkelig, om man end skulde have Anseende derefter. Fattigdom er da et Intet. Endog Sygdom, den af alle Ulykker, som mest lader sig føle, fortrykker mindre: den er ej endda dette Naturens Afstægende, som paaminder om Styrkens Tab, om Skrøbelighed og om Graven: den er endda blot et Tilfældigt Onde, hvilket Naturen trodser, og for det meste overvinder. Man har endda ingen Hensigter og ingen Frygt. Man er i Verden, som nys ankommen i et fremmed Land, hvis Behageligheder man begiærligen overfarer, overladende Fremtiden den Besværlighed at sætte Boe. Gienstandenes Nyhed, Sandsernes Levenhed, Udspredelserne, Sorgløsheden, Haabet, alt stemmer sammen for at gjøre Livet behageligt. Tænker man paa Fremtiden, er det mindre med Uengslighed for den, end for at smiggre sig med det den skal bringe. Man har endda ej maalt sin Styrke, man troer den skal forslaae til alle Foretagender. Lykkens Gavn mildhed har man ikke prøvet, men haaber, hun skal ingen Ting nægte en.

De, som i den tiltagende Alder endnu finde Livet behageligt, have forekommet mig for den største Deel at være saadanne, som havde afgjort hvad de attraaede, valgt deres Djemeed, og stræbte did med Fremgang. Den, som elsker Rigdom, og vinder den; Vresposter, og befordres; Videnskaberne, og gjør sig et Navn; Vælde, og regierer; alle disse klage ikke over Livet. Den alene, som maler for sin Indbildning en Lyksalighed, som han ikke naaer, ikke har Haab at naae, er ulykkelig.

Lyksaligheden — det er nødvendigt at sige det — er ikke tet med Fornøjelsen og Udspredelsen. Der gives Fornøjelser, som overraske og henrive. De kunne, ved et lykkeligt Sammenhæng af Hændelser, følge tet paa hinanden, ja stundom opfylde en stor Deel af Levetiden; og visseligen synes et saadant Liv ganske misundelsesværdt. Men seer engang for og efter disse Fornøjelser; trænger eder ind, at jeg saa maa tale, imellem disse lykkelige Timer; betragter den Tomhed, den Utilfredshed, og den Bæmmelse, der er imellem hvert et Kunst de give: I skulle da finde, at Fornøjelse er ikke Lyksalighed, og at der til denne sidste fordres tvende Ting, et afgjort Djemeed for sine Ønsker, og en vedholdende Fremgang dertil. Derimod, ligesom I fra en sammenhængende Kæde af Fornøjelse, ikke kunne slutte til et Menneskes virkelige

Lyk.

Lyksalighed, saa kunne J og ikke fra en lige sammenhængende Række af Modgange med Tryghed slutte til hans ulykkelige Tilstand. Det ene og det andet berøer paa det Djemed han har valgt for sine kiæreste Ønsker, og af Fremgangen dertil. Denne Fremgang er det samme for Sindet, som Helbreden for Legemet. Man kan slide' meget ondt og beholde Helbreden; man kan derimod eje tusinde udbortes Formon; føre det bekvemmeligste Liv, og dog borttæres. . Det er ej Stammen, som gnaver den Sierrige; det er Pengeskaden: ej Pengeskaden, som doder den Verelystne, men Vanhædren. Pengene for den ene og Anseelsen for den Anden, see der begge store Djemed. Den, som vinder sit, eller er i særde med at vinde det, er lykkelig. Og den, som har vundet det? — Det er et andet Spørgsmaal.

See en Flok Eraner flyve. En er fremmerst og styrer Kursen. Ligeledes Begierlighederne i det menneskelige Sind. En Krigshærs Vredømmes ej efter de spredte Partiers Lykke eller Vanhæld: efter Fremgangen af Chesens Planer dømmes den. Denne Pæssion, er den lav, usel, farlig, overdreven, uden Middet, fæstet ved omvejlende Sienstande; dømmes derefter om Lyksaligheden.

Nogle have flere Djemed, flere Lidenstaber. Disse blive aldrig fuldkommen lyksalige, thi de
at

attraae for meget. Deres Lyksalighed er et af disse skrøbelige Uhrværker, som næsten aldrig gaae ganske rigtigt; men de blive ogielden ret ulykkelige, thi de have altid et Haab at trøste sig ved, om noget feiler dem. Deres Duster, paa denne Maade deelte mellem flere Emner, ere derved hver for sig svagere. Bernis, Poet og Statsmand, trøstede sig under Fortredeligheder i begge Slags, vechselviis med begge; ligesom et Menneske, der gaaer i en Leerælte søger vechselviis at fæste med den eene Fod, medens han synker med den anden. Philosophen Baco holdt Canzleren Baco i Bejret. Jeg vil dermed sige, at den store Mand, ved sin Reputation, trøstede den store Herre ved Tabet af sin. Personer af nogen udmærket Siælsevne dele sig alligevelielden med Lighed mellem flere Djeemed. Det er blot Lykkens og Geniets Vre, som undertiden opfyldte hinandens Sted.

(Slutningen følger).

C. Pram.

Committeret i General Land-Deconomie
og Commerce-Collegio.

Borger = Bennen.

No. 21.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 21 Maj 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Om Lyksaligheden eller Ulyksaligheden i det menneskelige Liv.

(Af Leopolds samlede Skrifter, Stockholm 1780. 1ste Bandet S. 287).

Slutning. See forrige No.

Hvor meget den fortsatte Fremgang til et vist Djemed stemmer overeens med den menneskelige Aands Natur, og hvor vist det er, at al stor Lyksalighed paa Jorden, virkelig eller indbildt har deraf sin Oprindelse, det bevises ved intet klarere, end derved, at Fordere af høist ulige Værd behage Sielen, ikke efter deres Storheds Maal,

Maal, men efter deres Forhold til den herskende Tilbøjelighed. Der var den Magnat ved Ludvig den fiirtendes Hof, som, skøndt efterfat af Creditorer, skulde have foragt et Bexelbrev mod et naadigt Nil af Monarken. Endnu et Beviis for denne Sandhed er den Interesse man ofte tager endog for den tungeste og tørreste Syssel, naar man i lang Tid har gjort det til Formaal for sin Bestræbelse. Jeg har seet Gluefængere, der have trodsset Hunger og Tørst, for at kunne stikke en Naal mere i deres Insect, Veste. Det menneskelige Livs koldeste Foragtere, leve ej uden vedvarende Formaal for deres Nysker. Kontenelle arbeidede næsten et Aarhundrede, for Anseelsen af en lærd Mand og en Vel-Esprit. De, som ej have et enkelt vedvarende, have flere efter hinanden, hvilke, endskøndt de gaae i Smaahed stundom lige til det pudserlige, undlade alligevel ej, for et stort Antal Timer at udgiøre smaae Sjæles Lyksalighed. Sjælen maa stunde til noget eller falde i Dvale: og der har været den, som i Mangel af Højmod, Kiærlighed, Siærrighed eller Lykkes Gaver, har fundet sig vel ved at samle Pibe-hoveder af alle Sorter og Størrelser.

Hvert Menneske har da noget eller nogle Gienstande, hvortil det stunder, hvoromkring dets Indbildning med lovsig Attraa søver, og efter hvis Fremgang dets Lykke eller Ulykke i enhver Livets

Livets Tilstand kan maales. Den større Hob, som sædvanligen har til Formaal blot Føden, en lille Smule Anseelse, en liden Formue, er derved ej mindre lykkelig, men mindre letteligen ulykkelig; først fordi disse Djemed sielden vindes til den Guldkommenhed, at Bestræbelsen standser; og for det andet, fordi, under Modgang, Haabet altid vedligeholdes ved selve Duskets Naadelighed. Men: nester derimod af større Egenstaber, større Formaaie, eller blot af mere levende Ønsker, nyde maaskee med mere Følelse, men (saa har Naturrens afveiet Retvissheden) disse ere ogsaa lettere ulykkelige, mere ulykkelige. De ere i Forhold til den almindelige Hob, hvad Seileren er mod Vandringsmanden: de flyve over Afgrunde, men med Faren at opsluges af den. Vinden som fører dem mod Lyksaligheden, fører dem ogsaa ofte i Fordærvelsen. Hverken Fordelse eller Modgang betyde noget for disse, uden forsaavidt de hindre eller befordre deres herskende Lidenskab i Garten til Formaalet. Alle Ulykker, som ej dermed staae i Forbindelse, ere for dem, som osergaaende Sygdomme, hvilke ej hindre Helbreden i at komme tilbage. Men den alene, som tilintetgjør deres meest elskede Forestillinger, er for dem ubodelig: den ligesom forstyrrer hele deres Siælshelbred, og faster dem i en chronisk Lidelse, hvoraf de langsomt udtæres. En Skionhed, som Kopperne for-

dærber, en ærefyg Minister, som kastes fra Bestyrelsen; en Bel-Esprit, som ilde behandles af Critiken; en heftig Elsker, som mister Gienstanden for sin Omhed — see der, ofte Uslinge for deres hele Levetid.

Uf hvad allerede er anført, lader sig letteligen indsee baade Aarsagen til vor meste Ulyksalighed, og Midlet til at bøde paa den, eller rettere, forekomme den; thi engang indtruffen raadesielden Bod paa den, den maa forekommes. Det har sikkerligen sin Grund, hvad saa ofte er bleven igientaget, at Menneskenes Bøe og Bel bestaaer oftest i den blotte Indbildning. Men dette Bel og Bøe er derfor ikke mindre virkelig. Mången tager sin Død af en Hændelse, ved hvilken en anden meget let skulde have givet sig tilfreds. Racine døde, siges der, af Uergrelse over en Spidse, som man fortalte at Ludvig XIV havde sagt om ham. En Millionair holder ikke ud at miste det halve af sin Eiendom, skiondt mange Familier skulde kunne blive ret lykkelige ved det han endda har tilbage. Og hvoraf kommer dette? jo deraf, at man opfylder Indbildningskraften med Forestillingen om visse Ting's Fortreffelighed, og vænner sig til saaledes at fæste sin Hu og sine Ønsker dertil, at man siden det hele Liv igiennem bliver ligesaa sammenvoven med dette Duffe, og kan ved intet Middel stille sig derfra, eller udslutte det

det af sit Sind. Man er ej til uden i og ved Følelse af at man nyder det opfyldt. En Hofmand, saadan som Racine, fuld af Hovmod og Fiinsølenhed, forestillede sig den Tid ingen Ting herligere, end at lysne fremfor, i det mindste ved Siden af, de øvrige, omstraalet af Kongegunsten. En usædvanlig Formue giver atter i andet Henseende et Fortrin, som ej mindre livligen smigrer Indbildningen, og som man ej taber, uden at savne, saa at sige, en Deel af sig selv. Thi endnu engang, hvad er man selv i denne Bemærkelse? hvad andet end en Sammensætning af saadanne Følelser og Forestillinger, som man ved Lune, Dyrdragelse, Maade at leve paa, og andres Omdømme smaaligen har antaget, og hvorfra det snart ikke staaer i ens Magt videre at afsøndre sig?

Men forholder det sig nu saa, hvad er det da, som udgjør vore fleste og værste Sindsplager? So at vi almindeligen vælge Formaale for vore Ønsker mere ved Indbildningen end ved Fornuften, og at vi sætte os uopløseligen derved, inden vi enten endnu eje Omdømme nok, eller give os Raaderum til at skielne, hvorvidt det, vor Attraae staae til, ikke er enten langt over vore Egenstaber, eller i det mindste noget, der ikke beroer paa os selv, underkaster en blind Slump og Tilfældets Nykker. En ung Skønhed, opdragen til Hove, med bestandige Exempler for Djnene af Kønnet's Bælde, af den Dyrkelse Skønheden nyder, af de henrivende Forlystelser, som omgive den, og af alle dens lysende Erobringer, vil inden staaet Tid finde al anden Lyksalighed i Verden ringe mod denne,

og

og heel og holden vende til den al sin Siæls Begier. Dersom en Sygdom fordærver hendes Ansigt, dersom en ugunstig Lykke tvinger hende til at giøre et Parti under hendes Haab, vær vis paa at Verden har for hende ingen Lyksalighed mere, og at hun, i den samme Tilstand, som vilde giøre en anden lykkelig, kun middelmaadigen forsængelig, skal tæres bort i Savnet af de større Forsængeligheder, til hvilket hun fæstede sine Ønsker. Af samme Aarsag bliver ogsaa den Alder, da Behagelighederne forsvinde, en sædvanlig Grændse for Kiønnets Lyksalighed. Øste er den Skønnes Liv fra den Tid intet andet end en Hentæring af en Lønlig Leede som de forgiæves søge at dølge under Masken af en paatagen Tilfredshed. Det forholder sig med Mandfolkenene ikke meget anderledes, Deres endnn varme Indbildning, lioligen rørt af de glimrende Dytrin, de see omkring sig, af Ære, Rid, Rigdom, Bigtighed, fæster ofte for Livstid deres hele Dragten ved noget af disse Formaale. De blive i Kraft deraf uden Hielp ulykkelige, om det skeer, som desværre ofte er Tilfældet, at de sviges enten af Lykken eller af deres Egenstaber.

Der maatte alligevel gives en Lyksalighed, muelig at eje i enhver Tilstand, naar man kun ikke plagedes af Mangel eller af Sygdom, hvad Egenstaber man for Resten maatte være begavet med. Naar jeg siger Lyksalighed, mener jeg, i Følge hvad forud er anmærke, Formaal for vore Ønsker. Det tilhører Fornuften at oplede disse Formaale, som paa engang ej beroe paa Lykken, og svare til vore virkeliz

Felige Naturgaver. Men som Indbildningen næsten
 altid løber forud for Eftertanken, og som Fornuften
 for det mæste er en sildig Frugt af Erfarenheden, saa
 er denne ogsaa ofte et utilstrækkeligt Middel mod det
 allerede indgroede Onde. Fornuften bliver da, som
 Pope tilbedelsesværdigen siger, en stræng Anklager
 men en hjælpeløs Ven. Det Onde, der ej
 kan raabes Bod paa, maa da, jeg gientager det, fore-
 kommes, Og hvorledes kan dette skee, uden ved Op-
 dragelsen. I den Opdragendes Hænder ligger, at
 jeg saa maa tale, Barnets, Yrlingens Indbildning,
 og dermed ofte hele dets Fremtids Lyksalighed, For-
 staaer da, I Forældre og Lærere, forstaaer da selv,
 hvad der udgjør et fornuftigt Bæsens Lyksalighed, og
 prædiker, paadrøver det, ikke ved tørre Regler, som
 ingen Ting sige til Indbildningen, eller ved me-
 ningløse Phraser, som opfylde Dret og lade Siælen
 tom, men med egne levende Exempler og med et
 forstandigt Valg af andres. Visseligen har en for-
 nuftig Mand eller Qvindes Lyksalighed, ligesaavel
 som Forfængeligheden, sin sandseligen skønne Side.
 Dmgiver tidligen Barnets Indbildning med disse
 rørende Skildringer; giver dem al den indtagende
 Skisnhed, I have Eders Magt; og vider, at, om
 Naturen, i alt sig lig, frembringer Sygdom, efter
 de samme physiske Love, efter hvilke den vedligeholder
 Helbred og Kræfter, saa gives der og, paa samme
 Maade, for at lede Menneskesiælen til fornuftig og
 moralsk Lyksalighed, intet andet, i det mindste intet
 sikkrere Middel, end just det samme, ved hvis ufor-
 sigtige og forvendte Brug det styrtes i Daarskaber og
 Ulyk

Ulyksaligheder. Og dette Middel? — det er Inds-
 bildningskraften. Indtager den for Wiisdom og
 Dyd; det vil sige, gjører den ikke til en tom Cha-
 thechismus for Pligter, men til et sandt og levende
 Malerie af det menneskelige Livs værdige Lyksalig-
 hed. Indbildningskraften er hos Mennesket Alt.
 Det er formedelst den det regjeres. Selv Fornuf-
 ten maa tale til den, eller tage til Takke med, at
 den med sine Raad og Regler udretter ingen Ting.
 Lader os vide at betiene os af den. Maaskee lig-
 ger deri hele Opdragelseskunstens Wiisdom. Læn-
 ker derpaa, I Faae, som læse dette med Opmærk-
 somhed, og ej kaste det af Hænderne derfor, at
 deri intet findes at skoggerlee ad.

E. Pram.

Committeret i General Land=Oeconomie-
 og Commerce=Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 22.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 28 Maj 1802.

Forlagt af Understøttelses- Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siolstræde No. 218.

Et økonomisk Forslag.

Af Benjamin Franklin.

(Et Brev uden Navn, indrykket i et Tidsskrift i Paris
omtrent i Mæret 1784).

Til Tidsskriftets Forfattere.

Mine Herrer,

De underholde os ofte med Efterretninger om
nye Opdagelser. Tillad, at jeg ved Hjælp af
deres Blad meddeler det Offentlige en, der nylig
gen

gen er bleven gjort af mig selv, og som jeg indbiller mig kan blive til stor Nytte.

Jeg var forleden Aften i et stort Selskab, hvor de Herrer Dvingvets og Langes ny Lampe var i Brug og blev meget priset for sit klare Skin; men Spørgsmaalet gjordes overalt, om ikke Olien, den fortærede, stod i Forhold til det Lys den gav, i hvilket Fald der ikke sparede ved dens Brug. Ingen af de tilstedeværende kunde herom give tilfredsstillende Underretning, og alle vare enige i at dette burde vides, da det vilde være en meget ønskelig Sag at formindste, om muligt, Beføstningen ved vore Bærelsens Oplysning, paa en Tid da enhver anden Deel af Husholdnings Udgifter var saa meget forsøgt.

Det fornøjede mig, at see denne almindelige Omsorg for at spare; thi jeg elsker Sparomhed uendelig.

Jeg gik hiem og til Sengs Kloffen tre til fire efter Midnat, med Hovedet fuldt af denne Sag. En tilfældig og uformodet Larm vakde mig henved Kloffen sex om Morgenen, da jeg blev forundret ved at finde mit Bærelse ganske lyst, og jeg indbildte mig i Forstningen at en Mængde af disse Lamper var bragt derind; men, efterat have gnedet mine Øjne, saae jeg at Lyset kom indigennem Vinduerne. Jeg stod op og saae ud for at erfare, hvad der kunde være Anledning dertil, da jeg

jeg saae Solen stigende op over Horizonten, hvorfra den udsendte sine Straaler i Mængde ind i mit Bærelse, thi min Tiener havde den forrige Aften af Skiodesløshed glemt at lukke Skuderne.

Jeg saae paa mit Uhr, som gaaer meget rigtigt, og fandt Klokkeren ikke var mere end sex, og da det endnu forekom mig at være noget overordentligt, at Solen skulde staae saa tidlig op, saae jeg i Almanaken, hvor jeg fandt den Time at være ansat for dens Opgang den Dag. Jeg saae videre fremad og fandt at den endnu skulde staae tidligere og tidligere op enhver Dag indtil Enden af Junii Maaned, og at den ingensinde om Aaret dvælede længer at opstaae end til Klokkeren otte. Deres Læsere, der ligesom jeg aldrig have seet noget Tegns til Solskin før Middag, og fielden agte paa den astronomiske Deel af Almanaken, ville blive ligesaa meget forundrede, som jeg blev, naar de høre at den staaer saa tidlig op, og især, naar jeg forsikrer dem, at den giver Lys, saa snart den opstaaer. Jeg er overbevist derom. Jeg er vis paa min Jagttagelse. Man kan ikke være mere vis paa nogen Sag. Jeg saae det med mine egne Øjne. Og ved at igientage Forsøget de tre følgende Morgener, fandt jeg netop det selv samme Udfald.

Men dog hender det, at, naar jeg taler med andre om denne Opdagelse, kan jeg let mærke af

af deres Ansigt, skönt de giøre sig Umage for ikke at udtrykke det med Ord, at de ikke ganske troe mig. Endog en, som er lærd Natur, Philosoph, har forsikket mig, at jeg visseligen maatte være fejlstagende i henseende til at Lyset kom ind i mit Bærelse; thi da det er bekiendt, som han sagde, at der ikke kan være noget Lys udenfor paa den Tid, følger det, at intet kan komme ind udenfra, og at altsaa mine tilfældigen aabne Vinduer, istedet for at indlade Lyset, have alene tient til at lade Mørket slippe ud; og han anvendte mange spidssindige Grunde for at vise mig hvorledes jeg derved maatte være bleven bedragen. Jeg tilstaaer, at han satte mig i nogen Forlegenhed, men han foldestgiorde mig ikke; og de følgende Iagttagelser jeg gjorde, hvorom før er melot, bestrkede mig i min første Mening.

Denne Tildragelse har givet mit Sind Anledning til adskillige alvorlige og vigtige Betragtninger. Jeg tænkte, at, hvis jeg ikke var bleven vækket saa tidlig om Morgenen, havde jeg sovet sex Timer længere ved Dagslys og derimod levet sex Timer den følgende Aften ved Ildlys, og, da det sidste er et meget kostbarere Lys end det første, bragde min Lyst til Sparksomhed mig til at fremkalde al den Regnekunst jeg var i Besiddelse af, og giøre nogle Beregninger, som jeg skal meddele Dem, efterat have bemærket, at

Nyt.

Nytten er Værdie-Prøven for Opfindelser, og at den Opdagelse, som ikke kan blive anvendt til nogen Nytte eller duer til noget, duer til intet.

Jeg lagde til Grund for min Beregning den Forudsætning, at der ere 100,000 Familier i Paris, og at disse Familier forbruge om Aftenen et halvt Pund Vokslys eller Talglys om Timen. Jeg mener det ikke er for højt ansat, naar den ene Familie regnes mod den anden; thi skönt jeg roer at nogle forbruge mindre, veed jeg at mange behøve betydeligen meer. Naar da regnes syv Timer om Dagen som Middeltal mellem Solens Opgang og den Tid vi staae op i de følgende sex Maaneder, i hvilke den er oppe fra sex til otte Timer før Middag, og der ere da i Giennemsnit syv Timer hver Aften, i hvilke vi brænde Lys, vil Regningen blive denne:

I de sex Maaneder mellem den tyvende Marts og tyvende Septbr. ere	. 183	Aftener
vi brænde Lys hver Aften i	. . 7	Timer.

Gior = 1,281 Timer.

Multiplificeres disse med Antallet af Familier	. . .	100,000
--	-------	---------

Udkommer 128,100,000 Timer.

Et halvt Pund Voks eller Talglys om Timen gior . 64,050,000 Pd. Lys.
Værdien af disse fire og tressindstyve Millioner og halv

halvtrediesindstyvetusinde Pund Lys er en uhyre Sum, som Staden Paris aarligen kunde spare ved at bringe Solskin i stedet for Ildlys.

Hvis det skulde siges, at Folk pleje med Haardnakkethed at hænge ved gamle Sædvaner, og at det vil være vanskeligt at bringe dem til at staae op før Middag, at altsaa min Opdagelse bliver af liden Gavn, svarer jeg, nil desperandum, (man maa ikke opgive alt Hoab). Jeg troer at alle, som have sund Sands, saasaa de af dette Blad ere blevne underrettede om, at der er Dagslys, naar Solen staaer op, ville hitte paa at staae op med den, og, til at tvinge de øvrige, vilde jeg foreslaae følgende Foranstaltninger:

- 1) Lad en Skat af fem Rigsdaler Vinduet blive paalagt ethvert Vindue, som er forsynet med Skuder til at udelukke Solens Lys.
- 2) Lad den samme velgjørende Politie = Indretning blive anvendt til at hindre os fra at brænde Lys, som i forrige Vinter bragde os til at være meer sparsomme i at forbruge Brænde; det er: lad Bagter blive satte i Boderne, hvor Vox og Talslys udsælges, og lad ingen Familie faae Lov til at blive forsynet med mere end et Pund Lys om Ugen.
- 3) Lad ligeledes Bagter blive udsatte til at standse alle Bogue o. desl., som efter Solens Nedgang vilde fare igiennem Gaderne; Lægernes, Feltstærernes og Jordemødrenes undtagne. 4)

4) Enhver Morgen, saasnart Solen staaer op, lad alle Klokker i enhver Kirke begynde at ringe, og, hvis dette ikke er tilstrækkeligt, lad Canoner blive affyrede i enhver Gade, for eftertrykkeligen at vække de doovne og lade dem aabne Øjnene til at see deres sande Fordel.

Hele Vanskeligheden vil være i de første to eller tre Dage; siden bliver den tilbagebragte Orden ligesaa naturlig og let som den nuværende Uordentlighed; thi c'est ne que le premier pas qui coute, det er kun Begyndelsen som er besværlig. Tving en Mand til at staae op Klokkeren fire om Morgenen, og det er meer end rimeligt, at han villigen gaaer til Sengs Klokkeren otte om Aftenen, og naar han da har sovet otte Timer, vil han endnu villigere staae op Klokkeren fire den næste Morgen.

Men Værdien af fire og tressindstyve Millioner og halvtrediesindstyvetusinde Pund Lys er ikke alt hvad der kan blive spart ved mit oekonomiske Forslag. De maae agte paa, at jeg kun har regnet efter den ene halve Deel af Aaret, og meget kan spares ogsaa i den anden halve Deel, skjønt Dagene da ere kortere. Desuden vil det store Forraad af Bøx og Talsg, som om Sommeren ikke bliver forbrugt, rimeligen nedsætte Prisen paa Lys den følgende Winter, og det gode Kiøb paa dem vil vedblive, saa længe den foreslagne Orden vedligeholdes. For

For den store Nytte af denne Opdagelse, saaledes frivilligen af mig meddelt og skænkhet det Offentlige, forlanger jeg hverken Embede, Pension, udelukkende Rettighed, ej heller nogen andet Slags Belønning. Jeg haaber alene at have Wren derfor. Og dog veed jeg der ere smaae misundelige Sindelag, der ville, som sædvanligt, nægte mig denne og sige, at min Opfindelse var bekiendt for de Gamle, og maaskee de kunne frembringe Steder af gamle Bøger til Beviis derpaa. Jeg vil ikke stride med disse Folk om, at de gamle jo vidste at Solen stod op til visse Timer; de havde muligen, ligesom vi have, Almanaker, som forudsagde det; men det følger ikke deraf at de vidste, at den gav Lys saasnart den stod op. Det er hvad jeg tilegner mig som min Opfindelse. Vidste de Gamle det, maac det længe siden være blevet glemt thi det var sikkerligen ubekiendt for de nyere, i det mindste for Indvaanerne i Paris, og til at godtgjøre dette, behøver jeg alene et tydeligt simpelt Beviis. De ere et saa vel underrettet, skarpsindigt og klogt Folk, som der er nogensteds i Verden, alle givende sig ud for, ligesom jeg, at være Elskere af god Husholdning, og, efter de mange tunge Skatter, som forbreds af dem til offentlig Fornødenhed, have de visseligen Aarsag til at være sparsomme. Jeg siger, det er umuligt, at et saa vittigt Folk skulde, under saadanne Omstændigheder, saa længe have levet ved det røgfulde, usunde og overmaade kostbare Gldslus, hvis det virkelig havde vidst, at det kunde have havt ligesaa meget reent Gollus for slet intet. Jeg er o. s. v.

En Abonnent.

Oversat af

Niels Zonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 23.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 4 Junii 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Hjulstræde No. 218.

Tillæg til No. 52 for Aar 1799 og No. 1
for Aar 1800.

D m E i d e n .

Det blev i dette Ugeblads sidste Nummer for Aaret 1799 og første Nummer for Aaret 1800 ommeldt og gjort rimeligt, at Tiden falder os lang og kort, eftersom Sindet og Sanserne adspredes ved mange og forskellige Tanker og Gienstande, eller fæstes ved enkelte og faa.

Tidsfordriv og Fornøjelse ere Ord af næsten lige Betydning. Det modsatte er at vi liede os, eller, som er det samme, at Tiden

den

Den falder os i Ang. Er da den Marsag sand, som blev opgivet til Tidens Længde og Korthed for os, maade det være nødvendigt ved alle vore Fornøjelser, at Tankerne fæstes til en enkelt Ting, eller et Heelt, som bestaaer af sammenhængende og overensstemmende Dele, hvilke sammentagne blive for vore Tanker kun een Ting, og altsaa at vor Fornemmelses Evne ikke overlades til at modtage Indtryk af alle de forskjellige, usammenhængende og i ingen eller liden Forbindelse indbyrdes staaende Ting eller Gienstande, som uden Orden møde Sandserne.

Det har længe været antaget for en Regel ved alle Konsternes og Wittighedens Værker, hvis nærmeste Hensigt er at fornøje, at deri nødvendiggen maatte være Enhed, eller at alle Delene deraf maatte samle sig til et Heelt. Et Hus, f. Ex., hvis Udvortes ikke tilbyder Diet Sammenhæng, Forhold og Lighed mellem Delene, kan ikke behage. De forskjellige og usammenhængende Dele seer Beskueren hver for sig, men han formaaer ikke, eller det falder ham besværligt, i sin Indbildning at samle og forene disse Dele til et Heelt. Han seer adskillige Dele af et Huus isledet for et Huus. Han kieder sig og trættes ved at betragte det.

De smagsfuldeste Møbler i et Værelse kunne ikke behage, naar disse Møbler staae der om hverandre og uden Orden. Det er da ikke et møbles

ret Bærelse, som tilbyder sig Djet, intet Heelt, men alene Stole, Borde, Speile o. s. v. Ere de i rigtig Orden, seer den, som træder ind i Bærelset, ikke Speile og Bord o. s. v., men et med Speile og Bord vespynnet Bærelse. Han seer ikke Stolen, ikke Speilet, uden at tænke paa Bærelset, hvortil de høre og som de pryde. Han betragter Stolen med Fornøjelse, fordi den er Deel af det hele og af det vespyntede Bærelse, der er det sammentagne og enkelte Begreb, som fæster hans Tanker. Blevet hans Tanker ikke saaledes fæstede, kunde han ikke fornøje sig i Bærelset, hvor rigt det end var.

Naar Historien ikke samler Tildragelserne til et enkelt Djiemed, og ikke samler dem saaledes, at Læseren fra Begyndelsen øjner dette Djiemed, da trætter og kjæder den. Theaterstykket kjæder, naar deri er meer end een Hovedhandling, eller naar ikke alle Handlinger og Tildragelser og Bevægelser i Stykket fra Begyndelsen staae i Forbindelse og endeligen forene sig til Eet. Tiden bliver Læserne og Tilskuerne lang.

Det er ligesaa med Maleriet og alle de øvrige Konstens Arbejder, og med alt, hvis Djiemed er at fornøje. Forvirring, Sammenpakkning, Mængde uden Orden kunne ikke fæste Tankerne, men fylde Sindet med mange, usammen-

men.

menhængende, adskilte Begreber, gjøre Tiden lang, og kiede.

Vi maale Tiden ved de særskilte Begreber, som den i sin Flugt efterlader os, ligesom Vejen, vi overfare, ved dens Pæle.

Vi elske og ønske et langt Liv; men Tiden bliver os til Byrde, den falder os tung og trætskende, saasnart Tidens og Livets Længde bliver os mærkelig. Vi ønske os Livets Bane lang, men Tidens Gjen henad Banen ustandset. Vi tragte efter Nydelser og Udspreddelser, men trættes og kiedes, naar Nydelserne blive mangfoldige.

Synderligt og modsigende synes dette, men det er os gavnligt at det er saa.

Arbejde, som fæster Tankerne, deels medens Arbejdet, deels hen til et vist Maal, eller til Arbejdets Djemed, bliver os saaledes nødvendigt og behageligt. Det er forbundet med Fornøjelse at arbejde, at være flittig ved Arbejdet, at rygte sit Kald, fordi Tankerne derved hindres fra Udspreddelse og Tiden forkortes. Den med Orden forbundne behagelige Følelse indbyder til Orden. Arbeidsomhed og Orden have og det meest tillokkende for den unge Alder, naar Mennesket i den dertil sættes paa Spor, og de ere i Stand til at fæste den flygtigste Ungdom, fordi det er i den

den Alder at Mennesket er meest udsat for at liede sig, meest tragter efter Fornøjelse og meest maae kæmpe mod Tidens Længde; men det er og for den Alder gavnlighst at være arbeidsom og følge Orden.

Den, som i Udspredelser og Udsvævelser søger Fornøjelse eller at forkorte sin Tid, erfarer snart, at disse oftest liede og trætte i Stedet for at fornøje, og den Riedsommelighed, de omsider frembringe, letter Overgangen fra det uordentlige til det ordentlige Liv. De fleste Mennesker elske derfor Orden og Flid, om vel ikke alle af Overbeviisning og Følelse af Pligt, saa dog af indvortes Trang til at undgaae den med Tidens Længde og Riedsommelighed forbundne Ubehagelighed. Vedholdende Arbeidsommelighed, Flid, Orden og de huslige Dyder udtrykke da af denne Mennesket egne Afsky for at føle Tidens Gang; og Lediggang, Udspredelser, Udsvævelser bære hos sig Spiren til Arbeidsommelighed og Orden.

At Sorg har sin Behagelighed, har hver den erfaret, som nogensinde sørgede for Alvor.

Tanken er henbendt til et eneste Maal, til det tabte, til Sorgens Aarsag. Kun da føles Sorgen i sin Bitterhed, da martres den Sorgende, naar den utidige Troster stræber at kalde ham fra den ene Tanke, som fylder hans Siæl, og søger at adsprede hans Tanker. Derfor har Ensomhed saa meget Husvalende for den Ulykkelige, derfor elsker denne ikke Omgang uden med dem, som taalmodigen og med Deeltagelse høre paa Fortællingen om sit Uheld, og ikke tale uden derom. Dette er grundet i den menneskelige Natur, og det er derfor forstandigt, ikke at tale med den Syge uden om hans Sygdom, ikke med den Bedrøvede uden om hans Sorg, og med den Ulykkelige alene om hans Uheld og Redning. Det er af lige Grund høfligt og selskabeligt, at tale med enhver om det, som kan formodes sædvanligen at syffelsætte hans Tanker; at følge den Samtale, som begyndes, og ligesaa lidt at vedligeholde en Materie der begynder at trætte, som at afbryde den begyndte for at paatvinge andre vor egen Tankeferd. De derimod gjøre ethvert Samkvem kiedsom-

sommeligt, som altid ville tale aldrig høre, som altsaa i deres Snak sammenpakke det meest usammenhængende, og som da ingen anden Tanke kunne fæste hos de tilstedeværende end den, at den ordførende er en kiedende og utaalelig Snakker.

Ved at sammenhobe sandfælige Fornøjelser og Fornemmelser, og ved dem at fremkalde en Strøm af brusende Glæde, kan det vel blive muligt til en Tid at døde Tanke-Eonen og saaledes at overvælde den, at den ikke leenes No til at fatte eller være sig nogen Tanke bevidst, som kunde tiene til at maale Tidens Længde. Men denne Tilstand, der grændser hen til Tankeløshed eller den Sovendes eller den Berusedes Tilstand, og kaldes Udspredelse og ofte søges som Middel mod Kiedsomhed, Sorg o. desl., kan ikke vare længe. Tankesomheden vender snart tilbage og lader Tidens Længde føles dobbelt tung.

Sand og varig Glæde og Fornøjelse, enten den er Sandfæernes eller umiddelbar Sindets, fremspire alene, hvor Tankene fæstes

og Tidens Længde derved gøres umærkelig. Arbejde og Flid hos os selv, Orden og Skionshed ved det som omgiver os, ere Fornøjelsens Kilder, fordi de samle og sysselsætte vore Tanker. I Sygdom, Sorg og Uheld mærkes ikke Tidens Længde, thi deels er Tanke-Ønen slovet deels opfyldt og ganske sysselsat. — Som alle Vordener i Naturen bære Spi- ren og Kraften til deres Rettelse hos sig, saa lindres saaledes alle vore Ulykker ved deres tro Folgesvend, Tidens raske Gang.

Niels Tonder Lund,
 Jusitsraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 24.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 11 Junii 1802.

Forlagt af Understøttelses= Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolsstrøde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Mandagen den 14 Juni om Eftermiddagen Kl. 5 holdes General= Forsamling paa Prindsens Palai bag Slottet; til hvilken Tid de Herrer Repræsentanter ville behage at møde.

Administrationen for det foreenede Understøttelses= Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Røbbe.

Om Godgiørenhed, Retfærd m. v.

(Af Dr. Goldsmith).

Lysippus er en Mand, hvis Siæls Storhed hele Verden priser. Hans Godgiørenhed forekommer Forlangendet, og Raaner Modtageren for den Ulejlighed og Udnyggelse at bede. Hans Gæmildhed forbinder da ikke mere ved sin Storhed, end ved hans uefterlignelige Behagelighed i at give. Undertiden uddeler han endog sine Bælgjerninger til ham ubekjendte, og det er bitterligt at han gjør dem Tjenester, som ere hans aabenbare Fiender. Hele Verden er eenstemmig i at prise hans Edelmød: Der er kun et Slags Folk, som klage over hans Udfærd. Lysippus betaler ikke sin Siæld.

Det er ikke vanskeligt at gjøre Rede for en Opførsel, der synes saa lidet at være sammensstemmende. Der er Storhed i at være godgiørende, og der er kun simpel Retfærdighed i at fyldestgøre dem, som have Fordringer paa os. Godgiørenhed hører til en Siæl, der er ophøiet over det sædvanlige. Deri er noget af det vi undre over hos Helte og prise med en vis Grad af Hentykkelse. Retfærdighed, tværtimod, er en blot mekanisk Dyd, der passer for Næringsstanden

og udsøes af dem, som for at faae Næring maae være redelige.

I at betale sin Gæld, gjør en Mand kun sin Skyldighed, og det er en Handling, som ikke er forbunden med noget Slags glimrende Ære. Skulde Lyfippus betale sine Creditorer, hvo vilde vel gjøre sig den Ulejlighed at fortælle det til Verden? Godgiørenhed er af en ganske anden Beskaffenhed. Den er ophøjet over Skyldighed, og fra sin Ophøjelse tildrager den sig Opmærksomhed og Ros af os smaa dødelige nedenfor.

Saaledes dømmes der almindeligen om Retfærdighed og Godgiørenhed. Den første foragtes, skiont en Dyd der er væsentlig for Samfundets Vel, og den anden tildrager sig vor Højagtelse, skiont den alt for ofte udspringer af Sindsstemningens Hestighed, heller styret af Forsængelighed end Forstand. Det siges Lyfippus, at hans Pengesforstyder forlanger en Gæld af 200 Koldr., og at en Bekjendt i Forlegenhed anholder om den samme Sum. Han giver den uden Betænkning til den sidste, fordi denne forlanger som en Gunst hvad hin paastaaer som en Skyld.

Menneskene ere i Almindelighed ikke tilstrækkeligen underrettede om hvad Ordet Retfærdig-

dig

dig h e d indbefatter. Den troes gemenligen at bestaae alene i Opfyldelsen af de Pligter, hvortil Selskabets Love kunne tvinge os. Jeg tilstaaer, dette er undertiden Indbegrebet af Ordet, og i denne Mening er Retfærdighed adskilt fra Billighed. Men der er en Retfærdighed, endnu mere udstrakt, og som tydeligen omfatter alle Dyder tilsammen.

Retfærdighed kan bestemmes at være den Dyd, som tilholder os at give enhver det, som skyldes ham. I denne Ordets udvidede Mening, indbefatter den Udøvelse af enhver Dyd, som Fornusten foreskriver eller Samfundet kan vente. Vor Pligt mod vor Skaber, mod enhver anden, og mod os selv er fuldkommen opfyldt, naar vi give dem, hvad vi ere dem skyldige. Saaledes er Retfærdighed, egentligen talt, den eneste Dyd; og alle de øvrige have deres Udspring fra den.

Egenskaberne af Oprigtighed, Tapperhed, Gæmildhed og Godgjærenhed, for Exempel, ere ikke efter deres egen Natur Dyder; og hvis de fortjene saadan Benævnelse, skyldes det alene til Retfærdighed, som driver og bestemmer dem. Uden saadan Styrrer kan Oprigtighed blive Ufærtænkksomhed og Uforsigtighed; Tapperhed stiv-

sin-

findig Everbhed; Gæmildhed Ukiogskab, og Godgjørenhed misforstaaet Odselhed.

En uegennyttig Handling, naar den ikke ledes ved Retfærdighed, er i det højeste ligegyldig i sin Natur, og grændser ikke usædvanligen endog hen til Last. Udgifter for Selskabskyld, Forærringer, Gæstfrihed og andre Hielpemidler til Glæde, ere blot ligegyldige Handlinger, naar de ikke stride mod en bedre Maade at anvende vor Overflodighed paa; men de blive lastværdige, naar de hindre eller udtømme vor Eone til en rigtigere Anvendelse af vor Formue.

Sand Godgjørenhed er en Pligt, ligesaa ufravigeligen nødvendig, som de os ved Lovene paalagte Pligter. Den er os foreskrevet ved Fornuften, som burde være det fornuftige Væsens højeste Lov. Men denne Godgjørenhed bør ikke bestaae i at adlyde enhver Drist af Menneskekierlighed, i at følge blind Tilbøjelighed som Vejleder, og forberre vore Omstændigheder saaledes ved nærbærende Begjærninger, at tilkommende blive os umulige.

Gniere ere almindeligen udtegnede som Mænd uden Cre, eller uden Menneskekierlighed, som leve alene for at sammendynge, og opofre enhver anden Lyksalighed for denne Tilbøjelighed.

De ere blevne befrevne som Affindige, der i Midten af Overflodighed forjage enhver Fornøjelse, og giøre virkelig Nødvendighed af indbildt Trang. Men faa, nieget faa svare til dette overdrevne Skilderie; og maaskee der ikke er een, hos hvilke alle disse Omstændigheder ere fundne forenede. I Stedet derfor finde vi de Maadelige og Stræbsomme at blive af de Forsængelige og Lade brændemærkede med dette forhadte Tilnavn, Mænd, som ved Tarvelighed og Arbejde hæve sig over deres Lige, og yde deres Deel af Glid til den almindelige Formue.

I hvad da end den forsængelige og ubidende kan sige, var det godt for Samfundet, om vi havde flere af de forommeldte iblandt os. I Almindelighed ere disse paaholdne Mænd til Slutning fundne at være Selskabets sande Velgiørere. I Forhandlinger med en gierrig Mand tabe vi sjelden, men alt for ofte i vor Handel med Odselshed.

En fransk Præst, hvis Navn var Godinot, blev i lang Tid kaldet den Gierrige. Han undslog sig for at understøtte den meest aabenbare Elendighed, og ved fornuftig Dykning af sin Bønggaard havde han det Held at samle en stor Sum Penge. Indvaanerne i Rheims, der vare
haus

hans Medbojere, bare Afsky for ham, og den ringere Almue, somielden elsker en Gnier, tilraabde ham Foragt, hvorsomhelst han gif. Han vedblev altid, desuagtet, sit forrige simple Liv, sin forunderlige og nafladelige Tarvelighed. Han havde længe erfaret de fattiges Trang i Staden, især, ved ikke at have Band uden det de vare nødte til at kibe for en høj Pris, og derfor anvendte han den hele Formue, han havde sammensamlet, paa en Bandleddning. Derved gjorde han de fattige en mere nyttig og varig Tjeneste, end om han havde uddeelt sin hele Indkomst i Almisse hver Dag ved sin Dør.

Hos Mennesker, som længe have omgaaet med Bøger, finde vi alt for ofte disse utidige Dyder, som jeg nu har klaget over. Vi finde dem indtagne af en stærk Lidenstabs for de store Dyder, som de urigtigen kaldes, og yderligen uagtsomme paa de sædvanlige, eller hver Mand's Dyder. Philosophien udtømmer gemenligen heller sin Beltalenhed paa disse uden for hvad der kan fordras udstrakte Pligter, end paa dem der ere aldeles nødvendige. En Mand, derfor, som har hentet sine Begreber om Mennesket alene fra Studerfluen, kommer almindeligen ind i Verden med et Hjerte smeltende ved ethvert forestilt U. d. Saaledes

ledes bringes han, ved urigtigen ~~anvendt~~ Gævmildhed, til at sætte sig i den Persons trængende Forsatning, som han hjælper.

Jeg skal ende dette Blad med Læren af en af de Gamle til en ung Mand, som han saae give bort hvad han havde til foregIVEN Træng: "Det er muligt, at den Person De hjælper kan være en retskaffen Mand, og jeg veed at De, som hjælper ham, er det. De seer da, at De ved Deres Godgjørenhed plyndrer en Mand, som er virkeligen forrient, for at meddele det til en, som kan være en Skielm, og, i det De er uretfærdig i at belønne uvis Fortieneste, er De dobbelt skyldig, da De berøver Dem selv."

Oversat af

Niels Tønder Lund,
Justitsraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 25.

Fiortende Aargang.

Fredagen den 18 Junii 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Hjulstræde No. 218.

E x t r a c t

af

Første Kvartals-Regnskab

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

Jndtægter og Udgifter

fra 1ste Januarii til 31te Marts 1802.

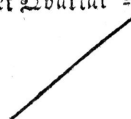
Jnd-

Indtægt.		Rd r.	St.
Kasse-Beholdningen til ult. Dec. 1801 var (See Bergerevnenen No. 13 d. A).		485	2½
A. Ugentlige Indkomster: For Ugebladets 14de Aargang fra No. 1 til 13 incl. og Love til nye Medlemmer		654	36
B. Kvartals Kontingenter: 1) For Quart. fra 1ste Decbr. til ult. Decb. 1801 = = = 131 R. 86 S. 2) Restanc. fra forr. Aars Ult. 5 — 92 — 3) Et Medlem betalt forud for alle 4 Quart. d. A. = 2 — 16 —		140	2
C. Aarlige Indkomster: 1) Det høifængelige Huses velgiørende Gaver = = 180 Rd. 2) Ved Hr. Grosserer Thomsen betalt den ubenævnte Vel- giørers sædvanlige Bidrag for dette Aar = 19 3) De Overordentlige Med- lemmers Kontingenter deels til ult. Dec. 1801 deels præ- num. for dette Aar, deraf er indkommen 354		553	=
D. Laans og Forstuds Afbetaling i dette Ult. = =		304	
E. Renterne til 1ste Januari d. A.		248	24
F. Tilfældig Indtægt: Modtaget for 3de ved Lotteriet udtrukne Kongelige Annuiteter a 100 Rd.		300	
Summa Rdr.		2684	64½

At ovenstaaende 1ste Kvartals Extract er over-
eensstemmende med Administrationens Kontrol,
bevidner

J. J. Cantor. C. C. Martens. J. G. Clausen.

Udgiwt.

	Rdr	St.
1) De aarlig staaende Udgiwter:		
a) For Ugebladets Trykning med videre, samt Lønninger i dette Qvrtl. 332R. 48ß.		
b) Et bevilget Forskud = 200		
c) Til de 4 Budde, de for Ind- tassationen i Aaret 1801 sæd- vanlige 2 p. C. betalt	92—87—	625 39
2) Til de aarlige Pensionister be- talt i dette første Qvartal = =		215 72
3) Til 3de Kongelige Annuiteter a 100 Rdr., deponerede i Species Banken		300 "
4) Extraordinaire Udgiwter:		
a) Betalt det resterende af det i Deposito- Kassen forr. Aar der gjorde Laan 1500 R. og Renterne af samme = 9 = 34ß		
b) Betalt forsalde Renter af de ovenanførte og indrøbte 3de Annuiteter = 38		
c) Til adskillige mig anviste Regninger = 11 = 73		1521 49
Pr. Ballance bliver Kasse-Beholdningen til 2det Qvartal =		22 ½
		
Summa Rdr.	2684	64½

Kiøbenhavn den 31 Marts 1802.

J. Magaard,
Selskabets Kasserer.

Købte.

A n n e l d e l s e.

I General-Forsamlingen den 14 hujus blev følgende afhandlet:

Til at revidere General-Regnskabet fra forrige Aar bleve valgte de Herrer Grosserer Scharou og Material Forvalter Haderup, som begge vare tilstæde og modtoges Valget.

Af Kassereren blev fremlagt 1ste Qvartals Regnskab for dette Aar, som hermed følger.

Som nye Medlemmer i Selskabet bleve antagne:
Hans Excellence Hr. Geheimeraad Grev Marcus
Gerhard Rosencrone, som overordentlig
Medlem.

Hr. Sutte og Klædekrammer Jegstrup
— Kopist Henning August
— Uhrmager Schionberg
— Klædekrammer Ole Lund.

Administrationen for det forenede Understøt-
telsselskab.

S. J. Cantor. E. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Købke.

Om Edderkopper.

I det Hamborgske Adresse-Contoirs Efterretninger af 8de Febr. d. A. anføres følgende tvende Jagtagelser om den Gavn, Edderkopper giøre, for at bevise Ubilligheden at forfølge og ødelægge dem:

”I sidste Junii Maaned var jeg i en Have, hvor et stort Ferkentræ stod ved Huset. Havens Ejer var da just i Færd med omhyggeligen at bortseje med en Støvkoft den Spindelbæv, hvormed hele Træet var overtrukket. Til Lykke var Medskabet ikke langt nok til at naae dette høje Træs øverste Grene. Ved imidlertid at betragte Træet saae jeg, at en stor Mængde Bladlus næsten bedækkede det, og at en utallig Mængde Levninger af Bladlus hang i den tilbageblevne Spindelbæv. Jeg nedlagde da Forbon for de tiloversblevne Edderkopper; thi en Stie skulde allerede rejses for ogsaa at skaffe dem af Vejen fra de øverste Dele af Træet. Det, jeg formodede, traf ind. Der hvor Edderkopperne vare bortjagede, fandtes siden

siden ikke een eneste Ferstken, thi Bladlusene havde fordervet alle Bladene og derved forstyrret Væksten. Men overst paa Træet smilte de skioneste Ferstken med deres røde Kinder frem under Spindeltrævne. — Her er Aarsag og Virkning saa tydelig, at ingen videre Forklaring behøves.

En anden Erfaring lærde mig, at Edderskopperne ogsaa fortære Insekternes Æg. I samme Aar undte jeg et saadant Dyr Ophold i en Braa af mit Bindue og havde neden under dets Bælv en Potte staaende med Keseda Blomster. Ved Binduernes Aabning kom den hvide Kaak-Sommerfugl og lagde sine Æg under Bladene. Meget Nøje vilde jeg have haft med at pilke dem af, for at ikke de deraf udflækkede Orme skulde fortære Planten. Men jeg saa siden Edderskoppern ideligen under Bladene, hvorledes den gienemsøgte alle Blade, knuste Æggene og udsuede deres Saft, og den sparde mig derved et besværligt Arbejde. Uden at jeg videre derom bekymrede mig, viste sig ingen orm, skiont jeg ofte saa at Sommerfuglen der lagde sine Æg.”

Hertil kan føjes, at Edderkopper holde Bærelserne frie for Fluet og andre os skadelige Insekter. De giøre os og vore Ting ingen Skade; thi de nære sig af levende Dyr, som de fange. Ingen af de Edderkopper, som findes heri Landet, ere enten giftige, eller kunne tilføje os nogen Skade eller Fortred. Vi kiende ikke nok til deres Husholdning og det Forhold de staae i til den øvrige Natur, for at kiende al den Gavn de giøre os og vore Arbejder i Marken. En Fordeem har gjort dem modbydelige for de fleste Mennesker, og Vanstikligheden at bevare dem giør Kundskaben om dem besværlig. Af alle Insekter er derfor denne Slægt mindst paaagtet, undersøgt og kiendt. Men upaatvibeligt er det at de spille en stor Rolle i Naturens store Husholdning, og at deres Mængde og Forskiellighed, deres vittige Flid og Arbejdsomhed, deres mærkelige Omfarg for deres Ungel, og den megen Omhu Naturen viser for deres Bevarelse, ikke kan være forgievet. De ere Rovdyr og maae gavne os som saadanne. Men maaſkee gavne de endnu paa anden Maade. Nogle Arter

ters Bæv er især ved Commerens Ende forunder-
 ligen udbredt og udstrækkes ofte over hele Marker og
 da langt videre end det behøves som Garn for det
 Rov de skulle fange; men al denne deres Spinden
 kan ikke være uden Diemed. I Naturen kan intet
 formodes at mangle Hensigt og Forbindelse.

Deres Naade at leve paa, deres Sæder
 og Husholdning er meget adskilt fra de øvrige In-
 sekters. De fortjene da det fornuftige Menneskes
 Opmærksomhed, ikke dets Had. De bør stude-
 res, ikke forfølges.

Niels Tønder Lund,
 Justitsraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 26.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 25 Junii 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Stolsstræde No. 218.

Uagt ingen Mand, om hvem Du ikke
med Visshed veed, at han kan be-
trygge Dig for Næringsforger!

(Af et Brev til et ungt Fruentimmer.)

(Oversat.)

Veninde! Dette er en højst vigtig Fornødenhed,
kan De troe, om Ægteskabet skal vorde lykkelig —
Bestedte af Erfarenhed og Bekymring for Fremti-
den, spørge gamle Folk den Mand, der attraaer
at besidde en af dem elsket og dem betroet Pige,
først og frem for alt andet, om han har Midler?
— Dette ansee de for en Ægtemands Hoveddyd,
meget

meget ofte endog med Tilfidesættelse af de Fortrin, Forstand og Hjerter og Opdragelse give. Disse gaae forvidt paa den ene Side. — Unge Mennesker, vejledte af deres Hjerter og af deres Lidenskaber, føle, at der gives endnu en Lyksalighed, foruden hiin, som Rigdom forskaffer. De have endnu ikke erfaret Mangel, og troe, at dette Onde, som de endnu ikke kjende, er let overvundet, samt, at Kjerlighed ene gjør lykkelig — endog i den usselste Forsatning. Den elskede Persons Formues omstændigheder er for dem en Bisag. Disse gaae ligeledes forvidt paa den anden Side. — De glemme, at den Kjerlighedsfølelse, der er sig selv nok, ikke til alle Tider bliver lige stærk; at man, naar denne Følelse sagtnes, begynder at føle Livets Fornødenheder trindt om sig, og naar man da ikke seer sig i Stand til at tilfredsstille alle disse Fornødenheder med Lethed, at da denne Bevidsthed avler Utilfredshed — men Utilfredshed mellem tvende Ægtefæller frembringer enten Anger over deres Forbindelse, og derpaa Kulde, eller naar de tænke ædlere og summere, volder det Rummer paa begge Sider, at den ene ikke kan giere den anden saa lykkelig, som de gierne ønskede. Begge Dele ere høist ubehagelige og sørgelige Følger af Mangel; men endnu skrækkeligere blive disse Følger, jo længere Tid der gaaer bort fra det Oieblik, som har frembragt alle disse sørgelige Virkninger.

ger. Tallet paa søre Fornødenheder voxer nemlig med hver Dag; der samles Bøfener om os, der have os at takke for deres Tilværelse; dem ville vi tillige med Livet gierne kienke alle Livets Lyksaligheder — og nu maae vi see paa dem med hemmelig Græmmelse, naar vi betænke, at de baade nu og i Fremtidens Dage trues af alle Mangelenes Rødsler. Da bliver Betragtningen over vor nærværende og kommende Elendighed stedse mere levende og mere frænkende; men Mindet om Nydelsen af de Glæder, vi kom i Besiddelse af ved den Kierlighed, der nu har underkastet os Mangel, bliver stedse svagere, og udsettes omfider aldeles.

Jeg vil ikke fuldeende dette frygtelige Malerrie. Hos Dem, min Bedste, vil dette Tilfælde aldrig kunne indtrefte i sin fulde Skrækkelighed. De har Formue, og vil altsaa sætte den Mand, som Deres Valg engang gjør lykkelig, i Stand til, ved Deres Midler, og hvad han selv har eller erhverver, at sikke Dem og sig selv for Mangel. Men jeg har den Tillid til Deres egen Klogskab og Deres Venners Forsorg, at Deres Valg aldrig vil falde paa en Mand, hvem De af Godhed ville opofre Deres Eiendom, for siden med ham at bære fælleds Elendighed.

Men jeg kan derhos ikke dølge for Dem at det er meget vanskeligt at komme efter Mandens sande udbortes Forsætning, især, om han er Fremmed,

med, og ikke lever i Nærheden. Ingen bliver oftere ført bag Lyset i dette Stykke, end et Fruentimmer, der har Midler; men hun maae desto tungere føle Virkningerne af sin Wildfarelse, saa fremt hendes Formue ikke udgjør saa meget, at de Udgifter, enhver Huusholding nødvendig fordrer, allene deraf kunne bestrides. Manden, be draget af Rygtet, troer ofte, at den Person, han elsker, har Formue nok — til at gjøre dem begge lykkelige, uden Tilskud fra hans Side; Han fortier derfor sine Kaar, for ikke at blive afviist. Ved utaalige Midler skuffes endog den snildeste Forsigtighed heri. Man giver sig Anseelse af en velhavende Mand — og er det ikke. Selv de meest overtalende Kjendemerker bedrage, thi man finder overalt Folk, der heller end gjerne hjælpe til at fremme slige Bedragerier for Forder lens Skyld. Mer skrækkelig er Opdagelsen af denne Wildfarelse paa begge Sider. Bedragerie, naar det opdages, vækker Uvillie, og sjelden er et lykkeligt Egtekab ihueligt imellem tvende Personer, der have troet hinanden mere bemidlede, end de virkelig ere. Men en Mand uden egen tilstrækkelig Formue, der forbinder sig med et Fruentimmer, med hvem han venter Noget, gaaer sædvanligviis frugtsommelig med en Spekulation, til hvis Udførelse han har i Sinde at anvende Medgiften. Falder den godt ud, saa er det en

Lyf-

Lykke. Men Bøe begge, om den mislykkes. Konen har tabt sin Ejendom, Manden sit Haab — og Misfornøjelse og Utilfridshed, forbunden med yderlig Elendighed, er en sand Forbandelse over et saadant Ægteskab. 11.

En naturlig Årsag til Spøgerie.

(Oversat.)

En Officeer kom til en Bøe, hvor han fik Husly hos en af sine gamle Venner. Ved Midnatstider vaagner han op ved en Allarm og det lod lige som nogen gik et Par Gange tæt forbi hans Seng bag ved den. Manden, som ellers havde Hjertet paa det rette Sted, blev dog lidt varm om Hovedet, da han vidste, at han havde skudt Slaaen for sin Dør, før han gik i Seng. Han lytter nøje efter, hører derpaa noget fra sit Kammer endeel stærke Slag, og en Klimpren, som med Jernlænker. Nu blev han virkelig angst, men, da det igjen havde sjokket forbi hans Seng, saa blev alting roeligt.

Morgenen kom. I midlertid tav han dog ved Kaffebordet om det, han havde hørt, for ikke at foruro lige sin Ven, eller lade sig merke med, at Spøgeriet havde gjort ham bange. Som de sidde og snakke, gaber hans Vens Kone, og undskylder

Kølder sig med, at hun var utidig, fordi hun snart ingen Eovn havde faaet om Matten. Officeren bliver opmærksom, og spørger om Marsagen. Konen fortæller, at hendes Mand's Søster, som boede i Huset hos dem, havde pludselig faaet ondt om Matten, og at hun selv havde maattet staa op og lave en Skaal Thee tilkretet til hende.

Nu troede rigtig nok Officeren, at hun kunde oplyse ham om det formeente Spøgerie, og fortæller derfor alt, hvad han havde hørt. Konen loe hjertelig og sagde, at hun havde været Spøgselset. Hun havde nogle Gange gaaet frem og tilbage igjennem en Gang til Spisefammeret, som var bag Officerens Seng, og der var kun en tynd Trævæg imellem. Den stærke Banken havde været Sukkerhuggen, og den Klimpren, han hørte, af hendes Knippensgler, som hun havde brugt til at lukke Dørre og Skabe op med. Nu maatte Officeren selv see med af det han havde saa unødvendig forfrækket sig, fordi hans Indbidning havde gjort alting frygteligere, end det virkelig var.

Det er godt at kunne regne og skrive.

En Folkesang.

Mel. Jeg fremmet her til Stedet kom, ic.

Jens Nielsen var en dygtig Smed,
 Bed Spil og Evis han Intet ødte;

Men

Men bitter Harm han ofte leed,
 Og tunge Baneheld tidt ham mødte,
 Han kjendte ikke Trang for Brød;
 Men ofte dog hans Klage led.

Da han, som Barn, i Skole gik,
 Han lærte god og from at blive;
 Men efter gamle Dages Skik
 Han vidste ikke af at skrive,
 Og end langt mindre lærte han
 At Regnekunsten nytte kan.

Ah! dybt han følte dette Savn
 Og maatte derfor siden døje.
 Tilfidsst han lærte for sit Navn
 At male I. N. S. med Røse.
 Men han blev rød og bleg igjen
 Naar dette Tegns han skrev blandt Mænd.

Som Svend han Tilbud fik engang
 En Enkes Haandværk at regiere.
 Det listigt i hans Dre flang,
 Her Udsigt var til Guds og Vre.
 Thi Haab om Enkens Haand man gav
 Og hun var ung og smuk og brav.

Men da hun hans Ukyndighed
 I Skrift og Regning fik at vide
 Den Hjertesorg og Tort han leed,

At blive sat igjen tilside.

Hvor Kummer brændte i hans Sjæl
Ved Tanken om det tabte Held!

Det haarde Stød Jens Nielsen dros

Til selv at gjøre Mesterstykke.

Hans Verksted godt bestyret blev,

Og ved sin Flid han gjorde Lykke.

Men da han Regnskab ej forstod,

Han ofte sig bedrage lod.

Tilfodst en nedrig Skrivers Svig

Ham ved en Arv i Jylland Fildte,

Han dybt ydmyget fælte sig,

Det Uheld al hans Ro forspildte

Og Harmen over Tab og Skam

Paa Sortesengen lagde ham.

O Brødre, grunder lidt herpaa!

Det eders eget Held vil blive,

Naar Tal og Regning I forstaae

Og naar I kunne fædig skrive.

Ehi uden Tab en Haandværksmand

Den Kundskab ej undvære kan.

B. R. Hjort.

Prest.

Borger = Bennen.

No. 27.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 2 Julii 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Over Valget af en Mand.

En Faders Brev til sin Datter.

(Oversat.)

Du gaaer nu, min gode Datter, en Tidspunkt imøde, der, som du vist selv føler, vil bestemme dit Livs Skjebne. Du skal vælge dig en bestandig Ledsager ad Livets Vej, og dit Hjerte har maaskee allerede gjort Valget. Jeg er ikke Herre over dit Hjerte, det er frit, fordi det er et Menneskehjerte, og det vilde blive frit endog under
den

den værste Despots Magt. Men jeg er din Fader, og elsker dig, som man elsker et Barn, et godt, smit og haabefuldt Barn. Jeg kjender dit Hjerte, og veed, hvor let det kan gjøre dig uheldelig, og hvor dybt du da vilde føle din Ulykke. Og derfor elsker jeg dig endnu mere, i det mindste med større Omhyggelighed, end om du ikke saa let kunde vorde uheldelig. Hvo veed, om man med saa megen Omhu vilde vogte sit Øje, hvis det ikke var saa let til at tage Skade og saa vanskeligt at helbrede! Alt dette skynder mig til, endnu engang at sige dig min Mening og give dig mit Raad — ikke paa det du i alle Dele skulde følge det, men at du nøjagtigen skulde prøve det. Jeg giver dig dette Raad skriftlig, omendstjant jeg ofte taler med dig, og kan faae dig i Tale, saa tidt jeg vil. Thi, naar jeg skriver dig til, saa vil du oftere og roligere kunne overveje Alt, og mit Raad vil da blive vigtigere og højtideligere for dig, og det er just, hvad jeg vil have. Du skal med Betænkksomhed gennemgaae hvad jeg raader dig, og ikkun følge det, om hvis Nødvendighed og rimelig gode Virkning du kan overtøye dig selv.

Frem for alt maae jeg erindre dig om, kjære Henriette, at levende Tanke om Gud, Sjælens stille Opløstelse til ham, Bekjendtskab med dit eget Hjerte, oprigtig Selvprøvelse: for,

at

at et religiøs Sindelag aldrig var mere fornødent for dig, end just nu. Du vil indtræde i en Strand, paa hvilken din Sædelighed og Lyksalighed for største Delen beroer, da alle dine gode og onde Egenstaber kunne udvikle sig i den, ligesom Planter af enhver Art under en varm og frugtbar Himmeleegn. I Ægtestanden kan Du werde en Engel eller en Djevel, føle en Engels hele Salighed, eller en Djvels Qual, og derved lyksaliggjøre eller martere dem, som leve i din Kreds. Og man bliver ingen af Delene paa eengang, men efterhaanden, ofte uformerkt. Du kan i det høieste formode, men aldrig vide med Visshed, hvordan din tilkommende Ægtefælle er, og hvad han vil være og blive for Dig. Og dit Livs hele Lyksalighed beroer dog paa, hvorledes du har Indflydelse paa din Mand, fra hvilken Side Du tager ham, hvorledes Du fængsler hans Tilbøjelighed, hvorledes Du haandhæver din Plads i hans Hjerter, og om Du kan gjøre ham lykkelig i hans Huus. Meget af alt dette kommer an paa, hvorledes du opfører dig, naar I første Gang udtommer eders Hjerter for hinanden, eller naar I have den første Tvist om Smaating, eller bære den første Lidelse med hinanden. Den bedste Yngling kan werde en fordærvet Mand, naar han behandles urigtig af sin Kone; og en fordærvet Yngling kan endnu werde en god Mand, naar han falder i

en snild og god Kones Hænder. Hvo der selv er lykkelig vil ogsaa gjerne gjøre lykkelig. Din tilkommende Mand gjør dig lykkelig, naar han er det ved at besidde dig, og han gjør dig sikkert ul lykkelig, naar han føler sig selv ul lykkelig. Men veed Pigen altid, fra hvilken Side hun skal tage sin Mand, hvorledes hun skal virke paa ham, hvor hun bør tie eller tale, og hvorledes hun skal tale? Kan hun ikke feile med det bedste Hjerter og handle urigtig, naar hun indbilder sig at handle allerrettest? Seer endog den klogeste og meest erfarne Pige altid rigtig eller dybt nok ind i det uudgrundelige Menneskehjerter? Jeg mener, min gode Datter, at disse og lignende Betragtninger, maa vise dig Nødvendigheden af at vække Agtsomhed og besyrke Sindighed i din Barm, og skærpe din Følelse af Pligt ved levende Tanke om den alvidende Gud. Jeg mener at Du ved dem vil selv føle Trang til at opløste dit Hjerter fortroligen til ham, der seer dybere end et Menneske, der regjerer vor Skjebne med al Visdom og der veed saa sønlig og saa naturlig, men og saa faderlig at styre og fremlede os ved de Omstændigheder og Tildragelser, som møde os.

(Fortsættes).

Hans U b b e r u d.

En Folkesang.

Mel. Hr. Alf var saa vældig en Herre ic.

Ei mandige Kriger allene
 Omstraalet Ravnkundigheds Glands.
 Hver Borgerbyd vel kan fortjene
 Af Musen en hæbrende Krands.
 At virke med Enildhed og Iver
 Til Held for vor Kreds og vort Land :
 Det sande Fortjenester giver
 Og vidner om dykket Forstand.

Min Sang om Hans U b b e r u d lyder,
 Han var kun en borgerlig Mand ;
 Men ved sine Minnende Dyder
 Et Mousler for hver i sin Grand.
 En Dannemands Ravn han fortjente ;
 Sit Haandverk tilgaavns han forstod,
 Hans Hjerter til Rænker ej kjendte,
 Hans Wandel var ædel og god.

I Odense stod han i Lære,
 Som Dreng var han væver og flink,
 I Troskab han satte sin Væ,
 Han adlød hvert Messerens Vink.
 Thi hver, som vil tænke at byde
 Med Klogskab i Manddommens Aar,
 Maa lære i Ungdom at lyde.
 Den Regel for Alle bestaaer.

Hvis skundom han noget forsømte,
 Oprigtig han tilfod sin Feil,
 Hans Ærlighed alle berømte,
 Hans Ansyn var Tankernes Speil.
 End maatte han Haardheder døje
 Af nogen usædelig Svend;
 Ved Blidhed han vidste at bøje
 Den Barske til Godhed igjen.

Saa runde hans Læreaar fage,
 Og Svend han med Ære nu blev.
 Da brugte han ret sine Dage
 Og vidt i sit Haandværk det drev.
 Til alt, hvad han skulde forrette
 Var Uubberud villig og ferm;
 Men varsom han skuede Trette,
 Og holdt sig fra fjæende Sværm.

Ej lod han til Drik sig forføre
 Naar sundom paa Kroen han kom.
 Og ingentid fik man at høre,
 At Kortspil hans Pung gjorde tom.
 En Mandag ved Svire kan fortælle,
 Hvad Uger ej indhente kan.
 Men Edrubed holdes i Ere,
 Naar Guldstab fornedrer hver Mand.

Ere Sommere gløde henfløde,
 Og Ubberrud stedse var brav.
 Nu Mesteren pludselig døde
 Og Enken hans Haandverk opgav.
 Thi Skjotter han ikke at være
 Som Svend i sin fædrene Bye
 Han nu, for end mere at lære,
 Til fremmede Lande vil tye.

Saa drog han med længselsfuldt Hjerte
 Til London, Berlin og Paris.
 Han kom og han saae og han lærte
 De ypperste Mestres Wiis.
 Dyd æres af alle paa Jorden
 Det stedse Hans Ubberrud fandt.
 Ved Uskyld, ved Flid og ved Orden
 Paa hvert Sted han Afgjælse vandt.

Usmittet af Fremmedes Laster,
 Beriget med Fremmedes Vid,
 Nu atter til Danmark han haster;
 At gavne sit Land er hans Id.
 Og Velstand og huslige Glæder
 Blev her Mester Ueberuds Løn.
 Hver Forger ham nævner med Hæder,
 Glad favner han Hustru og Son.

B. K. Hjort.

Præst.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 28.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 9 Julii 1802.

Forlagt af Understøttelses- Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Formedelt tildragende Forretninger har Herr Professor Myerup frasagt sig at vedblive som Medlem af Ugeblad-Kommissionen; hvilken derfor i Folge Lovens 7 Cap. 9 §. har foreslaaet 6 subjecta, for af samme en at vælges i hans Sted, af hvilke ved Generalforsamlingen den 14 Juni d. A. de fleste Stemmer foreenede sig for Hr. Lektor Guldberg, som, paa vor Skrivelse til ham, har tilkjendegivet sig villig til at antage Valget.

Administrationen for det foreenede Understøttelses- Selskab.

S. J. Cantor. E. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Kjølle.

Over Balget af en Mand.

En Faders Brev til sin Datter.

(Oversat.)

Fortsættelse fra forrige No.

Naar, min gode Datter, mener du, at det kunde være mere magtpaaliggende for Dig, at vorde bekendt med mig selv og med Dit Hjerte, end nu, da du forbinder dig med et andet Væsen, der vil stne dybt ind i dit Hjerte, og paa hvem Dit Livs Lyksalighed for en Deel vil beroe. Erfaring har lært Dig, hvad jeg saa ofte har sagt Dig, at ikkun Sædelighed, Renhed i Følelser og Tilboieligheder, kunne udvirke varig Højagtelse. Og det allervigtigste maae jo være at vinde din tilkommende Egtfælles Højagtelse. Altsaa har du vel nu, min Datter, blot for at vorde en ret lykkelig Kone, Intet, der mere bør ligge Dig paa Hjerte, end at give Agt paa Dit Hjertes Mangler, og at lægge Merke til dine større eller mindre Skjodesejl, der kunde maafee engang berøve Dig Din tilkommende Egtfælles Højagtelse? Og Du vil vist give Agt paa dem og paa Dig selv; jeg kjender min Henriette; for at gjøre det Gode behøver hun blot at erindres derom. Sikkert vil Du heller ikke finde dette mit Foretagende og

hele

hele mit Sprog for alvorligt for Din nuværende Forsarning. Har Du eengang valgt Dig en Mage, troer Du at have valgt godt, troer Du at kunne gjøre ham lykkelig, og selv at vorde lykkelig ved ham, saa er det saare naturligt, at Du er fro og munter, og lader Dig merke dermed. Men for at blive fro, vil Du i Løndom ofte hensynke i stille Estertanke, ofte være meget alvorlig. Du veed, hvorofte jeg ledte Dig til at gjøre den Bemærkning, at man ikke kan være ret fro, uden derhos ofte at være meget sindig og betænksom. Du vil nu selv erfare, at man kan være saare fro, om man end stundom har sine meget alvorlige Timer.

Skulde Du endnu ikke have valgt blandt de saa forskjellige Mænd, der frie til Dig, saa lad mig endnu engang sige Dig et faderligt Ord, der ikke vil gjøre sig vigtigt for Dig ved Fadermyndighed, men ved Fadererfaring og Faderkjerlighed vil anbefale sig Dit Hjerte. — Ikke at jeg vil bestikke Dit Hjerte! Nei gode Pige! jeg vil ikke foreskrive eller foresige Dig, hvad og hvorledes Du skal see; jeg vil kun føre Dig hen paa det rette Sted, kun stille Dig der, hvor Du, efter mine Tanker, seer best, kun laane Dig mit længe prøvede Seeglas, der i det mindste rækker længere, end et svagt Øje.

Du er ung — og er en Pige. Naturligt altsaa, at Din Indbildningskraft har udmalet Dig et Ideal af en Yngling, der for bestandig maatte kunne tilfredsstille Dit hele Væsen; en Yngling, Du maatte kunne offre en altid voxende Højagtelse, en Yngling, der med stedse inderligere Kjærlighed maatte kunne elskes af Dig. — Jeg var tilfreds, Du ikke havde gjort dette, og at ingen af Dine Søstre gjorde det. Ideal af qvindelig Fuldkommenhed maae I danne Eder, saa godt og saa fuldkomment, som I veed, vil og kan. Det vækker til Efterligning. Men Idealer af mandlige Fuldkommenheder due ikke for Eder; det giver Andledning til Fordringer, der aldrig vorde opfyldte; ja, hvis Opfyldelse ville endog gjøre Eder selv ulykkelige — thi hvilke Klarisser og Pamela'er maatte I ikke være, for at fyldestgjøre en saadan Grandison? — Imidlertid er det nu eengang saa, og bliver nok ogsaa saaledes, om endog alle Fædre traadte sammen, for med al Alvorlighed at hindre dette Sagteverk. Jeg beder Dig derfor aleene, at Du ofte og ret alvorligen siger Dig selv, at det er kun et — Ideal, og at Idealer opnaaesielden eller aldrig herved. Hos en virkelig Mand vil Du umueligen finde alle de Egenskaber samlede, der høre til en fuldkommen Mand. Har han udmerket Forstand, blændende Vid, og overhovedet meget Udvortes, saa savner man maaſkee

der

derimod hos ham Flid i hans Forretninger, Tro-
 skab i hans Kald, hvilke dog ere saa nødvendige i
 det daglige og huøslige Liv. Har han et stort
 Hjerte, der føler fint og dybt, og gjør Fordring
 paa meget, saa savner man let hos ham den Selvs-
 fornegtelse, der ikkun indskrænker sig til een Gjen-
 stand — den Tilfredshed i Omgang med den jævne
 Kone, der ikke længe kan have nye Ynde for ham.
 Og nu spørge Du Dig selv, hvilke Egenskaber,
 Du helst vilde undvære hos ham, for at nyde varig
 Lykke i dit Huus. — Her viser sig Pigenes rigtige
 Dommekraft, naar hun ved Valget af en Mand
 seer meest paa saadanne Egenskaber, uden hvilke
 huøslig Lykke ikke kan vorde varig, men paa hvilke
 den og kan grundes fast og urokkelig. Hundrede
 Ægteskaber ere lykkelige, uden at derfor Manden
 udmerker sig ved Rigdom, skjønt Udseende, eller
 glimrende Fortrin i Forstand, Hjerte, eller Dan-
 nelse. Menielden er et Ægteskab lykkeligt, naar
 Manden ikke er rerskaffen, naar han tvertimod er
 Slave af en herskende Lidenkab, eller naar Sæde-
 lighed og Religion overhovedet intet Værd har
 for ham, eller naar hans ustadige Karakter eller
 andre Aarsager ikke tillade ham at have Sands
 for huøslig Lykke.

Du havde altsaa tilviffe Uret, hvis Du
 blot attraaede en Mand af overordentlige Talen-
 ter, eller udmerket Dannelselse. Men rigtig hand-
 ler

ler Du, naar Du nægter at give Din Haand til
 en Mand, der uagtet al udportes Glimmer, højst
 sandsynligen vil gjøre Dig ulykkelig. — For Al-
 ting bevare Dig Himlen fra den Ulykke, at Du
 skulde bortskjenke Dit Hjerter til et Genie — i
 Ordets flerte Betydning. — Næsten alle disse Genier
 gjøre deres nærmeste Kreds, men især deres Koner,
 ulykkelige. Der er hverken Rast eller No hos dem!
 For Dem bliver Alting gammelt og forslidt, volder
 Kjædsomhed, vorder utaaleligt, var det end for-
 hen nok saa tillokkende og yndigt! Hos dem har
 ethvert Minnt sin Smag, sine Griller, sine Dusker,
 sin Kjæphest! Den Kone, der vilde være vis paa
 at holde saadan en Mand fast, maatte være en
 sand Proteus, der kunde forvandle sig til enhver
 Skikkelse, eller og maatte hun være en fuldendt
 Kofette, der var i Stand til at spille alle Roller.
 Og dog vilde de begge blive ulykkelige; de ville
 bringe dem selv og deres Børn til Bettelstaven —
 thi hvilken borgerlig Kasse taaler de evige Foran-
 dringer, hvortil det ideallste Lune saa uimodstaae-
 ligen tilskynder? Nei — om endog saadanne
 Mænd kunde opstille de meest tillokkende, og med
 friskeste Kolorit tegnede, Skilderier af det huslige

Livs Vnde, det er hos dem dog kun et Billede, kun en Opdigtelse, og varer ikke længer, end til de faae noget Nytt at fylde Indbildningen med. For egentlig huslig Lykke have de ingen Sands ingen Agtelse. Vel troer jeg ikke, at slige Mennesker have meget Forsørende for Dig; men naar f. Ex. den unge M., der uden at lære noget Betydeligt af nogen af Delene, med lige Hestighed faldt fra Malerie til at studere Kants Philosophie, fra den til Botanik, og fra denne til Astronomie, tilbød Dig sin Haand — jeg satte mig af al Magt derimod, eller og jeg maatte vide, at Du uigjenkaldeligen havde givet ham Dit Hjerter — hvilket man dog først, efter eet eller flere Mars Forløb, kan vide tilfulde.

Langt farligere endnu ere de unge Mænd, hvis Hjerter gjøre Fordring paa saa uhyre Meget, at ingen Kone, og maaskee ikke hele Jorden, kan tilfredsstille deres ovenspændte Fordringer. Disse Følksomheds Helte, der efterlade Werther og hans Staldbrødre, der blive angrebne, og uimodstaaeligen henrevne af deres mægtige Følelse; disse Umættelige, som man aldrig kan elske nok, med hvem man aldrig inder-

lig

lig nok kan forenes, som strax vandsnægte efter noget Nyt, saasnart et qvindeligt Varsen har forbundet sig med dem; som klage over Kulde, naar man endog med tro Inderlighed hænger ved dem, og selv vorde kolde, saasnart de have vaakt Kjerlighedens Lue i en Qvindes Barm: — For disse vil jeg have Dig faderligen advaret!

(Slutningen følger).

B. A. Hjort.

Præst.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 29.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 16 Julii 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Hjulstræde No. 218.

Over Balget af en Mand.

En Faders Brev til sin Datter.

(Oversat.)

Slutning. See forrige No.

De følsomme Herrer ere saa meget desto farligere, som de ere mere tillokkende. — Uden faste, og dybt rodfæstede religiøse Grundsatninger, og uden stadigste Opmerksomhed paa Hensigten af vor jordiske Tilværelse, kan en Kone af Følelse aldrig werde lykkelig med nogen af disse følsomme Smaaamænd. Jeg veed ikke — i min Tid havde man og Følelse,
men

men ikke nærede og pleiede man den allensfund, som nu. Ikke var man stedse lysten efter Nydelse; man gik flux til sin Dødt, hjalp andre, gik dem til Haande med Raad og Daad, syslede med sine Børn, og følte sig selv lykkelig ved at gjøre andre lykkelige. Vilde Hjertet engang omtrylle Jorden til en Himmel, saa bragte man det strax til Taushed — man hørte nemlig slet ikke efter slegt Børneverk, men tog sig et alvorligt Arbejde for! Men nu er det langt anderledes. Og — skulde jeg endog paadrage mig den Mistanke, at de Gamle altid rose deres Tid, jeg siger det dog høit, i dette Stykke var det bedre! En saadan følsom Stakkel fordrer af sin Kone, hvad hun aldrig kan give. Konen gjør alt Mueligt; forekommer ham med al muelig Kjærlighed, tilfredsstiller hans ubetydeligste Nødvendigheder, gaaer erubert hans Bink og Ønske blideligen imøde — men det er altsammen for lidet, altsammen ikke nok for ham. Han vil uophørlig overraskes, rystes og røres; fyldest vil han, som det hedder i hans Sprog, med Elskovs høie og salige Mættelse. Naturligviis lader dette sig ikke gjøre. Han iler da i andre Qvindes Arme. Med Foragt seer han ned paa sin Kone, saalænge han troer at finde hiffet, hvad han søger. Forst naar han merker, at han ei heller hiffet kan faae sine overspendte Ønsker tilfredsstillede; da vender han til-

tilbage til sit Hjem, og bringer alt sit Mismod, alt sit onde Lune, alt sit Lede til Livet hjem med til sin ynkoerdige Hustrue. Nei, Henriette! er Dit Livs Lykke Dig kjær, saa tag Dig i Agt for et saadant Erkegenie. Han er lig en Vulkan — langt fra tager den sig herlig ud, men hvad der er nær ved den, ødelægges af den. — Forelæste Du mig ikke engang — jeg troer af la Fontaine — en Fortælling om en saakaldet Elsker, der saalænge affordrede sin Elskede Prøver paa hendes Kjerlighed, indtil hun endelig — paa en øde Ø, imellem nøgne Klipper — beseglede sin Kjerlighed — med sin Død — Eller var det ikke saa? — Din og min Gud bevare Dig fra saadan en Elsker!

Mistroe ligeledes enhver Mand, der ikke mere troer paa Keenhed og Kjerlighed hos Dit Kjønn, som dog — uden al Tvivl, i begge Dele langt overgaaer vort Kjønn. Saadanne Mænd have kun lært at kjende Udskuddet af Qvindeskjønnet, og denne Mistro er en naturlig, ulykkelig, og ulykkebringende Følge af deslige Bekjendtskab. Man maae allerede være meget fordærvet ved Laster, naar man ikke mere tør troe paa Dyb. Jeg kiender intet Exempel paa, at en saadan Mand's Kone var lykkelig — og desværre! — jeg har kjendt mange saadanne Koner! —

Jeg vil ikke have sagt, at Hjertet altid maae gives bort, førend Forstanden raader der- til. Hjertet kan følge Forstandens Beslut- ninger. Mig ere i det mindste mange Exempler bekjendte, hvor der af saadanne Ægteskaber, som Overlæg stiftede, ere blevne ret gode, lykkelige Æg- teskaber. Men jeg vilde dog ikke raade Dig til at dove dette. Det kan ogsaa være, at Hjertet ikke vil følge eller lystre Forstandens Dom, men at det siden efter finder et andet Bæsen, der kun- de have været Alt for det, og at det nu føler sig bundet og fængslet, og derover bliver ulykkeligt. Du seer altsaa let, hvor stor en saadan Ulykke maae være. See Du derfor til, at haade dit Hjerte og din Forstand kunne smukt eenes om det Valg, du har at gjøre.

Gud Velsigne Dit Valg, i hvem det endog maatte falde paa? Jeg seer op til ham, og føler ganske hans Kjærlighed, fordi jeg føler, hvad det hedder: at være — Fader!

Til en Pige lader sig virkelig intet Bedre
 sige om de indvortes Egenheder, hun bør søge
 hos den, hun agter at vælge sig til Egtfælle —
 intet Bedre, end det, den ædle, hjertelige Fader,
 her sagde sin Datter. — Jeg tilføier endnu blot
 dette: Hun fulgte sin Faders Raad, valgte
 ingen af de saakaldte Genier, der for
 et Dieblif vare indtagne af hende;
 hun valgte derimod en forstandig, god, sædelig,
 skjønt just ikke udmerket, Mand. Alt er hun i
 en Række af Aar hans Egtfælle, er selv lykkes-
 lig ved ham, og gjør ham lykkelig.

Dyd er mere værd, end Skjønhed.

(Oversat).

”Hvad du dog gjør for Streger! skreg Menip,
 som mødte Agatofles paa Gaden; du er og bli-
 ver dog evig en Original! Du elskede Kassandra,
 den skjønneste Pige i Byen og var elsket af
 hende. — Enhver misunder dig, venter snart at
 see

see dig triumferende ved hendes Side for Hymens Alter — og du slaaer op med hende — slaaer op for den grimme Dafnes Skyld. Tilgib mig, men til saadan Daarskab bør Dennen ikke tie. —”

”Kassandra skjon? svarede Agatokles smilende; ja, det troede jeg ogsaa, indtil jeg engang overrumplede hende hjemme blandt hendes Sødske og Tyendet. — Og Dafne grim? O min Ven, dersom du saa hende hos hendes gamle blinde Fader, hvorledes hun opvarter og plejer ham, hvorledes hun altid taalmodig og altid munter gjetter sig til ethvert af hans Onsker og forekommer dem alle — du vilde prise den lykkelige, som havde formaaet at røre og vinde saadant et Hjerte!”

Sang ved en huslig Fest.

Den 14 December 1801.

Til Hymen.

Med Højtidsfang et Offer vi frembære
 For Huslighedens blide Gud.

Vort Hjerte skal et festligt Alter være,
 Hvor Luen aldrig slukkes ud. ;

K o r.

Velsignelse skjenker din mægtige Haand;
 Jublende signe vi, Hymen, dit Baand.

Hvo kjender dine smme, hulde Glæder
 Og føler ikke deres Værd?

Vort Hjes Jld, o Hymen, er din Hæder,
 Vor glade Kreds din Lovsang er.

K o r.

Velsignelse skjenker din mægtige Haand;
 Jublende signe vi, Hymen, dit Baand.

Dit milde Smil de Vedles Lyst forhøjer,
 Hvis Varm du finder Pagten tro.

Til Samfryd deres hele Sind du bøjer
 Og lønner dem med Sjelero.

K o r.

Ja Salighed nydes i Huslighed's Favn.
 Jublende signe vi, Hymen, dit Navn.

End

End under Pligters Tyrde du os quæger,
 Du giver Kraft i Modgangs Stand,
 Og Hjertets Saar miskundelig du læger,
 Iuddyffer Sorg i Haabets Blund.

K o r.

Ja Hummeren lindres i Husligheds Favn.
 Jublende signe vi, Hymen, dit Navn.

Vor Fryd, o Hymen, er din Høitids Ære
 Ustrømtet Tak dit Alters Pryd.

Af dig, af dig vor Pagt velsignet være!
 Du give Mod til stille Dyd.

K o r.

Beskyt os, o Hymen, med faderlig Haand!
 Alle vi signe dit festlige Baand.

B. K. Hjort.

Præst.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 30.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 23 Julii 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n m e l d e l s e .

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer, som i indeværende Aar agte at æske Laan og Understøttelse:

Efter Lovens 2 Cap. 3 og 4 §§ skal enhver Classificationens Repræsentantere undersøge de Ansøgninger, som indkomme fra de Medlemmer, der henhøre under deres Classification, og om samme indsende deres Betænkninger til endelig Bedømmelse ved General-Forsamlingen; for altsaa at sætte Repræsentanterne istand til at bedømme Ansøgningerne, maae enhver Væskende med Attester beviise sin Værdighed og Trang. De som agte,
at

at søge Understøttelse, maae derfor anføre deres Alder og Helbreds Tilstand, saa og, om de har nopdragne Børn, og hvor mange; i Tilfælde, at den søgende er Enke, opgiver hun tillige, om hun sidder i sin aføde Mand's Næringsvei, eller nogen anden, eller har ingen; saa maae og de Ugipte anføre deres Fædres Navne, Betiening og Stand. Det er desuden i General Forsamling besluttet: At de om Understøttelse Ansøgende, nstigtig maae opgive, hvad de nyde i Pension af publike Stiftelser, samt at de, som efterlade dette, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt saadant. I øvrigt skulde man have samtlige Ansøgende erindrede om, at de med Ansøgningerne vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Bøden, hvor de boe, Boepæls Nummer, Huuseier eller Bert, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste September dette Aar, da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses = Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbe.

Advarstler til forlovede Piger, der
 gjerne ville blive lykkelige
 K o n e r.

(Fra Fader til Datter).

Oversat.

At gjøre Din Mand lykkelig, at befæste hans
 Kjerlighed, for at kunne gjøre ham lykkelig —
 det maae jo vel være Dit Øjemed, og det er det
 sikkerligen. Du er selv ulykkelig, naar Du ikke
 gjør Din Egtfælle lykkelig; men endog uden
 Hensyn til denne inderlige Forbindelse med Din
 egen Lyksalighed vilde Du vist deuden gjøre det!
 Du maae altsaa erhverve Dig hans Agtelse, og
 vedligeholde den; thi kun derved vorder Kjer-
 ligheden varig. I Forlovelsesdagene har Du da
 Leilighed til at legge Grunden til denne Agtelse.
 Nu maae det være dig dobbelt Magtpaaligende,
 at erhverve Dig saadanne Egenstaber, der for-
 tjene Høiagtelse, at danne Dine gode Anlæg,
 og at undertrykke Alt, hvad der kunde svække en
 ædel, skarpsæende Mand's Høiagtelse. Du bilder
 Dig dog vel ikke ind, at Du vil erholde Høiag-
 telse da, naar Du fra mangen Side blot synes
 agtbærdig — Hvo der er Dig saa nær, og
 saa længe nær, som Din Mand, vil jo vel
 vide at skjelne imellem Blendværk og Sandhed og
 aldrig

aldrig at tage Skin for Virkelighed. — Han vilde kun finde Dig sin Hoiagtelse saa meget desto mindre værd, naar han merkede, at Du allene ved Forstillelse havde villet vinde hans Agtelse. Lad altsaa ikke blot at være blid, ordenlig, henfigtsmæssig sysselsat, ved godt Lune og soielig — men vær det virkelig? Alt det, hvorved Du troer at kunne erhverve og vedlige, holde en ædel Mand's Hoiagtelse, Det er ogsaa Din Pligt, som Kone og Husmoder.

Just for at vinde og beholde Din Kjærestes Hoiagtelse, tillade Du ham ikke for mange Friheder, end ikke da, naar Du er hans offentligen erklærede Brud, end ikke een eneste Dag før Eder's offentlige Forbindelse. Troe din Fader — vort Kjon skatter Intet høiere, end qvindelig Blufærdighed og ægte qvindelig Dyd. Og det var ikke saaledes blot i min Tid — saa er det endnu, som jeg selv veed, endog af Befjendtskab med mangen Friskfy. — Manden tilgive ikke lettelig Qvinden en Synd mod Blufærdigheds Bud; han overseer vist ikke en saadan Svaghed hos hende, om hun endog viste sig svag mod ham selv. Henrevet af vild Sandselighed fordrer Manden ofte, hvad han siden i det første koldblodige Djeblig fordømmer — ja, ofte fordrer han des meere Reenhed, jo mindre reen han selv er. De Kjærestes som fordre Meest, bør Pigen desuden

uden tillade mindst Frihed; thi Alt, hvad hun tillader dem, skrive de paa hendes Sandfæligheds Regning, fordi blot Sandfælighed dres dem til at fordre. Til at troe dig svag af Sandfælighed kjender jeg Dig nu vist nok for godt. Men lad ikke Din Godmodighed, Din Frygt for at gjøre Din Elsker imod, eller at paadrage Dig hans Brede, forlede Dig til nogen Kjødelighed, der er uanstændig. Hvad man, som Brud og Brudgom, ikke torde tillade sig for Bekjendtere og Venner, det tillade Du heller ikke din Kjereste i Enrum. At Du derfor dog ikke vil gjøre Opsigt, ikke spille den Knibste, ikke fare tilbage, om maaskee en Finger uden Hensigt skulle bevære Dit Bryst, derom behøver jeg ikke at erindre Dig. Knibsthed er Unatur, og ved enhver saadan Unatur forudsætter man, at det Modsatte er Natur. Du bør være utvungen og naturlig end, og i Enrum. Du bør søge at beskæftige Din Kjereste med noget Bedre, - søge at skaffe hans Aand og hans Hjerter en ædlere Nydelse; thi naar Hjertet nyder, tænker man ikke paa Sandfælighed. Viis ham Forbauselse og Sorgmod, om han skulde forlange mere eller Andet, end Du kunde tilståde. Siig ham mildt, men alvorligt, at han ikke kan elske Dig, naar han ikke agter Dig. Ifald det skulde gjøres fornødent; da lad ham see af Tale, Miner og Adfærd, at Du føler Din

Din qvindelige Værdighed; og siden være blid Sørgmodighed udbredt over Dit Ansigt, fordi han bragte Dig saavidt. Til de Pigers Grimacer, der behandle deres Elskere med den meest paafaldende Herretone, paa det at de jo ikke skulde komme dem for nær, vil jeg aldrig raade Dig, eftersom det er Grimace, og ydermere en meget uqvindelig Grimace. Blufærdigheds naturlige Modstand billiger Elskeren ganske vist siden efter, om han endog i Forseningen skulde synes at være utilfreds dermed, eller endog være det virkelig.

Det feiler ikke, at der jo og i Dine Forlovelsesdage vil forefalde mange smaa Misforstaaelser, Uenigheder og korte Fraværelser. Kjerlighed fordrer ikke stedse Eenhed i Tænkemaade og Synspunkter, eller, naar man endnu ikke kjen-der, og dog elsker hinanden, saa ere dog Synspunkterne forskjellige. Naturlig finder den Elskende sig ofte fornærmet, fordi den Elskede saae anderledes, end han. Indtraffer dette Tilfælde — jeg vil ikke sige, at Du da skal ydmyge Dig og give efter; nei, bliv ogsaa her Sandheden tro, saaledes som Du erkjender den, og sig det mildt, men frimodigt, hvorledes Du erkjender den. Kun — bliv en Pige! Misbrug ikke de Rettigheder, Du troer at have, som Fastemøe, og vær ikke selvraadig eller arrig. Overlad Dig
ikke

ikke heller til det væmmelige og utaalelige Surmulerie, hvorved Dit Kjon ofte troer at vinde saameget, og hos alle Mænd af Værd dog i Grunden taber Alt. Betænk — hvad Jean Paul saa rigtig bemærker — at de fleste Storme i Egtestanden, ligesom Tordensvejret i enhver Aar, gjerne komme fra den Side, hvorfra det første kom. I øvrigt er det Din Sag i Forlovelsesdagene, at sætte Dig i Besiddelse af Din qvindelige Indflydelse paa din Kjereste.

Jeg sagde en qvindelig! Du veed jo, at det er blot Sandheds og Kjerligheds Indflydelse. Nu opfører Du Dig med fuld Frihed i alle Ting saaledes, som Du ønsker at fortsætte det i Din Egtestand. Undersøg den Maade, Du lever, søsler og forniøier Dig paa, prøv Din Inddeling af Dagen, og den Nydelse, Dage og Aarstider tilbyde Dig; prøv, om det Altsammen er klogt og godt, og om det ogsaa i Din tilkommende Stand vil vedblive at være klogt og godt. Denne saaledes undersøgte og prøvede Levemaade fortsæt Du i Din Kjerestes Overværelse. Indskrænk ham ikke; nød ham ikke til at leve, som Du; men søg at indgyde ham Behag for Din Levemaade; lad ham smage noget af den jævne Fornøielse, en saadan Inddeling af Tiden, og en saadan Nydelse af Livet skænker. Mændene have ofte i Ungkarlsdagene antaget mange slemme

Baner, og hænge ved dem, blot fordi de ere Baner. Ved en fornuftig, klog, stille og fast Hustru kunne de igjen vænnes fra dem. I det mindste maae Din Kjereste tilfulde erkjende, hvorledes Du gjerne vilde have det, og overbevises om, at det er Føjelighed, naar Du i Fremtiden ændrer Et eller Andet i Din Levemaade.

Og nu veed jeg intet mere at sige Dig, min Datter! Maaskee har jeg allerede sagt Dig meget Overflodigt. Hoop jeg for Resten endnu har paa Hjertet, hører andensteds hen; did skal det og blive bragt. Lev vel!

B. K. Hjort.

Præst.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 31.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 30 Julii 1802.

Forlagt af Understøttelses- Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer, som i indeværende Aar agte at æfte Laan og Understøttelse:

Efter Lovens 2 Cap. 3 og 4 §§ skal enhver Classification's Repræsentantere undersøge de Ansøgninger, som indkomme fra de Medlemmer, der henhøre under deres Classification, og om samme indsende deres Betænkninger til endelig Bedømmelse ved General-Forsamlingen; for altsaa at sætte Repræsentanterne istand til at bedømme Ansøgningerne, maae enhver Værende med Attester bevise sin Værdighed og Trang. De som agte,
at

at søge Understøttelse, maae derfor anføre deres Alder og Helbreds Tilstand, saa og, om de har uopdragne Børn, og hvor mange; i Tilfælde, at den Sægende er Enke, opgiver hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's Næringsvei, eller nogen anden, eller har ingen; saa maae og de Ugiorte anføre deres Fædres Navne, Betiening og Stand. Det er desuden i General Forsamling besluttet: At de om Understøttelse Ansøgende, nøiagtig maae opgive, hvad de nyde i Pension af publike Stiftelser, samt at de, som efterlade dette, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt saadant. I øvrigt skulde man have samtlige Ansøgende erindrede om, at de med Ansøgningerne vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Boepæls Nummer, Huuseier eller Bert, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste September dette Aar, da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses = Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Købke.

Elise, Dronning af Ungern.

(En virkelig Tildragelse fortalt efter Kalchberg).

I den sidste Halvdeel af det trettende Aarhundrede var Carobert Konge i Ungern. Selv en Kongesøn fra Neapel, havde han maattet kæmpe med den bayeriske Otto og den bøhmiske Wenzel om den ungerske Trone, hvilken han nu delede med Elise, en Prindsesse af Polen. End i lang Tid vaklede Stefans Krone paa hans Hoved; thi da hans Advindsmænd ikke længer torde byde ham aaben Feide, toge de deres Tilflugt til underfundige Planer. Ved lønede Snigmordere søgte de at rydde ham af Veien. Engang, en kjolig Sommeraften, spadserede Carobert med sin inderlig elskede Elise, uden noget Følge, i den kongelige Have. Blomsternes tusenfold forskjellige Skjønhed forlystede Diet, medens den balsamiske Luft qvægede og forfriskede enhver Sands. Haand i Haand gik de i tryk Ro, uden at ane mindste Ulykke. Synet af Naturens Indigheder, hvoraf de vare omringede, og som end forhøiedes ved Solens majestetiske Nedgang, fyldte deres Hjerter med unævnelig Fryd. See, da sneg sig en Forræder ubemærkt ind i Haven. For ham havde Blomsterne intet Vnde, de hvælvede Buegange ingen Skygge, den hele Natur ingen Skjønhed, thi denne befødede Morder tørstede

efter

efter Blod. Som en giftig Slange snoer sig i forskellige Bugter igjennem det høie Græs, for at naae den Gjenstand, hvorpaa den vil udgyde sin Edder, saaledes sneg Morderen sig sagte og med speidende Bjekast gjennem Gangen og skjulte sig i et Lyshuus, hvor han ventede at finde Leilighed til at udføre sit skjændige Forsæt. Ak! den kom alt for snart. — Engstielighed og Skadeglæde spendte hver Muskel paa den skjulte Morder, da han saae det kongelige Par, under fro Samtale, med trygge og langsomme Skridt, at nærme sig Lyshuset.

Nu vare de tæt ved det — og nu trak Morderen sin Sabel, styrtede, som et glubende Roddyr, frem af Lyshuset, og hug af al Magt efter Kongens Hoved. Den ubevæbnede Carobert tumlede tilbage, og ved en heldig Bøining undgik han Hugget, saa Klingen ikkun ridsede hans Ærme. Dette fordoblede den dumdriftige Morders Raserie. Atter svingede han Sabelen for at gjøre et nyt og heftigere Hug. Men nu styrtede Elise med et høit Jammerkrig imod ham. Med sin Arm afsødede hun det dødelige Hug og mistede derved den høire Haand, som fløj langt hen ad Græspladsen. Imens nu den ædle Kvinde svømmede i sit Blod og kæmpede mod Smerter og Afmagt, var allerede en Deel af Slotsvagten ilet til gjennem Hækken og havde sonderhugget den rasende Morder. —

Duelige Læger helbredede Elises quæstede Arm. Med den sømmeſte Kjerlighed belønnede Carobert hende for denne mageløſe Kjekhed. Som en Helligdom bevarede han den afhuggede Haand i en Guldæſke. Den fortjente og at fremviſes ſom et ærbørdigt Mindesmerke om ægteſtabelig Troſkab og Kjerlighed.

I Skjønne, ſom læſer dette, ſjenker denne Kvindes Daad en Plads i eders Erin- dring, og naar vor Tidsalders Letſind eller eders eget Hjerte vil beſnære eder fra Huſtrupligt, da tænker paa den ædle, tro- faſte Elife.

Uſkyld i Hjerte og Wandel bør være
Ynglinger og Piger hellig.

(Oversat).

Uſkyldighed er Sjælens Højtidsklædning — og det gaaer med den, ſom med enhver anden Stads- klædning, hvormed I pryde Legemet. I ſkaane og agte den, ſaalænge den er reen og uden Plet- ter. Den faaer den forſte vanzirende Plet; det ærgrer og bedrøber Eder. Imidlertid er det nu eengang ſkeet, og nu bryde I Eder mindre om Klædningen, og ſkaane den mindre. Mere lige- gyl-

gyldige see J allerede den anden Plet, merke knap noget til den tredie og sjerde — og inden kort Tid er den en forslidt og tilsmudset Pjalt.

”Men kunde man ikke tage den første Plet af?”

Maaskee! naar man forstod sig derpaa, naar man gjorde sig tilbørlig Umage, og for Ærgrelse kunde komme ret affted med det. Desforuden maatte man dog ogsaa gaae meget behændig tilverks, at ikke, i det man tog Pletten bort, enten Farven, eller vel endog Tøiet skulde lide derunder.

Kjære, gode Unglinger og Piger! bebarer J Eders Sjels Hædersdragt — at den altid kan være reen og uplettet — Holder den fædse høit i Ære! Det gjengjelder sig selv rigeligen nu, og sildigere hen i Tiden lønner det end rigeligere al anvendt Flid og al Møje. Thi Sjelens Hædersdragt ligner rigtig nok Legemets Stadsklædning i mange Dele; men den har desforuden det saare vigtige Fortrin, at J befinde Eder ubeskriveligen vel i den. Ellers er man sædvanligviis lettere og bedre tilpas i Hverdagskjolen, end i Søndagspynten; men her er en mægtig Undtagelse. Under Ulylds Klædebon staaer Hjertet saa roligt, staaer Mod og Kraft saa tydelig tegnet paa Panden, er Diet saa lyst og blidt, at J, naar J ret kjende dette Klædebons Værd, ikke ville bortbytte det for

for noget Kongepurpur. Herligt er det, glimrende, og hvidt, som Sneen; men vogter det derfor saameget desto omhyggeligere, eftersom den mindste Plet er i Stand til at vanzire det.

S t o l e s a n g.

Mel. Neen uskyldig stille Glæde, ic.

Laf og Fryd vor Barm oplive,
 Brødre, naar vi samles her!
 Det vort eget Gavn vil blive,
 At vi have Skolen her.

Hvo kan Pligt og Ret opfylde?
 Hvo kan være hjerteglad,
 Naar han ej vil Sandhed hylde,
 Men hans Sjel er tom og lad?

Eene Kundskab er vor Hæder

Dg dens Frægt er huld og Skjøn;
 Dydens Fred og blide Glæder
 Ere Wiisdoms sikke Løn.

Derfor vi vort Samfund ære

Dg med Lyst vi møde her,
 Vej til Dyd vi her kan lære.
 Held enhver som flittig er!

B. A. Hjort.

Præst.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 32.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 4 August 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Hjulstræde No. 218.

A n m e l d e l s e .

Til Efterretning for dem af Selskabets Medlemmer, som i indeværende Aar agte at æsse Laan og Understøttelse:

Efter Lovens 2 Cap. 3 og 4 §§ skal enhver Classification's Repræsentantere undersøge de Ansøgninger, som indkomme fra de Medlemmer, der henhøre under deres Classification, og om samme indsende deres Betænkninger til et delig Bedømmelse ved General-Forsamlingen; for altsaa at sætte Repræsentanterne i stand til at bedømme Ansøgningerne, maae enhver Væsende med Attester bevlise sin Værdighed og Trang. De som agte,

at

at søge Understøttelse, maae derfor anføre deres Alder og Helbreds-Tilstand, saa og, om de har uopdragne Børn, og hvor mange; i Tilfælde, at den Sægende er Enke, opgiver hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's Næringsvei, eller nogen anden, eller har ingen; saa maae og de Ugipte anføre deres Fædres Navne, Betiening og Stand. Det er desuden i General Forsamling besluttet: At de om Understøttelse Ansøgende, nsiagtig maae opgive, hvad de nyde i Pension af publike Stiftelser, samt at de, som efterlade dette, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt saadant. I øvrigt skulde man have samtlige Ansøgende erindrede om, at de med Ansøgningerne vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de bœe, Boepæls Nummer, Huuseier eller Vert, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste September dette Aar, da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Røbbe.

En Sammenligning af Garve.

Had er Kjerligheden meer lig, tænkte jeg ved en Spadseregang, end den Fornemmelse, som hiin af Aftensolen oplyste deilige Dal indgyder mig! Hvordan maa nu altsaa vel det Menneſte være, der ſelv ſkal frembringe denne Fornemmelse i ſine Medſkabninger? Udentvil ſaaſdan, ſom Naturen, ſom Himmel og Jord viſe ſig for mig i dette Dieblif.

Forſt: munter, altsaa fornøiet i ſig ſelv, tilfreds med ſin Tilſtand. Udtrykket af Glæde er allerede i og for ſig ſelv behageligt. Lyſtige Menneſter anſees i viſe Selſkaber for behagelige, men fornøiede Menneſter anſees derfor i alle. Dernæſt: blid, ſom denne Luſt, ſom dette Lyſ. Alt Hæftigt matter, bedøver, blænder; men det Stillebehagelige fornøier. Hvorfor ſaae alle Gjenſtande i Aftensolen et ſaa intereſſant Udſeende, om de endog i Middagsſolens Glands synes at være heelt almindelige? Fordi da Graden af Lyſning netop ſvarer til vor Seekraft. Saaledes maae og alle de Kræfter i Menneſket, der give ham Fortrin, Forſtand, Mod, Munterhed, nedſtemme og formilde ſig noget i deres Ytringer,
hvis

hvis de ellers skulle gjøre behagelige Indtryk paa den største Deel af Menneskene. Endvidere: venlig og velvillig. De Træk, der udtrykke Kjerlighed, maae være i hans Ansigt, i hans Adfærd: hans aabne Hjerter, der gjerne vil fornøie Andre, maa vise sig i Alt, hvad han siger og gjør, og i den Maade, paa hvilken han siger og gjør det. Men og rig, rig som denne Egn paa Produkter, saa rig maa han være paa Forestillinger, paa Tanker, paa meddelelige Kundskaber. Nytt og Frugtbarhed ere en Følge deraf. Det skjønneste Land nærer sine Indvaanere bedst: det virkelig behagelige Menneske er Den, der oplærer og hjælper til at danne sin Selskabskreds. Naar han forstaaer: at sætte de Andres Aand i dens fuldkomne Frihed; at gjøre dem den Eftertanke, som hører til Omgang, behagelig; naar han afstøffer dem deres Kundskaber, hjælper dem at udvikle deres dunkle Ideer, sætter dem i Virksomhed, for at lægge alle deres Kræfter og Fortrin for Dagen; naar han derhos forstaaer at befrie dem for Ængslichkeit, for Bekymring, for enhver Lidenskab, ligesom Naturen i dette Dieblif har befriet mig derfor, da besidder han i høi Grad den Kunst: at være en god Selskabsmand. Til Alt dette maa endnu det Bestandige, det Jevne

foies

søies. Det er det, der giver de skjøne Ting
 det Virkeligelskværdiges Værd. Den Dag,
 da kolde Gysninger afveyle med solhede Dies-
 blikke, eller en trykkende Middagskede følger
 paa raage Morgenvinde, er byrdefuld; men
 den Dag tryller, paa hvilken Vaarsolen eller
 Høstisolen udbreder en jevn blid Varme, en
 jevn mild Glands fra dens Opgang til dens
 Nedgang. Det Menneske, hvis Luner tidt af-
 veyle, er, i hvor behageligt end hans gode
 Lune er, sjældent elsket. Hvilken herlig Sag
 er ei den Visshed, i Dag at finde Manden
 den samme, vi i Gaar forlode ham! Selvs
 Feil taaler man, naar man blot tør regne
 paa, at man altid kun har de samme Feil
 at taale. Men dog maa tillige en blid Bes-
 vægelse være i Mennesket som i Naturen,
 naar de skulle have meest Gode. Mattens
 Stille er ærværdig, ei behagelig; en blid
 Lufning opliver en heelt Egn. Paa samme
 Maade maa den behagelige Mand være mun-
 ter og dog sat, ikke eensformet og stiv,
 men dog ei svæve ud fra een Yderlighed til
 en anden. Hans Følelser maae fuge, uden
 at syde over i Lidenskab. Hans Munterhed
 maa have Udbrud, men aldrig vorde støien-
 de Lystighed. Hans Wittighed maa lue op,
 men ei vilde lyse altid. Hans Indbildnings-

Kraft maa stundum vækkes af yndefulde Billeder, men ei være stedse spændt, stedse i Arbeid. Denne behagelige Fremskriden af en mandigstærk Aand bevirker: at Alle, der ere omkring ham, komme i Sving og begynde at blive sig sine Tanker meer levende bevidste; og netop dette giver Selskabsmanden, som Skribenten, hans fortrinligste Værd.

Ordsprog samlingen.

(Efter Herder).

M. Jeg kan just ikke rose, at Du, uden ordentligen at inddele Din Dag, saaledes hænger i Dine Studeringer.

N. Tilgiv mig! Jeg har aldrig kunnet være viis efter Klokkeslettet.

M. Naturen selv inddeler sine Forretninger efter visse Tider.

N. Det kan gaae an ved ethvert andet Arbeid; Studeringer ene kræve en heel, en ikke efter Uhret afdeelt Sjel.

M. Det er da endeligen heller ikke at studere at læse Ordsprog; det er kun Morstab.

N. Og jeg anseer det for Udtoget af menneskelig Visdom og alt andet Arbeid.

M.

M. Hvad! Almuemundhed, Samlektjeringesententser skalle hedde Wiisdom!

N. Paa mit Ord. Hvad der i Maaie og Arbeid, i Nød og Fare, ved Wildfarelse og Eftergrublen er af det menneskelige Kjon fundet paalideligt staaer i disse Smaaeregler, saa at jeg næsten kunde fristes til at kalde dem Almeensregler for den hele Jordklode.

M. Der er Du sikkert indtagen i en falsk Gudinde.

N. Ero mig! der staaer Weivisere her, som advare den daarlige Ungdom i dens første Løb for Afveie.

M. Det skal Philosophen gjøre.

N. Det gjorde Oldinger, der efter megen Omstreifen endeligen matte og modige gif i sig selv og ved en Bekjendelse af deres lange Wildfarelse vilde her i Korthed raade og oplære os.

M. Og Hvad kan en saa uordentlig Hob af mange Sententser vel lære?

N. Og er da ikke Verden en langt meer uordentlig Hob, til hvilken Du altsaa ei paalideligen kan betroe Dig uden Oplærelse?

M. Man maa gaae lige til Sandhed.

N. Til Sandhed! den, der ligesaa lidt siger bag Taager, som Eiderne forandres, og Du kommer i en anden Alder. Har Du endnu aldrig faret vild?

M. Om jeg nu endog havde? Sandheden, jeg saae langt fra, naaede jeg dog tilsidst.

N. Tag Dig i Agt, at Du ei anseer Sandhed og Indbildning for Eet!

M. Pobelordsprog ville ei lære mig Forskjellen.

N. Du kalder Pobel, hvad der muligt var en Forsamling af Wiismand. Og desuden, har ei ogsaa tidt en Bonde talt viseligt?

M. Philosopherne tale dog endnu visere.

N. Jeg troer ikke paa nogen sød Philosoph. Sin Wiisdom fik han fra Mængden.

M. Og jeg anseer skreven Wiisdom for den paalideligste.

N. Det veed jeg dog ikke. Men det veed jeg; at Mennesker, som vi ansee for de viseste, som blade i alle Videnskabers Bøger, at de dog tilsidst have dannet deres hele Levemaade, saaledes som de føre den selv, eller forskrive andre den, blot efter eet og andet Huusforsøg.

F. Hoegh Guldberg.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 33.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 13 August 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Stolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for dem af Selskabets Medlemmer, som i indeværende Aar agte at søge Laan og Understøttelse:

Efter Lovens 2 Cap. 3 og 4 §§ skal enhver Classification's Repræsentantere undersøge de Ansøgninger, som indkomme fra de Medlemmer, der henhøre under deres Classification, og om samme indsende deres Betænkninger til endelig Bedømmelse ved General-Forsamlingen; for altsaa at sætte Repræsentanterne istand til at bedømme Ansøgningerne, maae enhver Væsende med Attester bevise sin Værdighed og Trang. De som agte,
at

at søge Understøttelse, maae derfor anføre deres Alder og Helbreds-Tilstand, saa og, om de har uopdragne Børn, og hvor mange; i Tilfælde, at den Siggende er Enke, opgiver hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's Næringsvei, eller nogen anden, eller har ingen; saa maae og de Ugiwte anføre deres Fædres Navne, Betiening og Stand. Det er desuden i General Forsamling besluttet: At de om Understøttelse Ansøgende, naagtig maae opgive, hvad de nyde i Pension af publike Stiftelser, samt at de, som efterlade dette, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt saadant. I øvrigt skulde man have samtlige Ansøgende erindrede om, at de med Ansøgningerne vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Boepæls Nummer, Huuseier eller Bert, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste September dette Aar, da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbke.

Christenglæde.

(En Legende, efter Herder *).

Broder Leo og Franciskus ginge efter deres strænge Ordens Pligter over Bjergene. Den kolde Vinters Farve Aande skjar i deres Ansigt. Slidt var Ordensklædningen, og Hætten vækkede de nøgne Iser sparsomt. „Broder Leo!“ talde Franciskus, „hor! staa stille! Hvis nu bag os Mængden veger paa os, sigende: „der gaae De, Christenhedens Støtter! Jordens Stjerner!“ Hvis fra Vest til Øst, fra Nord til Syd os Rygtet bærer rundt paa sine Vinger: vis, hvorhen vi komme, Stad og By os skarer sende, der os ydmygt hilse, ringe os Forfriskninger og knæle, i Betsignelse os bede, hvis da

Hjer-

*) Legende kaldtes fordem, efter Herders Forflaring, den Bog, der indeholdt Det, som ei alene hele Mæret igjennem offentlig blev læst for Folket, men som og var næsten den eneste Bog, man havde til huuslig Opbyggelse. Legender ville altsaa endnu fra mange Sider have megen Interesse for det usfordærvede Menneske.

Hjertet i os glæder sig og jubler,
 Broder Leo! det er ikke Glæde,
 ikke sand og ægte Christenglæde."

Videre de ginge. Vintrens Aande
 mildnede. End talde Franciskus:
 „hvis ved meestberømte og meestfulde
 Tempels Talerstol titusind Brødre
 om os staae, og høre paa vor Viisdom,
 og selv blot vor Aande gridske fange:
 hvis vi fløve Hjerter, føre Sjele,
 tusind Sjele i Triumph: hvis hvert et
 Dre trylles ved vor Tales Bellid,
 hvert et Die svømmer hen i Taarer,
 Sukke stige op til os som Virak:
 hvis da fuldere vort Hjerter banker,
 hvis vor Mund frojublende sig aabner,
 Broder Leo! det er ikke Glæde,
 ikke sand og ægte Christenglæde!"

Da de ginge videre og komme
 til en skien og tætbeboet Glette,
 talde Franciskus: „hvis vi kjendte
 alle Landes Sprog og alt det skjulte
 hist i Himlene som her paa Jorden:
 Kjendte Fuglens, Fiskens, Ormens, Dyrets,
 Menneskets og selve Stjernens Veie:
 Kjendte hver en Fremtid, end selv den, der
 fun.

kunde være, men ei bliver: hvis vi
 grandt saae ned i alle Hjerters Dybde,
 i Samvittigheders Afgrund og, som
 den Almægtige, betvang dem alle:
 o! hvis da vi jublede med Glæde — — — —"

Alt imens sig Folket havde samlet
 og begjærede Mirakler." Broder!
 hvis nu Gud Mirakler os forundte,
 selv at røve Satan Magt og Vælde:
 Kræfter til at skjænke disse Døve,
 hine Stumme, hine Blinde, Lamme
 Øre, Tunge, Nie, Haand og Fødder:
 Kræfter til at give Alfen Livsgnist — — — —"

Leo saarede: „men, gode Fader!
 hvi mon saa Du taler? O! langt heller
 aabne Du mig Glædens sande Kilde!" "

Og Franciskus talde: „da vi forhen
 bragte Borgen hist Betsignelser: da
 vrede Portner neppe saae os, neppe
 aabnede os Porten, før med Trudsel
 han os viste bort og haanligt kaldte
 mig en hellig Løgner, Dig Forræder:
 hvis vi da, som om med milde Bad han
 havde varmet os, hans Hilsen toge,
 vare glade og i Bindens Piben

hvilde paa den haarde Steen, paa Bjerget
 som paa Rosenleie, medens Sneen
 som med Roser overalt os skjulte:
 hvis i Raad vi ginge med hinanden
 om at gjøre vel imod vor Fjende
 og velsignende ham at besonne:
 Broder Leo! var ei det os Glæde?

„ „Himles Glæde var det, min Franciskus! „ „

„ Unglingen, hvem vi som Barn har elsket,
 Bommen, hvem vi gav vort hele Hjerter,
 Han, den Fremmede, hvem vi har skænket
 Guds, og Liv, og Velstand, Held og Lykke,
 hvis den Første os nu bittert hader,
 og den Anden rober Hvad vi sagde
 plettende med Løgn vor skjulte Tanke,
 og den Tredje spytter ad os, slaaer os
 blodige, vort Hjerter dybest saarer
 med vor Gudheds Naaben, saa at voldsomt
 Egenkjerlighedens fine Nerve
 bræer, og hver Nidding haansfuldt jubler:
 hvis vi da vor Gudhed aldrig angre,
 glade vånse paa end større Gudhed,
 flæde os i Spotten som i Purpur,
 pryde os med bittere Tornekrone
 som med Laurbær, signe vor Forræder
 end med Kjerlighedens Kys, og glæde

os, frejublende, ved Christi Vere,
 Broder Leo! det er Christenglæde! „

„ „ Himles Glæde er det, min Franciskus! „ „

See! vi gaae nu hen i hiin Forsamling,
 did, hvor vore Brodre os indbøde,
 at de kunne der mit Raad modtage.

Naar jeg taler Hvad mit Hjerter siger,
 og de reise sig imod mig Alle,
 raabende: „ „ „ Nei! aldrig vi det taale!

Den Uvidende! den Uerfarne!

Skal han byde? „ „ „ „ naar de med Foragt nu
 støde hadende mig bort og haane,
 dadle mig for hele Verdens Dine:

hvis jeg da ei, som om de med Hæder
 toge mod mig, prisende min Lære,

hører deres Spot med stille Taalmod,
 glad i Sind og glad i Nafsyn, villig

til med ydmyg Kjærlighed at lenne
 af den bitter Uret, som jeg lider,

Broder Leo! viid! da er jeg ikke

værd den Orden, jeg har Christus stiftet! „

Den lydelige Klage.

(En Legende, efter Herder).

Gødt hensovet laa den fromme Olding;
 hedenvandret lod hans Sjel at være,
 da hans Brøders høie Demodsklage
 nok engang ham kaldte hjem til Livet.
 Med et Smil han vaagnede og talde
 bedende: „høortil den stærke Jamren?
 Mon I frygte Døden, Ham, den Engel?
 Sid engang saa blid han Eder favne!
 Eller unde I den matte Wandrer
 ei hans No? ei mig i sidste Time
 Tanken paa mig selv, at uforvirret,
 glad og rolig jeg for Gud maa træde?
 Har jeg vel fortjent, at I bedrøbe
 mig den sidste Grund?“ Han sank tilbage
 og sov hen. Men Engelen, der tog hans
 Sjel med sig, blev vaer den tause Laare
 i den Ynglings Die, han som Fader
 elskede, hvis Haand han holdt og døde.
 Frem med den fuldendte Sjel for Herren
 traadde nu det stille tause Vidne.

F. Hoegh Guldberg

B o r g e r = B e n n e n .

No. 34.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 20 August 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for dem af Selskabets Medlemmer, som i indeværende Aar agte at æfte Laan og Understøttelse:

Efter Lovens 2 Cap. 3 og 4 §§ skal enhver Classification's Repræsentanterne undersøge de Ansøgninger, som indkomme fra de Medlemmer, der henhøre under deres Classification, og om samme indsende deres Betænkninger til endelig Bedømmelse ved General-Forsamlingen; for altsaa at sætte Repræsentanterne istand til at bedømme Ansøgningerne, maae enhver Væskende med Attester bevise sin Værdighed og Trang. De som agte,
at

at søge Understøttelse, maae derfor anføre deres Alder og Helbreds-Tilstand, saa og, om de har uopdragne Børn, og hvor mange; i Tilfælde, at den Søgende er Enke, opgiver hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's Næringsvei, eller nogen anden, eller har ingen; saa maae og de Ugiorte anføre deres Fædres Navne, Betiening og Stand. Det er desuden i General Forsamling besluttet: At de om Understøttelse Ansøgende, nsiagtig maae opgive, hvad de nyde i Pension af publike Stiftelser, samt at de, som efterlade dette, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt saadant. I øvrigt skulde man have samelige Ansøgende erindrede om, at de med Ansøgningerne vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Boepæls Nummer, Huuseier eller Vert, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste September dette Aar, da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøffe.

Barmhjertighedens Barn.

(Efter Herder).

Da den Allmægtige vilde skabe Mennesket, fandt samlede han i et Raad alle sine Egenskabers Engle, sit Riges høieste Bevogtere for sin Throne.

„Skab ham ei!“ sagde Retfærdighedens Engel. Han vil handle ubilligt imod sine Brødre, haardt og grusomt imod de Svagere.“

„„Skab ham ei!““ talde Fredens Engel. „„Han vil gjøde Jorden med Menneskeblod; hans Slægs Forstefodte vil myrde sine Brødre.““

„„„Din Helligdom vil han vanhellige med Løgn,“““ saa vedblev Sandhedens Engel, „„„om Du endog prægede Dit eget Billed, Trostakens Segl paa hans Ansyn.“““

Saa talde Englene for alle Jehovahs Egenskaber, da Barmhjertigheden, den evige Faders yngste og kjereste Barn, traad frem for hans Throne og omfavnede hans Kne. „„„„Skab ham, Fader! i Dit Billed! en Yndling af Din Barmhjertighed og Godhed! Naar alle Dine Sendebud forlade ham, vil jeg opsøge ham, og staae ham bi, og vende selv hans Feil til det Gode. Just fordi han er svag vil jeg gjøre hans Hjerter

Hjerte medlidende og bød det til at forbarmes over de Svagere. Naar han farer vild og afviser fra Fred og Sandhed: naar han forbrøder sig imod Billigheden og Retfærdigheden, skulle Følgerne selv af hans Wildfarelse lede ham blideligt tilbage og kjerligt forbedre ham." " " " "

Menneskenes Gader bønhyrte det og skabte Mennesket: en feilfuld, svag Skabning, men selv i sine Feil en Pleieson af Barmhertigheden, Sønnen af en Mennesket aldrig forladende, altid forbedrende Kjerlighed.

Mindes Din Herkomst, o Menneske! naar Du er haard og ubillig imod Andre! kun Barmhertighed har udkaaret Dig: kun Kjerlighed og Forbarmelse have raft Dig det moderlige Bryst.

S u r t e l d u e n .

(En Legende, efter Herder).

Naar, saa lærer Sagnet, Han, der hader sine Brødre, en Erobrer, fødes, sørger hvert et Element: fra Skyen regner Blod: den vide Himmel mørknes:

Jors

Jorden revner: Jldsvælg Bei sig aabne!
 Stormen hylér rædsomt giennem Lufsten,
 og i Stormen hyle Gjenfærd: „Vee dig,
 Jord! ja Vee! til Rød, til Qval, til Marter
 for de mange Tusinde han fødes!“

I den mørke Nat, da Lyset tændtes
 for de Folkelag, som boe paa Jorden,
 laa i hellig Taushed Verden: Stjerner
 tindrede med større Klarhed: forhen
 useet Stjerne signende fremstod og
 sagde til de fromme Vises Hjerter:
 „„Eiders Haab og Ønske nu er opfyldt!
 født er alle Slægters Trøst og Glæde!““

Og i Lufsten sang Guds Engle: „„„Vere,
 Vere være Herren i det Høie!
 Fred paa Jorden! alle Slægter Glæde!“““

Til de arme Hyrder kom en Engel:
 „„„glæder Eder! Han er født for Fol-
 ket!“““

Barn! Du fødtes uden Larm og Glimmer,
 og Din Bugge var den mørke Krybbe;
 o! men Hvad den troe Turteldue —
 evig Kjerlighed lød i dens Toner —

furrende sang ved Din Fødselshule *),
det skal helligt Sagn igjen mig tolke:

„„„„ Elskede Barn! af!
findes Du her?
her i den Bjergkloft?
her i det Svøb?

Vel gaaer den Elskende
fro til den Elskede;
vel han saa gierne
deler med ham
Kummer og Spot:
gladest han bærer
Byrdernes Bægt, jo
meer det er skjult, jo
meer han miskjendes;
men Du skal vide,
Barn! at Du bærer
skyldfri som Lammet
Forderigs Synder,
tusinde Seklers
rædsomme Hob:
Banart og Fordom,
Laster og Feil!

Et

*) Christus er, efter Traditionen født i en Bjerg-
hule ved Bethlehém.

Elskede Barn! meer
 Skjon end hin Stjerne,
 Gudstens Bønder!
 Misten og Torne,
 Haansford og Svøber,
 Had og Foragt
 vente paa Dig!

See, hvor Du smiler!
 Mon Du vil sige:
 Kjerlighed jager
 ei efter Hader:
 let den bævinger
 Smertter og Død!

Op og fuldend da
 Hvad Du begynder!
 Grib ned i Slangens
 giftige Rede!
 Hoit over Dragens
 gnistrende Tænder
 gaa Du med Mod!
 Hieset i Veier,
 hist over Stjernerne
 mødes vi atter,
 alle Dig Elskende,
 Alle med Dig. " " " "

Turtelduen kurrede saaledes.
Himlens Engle sang i Luften vældigt:
"Fred og Glæde!" "Stjernerigets Chöre
alle Tider, alle Evigheder
af den glade Jubel end gjenlyde.

F. Hoegh Guldberg

B o r g e r - B e n n e n .

No. 35.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 27 August 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siolstræde No. 218.

Rahels Grav.

(Efter Herder).

Dengang Jacob vendte tilbage fra det hellige Sted, paa hvilket Gud kjerligen havde aabnet sig for ham, da han i sin Ungdom saae den aabnede Himmel, var hans Hjerte fuldt af Glæde, thi Jehovah havde atter gjentaget sine Løfter til ham; men snart ramte ham en bitter Smerte. Hans Ungdomskjerlighed, Rahel, døde med den anden Søn; og, da hendes Sjel vilde forlade hende, og hun saae at hun maatte døe, samlede hun endnu den sidste Kande, kyssede Barnet, falds

kaldte hans Navn Benoni, Smertens Søn, og døde.

Og, da hun traad frem for den Evige, græd hun og sagde: „opfold, o Fader! min første Bøn her for Din Throne! Lad mig endnu undertiden skue Mine, som Du har skilt mig fra, at jeg end maa see dem i deres Lidelser og lindre deres Taarer!“

„Tre Gange skal Dit Ønske werde opfyldt,“ svarede Gud, „og Du skal da see dine Børn paa Jorden; men lindre deres Taarer kan Du ikke.“

Hun nedsteeg første Gang og fandt den gamle Jacob ængstelige sørge for begge hendes Sønner. Josephs blodige Kjortel laa ved ham. „Mit graae Haar,“ raabte han, „vil fare i Graven; med Smerte vil jeg vandre til de Døde; thi ogsaa Benoni røves mig nu.“

Sukkende steg hun atter op til Himlen, indtil længere hen hendes Sønner kom selv som Hedenvandrede til hende og glade fortælte hende: hvor herligt alle deres Lidelser havde forandret sig til Glæde.

Hun aftarrede sine Taarer og steg først rum Tid efter anden Gang ned paa sin Grav. Da saae hun sine Børn blive drevne ud i Elendighed, som man driver en Hjord. Alt fandt hun ødelagt, og hendes Grav selv var ikke skaa-

net.

net. En Tidlang blev hun paa den øde Grav, og længe horte man der en usynlig Stønnen.

Hun steg tredie Gang ned; da flød de uskyldige Børns Blod ved Bethlehem. Deres Mødre græd, og paa sin Grav græd Rahel høit. Utrosteelig sukede hun: „de ere, de ere ikke meer!“ Man hørte i lang Tid paa Graven det grædende „Ak! de ere ikke meer!“

Og, da hun vendte tilbage, sagde den Albarmhjertige: „,,bliv nu her i Ro, min Datter! og plag ei længer Dit Hjerter for Dine Børns Lidelser! De Dødeliges Wei leder snart ned i en Dal, hvor ene Klager tone: snart i en anden, hvor selve Klagen bliver Lobsang. Betro mig Dine Børn! de ere ogsaa mine Børn. Dit Hjerter er ei dannet, til at bære og lindre Støvets Skjebne.““

Beroliget forblev nu den skjøne Rahels Aand i Paradiis. Vel spurgte hun de Kommende om deres fuldendte Kaar paa Jorden; men aldrig vendte hun tilbage til sin Grav, paa hvilken hendes moderlige Hjertes Stønnen alt for længe siden er taus. Gravhøien tier, og Rahel fryder sig med sine Børn i den evige Hvile.

Psalme fangeren.

Den kongelige Psalme fanger havde just sjunget sin Befrier og Belgjører een af de skønneste Sange, og endnu brusede den hellige Luftrning, der i Solens Dpgang dagligen vækkede ham ved Klangens af hans Harpe, gjenlydende i dennes Strænge, da Satan stod for ham og bøiede Kongens Hjerter til Stolthed over hans Sange. „Har Du,“ sagde han, „Almægtige! iblandt alle Dine Skabninger nogen Eneſte, der priser Dig ſødere end jeg?“

See! da ſtoi i det aabne Vindue, fra hvilket han udbredede ſine Hænder, en Græshoppe hen paa Sonnen af hans Klædebon og begyndte ſin klare Morgensang. En Mængde Græshopper forſamlede ſig omkring ham: Matteredalen ſtoi til, og alle Matteredaler kappedes med hinanden i at ſynge Skaberens Lov. Kongens Øre aabnedes, og han fornam Fuglernes Sang, Græshoppernes og alle Levendes Stemme, Bækkenes Riffelen, Lundenes Suſen, Morgensjernens Klang, den henrykkende Klang af den orgaaende Sol. Tabende ſig ganſke i Stemmernes Samklang, der uophørligt og utrættelige prifede Skaberens, taug han og fandt ſig i ſine Sange ſtaaende tilbage ſelv for Græshoppen, der endnu tonede paa Sonnen

men af hans Klædebon. Udmyg greb han Harpen og sang: „priser Herren alle hans Skabninger! lov Herren ogsaa du, mit Indre! du min med Tausched slagne Sjel!“

N o l e r e n.

A. Seer jeg Dig endnu som jeg altid saae Dig, ledig og uden nogen Bestemmelse, en sand Jngen! Du er nu i den Alder, da man skal tjene Gud og Staten. Frem!

B. Jeg vilde nok: men Alt er saa vanskeligt, saa vanskeligt, at man ei engang gider sagt det!

A. Men saa hør op at være Menneske! Thi Menneskets første Lov er at han skal arbeide.

B. Men alle Arbeider have deres Grader, deres forskjellige Lyngde. Mens jeg undersøger hine og denne, veier det Ene imod det Andet og prøver, gaaer Tiden hen.

A. Ih saa! Hvad hover Dig fremfor alt Andet? Theologien?

B. Den har for meget Alvorligt, for megen Fare ved sig.

A. Jurisprudentsen?

B. Jeg forstaaer mig ikke paa at lybe.

A. Medicinen?

B. Til den er jeg for undselig.

A. Philosophien dog?

B. Jeg er angst og bange for at blive

forrykt.

A. Mechaniken?

B. Den sulter.

A. Landvæsenet?

B. Jeg mangler Kræfter.

A. Jagten?

B. Et dyriste Liv.

A. Fange Fiske?

B. gjør vaad.

A. Musiken?

B. er Legeværk.

A. Chirurgien?

B. sinker.

A. Chemien?

B. giver Røg fra sig.

A. En Fabrik?

B. støber.

A. Rollen?

B. vilde dræbe mig ved sin Klappren.

A. Sjøkkenet?

B. er fuldt af Sod og Røg.

A. Saa bliv Garver, Væver, Skomager, Skræder!

B. Det er Dit Spøg.

A. Nu hvad hover Dig da ikke ved en Staldkarl?

B. at han skal strigle.

A. Ved en Kjøbmand?

B. at hans Lykke har saa liden Varighed.

A. Ved en Sømand?

B. det vilde Hav.

A. Ved Soldaten?

B. Han maa udgyde Blod.

A. Saa hover Dig vel heller slet ikke et Træ, Du kan hænge Dig i?

B. Nu komme vi just til Det, jeg sagde. Alt er fyldt med Uffælsked, Forrædelighed og Noie. Lad mig blive Den, jeg er! ::

A. Saa har Du vel og heller ikke villet være et Barn, thi da gjorde Du Dig skiden; saa er det Dig vel og stygt at være Dreng, thi da er Du Riis; saa er det Dig vel og fælt at være Ungling, thi ogsaa han har sit Onde? Mand skal Du ikke vilde være; det giver Husbefymringer. Ugift kan Du ikke blive; saa lægger man Snarer om Dig. Gammel kan Du ligesaa lidt blive; et har sine store Byrder.

B. Jeg gyser saa tidt jeg tænker paa, at der er Intet under Solen, i hvilket man finder vile.

A.

A. Betænk: at, Skjædt Alt er Dig til Fordeel, Du ene raser imod Dig Selv og er Dig værst! Du har Noget at udsætte paa enhver Ting og føler ikke: at Din saa utilfredse Tænkemaade er en langt sælere Banskabning, end alle hine Feil tilsammen. Hvi har Du nødigt, at ængste Dig for og bekymre Dig om alle menneskelige Forretninger, da een eneste Forretning kan være Dig nok til at udfylde og, naar Du blot vilde troe det, selv paa en behagelig Maade fordrive Tiden ved; thi Det, der nu synes Dig usfelt, vil om føie Tid forekomme Dig mindre forhadet og endeligen blive Dig let.

B. Jeg vil see til, hvad Beslutning jeg kan tage.

A. Vælg Dig en eller anden god Levevei! behagelig vil den blive Dig ved Banen.

F. Hoegh Guldberg

B o r g e r = B e n n e n .

No. 36.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 3 September 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

D m L o g n .

I England, og flere Steder er det den største Fornærmelse, man kan begaae mod en Mand, naar man siger til ham, at han lyver, eller og kun lidt tydelig lader sig forstaae med at man holder for usandt det han siger. Kun Blod kan forsonne denne Fornærmelse. Dette er overdrevet; men som enhver Overdrivelse gaaer ud fra et fornuftigt Begreb, saa gjør ogsaa denne. Usandhed er virkelig nok det værste et Menneske kan gjøre sig skyldig i baade mod sig selv og mod Andre. Til at indsee dette behøves ingen dyb Lærdom

dom eller Granskning. Pontius Pilatus spurgte, ventelig kun for at give sig i en Hast Anseelse af Philosophiskhed: hvad er Sandhed? spurgte han. Svaret var ikke vanskeligt, havde det overalt været Umagen værdt at svare ham. Vi forklare Sandhed ved: Tegnets Overeensstemmelse med det Betegnede. Altsaa, naar jeg maler en Rose, og Billedet ligner en Neglike, saa er Billedet usandt, eller naar jeg maler Gud som en gammel Mand med lange Klæder paa, saa er Billedet usandt: eller kort: jeg har malet Løgn. Naar til et Digt der udtrykker ædle Følelser sættes en Musik af Klingklang, naar en Krigssang gives Ligsfalmetone, eller Hymnen Drickevise-Melodie, saa er Musikken Løgn. Men ligesaa naar en Forestilling om en Ting er anderledes end Tingen, naar min Tale er anderledes end mine Tanker; saa ere begge Dele Usandhed. Forestiller jeg mig Gud som et Menneske, endog som et svagt Menneske, der nu handler efter Lidsenskab, nu lader sig overtale af en Yndling til hvad han ellers ikke gjorde, nu sætter stor Priis paa Komplimenter og Seremonier, saa er min Forestilling usand. Siger jeg, at jeg agter den Mand, jeg slet ingen Agtelse har for; angiver jeg Patriotiskhed som Grund til den Handling, Egennytte allene drev mig til; bestrider jeg under Paaskud af Sandhedskjerlighed en Mening, som jeg

Jeg kun angriber fordi jeg misunder Manden den Roes, han af Meningens Fremføttelse og Udvikling kunde vinde; saa er i alle disse og de utallige lignende Tilfælde, min Tale og Handling løgnagtig.

Forklaringen paa hvad Sandhed og Usandhed er, falder da ingenlunde vanskeligt.

Men herovenfor sagdes at Usandhed var if det værste et Menneſke kunde beskyldes for. Dette er følt altid og allevegne. Derfra hiin Brede, naar man sigtes for Løgn, derfra Fædrenes Ordſprog derom, f. Ex. den der lyver den tjeler; Djevelen er Løgnens Fader ic., derfra ogsaa det, at vore Gamle sagde: de sanddrue, de ordholdne Mand, uden derved at ville tilkjendegive egentlig Roes, holdende det for Egenſkaer der ikke maatte savnes hos den, der ſkulde holdes for Mand. Følt er altsaa nofsom Sandheds Upperrighed, og Usandheds Afſkyelighed; men det er ogsaa let at indſee, at virkelig hiin Dyd er ſlet nødvendig og denne Laſt yderlig til Fordærø. Menneſket er et ſelſkabeligt Dyr, har man ſagt, og ſaaledes er det. Alting viſer at Menneſterne ſulle være hinanden til idelig fælles Hjelp. Det ene Menneſke bør altsaa kunne troe det andet. Men kan dette finde Sted, naar det, hvoraf jeg ſkal bedømme et andet Menneſke, er upaalideligt, er uſandt. Naar Talen er anderledes end

end Tanken, stundum det Modsatte deraf; naar Handlingen har ganske anden Hensigt, end den med megen Rimelighed synes at have? Mennekets jordiske Bestemmelse maa da aldeles forfeiles, og saavidt vi kunne see, endog Bestemmelsen paa hiin Side Graben. Det er da ikke Følelse alene der indgiver Affky for det Usande; det er Overbeviisning, vel grundet Overbeviisning.

Men nu det Synderlige! Man kunde med Føie sige, at den saa almindelig bevidnede Affky for Usandhed, var selv een af de største Usandheder. Man see sig om fra Lisabon til Moskva, fra Edenborg til Neapolis, fra Tronhjem til Konstantinopel, al Europa over, om ikke i Geog og Alt hersker mere eller mindre Usandhed. Alle vegne har man stræbt og fremdeles stræber at vise noget andet end det Virkelige. Usandhed synes at være blevet Europæernes almindelige Karaktertræk. Endog uden for Europa, i andre Verdensdele hvor Europæerne, sig just ikke til første Række, have fæstet Fod, findes efter alt det man hører og læser derfra, det selvsamme. Beviserne ligge for Hvermands Dien. Hvad er vore saakaldte Heflighedsudtryk andet end Usandheder. Eller er det Sandhed, naar den Hovmodige kalder sig din ydmyge Tjener, eller den kalder sig ganz gehorsamster Diener, der aldrig fik Sinde at vise mindste Lydighed mod os. Man
svar

svare her ikke, at det nu saa er Bane, at man ved slige Udtryk ikke tænker mere, end Matrosen gjør naar han beder Ganden pidste hans Sjæl. Desvære at Usandhed er blevet Bane. Det er den ganske rigtig, men bliver den derved mindre Usandhed? Nu vart: how d' ye do? Er det sandt altid, er det kun sandt de fleste Tider, at vi tage Deel i dens Velbefindende, som vi spørge hvergang vi sees, hvorledes det staaer med Helsen? End mere usande ere de jevnlige Tilbud af Tjenstagtighed, og de Forsikringer om at glædes ved at see hinanden. Sjelden har man ifinde at bevise de Tjenester man tilbyder, og i de fleste Tilfælde er man saa ligegyldig som mueligt ved at see den, man opvarter med den løgnagtige Kompliment. Allermeeft triumpherer dog Usandhed ved Gratulationer og Kondolenser. Mundtlig og skriftlig bevidnes Glæde over behagelige, og Sorg over ubehagelige Tilfælde, uden at der findes Spor af Glæde eller Sorg i dens Hjerte, hvis Mund og Miner lyve dem med megen Færdighed. Godt og vel om ikke den, der bevidner Glæde over din Befordring, er bristefærdig af Misundelse derover, eller den, der melder om sin store Bedrøvelse ved min eneste Søns Død, glæder sig hjertelig over, at være nu saa meget nærmere til at arve efter mig. Saa usandrue ere vi i vore Taler, dog derom siden mere, naar

vi tale om vigtigere Ting, end Komplimenter; men ere vi mere sande i vore Handlinger? Lad see. Den Mand eller Kvinde jeg har Agtelse for, i hvis Selskab jeg fornøier mig, den gaaer jeg til, naar deres og mine Forretninger tillade det, og har i deres Omgang en behagelig Time eller flere, og saadant Besøg er sandt. Men ere de fleste saakaldte Visiter, der skal forestille det samme, ere de sande? Hvor mange tusende Visiter gjøres nok ikke i Europa hver Dag, af Mennesker som ingenlunde more hinanden, hvor den Besøgende ikke finder Behag i den Besøgte's Selskab, og denne ligesaa lidt i Besøgerens. For at undgaae disse usande Venne-Besøg, har man da grebet til en anden Usandhed, som kaldes at nægte sig hjemme, da man ikke undseer sig ved, ganske rolig at befale sine Tjenestefolk at lyve for den der lader sig melde. End mere ublu gaaer Løgnen frem i somme Stæder, hvor man sender en Tjener omkring med en tom Karet og en Komme fuld af Visitsedler, som han afgiver, hvergang han paa en Snees forskjellige Steder har løiet, at hans Herre eller Frue der vilde have gjort Besøg. Ved Hofferne kaldes det Besøg man gjør hos Fyrsten en Kur, og den er lige saa langt fra Sandhed som de andre Visiter. Fyrsten eller Fyrstinden see ikke en Tiendedeel af de Kuraliserende, og tale ikke med en Hundrede-

deel.

deel. Svarer nu den Ceremonie til det den udgives for? Er Sandhed i den?

Som det er med Komplimenter, saa er det med Klæder og Bøjskab og alt det andet Ud-vortes. Falske Haar, ikke for at varme en skallet Tisse, men for at tillyve sig mere tykt eller kruset Haar eller anden Haarfarve end man har i Sandhed; falske Lægge og deslige for at tillyve sig en manglende Førbød; Sminke for at tillyve sig hvidere Hud og mere Rødme. Og saadanne Legemets Korfalskninger (som endelig alle Folkesærd paa Jordkloden gjøre sig skyldige i) foretages endog ikke af Høflighed, for at spare andre for et ubehageligt Syn, thi da vare de nogenledes undskyldelige. Et eensiet, tandløst Menneske; et sort og graat blakket Haar, en skjev Legemsbygning ere saare ubehagelige for Diet; den altsaa der sætter et Glasstie isteden for det manglende, forlorne Tænder i de tabtes Sted: strøer Pudder paa sit blakkede Haar, eller udstopper sine Klæder for at skjule Skjævhed; den lyver i det mindste dog kun for at spare sine Medmennesker for en ubehagelig Fornemmelse. Men Turer og Sminke og falske Lægge og deslige bruges ikke af Een blandt titusende i denne Hensigt: ligesom vi sætte vægte Steene eller vægte Guld- og Sølv-tresser paa os ikke for at fornøie Andre, men blot til en løgnagtig Bram. Vort Bøjskab viser allevegne sam-

samme Usandhedsbaand. Her maa Malerens
 Pensel lyve Mahognitræ, og der Pletfabrikanten
 Solvkar. En stor Deel Forgylding og Forsøl-
 ving har samme Grund; og hvo kan opregne alt
 det der hos os Europæere har Skin og ingen
 Virkelighed. Saaledes har jeg seet, at en
 Mand, fordi det er en smagfuld Prydelse at
 hænge skønne Kobberer paa en Væg, lod sætte
 nogle Snefe flette Kobberer i smagløse, men for-
 gyldte Rammer, og vansirede sine Værelser med
 dem. De skulde forestille hiin sande Prydelse.
 Saaledes kjender jeg et Leiebibliothek hvis Eier
 kjøber Kobberer, ligemeget hvilke, og kliner dem
 istæng foran i sine Leiebøger, thi, siger han,
 Folk elske Bøger med Kobberer i.

Nu kunde man sige alt det her Omtalte er
 Smaating, ikke værd at lægge Mærke til, og det Usan-
 de deri gjør ingen Skade. Rigtig var denne Ind-
 vending, hvis Sandheden ikke fornærmedes uden
 i saadanne Ubetydeligheder; men ved saaledes at
 leve og røres dagligen i Usandhed, have vi faaet
 en Vane deri som visselig er til Skade, og ingen-
 lunde ubetydelig, men af de alvorligste Folger.

(Fortsættes).

W. H. F. Abrahamson.
 Captain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 37.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 10 September 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Gjolstræde No. 218.

O m L o g n .

(Fortsættelse fra forrige No.)

Skaden var alt stor nok om den ikke strakte sig uden til vore Forlystelser. Disse skulle forfriske os efter vedholdende og slittigt Arbeide, men ved at gaae over fra virkelige til Skinforlystelser, due de ikke mere dertil. Hvorledes dette er tilgaaet? Det Spørgsmaal lader sig besvare. Kunde man faae Folk til at vide selv, og at bekjende for Andre hvad de egentlig sølte, saa vilde man høre af de ni og halvfemsfindstyve i hvert Hundrede blandt dem der fuldproppe vore offentlige og Privattheatre,

atre, Konfertsaler, Spadseregange, at de ingenlunde komme der for at fornøie sig, men kun for at indbilde sig og andre at de havde fornøiet sig. Hvor mange ere vel i Parterre, Parket eller Logerne der vide hvad de saae og hørte paa Skuepladsen undtagen maaskee en Evethdighed, et enkelt Indfald eller et Drefigen? Hvor mange af dem der sladre i vore titusende Konserter have Følelse for sand Musik, eller kun for en konsimæssig Klingklang? Hvor mange af dem der trænge, træde og støde hinanden paa et Modens Spadserested komme der for at forfriske Legemet ved fri Luft, Naturen eller lempelig Bevægelse? Ja vi kunne spørge fremdeles: hvor mange af dem der danse Helsen bort paa Winter- og Sommerballer, komme der for at fornøie sig virkelig med Dans? Hvor mange blandt de tallose Skarer der i Kildetiden drage til Skovs, gjøre det for at fornøie sig? Saae man saa klart i deres Inderste, som man kan see paa deres Udortes, saa vilde man finde, at den største Deel tyer til saadanne Forlystelsessteder fordi de have hørt, at man fornøiede sig der, og til Trods for deres egen Følelse af Mishag og Kjedsomhed blive ved at søge Fornøielse i det, der ikke virkelig er det for dem. De tvinge sig da til at troe, de have moret sig, og Færdigheden i at sige Usandheder bringer dem til at forsikre Andre, de havde fornøiet sig mang-

fol.

'oldig. En stor Deel stikle til Forlystelser for
 at blive af med Tiden. Da de ikke gide arbej-
 det, saa er Tiden en tung Byrde for dem. Nu
 gaae et par Timer med at pynte sig, og en heel
 Deel med den saakaldte Forlystelse selv, og denne
 Tidens Myrdelse, kaldes da heel usandsfærdigen
 Fornøielse. Atter søge en Mængde at lade sig
 se, eller rettere at fremvise deres Pynt og
 Skøds; og atter Andre søge paa en eller anden
 Raade at tilfredsstille Sandselighed ved saadanne
 Leiligheder. Disse kunne vel siges at de komme
 for at fornøie sig, og at de opnaae Hensigten;
 men at det ikke er det bedste Slags Fornøielse
 ehøves vel ikke at tale om. Da nu saa stor en
 Mængde søge Forlystelserne af urigtige Hensigter,
 hønt de alle falskelig foregive at det skeer for at
 ornøie sig, saa indrettes Forlystelsen ogsaa efter-
 aanden derefter. De blive nu et Stimlested
 for Lediggængerne og den Tankeløse; og disse tage
 et Takke med hvad dem bydes. I hvor smagløst
 eller usædeligt endog et Skuespil er; i hvor lidet
 man kan føle ved en Musik; i hvor støvet og qualm
 Svadseregangen kan være, det er altsammen lige-
 godt for Mængden; den kommer, ikke for at
 ornøie sig, men for at indbilde sig og Andre at
 have fornøiet sig. Men for den, der virkelig
 ilde efter gavnligt Arbejde forfriske Sind eller
 egen eller begge, ved Skuespil, Koncert, Ball
 eller

eller Spadseregang, er nu alt dette intet, da det altsammen mere og mere kalkuleres paa Mængden, eller rettere, gives og underholdes paa en Maade der er god nok for Mængden, og hvorved da hver Forlystelse bliver til Løgn, det er, den udgives for eet og er et andet.

Selskaber ere en høiere Art af Forlystelser; ere for Mand og Olding, hvad disse ere for Ungdommen. Men ere de fleste europæiske Selskaber det endnu? En Mand beder et halv hundredt Mennesker til sig, hvoraf en stor Deel ikke kjende hverandre af Navn. Er det et Selskab eller er Menneskebrimmel? Hvor sjelden lykkes det i saa dan Sværm, at finde en Times fornuftig Underholding. Hvorfor ogsaa det afskyelige, alfordærvende Spil er et nødvinget Middel, til at holde saa mange Mennesker fra at sove eller kiede sig fordærvet. En Folge deraf igjen er, at naaløst og ligvildigt Mogle have omsider hittet hinanden og fornøie sig virkelig med Samtale, saa faae de ikke Lov dertil, men nødes af den høflige Vær eller Værtinde at lade fare deres fornuftige Moerskab, for at hjælpe endeel tankeløse Mennesker a myrde Tiden ved Spillebordet. Hvor langt fra Sandhed dette hele Væsen er, sees derved ret beklæneligen. At afbryde Folks Samtale regner dog ellers den Velopdragne for en Grovhed; men

Stimer, der tillyve sig Navn af Selskab holdes det ikke derfor. Det regnes for større Brøde, at lade en fem, sex tomhjærnede Mennesker kiede sig en halv Time mere, end at afbryde de agtværdigste Mænd i en Underholding, som giver dem Fornøielse. At fornærme den Tænkende for at føie den Utænkende, det kaldes Levemaade. Assambleer, eller, som de vel og just for at haane Menneskeforstanden kaldes, Konversationer, er det ikke værdt at tale om. De ere saa ganske indrettede ene og allene for dem der ængstelig maa sørge for at faae Ende paa Tiden, at enhver der endnu sætter nogen Priis paa sund Sands, nok vogter sig for komme der. Samtale ved et fælles Maaltid har i alle Tider været en virkelig Fornøielse; thi flere nyde da een og samme sandfælsige Lyst, og tillige kunne ved Samtale opmuntre, undervise, fort, fornøie hverandre. Men det man nuomstunder kalder at give Folk en Mundfuld Mad er noget ganske andet. Atter samles Folk her der som oftest aldrig have seet hinanden. Naar jeg ikke engang veed Navnet af den Mand eller Kvinde som sidder der ved Siden af mig, hvorledes skal jeg holde fornøiende Samtale med dem. Tidt hænder det at Eljebnen sætter en Tasse ved Siden af mig, som uagtet al anvendt Umag ikke kan faaes til at indgaae i nogen fornuftig Materie; hvilken Plage bliver nu ikke saadan

fire Timers Mundfuld Mad; hvilken Lede og Lede maa døies inden det faaer Ende. Endog skal det kaldes Fornoielse. Men sligt et Graads-
gilde, som danske Tilskuer lidt djerveligt men
saare passeligt falder det, lyber kun Benævnelsen;
alt for ofte er den det Modsatte af Fornoielse.

Jo længere man forisætter disse Betragt-
ninger, jo mere alvorlig og vigtig bliver Tingen.
Tusende, og atter tusendegange finder den op-
mærksomme Jagttager, at hvad Folk sige som
deres Mening, udgive for deres Tænkemaade,
er intet mindre end det. I det Moraliske, i det
Politiske, i det Videnskabelige, siger hveranden
Stund en Person: jeg holder for: jeg er af den
Mening; saaledes tænker jeg o. s. v. og sam-
menholder man det han udgiver for sin Mening,
med hvad man har seet og hørt af ham ellers,
saa finder man idel Usandhed, finder at han
slet ikke holder for at det er saa, er slet ikke af
den Mening, og tænker ganske anderledes. Han
lyber, vilde man sige, hvis dette Udtryk ikke
var

var saa forhadt, som Handlingen selv er yndet. Enten er det, saadan en udgiver for sin Mening. en Frase han har lært udenad, og nu ikke tænker noget synderligt ved, eller han vil indynde sig ved den foregivne Mening hos den han taler med, eller han vil give sig Anseelse af Philosphiskhed, Patriotisme, Upartiskhed, Ærthed, eller hvad den eller hiin usle Hensigt ellers driver ham til. Kort han vil synes at være hvad han ikke er. Det samme vil Bogskriveren, naar han høit ophøier Landlevnets Skjønhed, og søler sig i alle Hovedstadens Yppigheder og Forkonstlinger; lader som var han gennemtrængt af de virksomste Følelser for Dyd og Religiositet, medens han fører et saare umoralisk Liv; siger sig en andengang besjelet af Vinens Jld, medens han neppe hor Raad til Skillingbol. Det er Digterlivens, vil man svare; men det er ikke saa; saavidt strækker sig ikke Digternes Frihed at sige den Ting som ikke er. Synger han at Torden og Storm tale til os, den blomsterklædte Eng smiler, at Retfærd sonderbryder Trældoms

doms Lænker, saa siger ingen han lyver; men
 sværger han at den graadige Erobrer er en ret-
 færdig Krieger, eller den ørkesløse, i Dødslyst
 nedsjunkne Stormand, er sit Lands Prydelse og
 Støtte, saa sig vi med Besset:

Det svor du paa, og løi, og denne Løgn
 var grov!

(Fortsættes).

W. H. F. Abrahamson
 Kaptain.

Borger-Bennen.

No. 38.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 17 September 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siolstræde No. 218.

Om Løgn.

(Fortsættelse fra forrige No.)

Wilde man end see i Leilighed med Digterne, saa kan dog intet undskylde ham der skriver i løs Stil, naar han med foregIVEN Nidkjerhed for Sandhed nedriver Statens eller enkelt Mand's Foretagende, fordi han af Statens Bestyrere eller af den Enkelte ej fik, hvad han attraaede; eller naar han lover os en nyttig Bog, og giver os et Hastværds Sammenskrab; eller naar den der (med Ret eller Uret) har vundet Berøm for sine Skri-
ter,

ter, nu under stoffende Tilsler udgiver Bøger der kjøbes fordi hans Navn staaer foran, men ere hverken til Lyst eller Gavn. Dog naar fik det Ende, om als det skulde opregnes, hvori Bogskrivere offentlig synde mod Sandhed, og derved bidrage saa meget til at udbrede og befæste Løgnens Herredomme. Efterhaanden bliver det Hele angrebet, Usandhed hersker vidt og bredt og man mærker det ikke mere. Man see hen til de Lande hvor Mennesker i tusendetal kaldes: Herr Raht, uden at denne Benævnelse har mindste Grund. Der findes Hofraader som Hoffet aldrig vilde eller kunde raadsføre sig med; Kommissionsraader dem ingen lettelig vilde lade raade for sine Kommissioner, Kirkeraadere, hvis Raad Kirken vilde finde sig kun lidt holden ved og saa i det uendelige. Etsteds finder man Illustriissimi som aldeles intet berømmeligt, og Eccellenze som ikke det mindste ypperligt kan opdages hos. Paa andre Steder kaldes Hochedelgeborner den, hvis Fødsel paa ingen Maade udmærker sig fra andre Menneskers, og derfor er langt fra at være ædel, det er, ypperlig i sit Slags. Hvor mange Lande har Europa ikke, hvor ardeligt Adelskab kan kjøbes for rede Penge, og derved en heel Familie bliver sat offentlig Stempel paa, at den er af mere Værdi end andre Familier i Landet. Hvad

er alt dette uden offentlig Usandhed, og saa offentlig og almindelig, at det Usande i saadan noget ikke engang mere bemærkes, men at man finder det aldeles ikke urigtigt at titusende Mennesker ret for Alvor kaldes for det, de vide med dem selv og vides af alle Andre, at de ikke ere det.

Saaledes bliver da Løgn omsider offentlig Bedtægt. Sandhed maa tabe al sin Ærværdighed og Agtelse, og Følgerne vise sig nu mere og mere i det Store.

Religionen, denne hvert Menneskes særegne Sag, bliver snart ogsaa et Kov for Usandhed. Jeg vil her ikke tale om de Religionsformer, som grunde sig paa idel Bedrag, der byde at dyrke Bæfener som den simpelste Forstand ikke finder noget guddommeligt i, eller som gjøre Ceremonier og udbortes Handlinger til noget Bæsentligt, og lære s. Er. at jeg handler mindre mod Fornuftten, naar jeg paa visse Dage foræder mig i Fisk og Kage, end om jeg forfyldte mig med Kjødmeat. Ogsaa hvor en mere rensset Religion hersker, trænger Løgnen sig ind i Templerne. Tusende gaae i Kirke for at gjøre den Skik med som andre gjøre, tusende andre for at vise sig i Pynt. Utter andre stimle til en Kirke fordi den Præst prædiker, der just nu er i Mode, og som efter et Aars Forløb skal

skal prædike for Bænkene. Konfirmationen, der fra først af maaskee havde en meget nyttig Hensigt, hvad er den i vore Dage? Man gaae i hvert Huus, der kun vil forestille noget mere end Almue, og har een af Huset staaet til Konfirmation, saa vil man finde der et Graadsegilde, hvori den Konfirmerede tager Deel i det Lieblif den kommer af Kirke. Som oftest følger derpaa Spilleselskab eller Bal. Mon der hvor sligt er Skik, Konfirmations- Høitideligheden er andet end Løgn? Og falder ikke Altergang under samme Bedømmelse, saaledes som den er al Europa over. Mon een blandt hundrede Kommunikanter gaaer til Alters i den Hensigt, hvortil denne Skik bestemtes blandt de Kristne? Een af Hovedaarsagerne hvorfor Daab og Konfirmation og Altergang ere saa almindelig kun Skik og ikke Sandhed, er rigtig nok den at man har ved Straffelove tvunget Borgerne i en Stat at iagttage disse Religionsstykke; men Aarsagen være hvad den vil, saa ere de derfor ikke mindre løgnagtige. Og hvad vil man sige? I saa mange Lande er jo den hele offentlige Gudstjenestes Indretning af samme Veskaffenhed. I tusende Kirker faaer et affhyelig Skraal Ravn af Sang, Sludder kaldes Bøn, og uffelt Vaad udgives for en Prædiken, det er, for en offentlig Underviisning til Sædernes

nes Forbedring. Ligesom det kaldes Ungdommens Underviisning, naar man lader den lære og oplæse Lektier.

Er det da Under, at see mange europæiske Stater, uagtet endeel enkelte Mænds yderste Bestræbelser, gaae mere tilbage end frem? Er det at undres over, naar alle Indretninger, alle Dele i Staten ere ikke det de udgives for. Naar Løgn hersker i private og offentlige Forbindelser. Det er en gammel Klage, at Venskab tidt foregives falskelig. Grunden til denne Klage er næsten altid paa begge Sider, da man paalyver Moerskab, Forsængelighed eller Egennytte, Venkabs Navn. Og ligesaaledes er det med Elskov. Den vellystige Mand siger han elsker; han lyver: hans Attraae er efter Kjeldings passende Lignelse; kun hvad Fraadsrens er, der lugter en fransk Postei eller en engelsk Kallipash. Pigen siger hun elsker, og siger Usandhed; ikke Manden finder hun Behag i, men i den Moerskab, eller den Stads, eller de Forlystelser, hun faaer ved ham. Og nu hvilken Indflydelse paa Staten, naar saadan løgnagtig Elskov tidt fører til Givtermaal. Min Fætter givrede sig med et smukt Ansigt, faae sig inden faa Aar ødelagt, og sine Børn opdragne til slette Mennesker. Min Søster blev

L e t
m a n d s

m a n d s Kone fordi han, saalænge han i Fri-
 erdagene forsømte alle sine Forretninger for hendes
 Skyld, morede hende, eller rettere sagt, hjalp
 hende at faa Ende paa Liden. Som Mand,
 maatte han passe sit Embede, hun kjedede sig,
 blev en Klane, og en halv Snees Haandværkere
 ere ødelagte ved dette Egtepar. Penge attraae-
 de min Møster og Penge nok havde Manden, hun
 gav sin Haand; men hun har flere Fingre paa
 denne Haand, end hun har talt fornøielige Ti-
 mer efter at Bryllupsgilderne vare forbi. Og
 saadanne Egteskaber, saavel som de der sluttes
 for at besvorges med fornemme Familier, ere
 saa almindelige, at man ikke mere undres der-
 over; og nu betænke man: hvor liden huuslig
 Lykke da findes, og som en Folge deraf, hvor
 mange maae søge Glædskabs eller kun Roligheds
 Timer uden for Huset; og hvad atter deraf fly-
 der for Ærneopdragelsen, det er, for Statens
 tilvørende Borgeres Dannelse, og fremdeles
 for Embedernes Bestyrelse, der ei kan andet
 end værsgtes, af Mænd, som faae Bane at
 søge

søge andre Fornøielser, end dem det huuslige Liv tilbyder usøgt: thi kun disse ere ikke forbundne med Penges og Tids Spilde og Kræfters Fortærelse.

Tidt en Følge af og tidt en Anledning til saadanne Egteskaber hvorved Elskov lyves, er den Udfærd der lyver Rigdom. Al for almindelig er dette Onde i alle Lande. Den alting fortærende Uppfighed forleder den virkelige Rige til ei allene at bortodfle sine Indkomster, som ti Familier kunde leve magelig af, men endog at fordybe sig i Gjæld. Den mindre Rige, den kun Velhavende, vil af Forsængelighed ligne hiin, Embedsmanden der kun lever af sin Løn, vil ei staae tilbage mod denne, og saaledes gaaer det fra den ene Klasse til den anden, endog til Almuen; Alle ville synes rigere end de ere; og Enden er ei allene at de fleste selv forarmes og forgjeldes, ei allene, at Haandværkere og Kræmmere bedrages for det de borge til den Mand, hvis Rigdom de ikke vidste var Løgn; men den skrækkeligste Følge er, at den

den der saaledes ved 1, det Rigdom værner sig til Overdaad i alting, den er og maa være altid i Træng, og da saa saare let forledes til at gjøre Alt for at komme til Penge; og hvorledes Stasten er faren, naar mange af dens Borgre ere i saadan Forfatning, det tør man ei ved at forklare vidtløftigen.

(Fortsættes).

B. S. F. Abrahamson.
Kaptain.

Borger = B e n n e n.

No. 39.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 24 September 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e.

Da Intet af Bigtighed har været at afhandle, har man anseet det ufornødent at holde Generalforsamling i denne, men udsat samme til næste Maaned.

Administrationen for det foreenede Understøttelses = Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

O m L o g n.

(Sluttet).

Umiddelbar i Sammenhæng med dette, er Eognagtighed i Handel og Wandel og Handteringer af alle Slags. Jeg vil ikke her tale om det væmmelige Væsen, at Kræmmeren altid skal begjere mere for sine Varer end han omsider sælger dem for, og Kjøberne byder mindre end han til Slutning dog giver. Forstaaer sig, begge Parter lye for hinanden, og det Glemme derved er, at et Kjøbsmandskab varer over et Kvarteer, ja halv Time, som ved Oprigtighed paa begge Sider var afgjort i to Minuter. Men dette Onde, der er ligesaa vanskeligt at udrydde som Smaakopper, har ikke de store Følger, som den øvrige Usandhed der i dette Fag hersker blandt Europas Mennesker. I hvilket Land høres ikke Klager over at Haandværkeren paatager sig mere Arbeide end han kan gjøre eller gider gjort, og derved idelig sætter Folk i Forlegenhed, at de maae undvære det bestilte, naar de just trænge til det; at Materialierne ere slette og udgives for gode; at Arbeidet afjaffes, følgelig ikke varer den Tid det skulde og saa fremdeles. Hvor klages ikke over, at Kræmmeren sælger fordærvede Varer for gode, dyssende sin Sambittighed med: Lad Kjøberen lukke sine Øien op. Og hvad følger saa atter af

af denne Uæsterrettelighed i Handel og Wandel? Dette, at ingen mere tager i Betænkning at besvige Tolden, det er, bestjele alle sine Medborgere. Ja, hvor man har været ubetænkt nok til at indføre Eder ved Toldvæsenet, bliver det snart en ligegyldig Sag at sværge falsk, saa i nogle Lande endog en Toldbod:Ed er blevet Ordsprog, for at tilkjendegive en vitterlig Meen:Ed. Atter have de bedrageriske Bankrotter ligesaa deres Grund i den til Bane blevne Ringegagt for Sandhed; og ligesaa de bedrageriske Assikurationser, og ligesaa Bankernes Svig, naar de udgive flere Sedler, end det af velberegnet Rimelighed fastsatte Forhold mellem den klingende Beholding og Papirets Mængde tilsteder. Og naar slige Uædeligheder, hvoraf nogle saa her nævnte ere saa almindelige, som man af uimod: sagte Skriver seer de ere, saa kan da ikke undres over den Mængde Bedragerere og Kalknere, der i alle Lande gjøre Borgersamqvæmmet saa usikkert og ulysteligt.

Ikke heller er det da forunderligt, at saa mange Indfødte og Fremmede komme og udgive sig for hvad de ikke ere. Een vil anlægge en for: deelagtig Fabrik, snakker derom med endeel op: snappede Konstord, skryder drabeligen, tager imod et stort Forskud, og frembringer omsider slet intet eller uduelige Fabrikater; en Anden vil
ans

anlægge eller forbedre en betydelig Mæringsvei, faaer Lob at forandre det Forhandne eller indrette Nytt, og intet kommer ud af det; thi hans Indsigter vare Løgn. En Konstner med stor Ektyd lader sig anbefale, og frembringer for dobbelt Betaling intet uden hvad lige saa godt, maaskee bedre endog kan frembringes og er frembragt af Landets egne. Der ere endog Lande, hvor man saaledes kan lye sig ind i Embeder, ja i betydelige Embeder, hvis gode Besørgelse undertiden flere tusende Menneskers Vel beroer paa. Embedet gives den stortalende Løgner, som ikkun attraaer Indkomsterne, og lader det siden røgte af en Guldmægtig, hvis Verlighed eller Duelighed det da kommer an paa, om hine Tusende skulle lide vel eller ilde.

Overalt er Guldmægtigsystemet et sandt Løgnsystem, da iblandt ti der holde Guldmægtige, de ni ret godt kunde røgte Embedet allene, hvis de forstode hvad til Embedet udfordres, eller anvendte til Embedets Forretninger den Tid, som de nu sødle paa Lysturer, Gilder og Lediggang, ved Spilleborde eller hos Friller: med eet Ord hvis de ei vare personifseerte Løgne. Al forresten, en Guldmægtig, der sjelden eller aldrig har saa megen Løn, at han kan leve magelig og lægge noget op til den Tid han skal være sin egen, at han, der ligesom hans Herre vil paa sin Wiid

leve yppig, lettere kan fristes til Uretfærdighed og Underløb end den velbesoldede Embedsmand, det er i det mindste meget rimeligt *).

Ministre ere Fyrsternes Fuldmægtige, og hvo har ikke læst i Historien om Fyrster, der overlode Millioners Bæe og Bæl i Ministerne's Hænder, henbringende selv deres Tid i Lediggang og Bølløst. Der var endog en Tid da man ikke fandt det forunderligt, at en heel Række af franske Konger betegnedes med det Navn: les rois fai-

*) Man tjænder den Krønike: at en Prinsipal, der saa tidt havde seet Underskrivten: "i min Prinsipals Fraværelse, Fuldmægtig" engang da han i Fuldmægtigens Sygdom endelig maatte selv underskrive et Skrivt, skrev: "i min Fuldmægtigs Fraværelse: Prinsipal."

Og ligesaa den anden: at Folk der havde at bestille hos en nykommen Embedsmand, og fandt ham kyndig i hans Embed, sagde siden: "hvilken Mand vi have saaet der. Han var istand til at være Fuldmægtig, hvilket Die- bli' det skulde være."

Og endelig, at i visse Lande en Bryggerfarl (Bryggerens Fuldmægtig) tør naar Høsbønden kommer ind i Bryggerhuset, upaaanket sige: "hvad vil De her? Her har De intet at bestille."

fainéans *). Følgen deraf var da omstøder og, at disse Regenters Majordomer (sønnemste Mini-
stre) stødte Kongen ned fra Tronen og satte sig
selv paa den.

Og atter hvo har ikke læst Krigsmanti-
fester, som vare byggede paa Usandheder; Freds-
traktater hvori Usandheden var haandgribelig for
Enhver, og Forordninger, som angave landesfa-
derlig Omhu til Grund for Befalinger Forbud og
Jndretninger, der sienesynlig ikke havde til Hens-
igt uden at skaffe flere Penge udpressede af Fols-
ket, for at Fyrsten og hans Friller og hans
Yndlinger og disse's Kreaturer kunde rutte i Over-
daad og Ddselhed.

Naar saaledes da Løgnen har udstrakt sit
Herredømme over det hele Europa i alle Stænder
blandt Høie og Lave, og over alle Jndretninger;
saa er det dog vel ikke overdrevet, hvad her
ovenfor sagdes: Usandhed er blevet Europæernes
almindelige Karaktertræk. Og det bliver des-
værre al for sandt, hvad en af vore udmærkede
gode Forfattere for endeel Aar siden i danske Til-
skuer (om jeg mindes ret) sagde som bitter Sar-
kasme: "Løgnen er Kulturens sande Kjendemær-
ke; ved den er det især et poleret Folk udmær-
ket sig fra Barbarer, hos hvilke den er i Afsky.
"Den er i den politiske, litterariske og selskabelige
"Ber-

*) De Konger der bestille intet.

“Verden den alvirkende Driveffeder, uden hvil-
 “ken Maskinen vilde staae stille.”

W. H. F. Abrahamson.
 Captain.

Brev af Plinius den yngre.

7. 20.

Til Tacitus.

Jeg har læst din Bog og med ivrigste Omhyg-
 gelighed anmærket, hvad efter mine Tanker kunde
 være at forandre, eller udelade; thi baade er jeg
 vant altid at sige Sandhed, og Du at høre den gjer-
 ne; og hvo tager ogsaa villigere mod Retteiser,
 end den der fortjener meest Berømmelse. Nu
 benter jeg min Bog fra Dig, med Dine Anmærk-
 ninger. Hvilket behageligt, hvilket kjært Fæl-
 leskab! Hvor den Tanke fornøier mig, at Efters-
 lægten, hvis den skal kjende noget til os, skal
 jevnlig fortælle om hvor enige, hvor utvungne,
 hvor oprigtige vi leve med hinanden. Det vil
 være baade syndeligt og mærkeligt, at to Mænd
 af næsten lige Alder og Stand, ei uden Navn i
 Litteraturen (Jeg maa bruge et svagt Udtryk om
 Dig med, fordi jeg tilligemed taler om mig selv)
 have understøttet hinanden i deres Arbeider. Jeg
 var

var ganske ung endnu da jeg ønskede, at efterligne
 Dig, som allerede dengang havde vundet Ære
 og Berømmelse, og at fortjene og faae Stjont i
 lang Frastand, næste Sted efter Dig. Den Tid
 levede mange berømte Mænd, men Du, saadan
 Overeensstemmelse var af Naturen imellem os,
 Du syntes mig helst kunde og burde efterlignes.
 Desmere glæder det mig, at naar der tales om
 Videnskaberne, Du og jeg nævnes sammen, og at
 de der tale om Dig, flux tænke ogsaa paa mig.
 Vist ere der de som sættes over os begge; men
 mig er det ligegyldigt paa hvilket Sted vi samles,
 thi jeg holder mig dog for den første naar jeg kun
 maa være den næste efter Dig. Ogsaa maa Du
 have lagt Mærke til i Testamenterne, at, hvi
 den Aføde ikke var med een af os i særdeles nær
 Venkab, os er blevet testamentært lige meget og
 paa eengang. Hvilket altsammen leder derhen
 at vi skulke elske hinanden med desmere Varme
 saasom forenede ved saa mange Baand; forme
 delst Studeringer, Tænkemaade, Ravnkundig
 hed endog Menneffernes Omdomme i deres sidst
 Timer. Lev vel.

W. H. F. Abrahamson
 Kaptain.

I n d t æ g t.

	Rd.	Mf.	Sf.
Cassa: Beholdningen ved Regnskabets Slutning den 31 Julii 1801, var	31	3	8
Kongelige Obligationer, som ere deponerede i Species: Banken, var ved samme Tid:			
60 Kongelige Østersøiske Compag. Obligationer a 70 Rdlr. er	4200		
Fragaaer for de den 1 Martii 1802 udtrukne 5 Obligationer No. 56, 2875, 3305, 4424, 7417 a 70 Rdl., som herneeden findes igien til Indtægt beregnet	350		
	3850		
Aarlig Bidrag for Aaret 1801 af 169 Medlemmer	475		
Af 30 i Aaret 1801 indgaaede nye Medlemmer, som have subskriberet til aarlig Bidrag	106		
— 1 Medlem, som i Aaret 1792 har givet til Fonden, har i Aaret 1801 subskriberet til aarlig Bidrag	4		
— 1 Medlem, som har tegnet sig til Fonden, og aarlig Bidrag	8		
— 2 Medlemmer, som allene have givet til Fonden	20		
	613		
Fragaaer aarlig Bidrag for Aaret 1801 ved 15 Medlemmer, som deels ved Døden ere afgaaede, deels reist og deels udmeldt	37		
	576		
Restanser fra f. A. var	11		
Fragaaer, som ei kan ventes betalt	8		
	3		
Et Aars Renter fra 1 Julii 1801 til 1 Julii 1802 af 64 Kongelige Obligationer a 70 Rdl. er 4480 Rdl. a 4 pro Cento pr. A. 179 Rdl. 1 Mf. 35.			
Og for ovenmeldte 5 udtrukne Obligationer a 70 Rdl.	350		
	529	1	3
Summa	4989	4	11

U d g i v t.

	Rd.	Mf.	Sf.
Efter Generalforsamlingens Beslutning af 14de September 1801 Betalt til Uhrmagerhvend M. A. Wallich den ham bevilgede Præmie af	40		
og en sølv Medaille	1	2	
	41	2	
Fragaaer de ham derpaa i Forskud betalte, og i f. A. Regnskab til Udgiwt anførte	20		
	21	2	
— til Guldsmedshvenden Joel Philip en Gratification af	10		
og en sølv Medaille	1	2	
	11	2	
— Bogholderens og Budenes Løn for et Aar, fra 1 August 1801 til 31 Julii 1802	75		
— for Kjøbte:			
9 Kongl. Østersøiske Compag. Obligationer a 70 Rdl.	630		
Forsaldne Renter	6		
	636		6
— Trykkerløn for forrige Aars Regnskab	5	1	8
— til Adresse Contoiret for Bekjendtgjørelser	3	5	4
— for en nye Gadebog og 52 Exempl. af Selskabets Love at indbinde	4		
— Brevporto, en per Wille for Obligationernes deposito ic.	4	1	10
Restanser af aarlig Bidrag for Aaret 1801 af 13 Medlemmer	39		
Saldo i rede Penge	339	3	15
Dito i kongl. Obligationer 55 Stk. a 70 Rdl.	3850		
Summa	4989	4	11

Kjøbenhavn den 31 Julii 1802.

Administrationen for Præmie: Selskabet for den jødiske Ungdoms Anbringelse til Konster og Haandværker.

L. Larsen, A. Buntzen, H. Cantor, L. Cantor.

Extract

af

Regnskabet

for

Præmie-Selskabet

Indtægter og Udgifter

fra 1 August 1891 til 31 Julii 1902.

Borger = B e n n e n.

No. 40.

Fjortende Aargang.

Fre dagen den 1 October 1802.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

P r æ m i e = S e l s k a b e t

for den jødiske Ungdoms Anbringelse til Kon-
ster og Haandværker.

Det er kun ti Aar siden (see Borgervennen 5te Aargang No. 23) at dette Selskab begyndte at danne sig, og det kan ei andet end glæde enhver Ven af sine Medborgere, at see ei allene hvad Fastsed Selskabet har vundet, men især hvor megen Nytte det allerede har stiftet i den korte Tid. Det er saa reen en Fornøielse, naar man seer Anlæg der ere saa almeennyttige som frie for Egennyttig-
hed;

hed; men hvor forhøies ikke denne Fornøielse, naar sligt lykkes, har Fremgang, stifter almeen Nytte efter sin Hensigt. Læserne af Borgervensbladet have fra Præmie Selskabets Begyndelse af hvert Aar havt Leilighed saaledes at glæde sig, da Bladet hae været prydet med den aarlige Efterretning om denne saa saare gavnlige Indretnings hældige Fremgang. Ogsaa i Aar er dette Tilfældet. Kommissionen der bestyrer Bladet bekyndtgjør gladelig efterstaaende Selskabets Forhandlinger, tilføiende det Ønske at det maatte behage det hæderværdige Selskab at meddele Publikum Underretning om hvad i disse henrundne ti Aar er virket til det skjønnede Formaals Opnaaelse, saa det paa eet Sted samlet kunde oversees, hvor mange Medborgere af den jødiske Religion have siden den Tid sat sig som Haandværksmestre, hvor mange allerede arbeide som Svende, og hvor mange for nærværende Tid staae som Lærlinger. At der altid skal findes Plads i Bladet Borgervennen for saadan Efterretning, der maa interessere hver retsindig Borger, behøves ingen videre Forsikring om.

Kommissionen som bestyrer Ugebladet
Borgervennen.

Onsdagen den 15 September 1802 var efter Indbydelsen i Adresse-Aviserne, den aarlige Generalforsamling i Præmie-Selskabet for den jødiske Ungdoms Anbringelse til Konster og Haandværker. Hvor da til følgende Laugsmestre og Svende blev tilkjendt og meddeelt Præmier, nemlig:

Til Guldsmedmester Hr. Kaptain E. Rasmussen, fordi han har taget Samson Levin af den jødiske Religion i Lære, og ladet ham efter at han har udlært, i Lauget indskrive som Svend.

En Præmie af 40 Rdlr. D. C.

Til Guldsmedmester Hr. M. Westrup, som ligeledes har taget i Lære Meyer Eubeschütz af den jødiske Religion, og ladet ham, efter at han har udlært, i Lauget indskrive som Svend.

En Præmie af 40 Rdlr. D. C.

Til Skrædermester Hr. J. C. Stalenecht, som ogsaa har taget en Dreng af den jødiske Religion, navnlig David Gabriel i Lære, og ladet ham, efter at han har udlært, i Lauget indskrive som Svend.

En Præmie af 30 Rdlr. D. C.

Til

Til Stomagemester Hr. Chr. Jürgensen, fordi han ligeledes har taget J. W. Teixere af den jødiske Religion i Lære og ladet ham, efter at han har udlært, i Lauget indskrive som Svend:

En Præmie af 30 Rdlr. D. C.

Til ovenmeldte Guldsmedsvend Samson Levin:

En Præmie af 30 Rdlr. D. C. og en liden Sølvmedaille, med Omskrift: Den Arbeidsomme Løn og Ære.

Til ovenmeldte Guldsmedsvend Meyer Eubeschütz, ligeledes:

En Præmie af 30 Rdlr. D. C. og en liden Sølvmedaille, med samme Omskrift.

Til Skrædersvend David Gabriel:
En Præmie af 20 Rdlr. D. C. og en liden Sølvmedaille.

Til Stomagersvend J. W. Teixere ligeledes:

En Præmie af 20 Rdlr. D. C. og en liden Sølvmedaille.

Til 2de Bogtrykkersvænde af den jødiske
Religion, navnlig: Hartwig Simon og
Bendix Joseph,

som begge have staaet i Lære hos Bogtrykker Hr.
E. M. Cohn af den jødiske Religion:

Enhver en Præmie af 20 Rdlr. og
en liden Sølvmedaille.

Uhrmagersvænd W. M. Bækend af den
jødiske Religion som ei af Administrationen var
ansat i Lære, kunde ifølge Selskabets Love ei con-
currere til den af Selskabet udlobede Præmie, især
da han ei har anmeldt sin indgaaede Forbindelse
med sin Mester, førend han har udlært. Men i
Betragtning af hans udviste Flid og Lyst til at
lære en Profession, blev ham, paa hans derom
indgivne Ansøgning tilkjendt en Gave af 15 Rd.
D. C. til Hjælp at kunne anskaffe sig det fornødne
Haandværksbøj til Uhrmager-Professionen.

Derefter blev af Administrationen fores-
draget følgende:

I.

Siden sidste Generalforsamling ere følgende
Drenge af den jødiske Religion ansatte i Lære,
navnlig:

Nathan Goldzieher hos Bogtrykkere M. r.
thorfs's Enke & Dahlen.

Salomon Jonas hos Garvermester Her
Holger Lopp.

Isaac Jacob hos Bogtrykker Hr. J. Breum.

Simon Wolff hos Skrædermester Hr. P.
Grundahl.

Meyer Moses hos Uhrmagermester Hr. P.
Schieve.

Israel Heineman hos Guldsmedmester Hr.
F. A. Regnell.

Samuel Fürst hos Bogtrykker Hr. S. Pop.

Jeremias Abraham hos Skomagermester
Hr. L. Nieman.

2.

Blev fremlagt to Medlem=Protokoller, en
efter løbende Nummer, og en i alphabetisk Or-
den, efter disse var Antallet af samtlige ærede
Medlemmer i alt 216.

3.

Blev foreviist og oplæst Revisions=Forret-
ningen for Aaret 1800 ved et Brev fra Revisorerne

S. E. Herr Commerceraad Kabe Holm og

— — Grosserer Gottlieb Eichel

viis væsentlige Indhold er:

”At de har befunden alt i den
 uldkomneste Orden,” hvorefter Administra-
 tionen erholdte Dvitering for aflagt rigtig Regn-
 skab fra 1 August 1800 til 31 Julii 1801.

4.

Ifølge Lovens 4 Cap. 1 §. afgik de to ældste
 Administratører, Bankedirektør L. Larsen og

Grosserer L. Cantor,

om eenstemmigen igjen paa nye bleve valgte, og
 modtog samme.

5.

Til at revidere Regnskabet fra 1 August
 1801 til 31 Julii 1802 blev eenstemmigen valgt
 Hr. J. M. Aagaard Konditor og Urtekræmmer,
 og Hr. S. Heckscher Mægler,
 om vare tilstæde og behagede at modtage Valget.

6.

Og endelig blev fremlagt højsfølgende Ba-
 lance over Regnskabet fra 1 August 1801 til 31
 Julii 1802. E=

Efter denne bestaaer Selskabets Formue:

a) Ifølge fremlagte Banke-Recipisser i 64 Kongl.
Obligationer a 70 Rd.	4480 Rd.
b) Cassa-Beholdningen ifølge
fremlagt Cassabogen, aflut-
tet til 31 Julii 1802	= 339 = 5 Mk. 15 β.
c) Restancer af aarlig Bidrag
for f. N.	= 39 ' ' ' '
	Er i alt D. C. Rd. 4858 5 Mk. 15 β.

Administrationen for Præmie = Selskabet for den
jødiske Ungdoms Anbringelse til Konster
og Haandværker.

L. Larssen, And. Bunzen, S. Cantor, L. Cantor.

Borger-Bennen.

No. 41.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 8 October 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Landskabet.

(Efter Hallada oder das rothe Buch. Frankf. und
Leipzig 1775, 8. p. 65).

Jeg staaer paa Bierget Midalis, og seer
Ud over hine blide Marker. Gud,
Hvor er din Verden skøn! Men her jeg seer
En Deel af den, som menneskelig Flid
Dog har forskjønnet. Her er Plovens Spor;
Her Spaden grov: af vilde Ranke hist
Skar Rankekniven meget bort; og hist
Er' Enge, hisset Haver. O hvor skjønt
Er dette Landskab! Over Skovens Top,
En Hjord af Høje; Dække slynge sig

Hen

Hen mellem dem; en Hvedemark,
 Hvis Grændser ei kan synes; længer hen
 En Krands af blaaligt Buskværk, hvoriblandt
 Utrættet Djet taber sig. Det alt
 Har Mennesket gjort skjønt, har pløiet hist,
 Hist gravet, hist ledt Bækken, saa dens Vand
 Gier Engen Frugtbarhed, gier Djet Fryd.
 O Mennesker, o naar I gjøre saa,
 Og eders Lands og eders Hænders Kraft
 Anvende til at danne golde Egn
 Til skjøne Marker, I fuldføre da
 Guds gode Villie, og hans Aander see
 Paa eders Daad, og fryde sig. Da Gud
 Sig Jorden skabte, og til Herre over den
 Dig, Menneske, beskikked'; meget Han
 Lod øde paa sin Jord, lod raat paa den
 Dig overladt. Din Landskraft, vilde han,
 Skal være virksom, handle; Legemet
 Skal gjøres Aanden underdanig, skal
 Adlyde den. Har nu din Aand udtænkt,
 Med hvilken Nytte hist den tørre Brink
 Kan brydes, jævnes, derved og en Bei
 Dig lettes hen til gode Mennesker
 Til dine Brødre; lad dit Legemskraft
 Da fløve Klipper, jævne Brinker ud,
 Og skabe let og yndig Bei; den Bei,
 Som da dit Arbeidsdyr med lettet Erin
 Bevandre skal, beplante du med Trær,

Som pryde Bejen, give Vandrerens
 Den Skygge, denne søger der; og han
 Skal frydes i sin Styrke. — Menneske!
 At skabe hvad der Godt er, eller Skjont,
 O det er at behage Gud: det er,
 At vorde af Guds Verden velfortjent,
 Og saa af dine Brødre. — Af, men du,
 Som med din Aands og med din Legemskraft
 I dette Prøvelsernes Liv maaskee
 Har intet gjort; o du, træd op med mig
 Paa denne Høj; og kue hen paa den Egn,
 Som der omsmiler dig, og see, og see
 Hvad dine Fædre, dine Brødre, gjorde!
 Alt hvad saa skjont du der for Dine seer
 Var før en Orken, uden Liv, var dødt
 For Mennesket. Af dine Fædre først
 Af dine Brødre siden, vakktes det
 Til dette skjonne Liv. — Gaae Menneske,
 Og brug din Sjæls og brug din Legemskraft,
 Som Fædre og som Brødre brugte deres;
 Brug den til det, som din og deres Gud,
 Den første Skaber haver skabt den til.

Dette er en temmelig bogstavelig Oversættelse af et Stykke af den ovennævnte ganske lille Bøg; der i korte Afdelinger, som nærværende lille Stykke, og i et Foredrag, hvoraf dette være Prøve, afhandler eller indskjærper enkelte af de
 for

for alle Mennesker vigtige Sætninger, hvilke, lagte paa Hjertet, og stedse betragtede i det Lys, hvori Forfatteren har fremstillet dem, vilde gjøre Mennesket ædelt, dydigt og lykfsaligt. Forfatteren skal være den elskværdige, og af utallige aandsfulde Sange ogsaa blandt os højt hæderligen bekjendte tydske Digter Gleim. Da denne lille Bog har syntes Borgervennen at være mindre almeen bekjendt, eller dog mindre almindeligen læst, end den uden Tvivl fortjente, saa har han anseet det for Bøns Pligt, saavidt han ved en Oversættelse efter Evne af Lidt af denne Bog kunde, at bidrage til at gjøre den mere bekjendt, eller bringe den hos dem, der kjendte, men havde glemt den, paa ny i Erindring. Maatte en af vore ædle unge Digtere derved føle sig opmuntret til at give os denne af sand Viisdom som af ædelste Gørelse opfyldte lille Bog heel paa Dansk, — eller nogen, som dertil virkelig havde den guddommelige Evne, til at give os mere af samme Slags, end blot dette Drakel; saa har han det Haab til vor Læseverden, at den vil ansee et saadant Literaturproduct, som højlig velkomment, og derfor vide Meddelelsen udødelig Tak.

Forfatteren af den omhandlede Bog har sat paa Titelbladet, at den er bestemt til Forelæsning i Skoler. Oversætterten af dette Stykke veed ikke, om den dertil er bleven brugt, som han

anseer den dertil høist fortrinligen Skicket. Men de Skoler, for hvilke saadanne Forelæsninger vilde være passende, vilde nok ikke blot være Børneskolerne, skjøndt de uden Tvivl ogsaa der aldeles kunde svare til Hensigten. — Borgerensbladets Læsere haabes ei at finde det upassende, at det lidet Rum, Stykket i dette Blad lader tilovers, anvendes til lidt af en saadan Forelæsning.

Naar Digteren her gjør opmærksom paa det Landskabs Skjønhed, som han seer og foreviser sin Læser fra Toppen af det Bjerg, hvorhen han fører ham med sig, saa er det ikke blot den sandfælsige Behagelighed, Synet af de Gjenstande, han foreviser ham, som han opfordrer ham til at agte paa, men endnu mere den meer end umiddelbar sandfælsige Behagelighed, som Synet af en ved Tyrkning og Menneskeslid forskjønned Egn, maa indaande det tænkende og følende Menneske, ved at minde ham om, at den Skjønhed, han der beskuer og nyder, er ogsaa Menneskets Værk: at Mennesket har der forenet sin — den i hans Sjæl og Legem vel af Gud nedlagte men dog ham til at bruge eller ikke bruge overladte — Evne til at virke, at gavne, at forskjønne, med Skaberens, den Eviges, egen Skaberkraft; og at den foreviste og beskuede Egn ej var saa skøn, som den nu er, dersom ej menneskelig Slid og Kunst var

an.

anvendt til at fuldfærdige Naturens Skjønheds-
 værk. Det er det store det høje, det Menneskets
 ædelste Stolthed aldeles fyldestgjørende i den
 Tanke, at den her fremstraalende Skjønhed er
 Guds, det fuldkomneste allerhøjeste Væsens, men
 tillige Menneskets, ja endog nærmest Menneskets
 Værk; at Mennesket her saaledes fremstraaler i
 den Værdighed som medvirkende med selve Gud-
 dommen, der gjør Beskuelsen af den skønne
 Egn, af enhver saaledes virkeligen og i højeste
 Maade skøn Egn, til en saa højt ædel Mennesket
 saa meget ophøjende Nødelse. Ikke glemmer
 han, at holde den menneskelige Stolthedsfølelse
 i Tøjlen ved at forestille ham, at Mennesket, ved
 saaledes at virke, kun udretter Guddommens Vil-
 lie, kun anvender den Gøne, Skaberens nedlagde
 hos ham, og at det Hele saaledes alligevel op-
 rindeligen og egentligen er ligesuldt den evige Al-
 skabers Arbejd, hvis Hæder, ved at gjøre Men-
 nesket deelagtig i det fuldkomneste endog af sit Ska-
 beværk, kun desmere forherliges; men saa at Vær-
 ket, Fortjenesten heri bliver derfor ej desmindre
 Menneskevæsenet hædrende. Er Mennesket end ej i
 Stand til at frembringe det mindste nye Material,
 eller forandre det mindste i dets Natur og Væsen,
 som han finder for sig; det er dog ej desmindre ved
 mindste alvorlige Beskuelse indlysende, at Jorden,
 med al den samme af Skaberens givne naturlige
 Skjønhed, med al dens Bequemhed til at gjøres

til et lykfsaligt Opholdsfted for det tænkende og fig felv bevidfte Væfen, er det ingenlunde endnu i fin Raahedstilftand, forinden den ved Kultur, ved Anvendelfen af den menneffelige Aands, ja end og af det menneffelige Legems Kræfter, dertil er gjort ftikket. — Man tænke fig hvad de deiligfte Egne og Steder, vi end kjende, have været, før end Menneffelid uddrog dem af den vilde Raahed; men faa og tillige hvad de allerflefte Jordens Egne endnu kunde blive, naar Menneftet paa deres Forædling og Forfkjonnelfe fremdeles vilde anvende fin Evne. Den meeft malerifke Afvexling af Høje og Dale, ftille Eer og rindende Naer, af alle Væxtrigets de meeft glimrende Farver, Trærnes og Græffets underlige Afvexling af Grønt, og Blomfternes af alle Farvebetningers tænkelige Arter, alt dette oplyft af den fmlende Morgenfoel, eller omgoven af den dalende Soels fidfte Straaler, og afdeelt med de Skjønheden til fuld Fortryllelse mangfoldiggjørende Afkygninger; hvad var dette alt for Menneftet, naar ej dets Flid havde blandt alt dette, beherftet og ordnet Naturens Kræfter, tvunget hint Landftrog til at forlade den raee, alting fødende, men alting paa hinanden fortrykkende, Frembringelfeskraft, for fom veldyrket Uger at frembringe blot Korn, eller Havesfrugt, eller Træfrugt, eller Brændfelsved o. f. v.; derved ej Menneffelene havde forenet deres Kræfter, og henbragt fra det ene

Sted

Sted paa Kloden til det anden, hvad hint frembragte, dette manglede, dersom de ej havde gjenembrudt med Aarhundredes Flid selv Jordens Oberfløve, for i dens Indvolde at opsoge Metallerne, uden hvilke vi hverken kunde dyrke Jorden, forsvare os mod dens ødelæggende Rovdyr, eller efter det Begreb vi nu have om menneskelig Tilværelses Muelighed, været til. — Ved at see et veldyrket Land see vi saaledes Virkningen af den menneskelige Aands, det menneskelige Legems herlige Kraft, dets Skaberevne, i deres Fuldkommenhed. Først ved Følelsen af de Millioner Spor af disse Gvners, disse Kræfters Anvendelse, bliver Beskuelsen af et Landskab ret skjønt, og først til Fuldkommenhed skjønt ved Tanken om al den Lyksalighed, tænkende, følende, gudlige Bæfener i saadant et Landskab nyde og udbrede.

Dybt i Hjertet indtrængende bliver den herved vakte Følelse; naar Beskueren tænker paa: du hører med til dette Lyksalighed skabende Bæfen; og saa du er skabt til ej blot at nyde og beskue dette, men til at virke med, skabe med. Det er dine Fædre, dine Brødre, der have gjort dette Landskab saa skjønt. Al denne Skjønhed, al denne Nydelse er Fortieneste for dem. Uden deres Virken var alt dette dødt for Mennesket. — Hvor levende bliver da ei Følelsen af det hvormed Digteren slutter:

Gaf, Menneske,

Og brug din Siæls, og brug dit Legems Kraft,
Som Fædre og som Brødre brugte deres.
Brug den til det, som din og deres Gud,
Den gode Skaber haver skabt den til.

C. Pram.

Justitsraad og Committeret.

Borger-Bennen.

No. 42.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 15 October 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

U n m e l d e l s e.

Mandagen den 18 October om Eftermiddagen
Klokken 5 holdes Generalforsamling paa Prind-
sens Palais bag Slottet, til hvilken Eid de Herrer
Repræsentantere vilde behage at møde.

Administrationen for det foreenede Understøt-
telses-Selskab.

S. J. Cantor. E. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Kjøffe.

K i l d e n.

(Af Halladat eller den røde Bog. Frankf und Leipzig
1775, 8 p. 54).

Engang med min trofaste Ebarit
 Abuladot jeg drak af samme Kilde;
 O, hvor min Tørst da slukket blev! han gav
 Mig af sin Skaal at drikke; jeg gav ham
 5 Af min igien. Vi bad tilsammen der,
 Og sammeligen taled' vi hinanden
 I Hjerterne. — Eet, sagde han, har jeg
 I mine Dage ofte ofte bedet
 Guds Godhed om; en Datter. Af! men Gud
 10 Har deri ej bønært mig. Længe længe
 Jeg sørged', gik alene hen, og lod
 Mig ikke mærke; thi min Fader tog
 Kun alt for hierteligen Deel i alt
 Hvad mig gik nær. Men som en Aftenstund
 15 Jeg kom til Kilden her, og slukked' Tørsten,
 Og lytted' saa paa Vandets Sprudlen, saa
 Det var, som jeg hørde Ord iblandt;
 Snart blev det mere og mere tydeligt;
 Og grandt jeg hørte: græm dig derfor
 ikke.
 20 Vist, ganske vist en fiærlig Mand det var,
 Som brugte Kildens Sprudlen for at føre
 Min Mand til Gud tilbage; thi af Gud,
 Med alt for hede Sukt' at fordre Lykke

Der bled maaskee Ulykke, er fra Gud

25 Og fra Willie at undrage sig.

Højt lod for mig hint: græm dig der=
for ikke

Og stedse stedse, naar jeg nærmer mig

Til denne Kilde hører jeg paa ny

Meer tydeligt: gaae, græm dig der=
for ikke.

10 Jeg derfor og har denne Kilde kaldt

Begit, min Trøsterinde. Hver en Gang

Jeg bøjer Dret hen til Vandets Sprudlen

Jeg hører sagte murre: græm dig ikke.

Og nu min Ebarit Abuladot

5 En lige Lyst (hos begge til at være

Festandig om hvad der er godt og skønt

Foreener os) jeg flappede paa Kinden

Og sagde: søde Sværmerie! Begit,

Din Trøsterinde! O, men hør; hun hvifker

o Nu ogsaa mig sit søde græm dig ikke

I Sielen ind; men hvilken venlig Aand

Vor Trøsterinde disse Ord har lært,

Om Arat Aradat, den tro vedblevne,

Der lod sit Liv i Kampen, som han holdt

5 Med sin den altforslemme Dottermænd,

Hvad heller Ephar Bulamath, den yngre,

Som saae hvorlunde Dattren, Musa Willis,

Fra Klippen Banadar nedstyrted sig,

Rej derom lad os ikke twistes, thi

50 Os er det nok: en god en kjærlig Mand
 Det var; men bedre, bedre, var han ikke
 End denne Ebarit Abuladot.

Her er saaledes endnu et lidet Stykke af den i
 Borgensens sidste Blad anpriste Halladat.

Den her indeholdte Moral er vel, ved lidt
 Agtpaagivenhed, saa tydelig, at det maatte synes
 overflødig, ved en Forelæsning at gjøre dem
 tydeligere.

Om du savner, Menneſke, Opfyldelsen af et
 eller andet af dine varmeste Ønſter, ſaa græn
 dig der for ikke.

Let ſagt; men tom Troſt, ſvarer derpaa
 den ſavnende Sørgendes bause Følelſe. Men
 det er ikke denne tomme, kolde, haarde Troſt,
 her fremsættes.

Den Ebarit Abuladot, ſom i denne øſter
 landſke Idyl fremſtilles, ſom trøſtende ſig i fromt
 Sværmerie over ej at ſaae opfyldt det inderlige
 Ønſke, at blive Fader til en Datter, er i et af
 de foregaaende Stykker ſchildret og ſom et inder
 ligen elſkørdigt Menſter paa en from Søn, og
 Mand, der, ikke ſelv ung længer, havde endnu
 begge ſine Forældre levende, levede med dem,
 elſkede dem, og var elſket af dem paa det inderligſte:
 et Menneſke med hierteligſte Følelſe for huſlig
 Lykke, ſom paa det nær, at han ingen Datter
 hav

havde, der gav ham, tilligemed Faderfølelsen for en elskværdig Datter, det Haab at see en elsket Moder og en ligesaa elsket Hustrue leve op i denne Datter, levede meget lykkelig.

Der ligger nok i denne menneskelige Natur en alt for stor Tilbøjelighed til mere at sætte sin Hu til Savnet af det Gode, man ikke har end til Nydelsen af det man har. Dette var Ebarit Abusladots Tilfælde. Dette er nok Tilfældet med Tusende og Tusende, der midt i Nydelsen af Overflod af hvad det kunde gjøre lykkelig, føle sig ulykkelige, fordi de savne hint eller dette, som de hæste Sind og Begiær til fremfor alt andet.

Bedrøvelsen over dette Savn blev hos Ebarit til et melancolisk Sværmerie. I Følge dette, og for ei ved sin Sorgmodighed at bedrøve sin Familie, der tog saa megen Deel i hvad der gik ham til Hierte, søgte han eensomme Steder, og skjulte sin Kummer, hvorved den og kun forøgedes. Han opholdt sig ved en Kilde, hvis sagte eensformige Sprudlen passer saa godt med den Sorgmodiges Sindsstemning.

Alt dette er saare naturligt. Det er overeensstemmende med den menneskelige Aands Fremgangemaade, at det tungsindige Sværmerie saaledes af sig selv forøges, at det endog paa det eene Savn nær lykkelige Menneske, taber mere og mere Følelsen for alt det, der ellers skulde gjøre ham lykkelig.

Men ogsaa er det naturligt, at Følelsen af det, som opvækker Tungfindigheden, som enhver Følelse i den menneskelige Siæl, der længe og eene vedhænges, bliver omsider svagere, og gjør det i det mindste ej længer umuligt ogsaa at give Afgang for andre Formaaes Indtryk, andre Billeders Fremstilling.

Det er da saa almindeligt at, en Sindsstemning, som man kalder Føleløshed for alt — og som vel oftest neppe mod Rette saa burde kaldes — finder Sted. Det er vel rettere og egentligere Løshed, Ulyst til at hæfte Sindets Ugtpaagivenhed paa Ting, som forhen have givet den savnede Glæde, da Følelsen af deres Værd ikke opveiede Følelsen af det smertende Savn.

Var den menneskelige Siæl i saadan Stilling, virkelig føleløs, eller var denne Føleløshed andet end Løshed, ej Mangel paa Evne til at føle, at befatte sig med andre Gienstande, ei heller Uformuenhed til at bruge den Evne, men blot Uvirksomhed, Ulyst til at bruge den, saa var den tungfindige Sværmere blot at beklage, eller at laste. Og sandeligen for saavidt, og saalænge den Sørgende virkelig ligger saaledes nedkuet under Vægten af sin Kummer, at ingen anden Tanke, ingen anden Forestilling har Afgang til hans Siæl, saa er den Lidende en værdig Gienstand for Medlidenhed, og det er ubilligt derfor at haane ham, at badle ham. Det er en for streng Moral, som endnu derfor fordømmer den Ulykkelige.

Men skulde ret mange, af det store Antal, som paa lignende Maade føle sig ulykkelige, og have tabt Smagen og Følelsen for alt, hvad der hedder Glæde i Livet, og Nydelse af dets Gode, og tillige Virksomheden til at fremme dets Nydelse for sig og Mennesker, skulde der, siger jeg, være ret mange af disse, som ingen venlig surrende Kilde, ingen Raslen af Binden i Trærnes Blade, ingen Bølgernes Squulpen op paa den rolige Strandbred, medens Sindet tvæts-

tvættedes ved en evig Besskuelse af den Gienstand, der smertede dem, har tilhviiset: Menneske, græm dig ikke derover længer? — Den Lade hører ikke paa den trøstende venlige Stemme. Den ædl, velvillige, trøstværdige Sørgende laaner den villigen sit Dre, og — trøstes.

For ham bliver Savnet af den ønskede, savnede, fiære Gienstand vel stedse Savn, og Grund til Sorg; men ej til den bittre, menneskesiendste, ublide Sorg, som døder Siælen for al anden Følelse, og hader Trøst. Venskab, al anden huslig Forbindelses, Naturens, rene, skyldfri ædle Glæder faae hos ham, efterhaanden, deres Værd igien, som kun Lidenskabens første Stormsnyer dulgte for hans Dje. Han lytter til Kildens Murren, som til hvad der ellers tilhviiser ham: græm dig ikke.

Det er Billedet af en saadan Sørgende, Digteren her fremstiller i sin Ebarit Abudalot. Længe gif han eensom og sørgede, og dulgte sin Sorg. Da dens Hæftighed omsider tillod ham, at agte paa hvad der omgav ham i hans Eensomhed, syntes ham, at Kildebækkenes Raslen talte til ham, talte Trøst til ham, — Nu gif han ikke længer alene, nu efterhængte han ikke længer sin Sorg. Han elskede dog endnu det Sted, hvor han forhen skiulte sin Tungsiendighed, han besøgte det nu, men i Selstak med en Ven, for hvilken han aabnede sit sværmende Hierte. Men det er nu ikke dets Sorg og Savn, i det mindste ikke blot dets Sorg og Savn, meget mere dets sværmerste Trøst, som han meddelet Vennen. Han indseer nu, at det

At bede Gud

Med alt for hede Dnsker om en Lykke

— Der blev maastee Ulykke — var at drage
Eg bort fra Gud og fra hans Villie.

Ikke er en saadan, paa Naturens blide Skønhed, og paa dens Trøst i Modgange, med Taknemmelighed opmærksom Sørgende, den ækle Sværmer, som

som billigen haanes for flaut Sølerie. Ej heller haaner ham derfor andre end saadanne, hvis Hjertes, forstokved overmættet Sandselighed, eller forkælede ved alt for meget at være søjede af Lykkens Grillen, ingen Følelse have af Naturens sande Blidhed. Den deeltagende Ven siger ham da og med Sandhed: Dgsaa mig tilhvisker din Trøsterinde sit stille: græm dig ikke.

Dg hvad er da denne Trøst? thi hverken den forhen melankolste Sværmer eller hans med ham sværmende Ven troe, ved lidt nærmere Betragtning, for Alvor, at en velgiørende Kildenymfhe, Sylphide, eller andet overnaturligt Væsen har talt igiennem den sprudlende Kilde. — Hvad andet end den ved Opmærksomhed paa Kilden og dens Raslen opvakte Tanke: "uagtet dit Savn er der dog Behageligheder, som du alligevel kan nyde. — Veed du, Menneſke, om det du savner og ønsker, vilde blevet dig saa lykſaligt, som din Indbildning nu maler dig det? Men at Kilden og Bækken, og alle de øvrige behagelige Gienſtande, som Naturen og din Stilling omgiver dig med, ere behagelige, det veed du. Nyd, med reent og ſkyldfri Hierte det, du har, og græm dig ikke over Savnet af hvad du ikke har! —" Hertil kommer da, som Digteren ogsaa antyder, Tanken om ſaa mange andre, mod hvis Skieebne din maatte anſees miſundſevoxrdig, den troe Arat Aradat, ſom maatte lade ſit Liv i Kampen med ſin huſlige Lykkes Forſtyrret, med den Mand, ſom gjorde hans Datter ulykkelig — medens du ſaa brændende ønsker dig en Datter: — den Ephar Bullamat, ſaa ſaae en ulykkelig Datter nedſtyrte ſig i Havet. —

Det er ved denne Kiæde af Foreſtillinger Digteren gjør hver Læſers Hierte, ſom har noget Hierte, opmærksomt paa, at Naturen i tuſinde vore Smaaeforger, der, naar vi ej agte derpaa, kunne gjøre, og virkelig gjøre mange mange Tuſende ligesaa ulykkelige, ſom de ſandefte Ulykker — tilhviſker, tilraaber, tilvinker os med trøſtende Blidhed: græm dig ikke.

C. Pram.

Juſtitsraad og Committeret.

B o r g e r - B e n n e n .

No. 43.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 22 October 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

E x t r a c t

af

U n d e t Q u a r t a l s - R e g n s k a b

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

I n d t æ g t e r o g U d g i v t e r

fra 1ste April til 30te Junii 1802.

Ind.

Indtægt.	Rdr.	Gr.
Kasse = Beholdningen fra 1ste Qvartal d. N. var = = = = (See Borgerbønnen No. 25 d. N).	22	½
A. Ugentlige Indkomster i dette Qvrt. For Ugebladets 14de Aargang fra No. 14 til 26 incl. og Love = = =	645	33
B. Qvartals Kontingenter: 1) For Qvart. til ult. Marts d. N. 133 R. 50 ø		
2) Restancer fra de forr. Qvrtal. 5 = 4 =	140	54
C. Aarlige Indkomster: 1) For 2de Overordentlige Medlemmers Konting. prænum. d. N. = 10 Rd.		
3) Et dito Medlems Restance for afvigte Aar = = = 5 =	15	=
D. Laans og Forskuds Afbetaling i dette Qrtl.	340	=
E. Renterne til 11 Junii Termin:	274	48
F. Tilfældig Indtægt: Modtaget for 5 ved Lotteriet udtrukne Østersøiske Obligationer a 75 Rd.	375	=
<u>Summa Rdr.</u>	1812	39½

At ovenstaaende 2det Qvartals Extract er over-
eenstemmende med Administrationens Kontrol,
bevidner

J. J. Cantor. C. T. Martens. S. G. Clausen.

Udgiwt

	Rdr.	St.
1) De aarlige staaende Udgiwter: For Ugebladets Trykning og Lønninger i dette Qvartal " " "	326	"
2) Til de aarlige Pensionister betalt for dette og forrige Qvartal "	353	72
3) Betalt af de, efter Repræsentanter- nes Beslutning den 23 Novbr. f. Aar bevilgede Gratificationer, som endnu resterede til Udbetaling fra denne Tid " " " " "	16	"
4) Til Kongelige Obligationers Indkøb deponerede i Spec. Banken	575	"
5) Extraordinaire Udgiwter:		
a) Betalt forfaldne Renter af bemeldte indkøbte Obligationer 10 Rdr. 53 p		
b) Til nogle mig anviste Reg- ninger " " " 13 = 80 =	24	37
Pr. Ballance bliver Kasse-Beholdningen til 3die Qvartal "	517	26½
<hr/> Summa Rdr.	1812	39½

Kjøbenhavn den 30 Junii 1802.

J. Aagaard,
Selskabets Kasserer.

Kjøbte.

A n n e l i d e l s e.

S Generalforsamlingen den 18de denne Maaned blev følgende afhandlet:

Kassereren fremlagde dette Aars 2det og 3die Kvartals Regenskaber, af hvilke det eene findes herved tilføiet og det andet skal blive anmeldt i næste Nummer af Ugebladet.

Fra det i forrige Aar antagne Reserwebud, Parkmager Dyring, var indkommet et Pro Memoria, hvori han formedelst hans svaglige Helbred har frasagt sig denne Tjeneste, og tillige havde Parkmager Wegner indgivet Ansøgning om at maatte blive Reserwebud igjen i hans Sted. Da nu Budet La Croix er meget syg, sengeliggende og ej i Stand til at kan forrette sin Tjeneste, saa blev alle de forhen indgivne Ansøgninger tillige med den fra ovenmeldte Parkmager Wegner forelagde, og blev da den sidst benævnte, nemlig Wegner, eensstemmig antaget til Reserwebud med sikker Caution og paa samme Vilkaar, som Budet Christophersen, at forrette Tjenesten i La Croix's Sted.

Til nye Medlemmer i Selskabet bleve følgende optagne:

Hr. Chr. Eskildsen, Klædefræmmer.

— J. E. Jacobsen, Vinhandler.

— Joh. Peter Heef, Sergeant ved Soesrøsten.

Hr.

- Hr. S. Heckscher, Megler.
 — Porch, Kammeraad.
 — Phillip Henr. Friedlieb, Provst og
 Sognepræst til Idstrup paa Falster.
 — Christian Lorentzen, Kantor ved Fri-
 derichs Eydske Kirke.
 — S. Sørensen Mørk, Kæbflager.
 — Frenchel, Amtschirurg.
 — Joh. G. Kiedel, Slagter.
 — Balling, Forvalter ved den Grønlandske
 Handel.

Administrationen for det foreenede Understøt-
 telses-Selskab.

S. J. Cantor. C. E. Martens. S. B. Clausen.

C. Købke.

Torbisten.

(Af Halladat oder das rothe Buch. Frankf. und Leipz.
 1775 Pag 30).

Du river Ungerne fra Løven, lægger
 En Ring om Bjornens Næse, trods dens
 Brummen,

Dg bygger i din Mag, o Menneſte,
 Et Huus paa Elephantens høje Ryg;
 & En Skabning du af meer ophøjet Art

Meer.

Meer elsket af din høje Skaber er.

See! mellem alt hvad lever rundt omkring dig,
Dg over dig, og hist i store Lapp *)

Hvor Baraphit **), titusind Spandmaal lang,

Dg tusind bred, er mægtig stræng Tyran

Blandt Fiske, smaae og store. — See og svam

Hvad var du heller dog end Menneske?

En Hjort maaskee, fordi han kommer der

Saa rask i Løbet som en Fugl? — har du

Da og vel alt dig øvet i at løbe!

Maaskee sin Fole, bildet, ej! hvor skøn,

Som den i Vandet speiler sig. Den har

I Hoven hundred Ornevingers Kraft;

En ligger død, hvor hun den sparker ud,

Smidlertid du, stærkere endnu,

Har spændt dig Sæde paa dens Ryg, og see

Den skælver for din lille Pidsk; dens Gang

Du leder med en Rem. — O Menneske!

Paa hin din Skabers Stige, som her staaer

Med Nederenden paa den døde Fieldsteen,

Men rækker med den anden lige op

Til Ham, igiennem alle Himles Himle,

Er du en højere af Skabninger,

I hvilken Han, (om Gud, som tænker alt,

Hvad var, og er, og vorder, — alt — kan have

En menneffelig Siæls Fornemmelser)

Har selv sit Velbehag. I alle Himles,

Dg Klodernes, og Støvets ganske Rum,

Dg ved dit Sexter, eller ved din Stav,

Seer Gud, paa Guddoms Viis, hvad skönt og
godt,

Til hans almindelige Hensigt stemt,

Hvortil hans Viisdom, da han Skaber var,

Henlagde Grundstof. I hint store Alt

Som

*) En stor Milebred Floed.

***) En uhyre stor Kovfisk.

Som til at bedre Væren, til at stige
 Op til det højere, fremkaldet blev,
 Der skulde han ej see hvad bedre var,
 Hvad best var, af hans Skabning? Menneſke!
 Dit Værd at veie rigtigt i din Siæl,
 Det er din første Pligt; den anden den,
 Din Rang at overholde, for din Gud,
 Og ej at synke ned til Baraphiten,
 Og ej til Løven, ej til Bjørnen; men
 Da ikke heller til den lille Torbist,
 Som fryder sig i Dyndet, hvor den kravler,
 Ved der at være til, og troer maaskee
 Sin Kravlen der en Himmel her paa Jorden.

U d s i g t e n.

(Af Halladat oder das rothe B ch. S. 37).

Bjergspidsen Belabilla naaer til højt
 Mod Skyen op. Som engang der jeg stod,
 Jeg saae i Dalen Etheremol ned,
 Og saae de Menneſker der nedensfor mig
 Smaa, som Torbister, kravle om. — O Gud,
 Saa tænkte jeg, og de Torbister er det,
 Du skabte Himmelen og Jorden for!
 Jeg Himlen blaae saae hvælvet over mig;
 Ha, hvilket Telt for blot en Torbist! Gud!
 Selv for et Menneſke! Jeg saae igjen
 Paa Himmelhvælvingen, og af mit Bryſt
 Den lille Stolthed "jeg er Menneſke
 Og ingen Torbist" bortsvandt. I din Verden,
 O Gud, er alting stort, er alting herligt.
 Fra denne Lue af din Verden seer jeg
 Med disse mine Jordbeboer-Djne
 Kun Dverfladen, Gud, af dine Ting,
 Ei deres hele Væsen. Hvilket Rum
 Fra mig til hist, hvor mine Djne knap

Dydage Stierner! Og er det ej opfyldt
 Med Skabninger, som føle sig? ej opfyldt
 Med Vand og Liv, at prise ham, min Gud,
 Den altingmægtige! Tomt, døde Grundstof,
 Ej Beladilla, Miridam, Gelut *),
 Ej Kløfte, Strømme, Søer, Huler ere,
 Det er ej hele Jordens indre Rum.
 Vi boe maaskee kun paa dens ydre Bark
 I snævre Hytter; og at skue ind
 I Midten deraf, var maaskee Dpløsning
 Paa mangen Banskkelighed, som de Viise
 Nu tænke eller og kun drømme sig.
 Men ved det døde Stof for fast vi klæbre,
 For her af denne Mørkheds dybe Nat
 At drage alting alting frem for Dagen.
 Naar først vor Siæl fra sine Baand er løst,
 Vi, fra vort Beladilla, længer bort
 Og dybere skal skue ned. I da
 Skal Skiællene bortfalde fra vort Dje.
 Hvad her i Ande- eller Legem-Berden
 Vi ej forstode, vores And skal da
 Med sin den mere frie Tænkraft
 Igiennemtrænge til det Inderste;
 Det Krumme vorde lige, Onde godt,
 Og Gud en uafsladelig Beundring
 For arme Skuer, som her i Hans Berden
 Af Smerter og det Onde stedse meer
 End af Belsignelser og Goder fandt.

C. Pram.
 Justiceraad og Committeret

* Ubestigelige Bierges Navne.

Borger-Bennen.

No. 44.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 29 October 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Gjolstræde No. 218.

Extract

af

Tredie Kvartals-Regnskab

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

Indtægter og Udgifter

fra 1ste Julii til 30te Sept. 1802.

Inde

Indtægt.	Rdr.	St.
Kasse = Beholdningen fra 2det Kvartal d. A. var = = = = = (See forrige No. 43 af Borgerv.)	517	26½
A. Ugentlige Indkomster i dette Qvrt. For Ugebladets 14de Aargang fra No. 27 til 39 incl. og Love = = =	634	75
B. Qvartals Kontingenter: 1) For Qvart. til ult. Junii d. A. 129 R. 44ß 2) Restancer fra de forr. Qvrtal. 15 = 81 =	145	29
C. Aarlige Indkomster: 1) Et Overordnede Medlems Kontin- gent prænum. d. A. = = = =	5	=
D. Laans og Forstuds Afbetaling dette Qrt. = =	360	7
E. Renterne til 1ste Julii d. A.	487	19
F. Tilfældig Indtægt: Modtaget for 10 ved Lotteriet udtrukne Østersøiske Obligationer a 70 Rd.	700	=
<u>Summa Rdr.</u>	2849	53½

At ovenstaaende 3die Qvartals Extract er over-
eensstemmende med Administrationens Kontrol,
bevidner

S. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

Udgiwt	Rdr	Sf.
1) De aarlige staaende Udgiwter: For Ugebladets Trykning og Lønninger i dette Qvartal = = =	326	"
2) Til de aarlige Pensionister betalt for dette Qvartal = = =	208	72
3) Betalt til 1 Medlem af de, efter Repræsentanternes Beslutning den 23 Novbr. f. Aar bevilgede Gratifi- cationer, som endnu resterede =	3	"
4) Til Kongelige Obligationer: deponerede i Spec. Banken =	1855	"
5) Extraordinaire Udgiwter:		
a) Til forfaldne Renter og i Afstaaelse af nogle af de indkøbte Obligationer betalt = = = 15 Rd. 54 $\frac{1}{2}$		
b) Til nogle mig anviste Reg- ninger = = = 5 = 10 =	20	64
Pr. Ballance bliver Kasse-Beholdningen til 4de Qvartal =	436	13 $\frac{1}{2}$
Summa Rdr.	2849	53 $\frac{1}{2}$

København den 30 Sept. 1802.

J. Nagaard,
Selskabets Kasserer.

Købte.

A n n e l d e l s e.

Foran findes herved tilføjet Tredie Kvartals Regnskab for dette Aar:

Til Medlem af Ugeblade-Kommissionen i Herr Justitsraad Lønder Lunds Stød, som havde udmeldt sig af samme, blev ved fleste Stemmer i Generalforsamlingen den 18 hujus valgt Herr Professor og Notarius publicus Olsen, som har behaget at modtage Valget.

Siden sidste Anmeldelse om Obligationers Indkjøb til Selskabet (See Borgervennen No. 12 for dette Aar) er for 5 ved Lotteriet udtrukne Østersøiske Obligationer a 75 Rdlr. og 10 Dito a 70 Rdlr., samt for den øvrige Kasse-Beholdning indkjøbt og deponeret til Fonden i Species-Banken:

2 Østersøiske Obligationer a 75 Rd.	•	150 Rd.
4 dito dito a 70 Rd.	•	280 —
3 Kongl. Finance Oblig. a 500 Rd.	•	1500 —
og indskudt i den nye oprettede Trans-		
table Fond 400 Rdlr. Species eller		
a 125 Rdlr. D. Cour.	•	500 —

Er i alt 2430 Rd.

Administrationen for det foreenede Understøt-
telses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

Vær ikke letsindig ved Ægteskabs-
løftet — men bryd ikke Dit Ord,
naar Du eengang har givet det.

(Frit oversat af det Tydske).

Der lader sig neppe tænke en større Nederdrægtighed, end naar Mogen er saa letsindig og uædel, at han lister sig ind i en troskyldig og derhos uersfaren Piges Hjerter, — ved Smiger forelyver hende Kjerlighed, hykler Omhed for hende, sværger hende evig Troe — og dog til Slutning forlader hende, vælger en anden, og giver det uskylde Slagtoffer til Priis for Verdens Spot og Haanlatter, og, hvad der endnu er værre, forstuffer Kjerlighedens Marter. — Hvilken Forbryder fortjener mere at brændemerkes med offentlig Skjendsel? Hvo var værdigere til haardeste Straf, end det Uhyre, som for at bringe sin Lidenskab et forønsket Offer, ikke blues ved at udstrække sin Haand efter det Kostbareste og Bedste, hans Næste eier, og som da, naar det trohjertigen rækkes ham, kaster det bort, eller foragter det, og ikke bekymrer sig om dets videre Skjebne?

Blandt de tusende Exempler, som Verden fremstiller af dette Slags, maa eet staae her til Advarsel for dem, der troe, at det siger ikke stort, at bedrage en Pige, at bryde sit Ord, og at spotte hendes Kjerlighed. Læs det, ufordærvede Pige,

og troe ikke mere den slebne Forførers rænkefulde Smigreri. Læs det letsindige Yngling, og skjelv, om Du maaskee allerede stod i Begreb med, at myrde en Uskyldighed, eller at knuse en godmodig uerfaren Piges Hjerte.

J N* levede en anseelig Mand af et ubesmit-
tet Rygte, langt fra Verdens Larm, og opdrog
sin eneste Datter med en god Faders hele Omhu,
men ganske i Stilhed og begik kun den Feil, at
han ikke tilgavns lærte hende at kjende Verden og
Mennesker. Lovise var en god, blid og fjer-
lighedsfuld Pige, fuld af Ild, fuld af ubegrænd-
set Lillid til alle Mennesker, der virkelig meente
det godt med hende, eller blot syntes at ville hen-
de vel. Mistro og Tilbageholdenhed kjendte hun
ikke, men viste inderlig Hengivenhed for alle dem,
der nærmede sig til hende. I denne vist nok
uskyldige, men ikke snilde Tænkemaade blev hun
besjorret ved det Venkskab, hun vedligeholdte med
en anden Pige, Amtmandens Datter. Hanne
gjengjeldte Lovises Omhed i fuld Maade, og
skjont de vare nogle Mile fra hinanden, kom de
dog ofte sammen, og endnu oftere vekslede de
Breve.

Lovise var nitten Aar gammel, da en af
hendes Familie — hvis Navn var Becheschou
— kom tilbage fra Universitetet, og som Slægt-
ning nød Adgang i hendes Faders Hus. Hr.

Krauter, Lovises Fader, fandt Behag i den unge Becheschous føielige Væsen og beleevne Adfærd, og snart blev han en daglig Gjest i dette ellers meget eensomme Huus. Det var imidlertid ingenlunde den gamle Krauters uskromtede Vennskab der trak ham til Huset, men meget mere Kjerlighed til Lovise; thi allerede ved det første Besøg var han blevet indtaget af den skønne Pige, og denne Følelse voksede daglig.

Og Lovise? — hvo der har sammensat sig hendes Karakter af de faa Træk, vi ovenfor henkastede, tænker sig derhos den unge Becheschou, som en meget velkabt, fin og beleven Mand, og veed tillige, at han i faa Uger fandt Leilighed til, paa den smmeste Maade at erklære hende sin Kjerlighed, den vil Intet finde naturligere, end at hun elskede ham igjen. Og kunde vel Lovises Kjerlighed til den første Yngling, der havde gjort Indtryk paa hende, være af det almindelige Slags? Kunde hendes Tilbøjelighed være svag? — Nei! hun hængte med inderligste Omhed ved ham; hun elskede ham indtil Sværmerie. Hvor kold, hvor ubekjendt med det menneskelige Hjerter maatte ikke ogsaa den være, som desbaarsag vilde laste hende!

Nogle Maaneder, de saligste i Lovises Liv, ilede forbi paa Kjerlighedens Vinger. Tusindgange tilsvor Becheschou hende evig Kjerlighed, og hun

Hun belønnede ham hvergang med Forsikringer om den inderligste Gjenkjerlighed. Undertiden traf det nu vel, at han i et varmt Øjeblik fordrede større Føjelighed; men Sligt afflog den sædelige Wige ham stedse standhaftig, trods den inderlige Omhed der fyldte hendes Barm. — Lovise's Forældre mærkede snart Kjerlighedens Opkomst og Fremvæxt hos deres Datter. Smidlertid saae de de Unge's indbyrdes Tilbøjelighed med billigende Tilfredshed, thi de elskede den unge Becheschou som deres Søn, og endskjøndt han ikke udtrykkelig anholdt om deres Datter, saa var dog hans hele Opførsel et åbensynligt Frierie til Lovise og en uafbrudt Stræben efter at behage dem: og det var dem nok. Hans Tavshed kaldte de naturlig Beskedenhed, og hans Tilbageholdenhed i deres Nærværelse fandt de meget grundet, fordi han endnu ikke kunde byde hende Haand og Brød.

(Forsættes i næste No.)

B. R. Hjort.
Præst.

Borger - B e n n e n.

No. 45.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 5 November 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Gjolstræde No. 218.

Vær ikke letsindig ved Ægteskabs-
løftet — men bryd ikke Dit Ord,
naar Du eengang har givet det.

(Slutning).

Saaledes gled et halvt Aar hen; da Beche-
schou erholdt en Sekretærplads hos en vis
Greve, der stod i stor Anseelse ved Hoffet, og let
kunde hjælpe ham til et Embede, hvilket han og
udtrykkelig lovede ham. Lovise forstrækkedes
vel i Forstningen over denne Efterretning, men
dog villigede hun med Glæde i denne bittere Skil-
misse; thi var den ikke Veien til deres fuldkomne
Forbindelse? — Afskedsdagen nærmede sig. Af-

tenen

tenen før sad de tvende Elskende i et dunkelt Lysthuus sammen, og phantaserede over Skilsmisse og Gjensamling. Der gives ikke let en farligere Stilling for en Piges Dyd! Elskeren bad — bad saa smiggrende, saa henrivende; hun var saa svag, og Tanken om den nærforestaaende Skilsmisse havde gjort hende saa blødhjertet. Den samme Pige var maaskee blevet aldeles uheldig, hvis ikke hendes Moder just var traadt ind i Haugen, og havde ved sin Stemme vakt hende til den fornødne Eftertanke.

Næste Morgen skrev Lovise til sin Veninde:

"Han er borte, Hanne! — Du har jo
 " elsket, elsker endnu, og jeg behøver intet videre
 " at sige Dig om mine Følelser. Jeg har slet
 " intet sovet den hele Nat, jeg har grædt, bedet,
 " og takket Gud af mit ganske Hjerter; thi i Gaar,
 " min Beste! var det ikke alene en sørgelig, det
 " var og en farlig Aften for Din Veninde. Men
 " Du kan uden Bebreidelse trykke mig til Dit rene
 " Hjerter. Ustyld's Engel vaagede over mig og
 " friede mig fra Nag og Blusel. Klokkeren 3 om
 " Morgenen kastede jeg mig paa Sengen, og
 " slumrede ind, men vækkedes snart igjen; thi allerede
 " klokken 5 blæste Postkarlen og jeg ilede til
 " Vinduet, Min Ven kastede endnu et Kys ov
 " til mig, og mit Die fulgte ham med en Strøm
 " af

" af Taarer. O Gud! — Min Hanne! Hvad
 " om jeg ikke saa ham mere! — Kom snart til
 " mig; jeg behøver Dit Selskab nu — mere end
 " nogensinde forhen, ic. — "

Lovises Brudgom skrev imidlertid et Aar
 igjennem hver fjortende Dag, og hun lod ingen
 af hans Breve ubesvaret. I det tredje Halvaar
 kom Brevene sjeldnere, og han klagede over me-
 get Arbeide — i det fjerde Halvaar udeblev de
 aldeles. Lovise ventede fra en Maaned til en
 anden, skrev ofte, bad, bønfuldt ham — kun
 om en eneste Linie til Svar, og fik — intet.
 Hendes indvortes Græmmelse, og den hemmelige
 Ubished hvori hun levede, begyndte at blive
 synlig paa hendes Kinder, der faldede, som den
 fuldmodne Rose i Middagssolen. Hendes For-
 ældre saa det, og græmmede sig over deres gode
 Barns stille Kummer. Endelig kunde hun ikke
 længere udholde det — og den gamle Krauter
 reiste da i de første Dage af Novembermaaned,
 paa Lovises indstændige Begjering, med hende
 til G*, hendes saa varmt elskede Vens Opholds-
 sted. Byen laae kun 9 Mile borte fra deres
 Hjem. I den sidste Landsbye, førend de naaede
 G*, gik Landeveien tet forbi Kirken, hvor et
 stærkt Sammenløb af Mennesker og nogle smukke
 Bogne bebudede en overordentlig Højtidelighed. —

Lovise bad sin Fader stige ud med hende. De traadte ind ad Kirkedøren, og — hvo kan skildre hendes Skræk? — Becheshou stod for Alteret, og blev viet. ”Gud i Himlen!” skreg den bedøvede Pige med høi Røst, og sank asmægtig i sin Faders Arme.

Med nogle godhjertige Bønderkoners Hjælp bragte Faderen hende hen i den nærliggende Præstegaard, og lod ved Postkarlen hente en Læge fra G*. Lovises Besvimelse varede længere end 2 Timer. Endelig vendte hun vel tilbage igjen til Livet; men en skrækkelig hidsig Feber, forbunden med det voldsomste Raserie, indfandt sig endnu samme Aften. Uden den inderligste Medlidenhed kunde Ingen høre paa hendes hjerterystende Phantaster, der alle havde den troløse Elsker til Gjenstand. Snart-saae hun sig med ham for Alteret, og hendes Ansigt opklaredes, som en Engels Ansigt; snart saae hun ham i en Andens Arme, og sig selv i et Liigklæde; snart vendte han angrende tilbage til hende, og hun tilgav ham med den huldeste Omhed. — Hvo formaaer at udtrykke hvad hendes brave Fader leed derved! Allerede paa den tredie Dag lignede han en Skygge, og kunde naafadeligste Omhu for at see sit eneste elskede Barn reddet, kunde give ham Kraft til at holde ud. Af den gode Præst, der tilligemed hans

Kone

Kone viste al mulig Bistand, fik han at vide, at den Landsbøye, hvori de befandt sig, tilhørte en forstelig Hofraad, hvis Datter den Troløse havde ægtet, og med hende faaet et fordeelagtigt Embede.

Paa syvende Dag havde Lovise, efter en sex Timers Søvn, en særdeles rolig Stund, og da længtes hun for første Gang ret hjertelig efter sin Moder og Hanne, hendes søsterlige Veninde. Faderen skikkede strax Bud, og lod dem afhente. Den niende Dag kom de — og at see disse hende saa dyrebare Menneſter igjen gav hende mere Kraft og Rolighed, end alle de Lægemidler, man havde anvendt til hendes Helbredelse. Hun blev stille, hendes Forstand vendte paa eengang tilbage og hun yttrede igjen blid Hengivenhed i Forsynets Haand. Med en Sindsro, som om hun var fuldkommen frisk, fortalte hun sin Skjebne, og taledede om sin Død, som om sin Bryllupsdag. Til sin Moder anbefalede hun nogle Husarme i sin Fødebye, hvilke hun hidtil havde givet bestemt Almisse. Sin Veninde skjenkte hun en Ring, som hun selv hidindtil bestandig havde baaeret; sine Bøger og Musikalier forærede hun hende ligeledes.

Midt under deslige rørende Optrin hortes en Hest gallopere op i Gaarden, og inden man endnu

nu kunde faae Tid at bekymre sig om Rytteren, styrtede den troløse Bechschou ind i Stuen, og foer hen mod Sengen. Men førend han endnu naaede den, udbrod hos Lovise den hæftigste Paroxysmus, og hun rasede nu frygteligere, end nogensinde forhen. Ophavsmanden til alle disse skrækelige Oprin blev strax skaffet tilfide. Kun med Magt fik man ham bort, og Fortviibelsesstumme Smerte stod læselig i hans blege Ansyn. Ryselsen havde imidlertid været alt for heftig for den afkræftede Lidendes fine Nervesystem, til at den ikke skulde have de skrækeligste Følger. — Enden en halv Time sov hun hen i Hannes Arme.

Læser! hellige det skyldløse Offer for stoffet Omhed og Kjerlighed en deeltagende Laare!! — Rigelig anseer jeg mig lønnet for den sorgelige Stund, jeg tilbragte med at fortælle denne Begivenhed, saafremt en uerfaren Pige, eller en letfindig Yngling, lærer af hendes Exempel at være mere varsom og forsigtig. — Vist nok har ikke enhver Utroskab saa skrækelige Følger — men er den derfor mindre afskyelig, fordi den blot stikker den trostkyldige Pige ved hendes gode Navn og ved

ved hendes Ro og Munterhed, men ikke tillige berøver hende Livet?

Naar man havde berøvet en Skabning, man ellers holdt sin Kjærlighed værd, end og kun disse gode Ting, saa — meente jeg — dette var nok til at forstyrre al Sjælefred i ethvert menneskeligt Hjerte. Men hendes Trostaa mod den Troløse, afholdt hende maaskee desuden fra at række en Værdigere sin Haand, og nu maa hun, for hans Skyld, ene og forladt vandre igjennem Livet, og kjæmpe mod Sorger og Sjælvordigheder, hvilke hun uden hans Brøde aldrig vilde have lært at kjende. Ak! hvo kan tænke sig dette, og endda være lykkelig?

Saa Dage efter blev Lovise begravet der i Byen, og den troløse Becheschou blev fra dette Øjeblik af tungsindig. Kort efter Brylluppet tog ogsaa hans Kone Masken af, og viste sig, som en paa Aand og Hjerte fordærvet Skabning. Nu lagde han Besiddelsen af hende, forbunden med Ære og Rigdom, i den ene Bægstaa, og det Hjerte, han saa koldblodigen bedrog, forstjød og myrdede, i den anden

— og Anger, ubeskrivelig Anger, pinede hans
Zunderste. Ubesindigen søgte han at glemme sit
Huskors og at døve sin Samvittighed ved sand-
selige Udsvævelser. Snart blev han selv et
Offer for dem. En skrækkelig Sygdom rev
ham bort. Hans sidste Ord var Forbandelse
over sig selv for Utroskaben mod den arme Lovise.

B. R. Hjort.
Præst.

Borger, Bennen.

No. 46.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 12 November 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siolstræde No. 218.

A n m e l d e l s e.

Mandagen den 15 Novbr. om Eftermiddagen Kl. 5 holdes Generalforsamling paa Prindsens Palais bag Slottet, og blive de i Aar indkomne Ansøgninger om Laan og Understøttelse forelagde til Bedømmelse; til hvilken Tid de Herrer Repræsentantere vilde behage at møde.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

C. Kjøffe.

Et godt Raad for Brude, tildeels
ogsaa anvendeligt for Koner.

(O v e r s a t).

Kjære Piger, ville I være lykkelige Koner, saa aflægger for alle Ting ikke Blufærdigheden tillige med Brudeklædningen. Blufærdighed er et kosteligt Smykke saavel for Konen, som for Gomsfruen, og der ligger en Tryllekraft deri, som giver ethvert Kys Vnde og Belsmag, og Kjerlighedens lang Varighed! Undre Dig ikke, unge Kone, at Din Mand's forrige Kjerlighed kjælnedes allerede i Hvedebrødsdagene. Du havde aflagt Dit tryllende Smykke. Han elskede en blufærdig Pige, og har nu saaet en ublufærdig Kone. Undre Dig ikke, at han kjædes ved Dine Kys; han savner Kryderiet.

Saa vilde jeg og raade Eder, I kjære Kæsterner, at I ikke forregne Eder i Henseende til Bryllupsdagen — at I ikke fortidlig blive alt for fætelige mod Eder's Kjereste. Ikke vil jeg understøtte dette mit gode Raad med en Forelæsningsning over Kirke-Ritualet; thi det kunde let hændes, at Eder's Brudgom var mere veltalende, end jeg. Ligesaalidet vil jeg fortælle Eder, at man har oplevet det Tilfælde, at en Brudgom er død før Brylluppet; thi hvilken Brud vilde vel tænke
paa

paa Brudgommens Død? Ja jeg vil ikke engang anføre det til Grund for mit gode Raad, som dog Erfaring meget ofte skal have stadfæstet: at nemlig den Mand, der af den lille flygtige Elskovsguds Haand erholdt, hvad ikkun hans ældre forstandigere Broder efter al Ret skulde give, let og ofte fristedes til at narre den ældre Broder; thi I ville strax indvende mig — hvad allerede enhver bedragen Brud for Eder skal have indvendt — at om saa endog alle andre Elskere svigtede, saa var dog Eder s, der elsker Eder over Alting, ikke i Stand til at begaae en saadan Frolsshed.

Men det vil jeg sige Eder, at dersom I holde mit første Raad for godt, saa følger ogsaa det sidste, eftersom I uden at lyde dette meget vanskelige kunne følge det første. Den Mand, der før Egtteskabet erholder saameget, fordrer ubestodent i Egtteskabet; og I have da selv frasagt Eder den Ret, at nægte ubestodne Fordringer med Estertryk og Værdighed.

Selv i Egttestanden veed den ædle, blufærdige og snilde Kvinde stedse at hævde Værdien af sine Kjertegn, ved altid at haandhæve qvindelig Værdighed. Og ene derved vorder hun stedse lige takkelig for den elskende Mand.

Endnu eet, fjere Piger — Himmelen frie Eder fra skinsyge Mænd! De skal kunne gjøre en ærlig Kone Livet ret suurt. Have I imidlertid fulgt

fulgt mit Raad, saa kan dog saadan en Grillens-
fænger i det mindste ikke falde paa den Grille:
at den, der som Brud, havde været
svag mod ham, torde, som Kone, let
være det samme mod en anden.

Seer J! allene derfor lønnede det Umagen —
at være paa sin Post, og ikke gjøre noget Skridt
fremad, saa man i Tiden meget mueligt kunde
snste ugjort. Jeg har kjendt mange Piger, der bit-
terligen angrede deres Letind, Svaghed og uti-
dige Føielighed; men jeg har endnu aldrig truffen
een Pige eller Kone, som det havde gjort ondt,
at hun havde staaet for fast paa Dydens Bei, eller
været for varsom i at skjenke sin Kjæreste overdrev-
ne Omheds Beviser. Blufærdighed er det eneste
faste Baand baade imellem Egtesfolk og imellem
Forlovede.

Lighed i Stand — et Sikkerhedsmid-
del for hushlig Lyksalighed.

(Oversat).

Lighed i Stand horer og almindeligviis med til
Sikkerhedsmidlerne for hushlig Lyksalighed. Hvo
der opofrer meget — fordrer stund m overdrevent.
Et meget fordelagtigt Giftermaal er ofte en For-
pligtelse til Slaverie. Ulighed i Stand er især
for

for Konen saare farlig; for hende er det i Almindelighed bedre, at nedlade sig, end at hæve sig; bedre, at fængsle med Erkjendligheds Baand, end at give sig til Vriis for en Mand's Anger, der maaskee med hver Dag vil lade hende høre, at han anseer hende som Hovedaarsag til de Hindringer, der legges i Veien for hans Ergjerrighed og Velstand.

En Bonde i Schweiz, der — sin Rigdom uagtet — efter Skik i Landet blev i sin Stand, havde en eneste Datter, som en Mand af Stand fandt det værd at gjøre sig Umage for. Han gjorde Bekjendtskab med Familien, indvundede sig hos Pigen, og forlangte hende omstøder til Kone. Men Faderen svarede ham: — ”Jeg agter Dem høit, og kunde jeg give min Datter til en Mand af Deres Stand, saa vilde jeg give Dem Fortrinnet for enhver anden; men uden synderligt Kjendskab til Verden veed jeg dog, at min Datter ikke vilde blive lykkelig ved Dem. Hvo vilde glemme, at hun er en Bondepige? — Deres Slægtninge — og den fortrædelige og tvungne Levemaade, hvortil hun ikke er opdragen, vilde uophørligen ydmyge hende. Hun maa altsaa heller være den første i min Stand, end den sidste i Deres!”

Men til sin Datter sagde han: ”Kjere Barn! Du er Gud skee Lov! i en Forfatning, hvori Du ikke

ikke har nødig at see paa Penge. Der er vor
 Aulskarl Lenz, en brav, sund, flog, arbeids-
 sam, from Knøs. Han er — saa at sige —
 opdragen med Dig, har engang i Din Barndom
 reddet Dit Liv, da min Gaard brændte, har
 fedse holdt meget af Dig, og gjerne tjent Dig,
 hvori han har kunnet. Han pleiede mine Hjerde,
 dyrkede mine Agre — og bragte mig samvittig-
 hedsfuld de indløste Penge fra Kjøbstaden. Han
 gjorde vor Fordeel til sin — og kjender den lige-
 saa godt, som vi selv. Vil Du lyde mit Raad,
 saa giver Du ham Fortrinnet for alle Andre.
 Han vil aldrig glemme, at Du har gjort ham
 lykkelig — og hver Dag i sit Liv vil han søge at
 lægge sin Erkjendtlighed mod Dig for Dagen —
 Tag ham!”

Elisabeth fulgte sin Faders Raad,
 ægtede Lenz, og havde ingensinde Aarsag til
 at angre denne Lydighed. Hun var og blev en
 lykkelig Bondekone.

Advarsel mod Ukydskhed.

En Folkesang.

Me l. Baag op og slaae paa dine Strengge ic.

Flye! Yngling, flye, naar Vellost falder;
 Dens Bud er Synd, dens Smil er Svig.
 Naar skuffet i dens Arm du falder;
 Som Gift dens Aande dræber dig.
 Af! Lastens Fryd er Selveddrag
 Og al dens Frugt er Qual og Nag.

Ukydskheds Løn er idel Plage;
 Den føder Sygdom, Trang og Nød,
 Forkorter dine Levedage.
 O styrter tidt i skjendig Død.
 Wildt brænder den urene Lyst
 Og tærer Kraften i dit Bryst.

Ukydskhed Sjælens Eener sløver,
 Forstandens Lys den slukker ud,
 Den Mod og Kjekhed dig berøver
 Og gjør dig dorst mod Pligtens Bud;
 Men Frygt og Blufel i din Aand
 Indpræger den med mordisk Haand.

Betyngtet af Ukydskheds Lanker
 Til Dyrene du synker ned.
 Med Rædsel du vaa Herten lanker
 Forspildt er al din Ejelesfred.
 I Lynets Ild, i Stormens Brag
 Du seer og hører Hevnens Slag.

Ja, Lastens Qualer evig brænde;
 Men snart dens korte Lyst forgaaer.
 Alt her blandt dem, som Dyden kjende,
 Ukydskheds Træl foragtet staaer.
 Med Nag han gaaer af Verden ud —
 Med Skræk han hisset møder Gud.

O dæmp da flux hver ureen Tanke
 Og al letfærdig Tale slye!
 Ved Bøn til Gud du Kræfter sanke!
 Fra Ondes Kreds du stedse slye!
 Naar du ved Dyden mandig staaer;
 Dens Lon du her og hisset naaer. —

B. R. Hjort.
 Præst.

B o r g e r , B e n n e n .

No. 47.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 19 November 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siølsstræde No. 218.

A n m e l d e l s e .

I Generalforsamlingen den 15 hujus bleve følgende nye Medlemmer antagne:

- Hr. Rasmus Saabye, Brændevinsbrænder
- Peter Jerndorff, Klokker ved Holmens Menighed
- Christian Gotfred Hagen, Fuldmægtig i Sold-Inspektionens Contoires

Det øvrige, som i bemeldte Generalforsamling blev afhandlet, skal i næste Ugeblad blive indført.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

Bring ikke dit Barn til at give sig
mod dets Tilbøielighed.

(Tilbeets oversat).

Det er uden Tvivl en af de vanskelige, ja maa-
ske endog umuelige Ting at give bestemte Regler
for de Grændser, hvilke retskafne Forældre ikke
bør overskride ved at blande sig i deres Børns
Givtermaal. Ja, kunde endog saadanne Reg-
ler gives, saa vilde det dog blive ligesaa vanske-
ligt, under alle Tilfælde, at overholde dem. Thi
Gamle og Unge see altid Tingene fra forskjellige
Synspunkter. Sønnen og Datteren ville som
oftest bygge deres hele Held ene paa fælleds Tilbøie-
lighed, paa sandeligt Velbehag, paa qvindelig
Vnde og mandlig Takkelighed, med eet Ord: paa
Kjerlighed. Faderen og Moderen kalde Sligt
Glitterstads og snart forsvindende Glimmer. De
mene, som hiin snu Kvinde i Komedien, at
man maa tænke videre frem og derfor see
de mere paa det Solide, hvortil de efter deres
Stilling i Livet henregne snart en Plads høit oppe
i Rangforordningen, snart et Jordegods, snart en
fuld Pengeskasse, et godt Levebrød, en drivende
Næring, eller andre deslige i deres Dine
paalidelige Fordele. Det sees da ved første
Blik, at i Tilfælde af Uoverensstemmelse imels-

lem

lem Forældres og Børns Ønsker ved Givtermaal, er det næsten umueligt at tilveiebringe godvillig Enighed og fri Oderensstemmelse imellem dem.

Men, uagtet man indrømmer dette, er det dog vel ikke umueligt at give nogle Klogskabsregler, hvilke alle retskafne Forældre og alle velopdragne Børn gjøre vel i at have for Dine. Blandt dem, som ingen kjerlig Fader eller Moder kan eller bør overstride er uden Tvivl denne den første! Løng ikke dit Barn til at givte sig mod dets Tilbøielighed! Det er en unaturlig Grusomhed, at Børn i denne Sag skulle aldeles rette sig efter deres Forældres Luner eller forsængelige og egennyttige Hensigter. Tilfredshed er jo dog mere værd, end Overflod, og indbyrdes Agtelse et langt større Klenodie, og en tryggere Borgen for fælleds Lyksalighed, end enten Pragt og Anseelse, eller en fuld Pengekiste. Hvorfor føles da denne Sandhed ikke almindelig? Hvorfor sætte endnu saa mange Forældre deres egen Glæde og deres Børns hele timelige Lykke, ja deres Sædelighed og Dyd og Sjelefred paa Spil ved alene at raadsørge deres egne Ønsker men slet ikke deres Børns Tilbøielighed? Med blind Følesløshed opofre jo deslige Forældre deres Børns Belfærd. Først, naar det er for sildigt, see og føle de, til deres egen Kummer og Græmmelse, at de have ledt deres Børn til Fordærvelsens Afgrund.

Føl:

Følgende Historie tjene til at oplyse og til at forstærke Indtrykket af den givne Advarsel.

I en vis Egn i Jylland levede for en Deel Aar siden et Par Herremænd, der som Naboeer havde ført en Hob bekostelige og tirrende Proceffer med hinanden om Udskifning af Stregods og andre deslige Rettigheder. Nu vare de begge gamle og levede vel uden aabenbar Feide med hinanden; men Fortidens Reglerier havde dog forstyrret al god Forstaaelse og al venstadelig Omgang imellem dem. Den ene af dem havde en velstabt Søn omtrent paa fire og tyve Aar; den anden en vakker sytreenaarig Datter. Disse to Børn vare deres Forældres eneste Arvinger, eneste Haab og Glæde. Men som deres Opdragelse havde været særdeles forskjellig, saa lignede nu og deres Udfærd og hele Karakter slet ikke hinanden. Sønnen var dannet alene af sin Fader, der fra Kidefoget havde opfounget sig til naadig Herre. Sit Landvæsen forstod altsaa den unge Hr. Pretsch tilgavn. Sine Bønder kunde han holde i Ave. Blandt sine Undermænd var han høitalende, frembragte ikke sjelden djerve Vittigheder, kunde ligesaa godt, som den fineste Modens Mand ved sine Jevnlige, jage Blodet i Bønderpigernes Kinder, ja gjaldt endog for en stor Skjelm, iblandt Godsens Qvindekjen. Men saasart han kom uden for Bondelaget og det mindste oven for Møller eller Fogedkredsen, saa var

var den unge Herremand reent tilovers. Især bar han sig meget tofset ad, naar han var i sædelige og velopdragne Fruentimmersselskab. Der var han stiv som en Støtte og ubehørdig i sin hele Adfærd. Hans Læber var som sammenklæbde, af Angst for at sige noget Upassende. Hverken Tunge, Haand eller Fod vilde staae ham bi, naar han stod for en beleven Pige eller Kone. Dette faldt saa meget mere i Dinene og gjorde ret et harmeligt og krænkende Indtryk, eftersom den unge Hr. Putsch var en rank og velvoxen Person, havde et smukt, sundt og, paa sin egen Boldgade, endog et mandigt Ansyn. — Saa meget om hans Udvortes. Hans Karakter tænker enhver sig let, naar jeg faaer sagt, at alle hans Kundskaber bestode i at kunne læse i Bog, regne og skrive, og at Borgerstuen, Stalden og Laden havde ene Væren for det Gode, der endnu fandtes hos ham, eftersom hans Hr. Fader var en fuldkommen Bønsdeplager i Ordets værste Forstand.

Nabodatteren Jomfrue Hartking besad alle den mislykkede Herremands Fuldkommenheder, uden at eie en eneste af hans Unoder eller Særheder. Hun var ligesaa skøn Kvinde, som han velstakt Mand, men hun havde derhos et takkeligt Væsen, en vel dyrket Forstand og et dannet Hjerte. Sin blide Munterhed, hint uimodstaaelige Vnde, der pryder Kvinden i Ustyldssorg.

forgfri Alder, var udbredt over Alt, hvad hun talede og foretog. Hun var Egnens første Pige og skyldte sin gode huslige Moder og en fattig Kusine, en Præstedatter fra Hovedstaden, sin hele veludførte Opdragelse. Til Held for hende havde hendes Fader beskymret sig lidet eller intet om hendes Dannelse, saavel i Barndommen som i den første Ungdom. Endnu saae han kun sit Gudses tilkommende Eierinde i hende. Men fra denne Side var hun ham og særdeles kjær.

Saadanne vare de to unge Mennesker, hvilke et ulykkelig Indfald bragte i nøiere Forbindelse. En aldrende Godseier i Nabolauget, en Ven af den gamle Hr. Pretsch, fik i en ulyksalig Stund udtænkt, at det vilde blive en særdeles smuk Eiendom, naar begge de sammengrændsende Godser bleve forenede ved et Giftermaal imellem de omtalte unge Personer. Med en selvbuden Tjensfærdighed, der ikke er sjælden i alle saadanne Tilfælde, foreslog han det for begge Fædrene, udmalede paa begge Steder de Fordele, der vandtes, hævede Betæneligheder, tilbød sig som Megler og fik letteligen de Gamle paa sit Partie.

Nu skulde da de Unge ledes sammen og, som det hedder, lære at kjende hinanden. Den gamle Kobler vidste ogsaa her Udvei. Han gjorde et Gjæstebud og indbød foruden mange Andre, ogsaa begge Naboerne med deres Familier. De Indbudne forsamlede sig paa den bestemte Dag. Hartkings skønne Datter var klædt med Smag, tog med Munterhed Deel i Samtalen, naar og hvor hun burde, og indtog, som sædvanlig, alle de Tilstedeværende. Den unge Hr. Pretsch var ogsaa klædt som en velhavende Herremands Søn, men i øvrigt forlegen med sig selv, skamfuld ved Følelsen af sin Ubelevenhed, derved end mere forkeert i sin Opførsel og tavst som en Muur. Man magede det saa, at de Unge bleve Naboer ved

Bordet. Pigen søgte paa forskjellige Maader at bringe Liv i den smukke Figur, der var sat ved hendes Side. Men alle gjentagne Forsøg mislykkedes. Til sidst lod hun Klodsen sidde. Om Eftermiddagen spadserede man i Haven. Ogsaa her vidste den snedige Gamle at afpasse Tingene saaledes, at de Unge bleve sammen, til sidst endog uden andet Selskab. Pigen undrede sig, men dog fattede hun ingen Mistanke om Overlæg. Ogsaa her gjorde hun forgjeves Forsøg paa at holde Samtalen vedlige. Den udannede Yngling følede den dannede Piges Overlegenhed, stammede, tav, rødmede og skelede kun nu og da hen paa hende med et frygtsomt Blik. Til sidst blev hun ogsaa misfornøiet og opsogte med en fortræden Mine det øvrige Selskab.

De Gamle stak nu Hovederne sammen, og man gav den unge Hr. Pretsch nogle bidende Blik. Han drak da til Afsten et Par Glas mere, end han pleiede, og nu søgte han et Par Gange at begynde paa en Slags fortrolig og venlig Udsærd mod Tomsruen. Men han bar sig saa bagvendt ad, at baade han og Pigen rødmede derover, og hun forlod ham med en Mine, der ikke utydelig røbede Ringeagt for hans ubehøvede Fremgangsmaade.

Hvo skulde nu have tænkt, at en Forbindelse imellem disse unge Mennesker kunde bringes tilveie? Ikke desto mindre blev der dog et Par af dem endnu inden tre Maaneder derefter. Ynglingen fik man naturligviis let til at sige Ja; thi det skønne Guds stak ham i Vinene og Pigen havde Alt det, der kunde fortrylle Gandserne. Jeg vil derimod ikke besudle Papiret med at fortælle, hvorledes den gamle Hartking bar sig ad for at faae sin Datter for Brudekammeren. Kusinen maatte paa Vorten. Hans gamle Kone græd sine modige Taarer i Løn, og Fortvivlelsens Blegthed stod malet i Brudens Ansigt paa den Dag, da hun adlød sin tyranniske Fader.

Hun

Hun søgte nu vel at danne sin unge Mand ved Blidhed og Dmhed, men ogsaa dette slog feil. Nu, da han var Herre og Husbond, gjengjeldte han hende, efter slige Karakterers Maneer, den Forlegenhed, han før Bryllupet havde følt i hendes Selskab, ved grov Spot over den fine og pæne Madame, og ved udsøgt Tølperagtighed i hendes Nærværelse. Intet Under da, at Græmmelse hentærede den ædle Kvinde og lagde hende tidlig i Graven.

Beklaget af alle, der kjendte hende, begrædt af Bønderne, som tilbade hende, døde hun i den feireste Alder, som et sørgeligt Offer for en haardhjertet Faders Selvraadighed og Egennytte.

B. R. Hjort.

Praest.

B o r g e r - B e n n e n .

No. 48.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 26 November 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Siolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Sidste Generalforsamling den 15 denne Maa-
ned blev følgende foretaget og afhandlet :

Først blev det af Kassereren for afbigte Aar
1801 aflagde og i denne Aargangs Ugeblad No. 13
indførte General-Regnskab fremlagt med et fra de
Herrer Revisorer, Grosserer Scharthan og For-
valter Haderup, vedføjet Brev, hvori De er-
klærer, — at De paa det nøieste har giennemgaaet
samme, og befunden det fuldkommen rigtig og over-
eensstemmende med Kasse-Kontrollen, — hvorefter
dette Regnskab, i Folge Lovens 4 Kap. §. 10,
blev forsynet med Repræsentanternes Dvittering,
og blev de Herrer Revisorer i Forsamlingen af

Ad.

Administrationen skyldigst takket for Deres habte Uleilighed:

Dernæst bleve alle de for dette Aar indkomne Ansøgninger om Laan, Understøttelse og Pension tagne under Bedømmelse, og efter den forelagde Balance-Beregning blev Uddelingen for i Aar bestemt saaledes, som følger:

- 1) Til Laan og Forskud blev anvendt den Summa 1850 Rbd., som blev fordeelt imellem 18 af de om Laan ansøgte Medlemmer:
- 2) Til Gratificationer for indeværende Aar blev bestemt 710 Rbd. og disse bleve tildeelte efter følgende:

	Rbd.		Rbd.
1) Kapitain Hansens		15) Parykmag. Krygers	
Enke-Fru =	15	Enke " =	5
2) Præsten KrusesKone	15	16) Portn. Damsgaard's	
3) Maler Holms Enke	8	Enke =	8
4) Fribager de Wilde	15	17) Koffardie Kapitain	
5) Giestgiver Ternau i		Hesselberg =	15
Kinkens =	10	18) Sekret. og Controll.	
6) Assistent Finch's Enke	8	Carlsens Enke	15
7) Porcellainsh. Thom-		19) Snedker Wiedt	10
sens Enke =	10	20) Styrmand Møllers	
8) Snedker Høyers Enke	8	Enke =	8
9) Skræder P. Bahses		21) Porcellains Drejer	
Enke =	8	Wiemers Enke =	8
10) Drejer Kihmes Enke	8	22) Bager Breslow	15
11) Snedker Møller	10	23) Paryk. Wahls Enke	5
12) Skræder N. Bahses		24) forrige Theehandler	
Enke =	8	Mejer =	10
13) Trafteur Thausens		25) Tomfrue Kragh	10
Enke =	10	26) Provst Wellejus's	
14) Dugm. Frejas Enke	8	Enke =	15

	Nd.		Nd.
27) Sergant Ratkes		53) Brændeviinsbrænd.	
Enke	10	Weises Enke	10
28) Tomfr. C. Petersen		54) Muurpolerer Lunds	
Tofte	8	Enke	10
29) Klokker Ellers Enke	10	55) Bertshushol. Kiær	
30) Skoemag. Splvecks		Enke	5
Enke	6	56) Budet Seisbergs Enke	5
31) Skoemager Thom.		57) Megler Wings Enke	5
Braschs Enke	10	58) Tomfrue Mølsted	5
32) Skoem. Weinbact	8	59) Stræder Berstorfs	
33) Tomfrue Clausen	8	Enke	5
34) Smed. Koeds Enke	10	60) Gartner Lintrup	
35) Handflem. Reizels		Enke	5
Enke	10	61) Kræm. Ørstedes Enke	5
36) Skoem. Fransved	8	62) Muursvend Butner	10
37) Gulds. Griifes Enke	5	63) Tomfrue Hegelund	5
38) Tomfrue Edelmann	10	64) Handflemag Lunds	
39) Tomfrue Schulz	8	Enke	10
40) Fuldmægtig Ibsen	10	65) Præsten Justs Enke	10
41) Hyrefusk Ebye	5	66) Kiøbm. Abr. Mejers	
42) Stræder Mejerfen	5	Enke	10
43) Præger Juuls Enke	8	67) Bogholder Hviids	
44) Soldbetient Borchs		Enke	10
Kone	8	68) Slagter Lynges	
45) Fuldmægtig Lassens		Enke	10
Enke	10	69) Sprogmeester Kroll	10
46) Kantor Mørols Enke	10	70) Kongelig Pensionist	
47) Laquai Schmidts		Brygmann	5
Enke	10	71) Guldsmed Nielsens	
48) forhen Parykmager		Enke	10
Ibsen	15	72) Kommissionair Kat-	
49) Lærer Clausens Enke	15	tenburgs Enke	10
50) Skibskapitain Ham-		73) Budet La Croix	20
meles Enke	8	74) — Hornemann	10
51) Kiøbmand Ibsen		75) — Christophersen	10
paa Bornholm	20	76) Reservebud Wegner	5
52) Laquai Lunds Enke	10		

Summa 710 Nd.

3) Til nye Pensionister og Tillæg for nogle af Selskabets ældre Pensionister blev den til Nytaar 1803 efter Rente-Fonden overskydende Summa 180 Rd., bestemt og uddeelt som følger:

Nye Pensionister fra tilkommende Aars Begyndelse 1803.	Rd.	Tillæg til ældre Pen- sionister fra samme Tid. Rd.	
1) Skræd. Angels Enke	10	1) Konsumtionskriver Hansens Enke	5
2) Bager Ramphøjners Enke	= 10	2) Staldkarl Truellsens Enke	= 5
3) Snedker Biedt	10	3) Fuldmægtig Splits Enke	5
4) Theehandl. Mejer	10	4) Maler Normanns Enke	= 5
5) Provst Wellejus's Enke	= 10	5) Urtekraem. Kirckhofs Enke	= 5
6) Skræder Fischer	15	6) Skovrider Richardts Enke	= 5
7) Guldsmed Gaißes Enke	= 10	7) Giordemoder Bier- ring	= 5
8) Hyrekuff Gynbye	10	8) forrige Spisevert Drejer	= 5
9) Skræder Rejerssen	15	9) Slagter Lynges Enke	5
10) Parykm. Morsings Enke	= 10	10) Sprogmeister Kroll	5
11) Bager Menkes Enke	= 10	11) Kongelig Pensionist Brygmann	= 5
	Er 120 Rd.	12) Skræder Gegeberg's Enke	= 5
Nota. Parykmager Balt- zars Enke blev ogsaa bevilget af hendes af- døde Mand's Pension	10 Rdlt.		Er 60 Rd.

Administrationen for det foreenede Under-
støttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Køpke.

Borgerbennen

ved Niels Brocks Grav.

Ikke træt af driftig Virksomhed, skjønt mæt af arbeidsfulde Dage lagde Du her Din Vandrestav, her hvor den dybe Tavshed forkynder, at dette Livs Sykler ere til Ende, og at den Kummer, der saa jevnlig drager Skyer for Lykkens blideste Smil, kun har hjemme paa denne Jord.

Alvorlige staae vi ved Gravens Hvelving, og gavnlige Sandheder oprinde i Sjelen, som den lysende Maane i den dybe Midnat. Dig, lokkende Rigdom, see vi, og dit fortryllende Smil; og hvilket Hjerte aabnes ei til Ønsker ved Synet. Thi er Guld endskjønt ei eneste Mittel til Lyksalighed, saa er det dog den mægtige Befordrer til langtudvirkende Gavn; og er ei Gavn hver Tænkers Attraa?

Men Tænkeren seer ogsaa, at forgjebes Windskibelighed fødte Rigdom, sin skjøne Son, hvis ei Tarvelighed opammede den og gav den Kræfter. Uden denne kjerlige Pleiemoder, vandrives og henvisner den snart, og efterlader sig kun den nagende Erindring at den har været.

Ja, Windskibelighed og Tarvelighed, kun ved eders stadige Forening smiler Lykken, kun ved den adfyredes de sorte Tordenskyer, der tunge og truende saa tidt mørkne Himmelen for Jordboen.

O seer hine store eller mindre Gulddynger! Forgjæves reiser Lykkens travle Haand dem; hvor snart henbæres de for Yppigheds stormende Vande: de vare; de ere ei mere! Kun Tarvelighed alene formaaer at bygge en Kobbermuur omkring dem, da staaer Lykkens Bygning og reiser sig høiere og høiere og naaer indtil Skyerne.

Fornuft og Erfaring ere her eenstemmige; de forkynde det for Lykkens Yndling, de forkynde det for den, der kun nu og da seer sin Stræbsomhed understøttet af Lykkens Haand. Eenstemmigen raabe de til Enhver: Kun Tarvelighed forenet med Vindskibelighed giver varig Velstand. Og her i denne Gravhule henlagdes en Olding, som et heelt langt Liv igjennem gjorde denne Sandhed bestuelig.

Saa var da viist os Veien der fører til Rigdom, som attraaes af Mængden, som endog Tænkeren attraaer; men hvorfor? Af hvilken Kilde udvælger hos den Tænkende dette Ønske? Er det for at tilfredsstille hvert flygtigt Lune, hver opboblende Egerlighed? Er det for at beruse den ene Sands efter den anden, med stedsse afvejlende, og dog omsider ledende Nydelser? Er det for at see sig omlogret af Smiger, eller hyldet af Utænksomhed? Hvad eller er det for den sjeeleløse Fornøielse at dynge Guld til Guld?

Ikke var Tænkeren Tænkter, hvis slikt kunde afnøde ham et Ønske. Han seer det meget Gavn,

Rigdom formaaer at virke; seer hvor Kraftig den kan afhjælpe Nød, lindre Smerte, styrke Svaghed; hvor vældig den kan fremme Kundskab og Flid. Det er det hvorfor han ønsker Overflod, det er det hvorfor han glæder sig, naar han seer en Medborger, der ved Stræbsomhed og Huusholdsderstthed naaede til høi Velstand, og da fremmede det Gode.

O den Glæde, at kunne ved sin Overflod, endog alt paa denne side Graven, hvor dog Tilfældene kunne bryde an ogsaa paa den stærk grundfæstede Velstand, stifte Gavn for sin Virkefreds eller for en elsket Fødestavn; og o den Glæde, at kunne efter Hengangen fra denne Jord blive ved at stifte Nytte, der rækker langt, langt ud i Tiden, og qvæger og gavner og glæder sildige Efterflægter.

Det er en hjertefølt Fornøielse, vi fornemme, ved at see Medborger handle saaledes. Udsonede ere da med os de mange lavttænkende, lavthandlende Væsener, udsonet endog den arme Misundelige, som harmedes over sin Medborgeres Overflod og derfor nagede paa hans Rygte.

Frydeligt er det at see naar Goddædighed og Gavnelyst virke, og trefold frydeligt naar de virke, ledede ved Fornuftigheds Haand.

Thi staaer Borgerbennen ved denne Grav ikke med Taarer; i Graven boer jo Fred og Hvile, og paa hin Side er Lys og Liv. Men med stille

Glæ-

Glæde staaer han her, og hører fjern og nær velsignende Stemmer, i mange mange Korer brode den Tavshed, der omgiver Oldingens Hvilested.

Fra Gudenaæs Bredder lyde Stemmerne og forene sig med Kongestadens, Stemmerne af den vederqvægede Nødlidende, af understøttede Børn, Møer, Enker, Gamle, stræbsomme Arbeidere, af vleiiede Syge, af lykkelige Nygiorte, af underviist Ungdom, af belønnet Troslab. Borgervennen hører dem, hører sjerne Fremtids Tak og Velsignelse lyde høiere og høiere om Graven; seer end mere virket Gavn her ved Landbrugerens opmuntrede Glid, der ved Naturforskerens Grandstning, hist ved de talrige Steder hvor Arbeidsomhed fremlokket for at forjage Trang. Han seer alt Randers oprensede Havn bedækket med Skibe, hører Ørens og Hammerens Slag der skabe nye Skibe frem, og hører allevegne Niels Brock's Navn nævnet med Tak og Hæder.

Ogsaa vort Samfund, stiftet til fælles Understøttelse og Hjelp, ogsaa dette hvoraf han saalænge var Medlem i Livet, har han ved sin Bortgang sat istand til at virke yppermere Gavn; thi bevarer Borgervennen med Tak, paa mange Nødlidendes Vegne med velsignende Skjonsomhed, Niels Brock's Minde.

W. H. F. Abrahamson.
Kaptein.

Borger, Bennen.

No. 49.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 3 December 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Adelsmanden og Anna.

(Af Lebensläufe nach aufsteigender Linie).

Der var engang en Adelsmand, som altid reed paa en Fux. Adelsmanden var ligesaa falsk som Fuxen, og Fuxen som Adelsmanden. Et skjændigt Par! Vel var Fuxen et fjønt Dyr, og Adelsmanden var det ikke mindre; men den Ene slog ligesaavel bagop som den Anden, og Begge vare beslaaede, den Ene med Ondskab, den Anden med Jern. Begge sloge bagop og ramte Mennesker. Fuxen havde et sjeldent Hoved, en Hals til at male og en Fod! tilforladeligen en nydelig Fod!

God! Dens Hale hængte deiligt nedad, til Skræf
 for alle Bremser og Fluere, hvilke den ei jog bort,
 men dræbte paa Stedet. Paa dens Ryg var en
 sand Bremsefirkegaard. O den deilige Hale!
 Adelmanen var saa rank som en Gran, høi og
 velstakt. Hans Ansigt var bruunt som en Agern,
 naar den er reen og moden, og hans Haand var
 endnu brunere. Intet var mislykket paa ham;
 ingen Plet, intet Skjævt paa ham; som et ud-
 voxet Ax i det Smaa, saa var han i det Store;
 Alt var lige uden hans Sidehaar, der laae krus-
 fede i deres naturlige Lokker. Man trode, at
 den fjere Natur havde engang villet slaae dem i
 en Knude og var bleven forhindret i at trække
 den til.

"Og i hans Nie saae hver Mand:
 at Herren var af Adelsstand."

Kun Dienbrynene vare vildt udvoxne, meget
 vildt. Der laa det Onde ved Adelsmanden;
 thi, skiondt han var smuk udvortes, havde han
 dog en Skade indvortes. Hans Hjerter var en
 Morderkule, og udentil saae man kun et smukt
 adeligt Slot.

O hører, I dydige Jomfruer! Hvad der
 efter Christi Fødsel eertusinde, syvhundrede og
 syv! hører det og græder for Eders Søster.

Der var en ærlig Borgermand, som havde en smuk Datter. Præsten saae hvergang paa hende, naar han beskrev Engelen's Skjønhed, der efter Guds Villie havde for en søie Tid begivet sig ind i et menneskeligt Legem. Han saae ikke paa sin Kone; thi hun var gammel, skjøndt de ikke havde Noget at lade hinanden høre i det Stykke, og han ogsaa var gammel. Annas Liv var et Engleliv, saa passende gjort, at Engelen slet ikke havde haft nødtigt at skjære selv det Mindste fra, isald han efter Guds Villie havde igjen trængt til et Menneskeklædebon. Rigtigt nok saae hun ikke saa svindsorrig ud, som det fornemme Dyr i vort Raboskab, om hvem Alle sige, at hun er den smukkeste i Landet, det Gud forbarme sig over! Den, der saae Anna, vidste med Visshed, hvad Skjønhed var; Den, der ikke havde seet hende, var tvivlsom. Man sammenlignede andre Ansigter ikke længere med Naturen, men med Annas: et Bryst ikke længere med den hvide Lilie, et Øie ikke længere med Himmelsblaaet, det Fridste i Ansigtet ikke længere med den udbrydende Rose, man sammenlignede det tilhobe med Annas. Den havde det af Anna, og Den havde det; saa talede Enhver, som havde seet Anna. Man havde ikke nødtigt, først at see sig længe om og hist og her søge Noget sammen i Naturen; Anna var dog Alt tilfammentaget.

Hun

Hun var blond; men selv Den, der yndede Brunnetten, blev staaende, naar han saae hende, og sagde med lydelig Røst: "deilig!" Hun havde saadan en Sundhedshvidhed over sit hele Ansigt, at man kunde see Blodet løbe derinde. O et velsignet Blod! Hele Himlen laa udbredt over hendes Ansigt, hvidt, rødt, blaat. Naar man vilde see den i det Smaa, saae man paa Anna — og hendes Sjæl? Den, der vilde see en Sjæl, saae ind i hendes Die. Der havde den indqvarteret sig. Naar hun saae paa En med dette Die, havde man seet Guds Billed; og en Straale af dette Billed efterlod saa megen Uerfrygt, at man elskede og ærede Anna. Hendes Die var Solen paa Himmelen. Man takkede Gud, for han havde skabt saa skønne Mennesker paa Jorden; og, havde det været tilladt at en Engel, naar han kjørte med Guds Extrapost og for Jordluftens Skyld havde iført sig et menneskeligt Klædebon, havde det været tilladt at en Engel kunde gifte sig uden Guds Copulationsbeviis, han havde taget hende. Hun var Kjød af hans Kjød, Aand af hans Aand.

O I Jomfruer! hører, hvad der hændtes med Anna og den Adelsmand, som altid reed paa en Fux. Han anstillede sig som han elskede hende; men han elskede hende ikke, thi dydig gjør Kjerlighed, naar man elsker en Engel som An-

Anna. Han elskede hende; men hans Kjerlighed var Lækkermundethed. Riddingen meente ikke hende, men sig selv. Saae Du ikke hende ind i Diet? eller frygtede Du ikke for Gud og for hans Himmel? Ridding! Hvad frygtede Du da for?

De vare begge smukke! smukke! men hvilken Forskjel i Skjønhed! Hun skjon som en Engel; han skjon som en Djebel, naar den har forklædt sig som en Lysets Engel. Han soor at elske Anna til Døden; og hvor let kunde vi ei lade os bedrage, naar Nogen lagde an derpaa, der var saa skjon som denne Adelsmand! Hvo seer efter Dienbrynene? Anna svarede paa hans Paatrængenhed: "jeg vil være Din, naar min Moder tillader det!" Hendes Fader var død medens denne Kjerlighed stod paa; og Adelsmanden, der fulgte ham til Jorden, havde stillet sig saa bedrøvet an, at Anna var ligesaa bedrøbet over hendes Tilbeder som over hendes Fader. Hans første Skridt i hendes Polig var i Sørgehuset. Et skrækkeligt Forvarsel! Nu kom han, naar han vilde; og vel blev Anna ved Dit "jeg vil være Din, naar min Moder tillader det;" men hun udtalde det stedse svagere. Riddingen hilsede ikke paa Moderen med de søde Ord: ""giv mig Din Datter!"" Han søgte, efterhaanden at lede hendes Hjerter bort fra Moderens. Mo-
deren

ren mærkede det. " " " " Hvad er det? Alvor eller Epos? Fjas eller Egtteskab? " " " " spurgte hun Adelsmanden. O Anna! hvi saae Du ham ikke ind i hans forvorne Ansigt ved dette moderlige Spørgsmaal? ret ind i Ansigtet? Du havde opdaget Skurken i Legemsstørrelse. Han fattede sig snart. " " " " Alvor! Egtteskab! " " " svarede han. " Hvor var det muligt, " sagde Datteren, da Riddingen den Aften forlod Ustyldighedens Bopæl, " hvor var det muligt at tænke noget andet? " Moderen var rolig efter denne Aften. Mere fattedes der ikke Adelsmanden, for at han kunde give sin Ryggelashed frit Løb og forgifte Ustyldigheden, end denne Rolighed hos Moderen. O J Jomfruer! begræder Eders Søster, der af en Ridding blev ledet bort fra Ustyldighedens og Dydens strænge Bane! Kun Moder, Datter og Tre af Slægtskabet vidste af hendes Fald at sige. Døden kaldte hende bort fra Byens Læbers Slangebrod. Hendes Moder vreed Hænderne. Anna kunde ikke vride sine Hænder; thi Døden var hende Liv. Hun kunde, hun vilde ikke andet end døe. Knalende bad hun hendes Moder at bede for sig. " " " " Ja, Datter! jeg vil bede for Dig! jeg vil bede Gud at berolige Dig! — " Nei, Moder! at jeg maa døe, at jeg maa døe, at jeg maa døe! Al anden Bøn gjenkalder jeg. Døden er mit Alt! "

Anna udtalede dette taalmodigere end jeg: saa taalmodigt, at man nok saae, at Døden var hende Alt. De knælede begge, Moder og Datter, tæt ved hinanden, og holdt Hænderne op imod Himmelen, som om det kun var een Haand. Paa det Indstændigste bade de om Døden; og den er en synderlig Guds Gave, som den fjere Gud ei giver til Enhver, men kun til Dem, han ret holder af. Vi døe vel alle; men ved at døe kommer det an paa naar, paa en forønsket, det vil sige en salig Time. Da gav man ikke ti Liv bort for een Død. — Datteren døde saa roligt, at man kunde see den evige Salighed paa hende. Moderen maatte endnu give sig i otte Dage. Hun havde ikke nogen Smerte; men hun gav sig: „„„ min Mand død! min Datter død! og jeg! jeg har et ondskabsfuldt seit Liv!“““ Alt medens hendes Mand levede, havde hun skræmt. Datterens Død havde givet hendes Hjerter det sidste Knæk. Nu gif det hen imod den ottende Dag; og hendes Datters Lig ventede paa hende, ubegravet. „„„ Paa een Dag!“““ sagde Moderen til sin døende Datter. „Paa een Dag!“ svarede Datteren. Paa een Dag! sagde de hundredegange til hinanden; og paa een Dag! vare og deres sidste Ord. Moderen døde — o Gud! næsten som hendes Datter. Næsten! ikke ganske; thi Datteren døde endnu lettere. Moderen var ældre; Livet havde klemmt sig fastere til, og Døden maatte tage haardt i, uden han opnaaede sit Maa.

Moderens Kiste havde allerede i lang Tid staaet ved Siden af Datterens, inden Moderen endnu selv var i den. Hvad det var for et Liigsfærdsoptog! De vilde begraves i Stilhed; men Alt, hvad der kunde gaae i Ryen, fulgte efter Kisterne. De vare for Alle og Enhver Beivisere til den evige Hvile. Dagslønnerne tingede sig kun bort paa en halv Dag, for at see denne Jordesærd. Præsten græd. Han var, foruden de Tre, den Fjerde, der vidste af Annas Fald at sige. Englene faldt og bleve Djevle; men Anna forblev hvad hun var i Præstens Dine. Præsten græd; thi han havde intet Englebilled mere i sin Menighed. Han vidste ei, hvorledes han meer skulde gjøre Engleskikkelsen tydelig, da han ikke længere kunde see Anna. „Jeg skal snart see hende igjen!“ sagde han prophetiskt med hentykt Mine, trykte sin Hat ned i Dinene og gik affted, som om han vilde fordre Døden ud. Den gode Præst! Han vilde tale et Opbyggelsesord ved begge disse Saliges Grav; men det kunde han ikke. Annas Ansigt, der endnu svævede ham altfor levende for Dinene, forstyrrede ham deri. Hans Stemme kvaltes selv under Sangen, og han græd høit. Skomageren Hansen, der synger saa godt som Rogen, sang for ham, uden at det mærkedes. Den Mand var bekjendt for, at han holdt Melodi og ikke kunde græde.

(Slutningen følger).

F. Hoegh Guldberg.

Borger, Bennen.

No. 50.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 10 December 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

Adelsmanden og Anna.

(Slutning. See forrlige No.)

De havde netop stædet de Døde til Jorden og vilde gaae hjem, da Adelsmanden kom galloperende. Han reed ikke dengang paa sin Fux, men paa en sort Hest. „Ha!“ tænkte Præsten, da han saae Adelsmanden, som han kjendte godt, paa en sort Hest, og ikke længere paa Fuxen, „Ha! Samvittigheden! Samvittigheden!“ Det var ham en Glæde, at see Judasken hænge; og i Sandhed! vil en Nidding have Fortædelse af Verden, maa han see fredløs, urolig, fortdi let ud.

Etur.

Skurken kunde gjerne, uden at spørge, have vidst hvad, og hvorledes, og Hvem; thi vore Døde kom i een Rad med Mand, med Fader. Paa det Sted, Ridding! havde Du grædt! Men han spurgte et blot koldblodigt „„Hvem?““

„Anna!“ sagde Præsten, tog sin Hat af, Taarerne styrtede ned, som om han udgydede sine Dine. „Anna!“ sagde han, og hele Forsamlingen hvislede „„„Anna!“““ og længe efter sagde Alt „„„hendes Moder med!“““ Da, skulde man dog have troet, vilde han have slaaet sig for sit Bryst og forvilet. En sagde til den Anden: „„„det er ham!“““ og Mungen, der havde Hjertet paa det rette Sted, svævede, skjøndt kun saa sagte til: „„„den Morder!“““ Alle kjendte hans falske Opsørsel imod Anna; men kun Tre foruden Præsten vidste af hendes Lettroenhed at sige. Skurken lod som det slet ikke angik ham. „Hun har til-gi-vet Dem, naadige Herre!“ sagde Præsten og kunde grumme længe slet ikke faae det Ord tilgivet frem. Den gamle Mand var altsor rørt. „Hun har tilgivet Dem!“ gjentog han med blottet Hoved. „„„Den dumme Tøs!“““ var Alt, hvad Adelsmanden svarede.

O J Jomfruer! tænker paa Nav efter Christi Fødsel eettusinde syv hundrede og syv! paa hendes Død! paa Tilgivelsen! og paa at den var spildt!

Troer

Troer ei de naadige Herrer, om de end græde ved Eders Faders Grav!

Det var Præsten og hans Menighed, som om Jorden skjald, da Morderen trodsede. Præsten satte sin Hat paa, og Følget, Mænd og Kvinder, foldede Hænderne. Adelsmanden brød sig om Intet og galloperede bort derfra; thi han havde alt i flere Uger haft sig en anden Anna.

Disse skrækkelige Ord „den dumme Tøs!“ havde flux standset Præstens Taarer. Det regner ikke med hæftig Torden. Nu begyndte Præsten: „der have I da seet en Djevel, mine Kjære! Hun var en Engel! Han en Djevel!“ Og Alle, der saae saadanne Dienbryne, bleve fra den Dag af forfærdede, som om de saae den onde Aand. Nogle af Byens Koner, der havde kjendt den salige, gode, uskyldige Anna, og især de tre Bevidste allermeest, forundrede sig og sagde: „Hvi lader Annas Gjenfærd sig ikke tilsyne for den Skurk? Hvi farer hendes kolde Haand ikke over hans Ansigt, indtil Dødsbed perler paa hans Pande? Hvi hyle ei om Ratten imellem Elleve og Tolv Hundene, saa det svingrer i hans Øren? Hvi hvirvler en Stormvind sig ikke rundt om ham, saa at baade Syn og Hørelse forgaae ham? Hvi piber ikke Nordvinden til ham: „Du er Dødsens!“ Hvi rasler der ikke, naar han gaaer til-

tilsengs med sin Frille, Lænder under Sengen? Hvi farer der ei kolde Gysninger overkors igjennem hans Sjæl? Hvi skrigte Uglerne ei, naar han om Aftenen snapper efter frisk Luft? Og hvi bliver hans Hest ei sky ved et Syn og kaster ham af paa jevn Bei? Hvi slaaer det ei med knyttede Næver paa hans Binduer, saa at han, naar han raaber „Hvem der?“ kan blot fra Siden see en Skygge gaae forbi? Hvi knækker og brager, buldrer og larmer det ikke i hans Kammer? da dog Alt trindtom ham er gammelt og fortorret Træ, at det kunde lyde, som det vilde fare frem med de Ord: „„Morder! Morder!““ — „Forundrer Eder ei, mine Kjære:“ sagde Præsten nyligt, „over at Alt det ikke skeer! Anna har tilgivet ham, just fordi hun er en Engel. Naar Menneskene overgive sig til Djebelen, lader han dem have de Aar, i hvilke de tjene ham, uforstyrrede; men, naar Contractaarene ere udløbne, da — — —“ Menigheden slog Kors for sig, og Alle bade: „„bevar os, vor Gud! for Synd og Død! Amen!““

J. Høegh Guldberg.

En meget god tyst Almuebog, jeg i denne Tid
 oversætter, vises i en Fortælling saare lærerigt:
 hvorledes Almemanden tidt, ved at komme i Vel-
 stand, higer efter at opnaae en Ære, der blot
 har med det Udvortes at gjøre, misbruger sin
 Rigdom til at opnaae dette Diemed ved og bliver
 omsider fattig og ulykkelig. Samme Bog inde-
 holder et Brev, der fortjener at læses og drøstes,
 og der fra en Uaangiven sendes Hovedpersonen i
 Bogen, just som denne Mand er paaveie til at
 gjøre sig og sin Familie ulykkelige paa ovenbeskrevne
 Maade. Dette Brev astrykkes nu her, deels
 som saare læseværdigt, deels som en Prøve paa
 Bogen, der, naar den om søie Tid udkommer,
 vil blive kaldt Overmod, gjør sjeldent god.
 Brevet behøver ei videre Indgang; da de Tilbrag-
 gelser i Bogen, som det har Hensyn til, oplyse
 sig selv, naar det blot læses med vedborlig Agt-
 somhed.

„Kjære Herr Commerceraad Simonsen!“

„Uagtet De paa dette Brev hverken finder
 angivet Stedet, hvor det blev til, eller dets For-
 fat-

fatter, kan De dog være overbeviist om, at det reneſte Venſkab for Dem og den meeſt uhykkelſke Kjerlighed for alle Deres have været Bevæggrunden og Anledningen til at ſkrive det. Brevetſ Indhold ſelv maa være Dem det haandgribeligſte Beviis derpaa, naar De læſer det med et ligesaa upartiſkt Hjerter, ſom Dens Hjerter er, der tilſkriver Dem det. Aarſagen til at Naavn og Sted ere udeladte ligger blot i den Uviſhed, man er i, om hvorledes De vil optage det."

„Vor hellige Religion befaler os at tage Deel i vore Brødres Vel og Vee, og det med end ſtorre Omhed, naar vi føle os ſaare noie forenede med dem ved Livets forſkjellige Forhold, ved Slægtskab eller Venſkab, eller forpligtede dertil ved vort Kald og vor Stand. Jeg, dette Brevs egentlige Korfatter, og to andre gode og redelige Menneſker ere Deres oprigtige og varme Venner og tage alſaa Deel i Deres Skjebne. Men netop dette Venſkab er tillige en Retfærdiggjørelſe for den Raade, paa hvilken vi lægge vor Deeltagelſe for Dagen, og for at det juſt ſkeer paa en Tid, De mindſt formoder det."

„Rigtigt nok bør ved vore Ytringer af Glæde eller Medlidenhed over vor Næsles lykkelige eller sorgelige Stjebnesilfælde en tilfrækkelig Kundskab om hans Tilstand forudsættes, og desuden iuttrede og rigtige Begreber om den sande Lykke eller Ulykke i det menneskelige Liv. Ellers ville vi fryde os med vor Medbroder over en Lykke, der ei var nogen Lykke, blot havde bedraget os ved Udsendet og altsaa snarere fortjende vor Beklagelse og Medlidenhed; ellers ville vi vise vor Medlidenhed der, hvor vi burde glæde os og takke Forsynet for Det, som skeet var. Jeg, der skriver dette, troer at have en saadan tilfrækkelig Kundskab om Deres forrige og nuværende Tilstand; desuden har jeg ifølge mit Embed og mit lauge Ophold her i Verden søgt ved Eftertanke og Erfaringer at berigtige og opklare mine Begreber om Lykke og Ulykke. Jeg var et Dienvidne til Deres Families Tilstand, da De endnu opholdt Dem i Brasstrup; jeg har kjendt Deres redelige og følgeværdige Fader, Tobias Simonsen; jeg veed, hvilken Harmoni og Samdrægtighed der herskede i hans Huus; jeg saae, hvorledes han beflittede sig paa at opfylde paa

anhyggeligste Maade sine Pligter imod Gud, Næsten og sig selv: hvorledes han satte sin Lykke i deres Opfyldelse og saavel ved Oplærelse som ved Exempel ledede Sine til at nyde denne Lykke; jeg veed, hvilke ædle Grundsaetninger der herskede i hans Sjæl, og hvorledes han ved dem undgik enhver Overdaadighed, al Forsængelighed og Hoffærdighed, alle Adspredelser i usædelige Selskaber og al Sandsernes Veruselse; men jeg kjender og Deres Families nuværende Tilstand deels formedelst det Udraab, den staaer i, og deels formedelst de paalidelige Esterretninger, jeg har faaet om den."

(Fortsattes i neste No.)

F. Hoegh Guldberg.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 51.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 17 December 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Fiolstræde No. 218.

(Fortsættelse. See forrige No.)

„**H**vad mine Begreber om Lykke og Ulykke her paa Jorden angaaer, da har jeg baade ved Religionens Underviisning, og ved min Estertanke, og ved mine Erfaringer overbevist mig om, at Rigdom uden vedborlig og hensigtspassende Anvendelse: at Lyst til at glimre fremfor Andre ved Titler, bedre Klæder, prægtere Bostab og lækkere Spiser og Drikke, samt den uafbrudte Nydelse af sandhelige Fornøielser og Lystigheder ei ene udgjøre Livets Lykke. Ligesaa lidet anser jeg det for en Ulykke i denne Verden, at man ei har Mere end sit tilstrækkelige Udkomme: at man i al

Stil-

Stilhed og Løndom arbejder for sig, Sine og for Verden selv, uden at den mærker det: at man mangler pyntelige Klæder og kostbart Bostab, ja! selv mange Bequemmeligheder: at man maa tage tilstaafe med en blot vættende Kost og ei kan bivaane nogen pengekrævende Fornøielse, men blot de Forfriskelser, den simple Natur giver os for slet Intet. Var Hiint den sande Lykke og Dette derimod en Ulykke, maatte alle Jordens Store, alle Rige og Fornemme være de eneste Lykkelige. Intet Suk maatte da meer glemmes i deres Bryst, eller nogensinde worde lydeligt: ingen Utilfredshed maatte ryste deres Pande: Bløden maatte stedse smile fra deres Die, og Hjerterne være synlig i alle deres Miner. Ligeledes maatte vi da hos de Mennesker, der ei kunne regne sig til Dissets Tal, kun læse Sorg og Harm i det blege Ansigt og Taarer i Øinene; maatte ei høre Andet end Klager, aldrig Blødens Stemme. Men er det saaledes i Verden? Nei! tidt boer Lykke i den afsidesliggende Hytte, og Sorg og Harm boer tidt i det glimrende Pallads."

„Grunden, eller Kilden til den sande Lykke ligger i det Retmæssige ved vore Handlinger. Vel kunne vi ved Rigdom, Ære og andre udbortes Ting gjøre vore Handlinger friere, virksommere, almindeligere og meer omfattende; men, er Overbeviisningen om det Retmæssige ved vor Tænkemaade og vore Handlinger ei allerede tilstæde, ville Ære

og Rigdom ei give os nogen Godtgjørelse derfor og umuligen kunne gøre os lykkelige. De ere da langt snarere de største og skadeligste Forsørere; fordi vi blandes ved deres Ynde og troe at finde i dem Det, der fattes os. Dog — nu nærmere til Diemedet med min Skrivelse!“

„Den skal afgive et tydeligt Beviis paa den Deeltagelse, nogle af deres Venner med ægte redelige Hjerter tage i Deres Skjebnestilfælde. Efter som det synes er det Spørgsmaal „„om vor Deeltagelse skal yttre sig ved Glæde eller Medlidenshed?““ ganske overflødig. Hvo vilde vel ei kalde Deres Huses nuværende Forfatning lykkelig? da Deres Handel stedse udbreder sig meer og meer, Deres Indkomster forøges, De staaer i Anseelse i Aalborg og regnes til dens velhavende Borgere. Hvo vilde vel ei kalde Dem lykkelig, da de nyder mangehaande Bequemmeligheder, har et Bostab efter Moden og smagfuldt, kan lette Dem Deres Arbeid ved en Andens Hjælp og er istand til dagligen at kunne tilbringe nogen Tid i Selskaber og paa opmuntrende Steder? Jeg spørger end een gang: Hvo vilde ei regne Deres Huus til de lykkelige, da hverken Deres Kone eller Deres Datter er udsat for noget misfomt Arbeid: da de kunne tilfredsstille alle deres Ønsker i Henseende til skønne Klæder og selskabelig Underholdning: og endeligen da Deres Datter ei, hverken med

Hen:

Hensyn til hendes legemlige Skjønhed, eller til den Formue, hun som Deres eneste Arving kan vente efter Dem, ængsteligt behøver at succe for at blive gift?"

„Blev vi nu, som de Fleste af Deres Bekjendtere vilde, blot staaende herved: saa vi hverken tilbage paa Deres Families forhenværende Tilstand, eller paa den tilkommende: og forbandt vi ei med disse Betragtninger vore allerede meddeelte Begreber om dette Livs Lyksalighed, maatte naturligviis vor Deeltagelse yttre sig i Blæde. Men lad det ei forundre Dem, kjære Hr. Commerceraad! om De finder det Modsatte hos os! om vi tilstaae Dem, at Medlidenhed med og Beklagelse over Deres Families Tilstand fylder vort venstabelige Hjerte, og om vi nu reent ud meddele Dem skriftligen saavel vor Frygt som vore Advarsel!"

„Alt dengang, da De endnu levede med Deres Familie i Brastrup, udbredede Deres Handel sig meget til Deres Fordeel; og end større blev den, da De havde sat Dem ned i Aalborg. Naturligviis maatte derved ogsaa Deres Indkomster tage til, saa at De nu medrette kan regne Dem til den bemidlede Klasse Mennesker. Nu lærer Erfaringen: at, naar vor Rigdom tager til, knytte Mennesker sig til os, der forhen holdt sig fra os; at de under Venstabs Maske og en foregiven særegen Tilbøielighed nærme sig os, og søge ved Smigrerier og andre Til-

lokkelser af mangfoldige Slags at sætte sig faste i vort Hjerter. Jeg veed vel om Dem Selv: at De intet Hæng havde til Selskab; thi ved Deres Faders Opdragelse blev der indgydet Dem ædle Grundsætninger, og derfor hørte De kun lidt efter de første Tillokkelser af Mennesker, der søgte Deres Venkskab af Egennytte; men mindre var denne Tilbageholdenhed hos Deres Kone og Datter. Ubekjendte med onde Menneskers Snarer, ubekjendte overhovedet med Verden, ansaae de enhver Venkskabsyttrelse for paalidelig, modtoge disse Mennesker og bragte efterhaanden Selv Dem, Hr. Commerceraad! med i deres Samqvem. Ja, elskede Ven! De er omgivet med Mennesker, der kun bære Venskabet paa Læberne, men i hvis Hjerter der hersker en umættelig Lyst til at faae Deel i Deres Formue og, om muligt, ganske rive samme til sig. Jeg vilde maaske gaae forvidt i min venksabelige Naenhjertighed, hvis jeg nævnede Dem alle slige Mennesker og skildrede hver Enkelts Character. Det være nok at jeg forsikrer Dem: at Deres Huusvenner ikke i Hjertet have det redelige og uegennyttige Sindelag, deres Mund forelyber, og at de sildigt eller tidligt ville give deres sande Hensigt tilkjende, naar blot en fordeelagtig Leilighed viser sig. Lad derfor — vi bede Dem derom med de sømme Hjerter — lad disse Mennesker undergaae den næste Prøvelse! vær forsigtig i Deres Ytringer, og see herefter ængsteligere paa,

Hvem

Hvem De betroer Ting, der have større eller mindre Indflydelse paa Deres Formuestilstand ! "

„Anseelse hos Mennesker, eller Ære, er endvidere en Gjenstand, hvorover jeg vil sige Dem nogle fortrolige Ord. Den kan rigtigt nok, ligesaa vel som Rigdom, hvilket jeg anmærkede ovenfor, werde et meget brugbart Middel til at gjøre mere Godt ved og gjøre Omkredsen for vore ædle og dydige Handlinger større og virksommere; men, skal den virkelig udrette det, maa den ei søges i de Ting, der snarere staae den imod end fremme den; og Driften til den maa ei opstaae af Forsængelighed og Hoffærdighed, men af en ædel Følelse af den os af Skaberens forleenede Værdighed, eller af den ædle og retmessige Stoltthed, ethvert Menneske som Menneske skal og bør have. Vor sande Ære maae vi søge i vort Hjertes Forædling, i den muligst rigtige Opfyldelse af vore Pligter, og i den bedste Anvendelse af vore Sjælssevner og Legemskræfter; hvorved vi bidrage den Deel, der tilkommer os, til vort eget Vel og Menneskehedens Vel i det Hele. Vedkom nu herefter Deres hidtil haste Bestræbelse efter Ære og Anseelse, især Deres Kones og Datters! Mon De vil finde nogen Overensstemmelse? Mon De ei vil blive vaer: at fornemmeligen disse To søge Ære i Smaating, i Pynt, i Klæder paa Moden, i Titler og andet Saadant? See de ei i Valget af Selskabsmennesker og Vene

Væner Mere paa den ydre Glæde, paa et for-
 funstet Bæsen, hvilket de kalde Artighed, og paa
 den Rang, de staae i mod Andre, end paa dydige
 og retskafne Grundsatninger? Ero mig paa mit
 Ord, kjære Ven! man anseer ei alle de Væresbe-
 viisninger, man viser, som en skyldig Told, man
 bør yde Deres fortrinliggode Character, men
 som en gammel Skif og Brug, efter hvilken man
 opfører sig saa og ei anderledes imod Personer,
 der have Formue og en vis Titel. Den Ans-
 seelse altsaa og den Være, De troer at besidde,
 tilkommer egentligen Deres Penge og tildeels
 og Commerceaaden. Men hvor let forblin-
 der ei en saadan selbtilegnet Være Mennesket!
 Hvor tilbøielig er man til at søge sammes Års-
 sag i sig selv! Og hvor let opstaaer der da ei
 i os en altfor høi Mening om vort udmærkede
 Værd! en Mening, der lægger de første Hin-
 dringer iveien for vort Hjertes og vor Vandels
 Uddannelse og Forbedring. Jeg taler stedse
 med Hensyn til Deres Kone og Datter; siden De
 dog Selv er mindre tilbøielig til at ønske Dem
 i Besiddelse af Være, hvordan den saa endog er,
 og dog egentligst af Estergivenhed for Deres gaaer
 een Vei med dem. Deres gode Datter blandes
 meest ved slettankende Menneskers Smigrerier;
 og just hun er meest udsat for Farer. Hun har
 af Naturen faaet et veldannet Legem; og det

bidrager ei Lidet til at forhøie den Mening, hun har om sig selv, da hun veed hun er kjon og ei alene besyrkes i disse Begreber af sin Moder, men endog faaer af hende, i overdreven Omheds og Kjerligheds hede Dieblikke, Smigrerier og Berømmelser for sin Ekjonhed. Hvor let kan det nu ei lykkes en snu Forsører at betjene sig af hendes Forsængelighed og derved efterhaanden vække Belyst i hendes Hjerter, for omsider at gjøre hende ussel og uheldig! Hvor let kan ei fra de utallige Selskaber, Deres Kone og Datter saa uforsigtigt tage Deel i, en sliq Forsører indsnige sig i Deres Huuskreds, for at myrde Deres sidste Ro og Glæde i Livet! Mis kjend mig ei, kjereste Ven! og tro ikke: at disse Udtryk ere Følger af nogen menneskesjendst og glædesky Tænkemaade, eller at jeg udmaler Dem Deres forestaaende Fare med overdrevne Farver! Jeg vilde endnu sige Dem Mere, om jeg ei maatte befrygte at jeg blev for vidtsøftig, og om jeg ei havde det Forsæt at tale Noget endnu om Opmuntreiser og sandfælige Forsnielser. Optag dette Lidet som en venfæbelig Bærsel! og søg at berigtige Deres Kones og Datters Begreber om Vere og Anseelse!"

(Fortsættes i næste No.)

F. Høegh Guldberg.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 52.

Fjortende Aargang.

Fredagen den 24 December 1802.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos M. Joh. Sebbelow,
i store Hjulstræde No. 218.

A n n æ l d e l s e .

I Generalforsamlingen den 15 Novbr. d. 1. blev Præsten, Hr. Paveis, ved fleste Stemmer valgt til Medlem af Ugebladecommissionen i Præsten Hr. Hjorths Sted, som havde udmældt sig af samme, og har velbemældte Hr. Paveis behaget at antage Valget.

Da Intet af Bigtighed har været at foredrage til en Generalforsamling, har man desaaarsag ingen holdt i denne, men samme udsættes til næste Maaned.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

S. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

C. Kjøbe.

(Slutning. See forrige No.)

„Jeg vilde give en meget menneskefjendt Lænke-
 maade tilkjende og fortjene, at De med Uvillie lagde
 mit Brev tilside, naar jeg ei vilde unde det arbej-
 dende Menneſte nogen Forfriskningstime, nogen Op-
 muntring, men derintod raade Dem til at frastige
 Dem enhver Fornøielse, der kunde styrke Deres
 Kræfter. Jeg vilde lægge den største Uvidenhed
 og den sekleareste Mangel paa Bekjendtskab med
 den menneskelige Natur for Dagen, om jeg yttrede
 flige Grundføringer. Forudsat altsaa at det er
 os tilladt, at søge og at nyde Opmuntringer, er
 kun det Spørgsmaal tilbage at gjøre: „Hvori
 bestaaer Opmuntringers egentlige Bessaffenhed? og
 hvorledes maa jeg nyde dem, om de skulle vorde mig
 fordeelagtige?“ Jeg forstaaer ved Opmuntring
 af det Slags en frivillig Udbrydelse i vore Kalds-
 forretninger, hvorved vi styrke vort Legems Kræfter
 ved en behagelig og let Bevægelse og oplive vor Sjæl
 ved at betragte glædende Gjenstande. Ei fræve De
 her af mig: at jeg skal anføre Dem alle de forskjellige
 Slags Opmuntringer! De ere altfor meget forskjel-
 lige; Pladsen vilde ei tillade mig en lig Opreg-
 nelse; og det kommer overalt ei an paa at skildre
 hver enkelt af dem. Kun det maa man see paa:
 at de staae i Forhold med vor Stand, vor Formue,
 vort Arbeid og Elden, og at de stemme overeens med
 Religionens og Dydens Forskrifter! Den Fornemme
 og

og den Rige kunne have andre Opmuntringer, end Manden af lavere Stand og den Fattige, hvis Familie med ham lever i kummerlige Omstændigheder. Den, der ifølge sine Kaldsforretninger maa nøjagtigt inddele alle Dagstimerne, kan bestemme lange mindre Tid til Opmuntring, end Den, hvis Forretninger beroe paa eget Godtbefindende. Langt nødvendigere ere saadanne Sjels- og Legems-Forskriftelser for Den, hvis Arbejder kræve megen Anfrængelse af Kraft, end for Den, som har let Arbeid at forrette. Men alle Opmuntringer maae stemme overeens med Religion og Dyd. Følgelig bør de ei være af det Slags, at jeg derved forglemmer alle gode Gavers Giver; de maae ei skee til Skade og Forliis for mine Medmennesker og til Hindring for mig selv i Udvælsen af det Gode og min egen Forbedring. Aldrig maae de saaledes beruse mine Sandser, at jeg derved taber Herredømmet over samme; aldrig bestaae i noget Foretagende, der, ifødetfor at styrke mine Kræfter til mine Kaldsforretninger, kun snarere svækker og formindsker dem; og overhovedet maae de aldrig blive mig vigtigere end mit anviste Arbeid, fordi ellers, naar jeg igjen tager fat paa dette, Ulyst og Bømmelse vilke martre mig."

„Nu tillade De mig at bedømme de Opmuntringer, De og Deres Familie søge, herefter! Jeg veed: at De tilforn søgte Opmuntring i Guds frie Natur, eller tilbragte den korte Tid, der blev Dem

tilovers fra Deres Kaldsforretninger, i et og andet tilladeligt og sødeligt Selskab; og det Slags Opmuntring var Dem ei alene ikke til Skade, men endog nødvendigt til at faae Deres Kræfter styrkede ved. Dog, paa nogen Tid besøger De lidt vel tidt, ja! endog dagligt Selskaber, der bestaae af Personer, som virkeligagtværdige Mennesker ei tillægge det bedste Rygte. Og, skjøndt i disse Selskaber Spil, Kortspil og Lykkespil, kun kaldes en lille Tidsfordriv, holder man dog for at de maaske snarere ere en Hovedsag. Allerede er De, efter den af mig indhentede Kundskab, saa meget indtagen deri, at De ilende søger at fuldende Deres Arbejder, blot for igjen at kunne blive deelagtig i den Rydelse, samme skænker Dem; skjøndt De alligevel tidt ved at tabe Deres Penge føler en Utilfredshed, som De kun kan dæmpe ved at drikke i det mindste Mere af stærk Drif, end De maaske ellers vilde. Spørg nu, elskede Ven! spørg nu: om dette er den lovlige og retmæssige Rydelse af Opmuntring! Efter Det, jeg ovenfor har sagt, kan jeg ei ansee den derfor. Vilde jeg endog ei see hen til det Uretmæssige, synes De dog at være udsat for den Fare, at bortdøle Deres Formue og gaae i de Snarer, Deres foregionne Venner lægge for Dem. Jeg vil ei her bove mig videre med mine Formodninger; men afbryde med denne Henpegen, som De kan betjene Dem af til

til videre Eftertanke, og endnu tale et Par Ord om de Opmuntringer, Deres Kone og Datter søge. "

„Deres Kone blev, ved at ombytte sin Landsby med Kjøbstaden, reven ud fra mange af de Sysler, hun var vant til. Hun mistede derved mange af de Forretninger, der forhen kunde udfylde hendes Tid; og ikke Lidet bidrog det dertil at ogsaa hun havde den Fordom, at hendes forrige hafte qvindelige Sysler ei skikkede sig i en Kjøbstad. Den naturlige Drift til at være virksom, der er os Alle egen, og det Ubehagelige i at kjede sig gjorde hende visse Slags Underholdning og Lidsfordriv nødvendige. Og det Slags Underholdning har hun, desværre! og fundet i Personers Selskab, der bruge hendes Fordomme, hendes Forsængelighed og især hendes uindskrænkede Kjærlighed for hendes Datter til deres egen Fordeel og til Deres Kones Skade. Jeg kunde derfor sige: at hun lever næsten blot for Fornøielse; og hvilke Farer er ikke det Menneske udsat for, der gjør sandfælsige Glæder til Hovedsæmmedet for sit Liv! Deres Datter er vel meer selselsat, men dog blot med Ting, der deels ere indførte af Skik og Brug i Stæderne, for ei at gaae aldeles ledig, deels ene og alene have Pynt og Moder i Klædedragt til Hovedgjenstand. Ved slige Sysler gjør hun sig paa ingen Maade skicket til sit tilkommende Liv, til eengang at vorde en Mandes Egteskælle, der tilgavns forstaaer at forestaae en Huushold;

holdning, og til at vinde de Kundskaber, der høre til for at opdrage Børn med Klogskab og Visdom. Hun opnaaer ved dem intet Andet, end at hun faaer Ende paa de nærværende Dage, om hvilke hun da engang i Tiden blot kan sige, at hun har henlevet dem paa en for sine Sandser behagelig Maade. Jeg tilskaaer Dem, kjære Ven! at det gjør mig ondt, naar jeg hører, at Deres Datter saa tryggeligen vandrer frem ad slige Veie, og at De og Deres Kone ei lægge Mærke til denne Fryghed og underrette hende lidt nøiere om hendes Forhold og tilkommende Bestemmelse. Allerfarligst for hende synes mig den megen Omgang med unge Mandfolk at være. De Fleste af saadanne unge Herrer have ingen andre Egenheder, end et smuktannet eller et smuktprydet Legem og den Færdighed at vinde Fruentimmeryndest ved Smigrerier og Krumspring. Men har man da ei lidt Mære at kræve af den Mand, hvem man ubekymret betroer sin Datter? Burde ei De og Deres Kone have iforveien Vediser paa hans rettskafne Character, hans ædle Grundfætninger og især paa hans Herredomme over sig selv, inden De tillode ham at føre denne mandbare Pige, fuld af Ungdomsild, paa eenfomme Spadseregange, Sommerlyskreiser i et tidt ei agtværdigt Selskab og de kjære Baller, hvor Lidenskaberne ophidses paa alle Maader? Om jeg endog trode at vide med Visshed, at De i Henseende til een vis Enkelt af disse Herrer kunde blive overtalt

til at optage ham i Deres Handelsforbund og gjøre ham lykkelig ved Deres Datters Haand, kan jeg dog ei Andet end blive derved: at de burde da dobbelt meget see paa væsentlige Fortrin, Dyd og Retsskaffenhed, og strængt paa Eyst til Arbeid og Virksomhed. Dog — her maatte jeg kunne forudsætte en Erklæring fra hans Side, og derom tie mine Efterretninger saa aldeles stille, at jeg netop derfor er mistroisk og bange for at hans Hensigter ei ere rene og ædle, at hans Kjerlighed til Deres Datter ei er ægte, at han ei engang ønsker at komme i Besiddelse af hende, men blot at høste visse Fordele af at omgaaes hende og Dem. 11

„Hvor gjerne jeg end vilde og kunde sige Dem endnu ret Meget, seer jeg mig dog nødsaget til ei at gjøre dette allerede lange Brev endnu længere. Saa Deres og Deres Families Vel ei mig og Deres sande Venner saa meget paa Hjerter, vilde jeg have været mindre vidtsøftig. Men denne uegenlyttige Deeltagelse retfærdiggjør mig ei alene i Henseende til min Vidtsøftighed, men og i Henseende til mit aabenhjertige og uhykkelske Sprog. Jeg hader al Falskhed, alt Smigreri, i hvilken Dragt de end vise sig, og meest da, naar derved en Vens Lykke kunde hindres eller formindskes, og hans Ulykke tvertimod fremmes eller forstørres. Maatte dog hver Sandhed, hvert sandt venstabeligt Ord i dette Brev finde omhyggelig Modtagelse i Deres Hjerter

Hjerte og overbevisende Dem om at vi med Ret kalde
 os Deres

oprigtige Venner."

Oversat af

F. Hoegh Guldberg.

L e i l i g h e d e n.

(Af Herder.)

"Hvis med den Skjonne Du alene var,
 og Døre vare lukte til, Alt sov,
 og Dine Sandsers Køst blev stærk, blev høi;
 hiin Daddel moden er, — Araberen
 saa siger — og hvor er vel Han, der Dig
 forbyder den at plukke? Siig os nu!
 blev Din Samvittighed vel uden Plet?"
 saa spurgtes fordum en restkaffen Mand.

„Ja! blev den end!“, han svarede, „hvis jeg
 end undgif Sjerningen, jeg undgif ei
 Bagtalelsens, Mistankens Brod. Thi fly
 ei Handling blot! fly Leiligheden med!“

F. Hoegh Guldberg.
